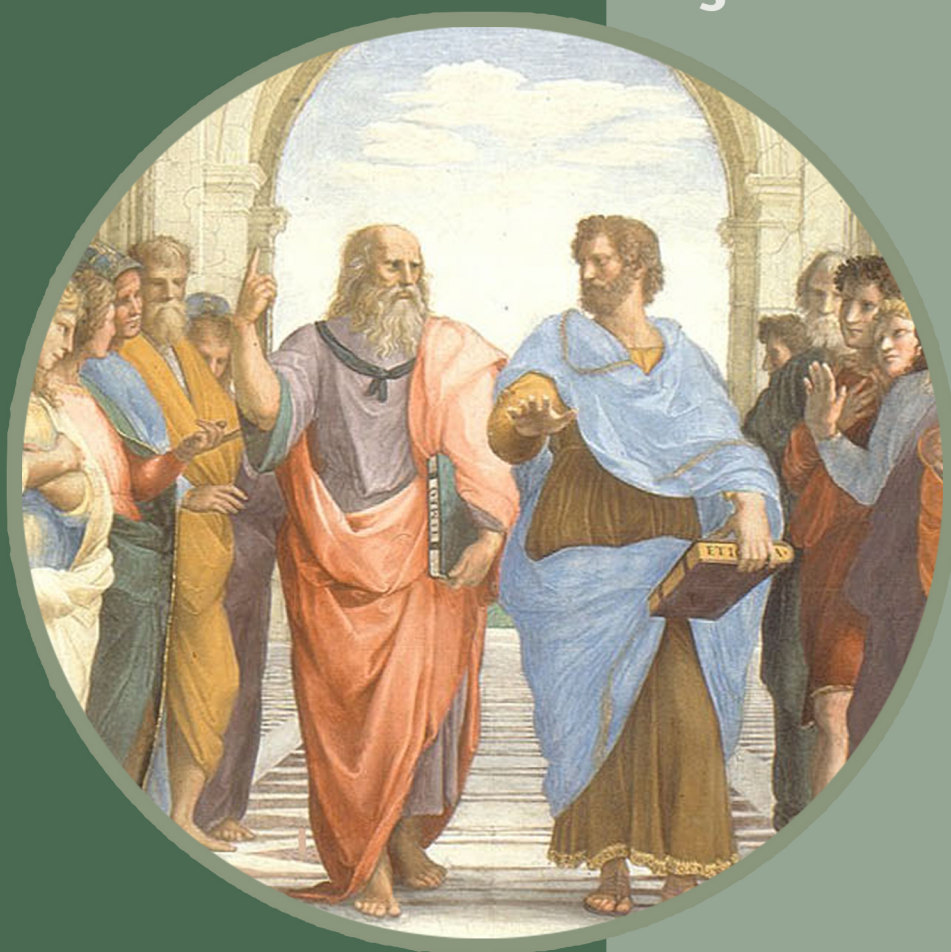

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

REVISTA DE ESEURI
ȘI COMENTARIII
POLITICE

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

CUPRINS

NR. 1 / 2009

ÎN LOC DE CUVÂNT ÎNAINTE.....	2
CRIZA DIN REPUBLICA MOLDOVA: O EVALUARE CONCEPTUALĂ(AlexandruClimescu).....	3
CUM VOTEAZĂ STUDENȚII?(Ana-Maria Furdui, Ionuț Năstăsache).....	9
EFECTELE CRIZEI ECONOMICE(Andreea-Camelia Filip).....	17

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

În loc de cuvânt înainte

Dincolo de dorința atât de firească a tinerilor de a comunica, o a doua, nu mai puțin firească, este aceea de a împărtăși. De la sentimente și trăiri, până la valori și idei, totul trebuie comunicat și transmis celor din jur. De aceea, este întru totul firească și deplin justificată necesitatea de a asigura un mijloc de comunicare studenților, prin care aceștia să-și facă cunoscute ideile, valorile, convingerile, modul de a se raporta la ceilalți și la societate.

Pe de altă parte, internetul s-a impus ca unul dintre cele mai utilizate mijloace de comunicare. Ușurința în utilizare și posibilitatea accesării oricărui tip de date din aproape orice loc de pe planetă au făcut din această rețea electronică cel mai performant mijloc de transmitere a informației, care înglobează, practic, formele mediei clasice - scrisă, audio și video. Numărul impresionant de cărți și reviste de specialitate care pot fi consultate online reprezintă un exemplu edificator de utilitate a internetului, cu atât mai mult cu cât acest mijloc de comunicare tinde să devină unul de uz cotidian.

În fine, last but not least, o cerință cu caracter imperativ: în contextul academic actual, o publicație care să reflecte activitatea științifică a studenților este absolut vitală pentru orice instituție de învățământ superior, de stat sau privat, care își pune problema competitivității ei în plan european.

Toate aceste motive ne-au determinat să demarăm proiectul revistei studențești, un proiect apărut din necesitatea de a populariza ideile și activitățile de cercetare ale studenților cu ajutorul celui mai modern mijloc de comunicare

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

CRIZA DIN REPUBLICA MOLDOVA: O EVALUARE CONCEPTUALĂ

Alexandru Climescu

Odată cu începerea protestelor din Republica Moldova în urma anunțării rezultatelor electorale ce clasează Partidul Comunist pe primul loc, jurnaliștii, demnitarii, funcționarii publici și analiștii politici din România au început să discute despre o revoluție în spațiul aflat pe malul de est al Prutului. Unele site-uri prezentau imagini cu titlul de „Revoluție în Moldova! Live de la Chișinău”¹, iar unele ziare afirmau că dacă Revoluția Română din 1989 a fost prima revoluție transmisă în direct la televizor, protestele violente de la Chișinău au toate șansele să devină prima revoluție transmisă live pe internet.² Au existat însă și voci care vorbeau despre o revoltă anticomunistă³. În acest timp, Vladimir Voronin prezenta evenimentele din Republica Moldova ca o tentativă de lovitură de stat, întreprinsă cu ajutor din partea României.

Acest articol își propune să examineze teoretic punctele de vedere anterior menționate și să propună o încadrare exactă a evenimentelor din Republica Moldova. Vor fi clarificate noțiunile de revoluție și lovitură de stat (în măsura în care un asemenea tip de lucrare scrisă poate permite acest lucru) pentru a putea fi aplicate apoi realității primei săptămâni a protestelor din Republica Moldova. Trebuie notat că prezentul articol este redactat la o săptămână după izbucnirea protestelor de pe 7 aprilie la care se face referire.

Definirea termenului de revoluție este un demers anevoios dacă luăm în considerare vasta literatură ce tratează acest subiect și nu poate face obiectul acestui

¹ *Revoluție în Moldova*. (Aprilie 2009). Descărcat din <http://www.stirileprotv.ro/video/revolutie-in-moldova-live-in-cateva-minute-din-chisinau/>.

² Gh. I. (Aprilie 2009). *Prima revoluție transmisă on line*. Descărcat din <http://www.gandul.info/actualitatea/prima-revolutie-transmisa-online.html?3927;4175308>.

³ Ciobanu, Vitalie. (Aprilie 2009). *Revoltă anticomunistă în Republica Moldova*. Descărcat din www.hotnews.ro/stiri-opinii-5560303-revolta-anticomunista-republica-moldova.htm.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

articol. De aceea am optat pentru definiția dată de politologul Theda Skocpol, profesoară la Harvard, care a inaugurat în Statele Unite studiul dedicat acestei teme și care argumentează că revoluțiile sociale reprezintă transformări rapide, fundamentale ale structurilor de clasă și de stat ale unei societăți, care suntacompaniate și promovate parțial de revolte pornite de la bazele societății.⁴ Această definiție, deși poate fi considerată ambiguă sau imperfectă, subliniază congruența a trei factori: schimbarea politică, transformarea socială și economică și participarea maselor. Violența nu este luată în considerare ca o condiție sine qua non sau ca un mijloc exclusiv în cazul unei asemenea transformări. Dacă revoluțiile franceză, rusă sau chineză au implicat un asemenea comportament din partea maselor, au existat totuși mișcări revoluționare care au inițiat transformări revoluționare fără a recurge la violență. Alegerile din 1970 care l-au adus pe Salvador Allende la putere sau alungarea șahului Iranului în 1979 prin demonstrații stradale neagresive și printr-o grevă generală în sectorul petrolier sunt exemple de revoluții pașnice.

Revenind la Theda Skocpol, ea distinge între revoluțiile sociale și alte tipuri de conflicte și procese de transformare prin semnalarea a două simultaneități: prima implică schimbarea socială structurală și emanciparea unei clase iar a doua presupune atât o transformare socială, cât și una politică.⁵ În schimb, rebeliunile sau răscoalele implică revolta unei clase subordonate, dar nu rezultă în schimbări de structură. Revoluțiile politice transformă structurile de stat, dar nu și pe cele sociale, și nu sunt în mod necesar rezultate ale unui conflict de clasă. Iar procesele ca industrializarea pot schimba structurile sociale fără a aduce după sine sau fără a rezulta din emancipări sau schimbări structurale politice bruște. Din acest punct de vedere, revoltele țăranilor chinezi din secolul XVII au avut succes în înlocuirea dinastiei Ming cu dinastia Qing la conducerea țării, dar nu au transformat fundamental structura socio-politică. Revoluția engleza (evenimentele din 1640-1650 și 1688-1689 privite in corpore) este un exemplu excelent de revoluție politică. S-a reușit stabilirea unui regim parlamentar prin revolta unei părți a

⁴ Skocpol, Theda. (1979). *States & Social Revolutions. A comparative Analysis of France, Russia & China*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 4.

⁵ Skocpol, Theda, Op. cit, p. 6.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

clasei latifundiare împotriva monarhului absolut, realizându-se astfel o schimbare la nivelul instituțiilor statului, dar nu și la nivel social.

Celălalt termen central al acestei lucrări este cel de „lovitură de stat”. Dacă am văzut că revoluția politică este o transformare fundamentală a structurilor de stat, adică a raporturilor dintre stat și societate și dintre stat și organizațiile civice(inclusiv partidele), transformare susținută de pături sociale subordonate, se poate clarifica per a contrario conceptul de lovitură de stat. Astfel, aceasta poate fi reprezentată ca o schimbare doar de echilibru în cadrul unei societăți, susținut de persoane aflate într-o poziție de autoritate, care cuceresc puterea fără a respecta procesul de instaurare, exercitare și menținere a acesteia consacrat de ordinea constituțională a respectivei societăți.

Odată cu dezvoltarea modernă a birocrăției s-a dezvoltat și distincția clară între aparatul permanent al unui stat și conducerea politică a acestuia. Importanța acestei distincții constă în faptul că dacă persoanele aflate într-o poziție de autoritate ce cuceresc puterea sunt legate de o funcție politică, avem de a face cu o lovitură de palat, iar dacă cucerirea puterii se face de către acea categorie a birocraților aflați în afara leadership-ului politic, dar în cadrul aparatului de stat(cadre militare, polițienești, funcționari civili) avem de a face cu o lovitură de stat⁶. Ce este esențial pentru ambele cazuri este că, odată cu instaurarea noului leadership, nu se produce acea schimbare profundă în societate care sa poată fi numită revoluție.

Fiind clarificate aceste concepte, se impune o scurtă examinare a evenimentelor din ultimele 10 zile din Republica Moldova și o evaluare a acestora prin prisma celor două noțiuni.

Coordonate esențiale ale șirului de evenimente din Republica Moldova sunt protestele inițiate în urma victoriei electorale a Partidului Comunist ce a obținut aproximativ 50% din voturile exprimate. Poziția protestatarilor este dominată de dorința de a se repeta scrutinul electoral, aflat sub suspiciuni de fraudă, și de animozitatea față de Partidul Comunist. De asemenea, protestarii și-au exprimat simpatia față de Uniunea

⁶ Luttwak, Eduard. (1979). *Coup d'État: A Practical Handbook*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, p. 20.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

Europeană prin arborarea drapelului acesteia și au întreprins acte de violență împotriva unor clădiri oficiale. Odată cu reprimarea protestanților de către organele de stat, manifestații au început să militeze și împotriva abuzurilor statului moldovean care, conform declarațiilor participanților la aceste proteste, a încălcat drepturi fundamentale ale omului.

După această reliefare sumară, dar relevantă a revendicărilor maselor de cetățeni moldoveni implicați în aceste proteste este clar ca nu putem lua în considerare o tentativă de lovitură de stat în evaluarea evenimentelor menționate. Nici armata, nici poliția dar nici alți funcționari ai aparatului de stat nu au întreprins acțiuni care să submineze autoritatea actualei administrații Voronin. De asemenea, manifestațiile au luat naștere în urma frustrării legate de presupusa fraudare a alegerilor iar din rândurile manifestaților nu s-a afirmat nici un lider proeminent care să își exprime pretenția de a-l înlocui pe actualul șef al statului Vladimir Voronin.

Înainte de a testa conceptul de revoluție socială și cel de revoluție politică asupra mișcării din capitala Republicii Moldova, trebui făcute anumite precizări. Republica Moldova este un stat în care funcționează o economie de piață. Libera circulație a persoanelor, bunurilor și capitalului era o realitate până în momentul închiderii granițelor în urma protestelor.

Revista internațională „The Economist” elaborează un studiu anual asupra indicelui democrației în toate statele lumii, conducând investigații asupra gradului de corectitudine și de libertate ce domină alegerile naționale, securitatea votanților, influența puterilor străine asupra actului de guvernare și capacitatea instituțiilor de a implementa politici publice. Anchetele efectuate de „The Economist” se bazează în principal pe sondaje publice, participarea la alegeri și rezultatele votului și pe examinarea raporturilor dintre puterea executivă și cea legislativă. Indexul democrației plasa Moldova în anul 2008 pe locul 62 din 167, alocându-i nota medie de 6,50, considerând-o o democrație cu defecte. Notele detaliate sunt după cum urmează: proces electoral și pluralism electoral – 9,17, funcționarea guvernului – 4,29, participare politică – 6,11, cultură politică – 5, libertăți civile – 7,94. Trebuie menționat că o țară ca Suedia, plasată pe locul întâi printre

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

democrațiile lumii, a primit nota 10 la toate categoriile, mai puțin cultură politică(9,38) iar România 9, 58 la proces electoral și pluralism electoral, 6,07 la funcționarea guvernului, 6,11 la participare politică, 5 la cultură politică și 8, 53 la libertăți civile, cu o medie de 7,06 situându-se pe locul 50, și ea fiind considerată o democrație cu defecte⁷.

Revenind la conceptul de revoluție socială, 10 zile este un termen prea scurt pentru a putea dovedi că o țară trece printr-un asemenea proces deoarece transformările profunde într-un sistem nu pot avea loc în acest interval de timp. Mai mult chiar, manifestații din Republica Moldova nu au emis pretenții de ordin economic sau social, obiectul nemulțumirii lor reprezentându-l doar suspiciunea de fraudă a alegerilor și Partidul Comunist, în legătură cu care nu există o cultură solidă a opoziției în rândurile protestatarilor.

Rămâne de clarificat dacă ceea ce se întâmplă în Republica Moldova reprezintă o revoluție politică. Datele furnizate de publicația „The Economist”, precum și realitatea constituită de pluripartitism, separația puterilor în stat, existența unei Curți Constituționale ca unic interpret al Constituției, libertatea de circulație și dreptul la proprietate fac din acest stat o țară nesusceptibilă de o revoluție politică dacă ar fi să luăm în considerare istoria recentă a revoluțiilor. Sondajele de opinie efectuate înaintea alegerilor prefigurau un procent de 45% din opțiunile exprimate ca fiind pro Partidul Comunist. Revenind la revendicările protestatarilor, aceștia nu au exprimat nici o poziție față de ordinea constituțională sau față de sistemul politic al statului în care trăiesc. Totodată, trebuie precizat că un concept ca cel de revoluție trebuie evaluat în primul rând prin prisma rezultatelor pe care le produce. Indiferent de perspectiva împărtășită cu privire la fenomenul revoluționar, catalogarea unor evenimente drept revoluție înainte ca acestea să se fi consumat este un gest iresponsabil.

Drept urmare, protestele de pe celălalt mal al Prutului nu trebuie considerate altceva decât ceea ce sunt: revolta unei părți din societatea moldovenească ce pune la

⁷ The Economist Intelligence Unit. (2008). *The Economist Intelligence Unit's Index of Democracy*.
Descărcat din
<http://a330.g.akamai.net/7/330/25828/20081021195552/graphics.eiu.com/PDF/Democracy%20Index%20008.pdf>

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

îndoială corectitudinea rezultatelor unui scrutin electoral, animată de propriile simpatii și antipatii și intrigată de rezonanța plină de semnificații a numelui celui mai important partid din Republica Moldova în acest moment: Partidul Comunist.

Bibliografie:

Cărți:

1. LUTTWAK, Eduard. (1979) *Coup d'État: A Practical Handbook*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
2. SKOCPOL, Theda. (1979). *States & Social Revolutions. A comparative Analysis of France, Russia & China*. Cambridge: Cambridge University Press.

Documente Web:

1. CIOBANU, Vitalie. (Aprilie 2009). *Revoltă anticomunistă în Republica Moldova*. Descărcat din www.hotnews.ro/stiri-opinii-5560303-revolta-anticomunista-republica-moldova.htm.
2. GH. I. (Aprilie 2009). *Prima revoluție transmisă on line*. Descărcat din <http://gandul.info/actualitatea/primarevolutietransmisaonline.html?3927;4175308>.
3. *Revoluție în Moldova*. (Aprilie 2009) Descărcat din <http://www.stirileprotv.ro/video/revolutie-in-moldova-live-in-cateva-minute-din-chisinau/>.
4. THE ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT. (2008). *The Economist Intelligence Unit's Index of Democracy*. Descărcat din <http://a330.g.akamai.net/7/330/25828/20081021195552/graphics.eiu.com/PDF/Democracy%20Index%202008.pdf>.

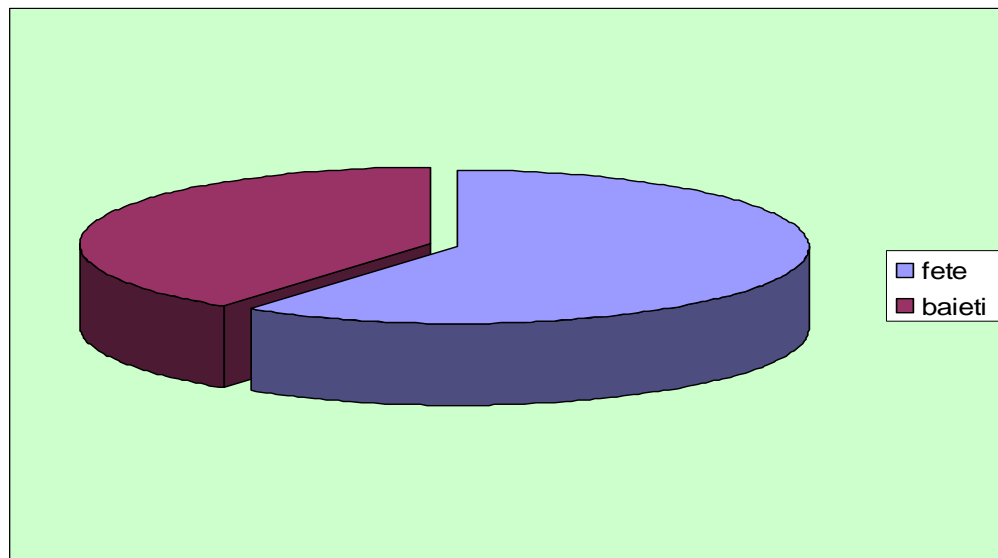
FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

CUM VOTEAZĂ STUDENȚII?

Sondaj realizat în cadrul Universității Creștine
“Dimitrie Cantemir”

Ana-Maria Furdui, Ionuț Năstăsache

Lucrarea de față urmărește să evidențieze anumite aspecte ale cercetării politice. Aceasta analizează comportamentul studenților de ziua națională și comportamentul politic al studenților cu ocazia alegerilor parlamentare de la 30 noiembrie 2008. Demersul analitic are la bază un sondaj de opinie pe bază de chestionar, efectuat la 2 decembrie 2008, în cadrul Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, pe un eșantion de 600 de studenți de la diferite facultăți. Metoda de eșantionare folosită este cea a eșantionării simple aleatoare. Au fost chestionați studenți de la facultăți precum: Facultatea de Științe Politice, Facultatea de Drept, Facultatea de Istorie, Facultatea de Limbi Străine, Facultatea de Relații Economice Internaționale.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

Acest sondaj urmărește să verifice cum votează studenții, dacă voturile acestora diferă în funcție de facultatea pe care o urmează și cât de mult prețuiesc tinerii ziua națională a României.

Sondajul conține 6 întrebări, fiecare dintre acestea având și variante de răspuns.

Întrebările la care studenții trebuiau să răspundă sunt:

1. Ați urmărit la televizor rezultatele alegerilor de duminică?, cu variante de răspuns: da sau nu.
2. Dacă da, cum vi s-au părut rezultatele? Variantele la această întrebare sunt: surprinzătoare, așteptate (previzibile) sau nu le puteți aprecia.
3. Sunteți mulțumiți de rezultatele votului?, cu următoarele variante de răspuns: da, nu, nu vă puteți pronunța.
4. Tu personal ai votat?, cu variantele de răspuns: da sau nu.
5. Ce partid simpatizezi?, cu următoarele variante de răspuns: PD-L, PSD, PNL, PRM, PNG, alte partide.
6. Ce ați făcut de 1 decembrie?, cu următoarele variante de răspuns: ați fost plecat din oraș, ați rămas în oraș și ați urmărit / participat la evenimentele dedicate zilei de 1 decembrie sau ați rămas în oraș, dar v-ați ocupat cu altceva.

În urma sondajului a reieșit că cei ce se informaseră erau în proporție de 70%, iar 30% dintre subiecți nu se informaseră deloc. Dintre cei care urmăriseră rezultatul alegerilor, 20% au fost surprinși, 51% dintre aceștia se așteptau la un asemenea rezultat, iar 28 % nu l-au putut aprecia.

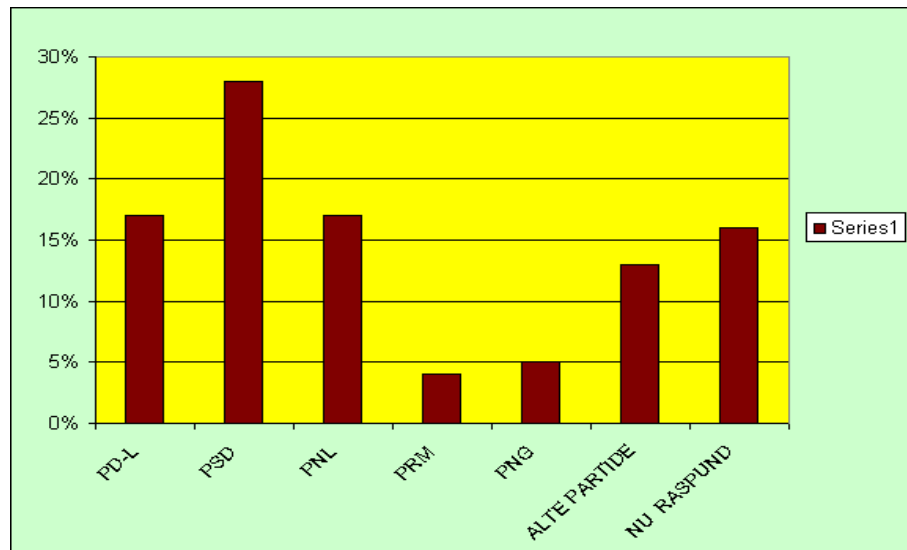
Întrebați dacă sunt mulțumiți de rezultatul votului, doar 28% dintre aceștia au răspuns că sunt mulțumiți, în timp ce 38% s-au declarat nemulțumiți de rezultatul votului, iar 34% au spus că nu se pot pronunța.

Se pare că dintre cei chestionați, doar 55% dintre aceștia au participat la vot, în timp ce restul de 45% nu s-a prezentat.

Întrebați ce partid simpatizează, 28% dintre studenți au răspuns PSD, 17% dintre studenți au răspuns că simpatizează PD-L, la egalitate cu simpatizanții PNL, în timp ce PNG este simpatizat de 5% dintre tineri, urmat de PRM cu un procent de 4%.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

16% dintre subiecți au răspuns că simpatizează alte partide, iar 17% au refuzat să răspundă la această întrebare.

De ziua națională a României, 21% dintre tineri au fost plecați din oraș, doar 26% dintre aceștia au rămas în oraș și au urmărit la televizor sau au participat la evenimentele dedicate zilei de 1 decembrie, iar restul de 52% s-a ocupat cu altceva.

După ce am văzut care au fost răspunsurile studenților, la nivelul Universității, am urmărit modul în care au votat aceștia în funcție de facultatea pe care o urmează.

Situația se prezintă astfel: cei care au urmărit, în proporția cea mai mare, rezultatul alegerilor, au fost studenții de la Facultatea de Științe Politice, cu un procent de 80%, urmați de cei de la Facultatea de Drept, cu 77%. Doar 60% dintre studenții de la Facultatea de Limbi Străine au urmărit alegerile, iar cei de la Facultatea de Relații Economice Internaționale le-au urmărit în procent de 52%. Cei mai puțin interesați de rezultatul alegerilor au fost studenții de la Facultatea de Istorie, procentul celor care au urmărit la televizor acest eveniment fiind de 43 %.

Cei mai surprinși de rezultatele alegerilor au fost studenții de la Facultatea de Drept, 40%, în timp ce 60% dintre studenții de la Facultatea de Științe Politice au anticipat rezultatul alegerilor. Se pare că 50% dintre studenții de la Facultatea de Istorie

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

nu pot aprecia rezultatul alegerilor (poate pentru că doar 43% dintre aceștia au urmărit la televizor emisiunile dedicate alegerilor).

Sondajul arată că cei mai nemulțumiți de rezultatele votului au fost studenții de la Facultatea de Limbi Străine, 80% și studenții de la Facultatea de Științe Politice, 41%. În proporție de 43 %, studenții de la Facultatea de Drept au răspuns ca sunt mulțumiți de rezultat, în timp ce majoritatea studenților de la Facultatea de Relații Economice Internaționale nu se poate pronunța, 48%.

În urma răspunsurilor la întrebarea “Tu personal ai votat?”, am observat că studenții de la Facultatea de Relații Economice Internaționale s-au prezentat la vot într-un procent de 65%, urmați apoi de studenții de la Facultatea de Istorie, 64%, de cei de la Științe Politice 61% și de studenții de la Facultatea de Drept, 60%, în timp ce studenții de la Facultatea de Limbi Străine au avut cea mai slabă prezență la vot, doar 35% dintre aceștia exercitându-și acest drept.

Întrebați ce partid simpatizează, studenții de la Facultatea de Științe Politice au răspuns în felul următor: 16% dintre ei au răspuns că simpatizează PD-L, 15% PSD, 14% PNL, 6% PRM, 5% PNG, 17% simpatizează alte partide și 28 % au refuzat să răspundă la această întrebare.

Pe locul întâi în preferințele studenților de la Facultatea de Drept se află PSD, cu un procent de 33%, urmat apoi de PD-L, 17%, la egalitate cu PNL, respectiv PRM cu 7%. 19% dintre studenții de la Facultatea de Drept simpatizează alte partide, iar restul de 7% refuză să răspundă la această întrebare.

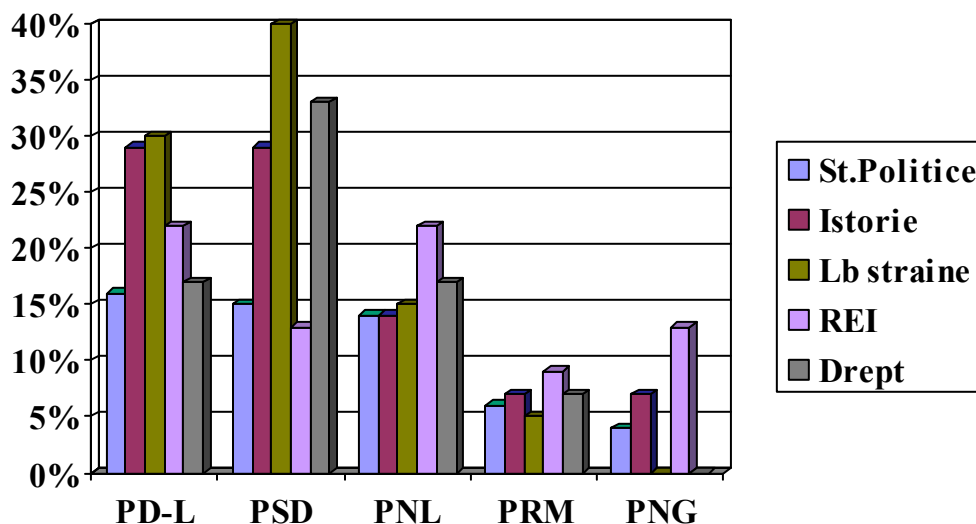
La Facultatea de Istorie, numărul simpatizanților celor două partide dominante din România este egal. Atât PD-L, cât și PSD sunt simpatizate de 29% dintre studenți. Partidul Național Liberal are 14% de simpatizanți, urmat de PRM cu 7%, la egalitate cu PNG.

Cei mai mulți dintre studenții de la Facultatea de Relații Economice Internaționale, 22%, simpatizează PD-L, la egalitate cu simpatizanții PNL, în timp ce PSD este simpatizat de doar 13% dintre studenți, la egalitate cu simpatizanții PNG, iar

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

PRM este pe placul a doar 9% dintre studenții de la Facultatea de Relații Economice Internaționale.

Partidul Social Democrat se află pe primul loc în preferințele studenților de la Facultatea de Limbi Străine, cu un procent de 40%, urmat de PD-L, cu 30% de simpatizanți, apoi de PNL cu 15% de susținători, urmat de PRM cu 5 % de posibili votanți.

În urma răspunsurilor la întrebarea “Ce ați făcut de 1 decembrie ?”, am putut afla că cei mai mulți studenți care au urmărit și au participat la evenimentele dedicate zilei naționale a României sunt studenții de la Facultatea de Istorie, într-un procent de 36%, urmați de cei de la Facultatea de Științe Politice, cu un procent de 34%, în timp ce 46% de studenți de la Facultatea de Limbi Străine au fost plecați din oraș, iar 40% dintre ei, deși au rămas în oraș, nu au urmărit și nici nu au participat la evenimentele dedicate zilei de 1 decembrie, arătând cel mai mare dezinteres pentru ziua națională, alături de studenții de la Facultatea de Drept și Relații Economice Internaționale.

După ce am urmărit răspunsurile studenților în funcție de facultatea pe care aceștia o urmează, am încercat să vedem diferențele între răspunsurile fetelor și cele ale băieților.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

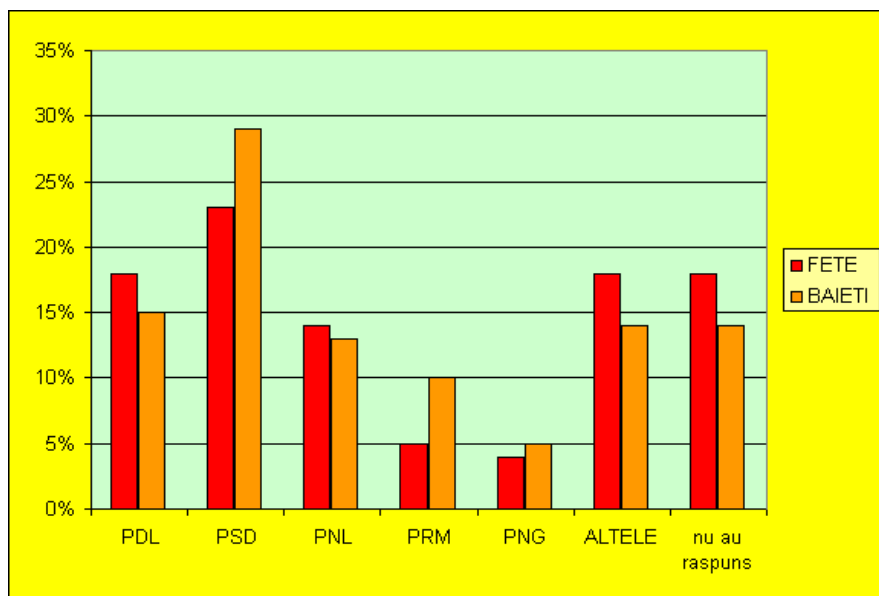
Astfel, 76% dintre fete au urmărit la televizor rezultatele alegerilor, în timp ce băieții care au urmărit rezultatele au fost doar 66%.

Doar 44% dintre fete au intuit rezultatul alegerilor, respectiv 61% dintre băieți.

Întrebați dacă sunt mulțumiți de rezultatul alegerilor, 23% dintre fete au răspuns cu da, 35% cu nu și 42% au spus că nu se pot pronunța, în timp ce 32% dintre băieți sunt mulțumiți, 46% nu sunt mulțumiți și doar 22 % au spus că nu se pot pronunța.

Băieții s-au prezentat la vot în proporție de 61%, iar fetele doar în proporție de 52%.

Întrebate ce partid simpatizează, fetele au dat următoarele răspunsuri: 23% dintre ele sunt simpatizante ale PSD, 18% ale PD-L, 14% ar vota cu PNL, 5% simpatizează PRM și 4% PNG. La aceeași întrebare, 29% dintre băieții au răspuns că simpatizează PSD, 15% PD-L, 13% PNL, 10% sunt simpatizanți ai PRM și 5% ai PNG.

De 1 decembrie, doar 28 % dintre fete au urmărit sau au participat la evenimentele dedicate zilei naționale a României, procentul fiind identic în cazul băieților.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

În urma sondajului putem observa că tinerii sunt interesați de sfera politicului. Aceștia se informează, participă la vot (peste 50% dintre cei intervievați au votat), în condițiile în care există o tendință de scădere a numărului celor care se prezintă la vot.

Cu privire la modul în care votează tinerii, putem observa că cei mai mulți studenți întrebați ce partid simpatizează au răspuns - Partidul Social Democrat, partid de stânga, al cărui electorat este reprezentat în mod normal de persoane mai în vârstă (pensionari), muncitori și persoane din categorii defavorizate.

După cum am văzut deja pe parcursul analizei, studenții cei mai interesați de viața politică sunt studenții de la Facultatea de Științe Politice și cei de la Facultatea de Drept. Se pare că cei mai informați sunt tot studenții de la Facultatea de Științe Politice, ei având capacitatea de a intui rezultatele alegerilor. Indiferent de facultatea pe care tinerii o frecventează, indiferent de sex sau de partidul pe care îl simpatizează, aceștia sunt nemulțumiți de rezultatul alegerilor.

Se cuvine să precizăm că foarte mulți studenți, întrebați ce partid simpatizează, au refuzat să răspundă la această întrebare (într-o proporție mai mare fetele).

Cât despre importanța pe care tinerii o acordă zilei de 1 decembrie, am observat că sărbătoarea națională a României nu le suscită un interes deosebit și marcarea acestui eveniment nu prea mai face parte din agenda zilei. După cum am putut vedea în urma sondajului, doar studenții de la Facultatea de Istorie și cei de la Facultatea de Științe Politice au participat la aceste activități dedicate zilei naționale, dar nu într-un procent foarte mare. Am putea spune că tinerii nu mai sunt deloc naționaliști sau că mai sunt foarte puțini tineri naționaliști sau că evenimentul nu prea mai are încărcătură simbolică în cazul tinerilor.

Urmărind cum au răspuns la întrebări fetele și cum au răspuns băieții, am observat că fetele au „monitorizat” rezultatele votului în procent mai mare decât băieții, deși acestea s-au prezentat într-un număr mai mic la vot. Se pare că fetele nu prea au intuit corect rezultatul votului, în timp ce majoritatea băieților l-a considerat previzibil.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

Am mai observat că PSD și PRM au fost votate mai mult de băieți, în timp ce PD-L și PNL au fost votate ceva mai mult de fete. Am putea spune că fetele sunt mai degrabă de dreapta, în timp ce băieții sunt mai degrabă de stânga.

Dat fiind numărul relativ mare de persoane care au refuzat să răspundă la anumite întrebări, estimăm o marjă de eroare de +/-3 %, pentru rezultatele acestui sondaj.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

EFECTELE CRIZEI ECONOMICE

Filip Andreea-Camelia

(Coordonator: Ioana Bogdan)

Debutul anului 2008 părea pentru România un an al relansării economice, odată cu creșterea PIB-ului și a salariului mediu pe economie. Se preconizau creșteri salariale în sectorul învățământ (Ordonanța Guvernului nr.15/2008) și o îmbunătățire a nivelului de trai al populației. Ultimele luni ale anului 2007 anunțau prognoze economice optimiste. Banii trimiși de românii plecați la muncă în străinătate păreau să contribuie la redresarea economiei și la aprecierea monedei naționale.

Procesul de integrare în Uniunea Europeană și efortul României de a se alinia standardelor europene au înscris economia națională pe o traiectorie ascendentă, având efecte stimulative pentru investițiile străine, din ce în ce mai numeroase (vezi privatizarea Dacia și a Sidex Galați, care aduceau statului pierderi importante). Odată cu admiterea României în UE și cu deschiderea oficială a granițelor Uniunii, la 1 ianuarie 2007, România a făcut un pas important în dezvoltarea sa politică, economică și socială.

Avantajele acestei aderări au fost curând vizibile. Accesul liber al produselor, serviciilor și capitalurilor autohtone pe Piața Unică, accesul la fondurile structurale, creșterea fluxurilor de investiții străine directe sunt beneficii care se înscriu în sfera economică. Siguranța sporită la locul de muncă, îmbunătățirea stării de sănătate a populației, creșterea nivelului de trai, libertatea cetățenilor de a se stabili oriunde în Europa reprezintă beneficii de natură socială, iar participarea la procesul decizional la nivel european, stabilitatea sistemului democratic, siguranța cetățenilor, consolidarea poziției statului în raport cu ceilalți membri ai Uniunii, participarea la elaborarea și dezvoltarea politicilor comune sunt beneficii de ordin politic.

Deschiderea granițelor și a pieței forței de muncă a însemnat pentru numeroși cetățeni români o șansă reală de a-și căuta locuri de muncă mai bine plătite în străinătate

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

și de a se stabili în alte țări membre ale Uniunii Europene. Emigranții români care muncesc în diferite state europene au trimis sume importante de bani în țara de origine. Aceste sume au avut o contribuție importantă la Produsul Intern Brut și au influențat pozitiv o economie sărăcită, reușind să-i confere o notă de echilibru. Deschiderea frontierelor a însemnat pentru unii români o oportunitate în plus pentru extinderea propriilor lor afaceri în spațiul comunitar, dincolo de teritoriul național (vezi cazul cunoscutului om de afaceri Dinu Patriciu și istoricul inaugurării benzinărilor Rompetrol în Franța).

Fondurile Uniunii Europene au devenit accesibile și pot constitui un sprijin real pentru comunitățile locale, prin încurajarea inițiativei private, crearea de locuri de muncă și realizarea unei infrastructuri moderne în regiunile defavorizate.

Cetățenii au devenit tot mai interesați de politica Uniunii și de modalitățile în care pot accesa aceste fonduri pentru a-și dezvolta afacerile și pentru a asigura comunității în care trăiesc un nivel de trai decent.

Prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă oamenii au aflat ce înseamnă această uniune, care este istoricul ei și ce beneficii poate aduce statutul de membru pentru dezvoltarea societății. În presă s-a vorbit mult despre avantajele integrării și mult prea puțin despre costuri. Români puteau afla care le sunt oportunitățile și cum le sunt reprezentate interesele.

România și-a exprimat intenția de a adera la NATO și Uniunea Europeană odată cu căderea regimului comunist și deschiderea către valorile democratice ale Europei Occidentale. Inițial, acest obiectiv de politică externă a reprezentat un ideal, dar mai apoi timidele demersuri angajate de primele guverne (1992-1996, 1996-2000) au lăsat să se înțeleagă orientarea clară pe care avea să o urmeze țara noastră în decursul următorilor ani. Fiecare guvern a lăsat succesorilor acest ideal. Odată cu guvernarea 2000-2004, obiectivul integrării a devenit prioritar atât pe agenda politică, cât și pe agenda mass-media.

Se spune că accesarea României în Uniunea Europeană a fost facilitată de câștigarea statutului de membru NATO, la 4 aprilie 2004, deoarece prin consolidarea

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

rolului de membru activ al Organizației, țara noastră devenea un furnizor de securitate și era în măsură să ofere un mediu propice investitorilor străini, pentru dezvoltarea afacerilor.

România a devenit stat membru al UE la 1 ianuarie 2007, în timpul guvernului Tăriceanu. Prin semnarea tratatului de aderare, se încheia un proces început la mijlocul anilor '90 de către guvernele anterioare. Din 2007 și până în prezent, decidenții politici și-au fixat ca obiectiv principal alinierea la standardele europene, prin măsuri specifice de ordin legislativ și printr-o amplă reformă a justiției. Reforma a fost cerută în mod insistent de Uniunea Europeană, pe fondul problemelor de corupție din sectorul public.

Conform Indicelui de Percepție a Corupției lansat de Transparency International la 23 septembrie 2008, România obținea 3,8 puncte din 10, punctaj cu o zecime superior celui din anul precedent. România urca în clasamentul statelor membre ale Uniunii Europene, ocupând penultima poziție. Acest indice obținut de România nu putea fi subiect de mândrie sau satisfacție, având în vedere că această creștere era de doar 0,1 și reprezenta un trend inerțial⁸.

Dezvoltarea economică a României depinde în mare măsură de îndeplinirea acestui obiectiv, care odată atins, aduce populației un nivel de trai mai bun și o stare de mulțumire la nivelul societății.

Un alt domeniu important pentru sănătatea economiei este cel bursier. Piața bursieră a parcurs o perioadă de consolidare în intervalul ianuarie 2007-iunie 2008. Numeroase companii cotate la Bursă au marcat profit, variațiile indicilor bursieri nu au înregistrat scăderi alarmante, chiar și fluctuațiile de curs valutar au fost mai mici. Însă bursa românească este influențată de cea de pe Wall Street și orice fluctuație în plan mondial se resimte și în cifrele și graficele bursei noastre.

8

http://www.transparency.org.ro/politici_si_studii/indici/ipc/2008/Comunicat%20de%20presa%20TI%20Romania.pdf

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

În timp ce România se afla în plin proces de reformă și anunța creștere economică, în lume lua amploare un fenomen ce avea să se resimtă curând și în plan național: inițial la Bursă și mai apoi la nivelul întregii economii.

În SUA, ravagiile produse de uragane și manifestări meteorologice extreme au afectat destul de serios economia. Statele Unite au avut probleme cu furnizarea de carburanți sau electricitate. Și acesta pare să fi fost doar începutul unui fenomen care avea să destabilizeze mari economii.

În fapt, avem de-a face cu un proces care se desfășoară cu o anumită ciclicitate în timp. Omenirea s-a mai confruntat cu acest fenomen în trecutul său și iată că în toamna anului 2008 acest dezechilibru economic major își făcea din nou simțită prezența, inițial în SUA, ulterior la nivel global.

Acest fenomen poartă numele de criză economică. În viziunea politologului Domenico Fisichella, crizele reprezintă faze ale modernizării și dezvoltării societății, “un *punctum dramatis* al unui proces: așa stau lucrurile în cazul crizei de industrializare în confruntările din cadrul procesului de industrializare, al crizei de secularizare în cadrul procesului de secularizare. Astfel, criza este, ca să spunem așa, vârful ascuțit al unei sfidări procesuale și, prin urmare are ori poate avea o desfășurare în timp mai extinsă și mai cuprinzătoare”⁹.

Aceste crize (cea din anii 1929-1933 și cea actuală) pot fi privite ca fenomene de echilibrare în cadrul fazelor de modernizare și dezvoltare a societăților, însă efectele lor sunt unele dintre cele mai nedorite: șomajul, stagnarea economică, imposibilitatea oamenilor de a-și asigura un trai decent, diminuarea considerabilă a veniturilor statului și corelativ, sporirea sarcinilor financiare pentru ajutorarea celor lăsați fără posibilități de muncă, declinul bancar, falimentul unor mari coloși industriali, etc.

“Actuala criză financiară și economică mondială zdruncină serios baza economică a lumii globalizate. Criza globală a decimat micile afaceri și marile corporații, băncile cele mai solide și economiile ținute de unii sub saltea. Mai rău, state care în urmă cu un an doi făceau obiectul unor studii de caz pentru reușitele în creșterea economică și

⁹ Domenico Fisichella, *Știința Politică, probleme, concepte, teorii*, Ed. Polirom, București, 2007, p. 114

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

crearea prosperității generale sunt acum amenințate cu falimentul. Când o uzină sau o bancă dau faliment pare firesc, dar falimentul statelor poate să genereze efecte în lanț care sunt imprevizibile. Certitudinea crizei naște însă o incertitudine care zdruncină încrederea experților, liderilor politici, a colectivităților și indivizilor”¹⁰.

Se poate spune că actuala criză se aseamănă cu precedenta deoarece ea s-a format într-un mod asemănător: crahul bancar la bursa financiară din New York a marcat începutul mării crize economice din 1929-1933, iar destabilizarea Bursei de pe Wall Street din 2008 a marcat debutul crizei mondiale din prezent.

Efectele actualei crize pot fi extrem de grave, mult mai profunde și mult mai extinse decât cele ale “mării depresiuni” din anii `30. La începutul secolului 20, interdependența actorilor din Sistemul Internațional nu avea amploarea celei din prezent. Ceea ce numim globalizare astăzi presupune nu doar multiple relații și interacțiuni între indivizi, state și organizații, ci și un înalt grad de interconectare, integrare și omogenitate în sistem. Globalizarea este un fenomen economic, social, politic și cultural în curs de cristalizare. Globalizarea economică și dezvoltarea pieței globale se realizează prin tranzacții permanente între state care nu pot supraviețui doar din resurse proprii, prin dezvoltarea corporațiilor și a companiilor multinaționale care își extind afacerile dincolo de granițele naționale, având importante profituri de pe urma activităților economice pe plan mondial.

Cât despre coloșii economici cu ramificații la nivel global, atunci când criza se va extinde vor fi afectate nu doar activitățile la nivel central, ci și cele la nivel de filială a companiilor-mamă, acestea ajungând în situația de a nu mai fi profitabile și de a declara faliment (vezi cazul General-Motors în SUA), procedând în consecință și la disponibilizări masive.

¹⁰ Dan Pavel, *Preliminarii epistemologice la teoria crizei*, Sfera Politicii, nr. 133, Anul XVII, 2009, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/133/art02-pavel.html>

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

“Criza economică, ale cărei prime simptome s-au manifestat în toamna anului 2008, se află abia într-o fază incipientă, conform părerilor specialiștilor, și, din această cauză, este dificil de făcut o comparație cu cea din veacul trecut. Deși oamenii politici și analiștii economici încearcă să informeze populația țării asupra conținutului și caracteristicilor ei, este greu de presupus că aceștia apreciază în mod corect maniera în care va evolua criza și durata ei. Impactul asupra economiei românești poate fi însă intuit atunci când aruncăm o privire sumară asupra modului în care a fost realizată în România privatizarea postdecembristă. Pe o asemenea cale, cea mai mare parte din averea națională a fost vândută unor firme cu capital străin, astfel că statul român nu mai dispune de pârghiile necesare pentru a o putea controla”¹¹.

Dacă la început am vorbit despre Uniunea Europeană și despre beneficiile economice ale integrării, acum e cazul să privim cu atenție la politicile în plan intern care se axează pe eliminarea efectelor nedorite ale crizei. Nu bine ne-am bucurat de avantajele acestei aderări că brusc acestea au fost umbrite de apariția unui fenomen care e de natură să provoace reducerea sau sistarea activităților economice în care erau angrenați mii de oameni.

Actuala criză are rolul de a aduce în atenția publică problemele grave din economie. Aceste probleme par a fi consecința “firească” a politicilor macroeconomice “neinspirate” adoptate în ultimii ani. Creșterea economică națională s-a dovedit a fi de natură nesănătoasă pentru că ea s-a bazat pe consum (finanțat pe datorie). În plus, România a ajuns în situația de a contracta un nou împrumut extern de la FMI care sporește neîncrederea în sistemul economic.

Consumul privat a fost excesiv și toate măsurile macroeconomice au fost pro-ciclice, stimulând consumul, iar cea mai dăunătoare dintre toate, cota unică, care este încă apărută de inițiatorii ei, a avut și are efectele sale negative. Cota unică a sporit inegalitatea distribuției veniturilor și a stimulat consumul, iar noi avem astăzi prima criză de

¹¹ Dumitru Șandru, *Criza din 1929-1933 și criza actuală*, Sfera Politicii, nr. 133, Anul XVII, 2009, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/133/art09-sandru.html>

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

supraconsum din România. Este vorba despre consumul excesiv pe datorie “încurajat”, în mare măsură, de normele bancare de creditare.

Deficitul bugetar a crescut de la 1,3% din PIB în 2004, la 2,6% anul trecut și probabil va depăși 3% anul acesta. Cum guvernul a ajuns să împrumute miliarde de euro cu scadență mare, singura concluzie logică este că nu mai sunt bani nici pentru cheltuieli curente (cele prevăzute deja pentru anul în curs). Criza economică internă a devenit iminentă în momentul în care criza financiară internațională a afectat sursele de finanțare. Guvernul, firmele și populația consumă pe datorie și în această perioadă se împrumută mult mai scump (sau deloc). Numeroase companii privatizate de statul român, deținute de investitori străini, sunt nevoite să-și micșoreze numărul de salariați din cauza pierderilor financiare.

Criza economică din România are specificul ei, are alte cauze și nu poate avea o rezolvare similară cu cea din marile state, deoarece criza noastră este de factură internă și poate fi privită ca o criză a dezvoltării.

Durata crizei nu poate fi estimată, însă măsurile luate de stat ar trebui să fie realiste și eficiente. Populația este îngrijorată că nu cunoaște aceste probleme și este asaltată de tot felul de informații contradictorii, care de regulă creează confuzie. Așa cum oamenii au cunoscut la început foarte puține aspecte legate de Uniunea Europeană și nu au știut ce costuri sau avantaje presupune integrarea, tot așa se întâmplă și astăzi, când această criză ne afectează pe toți și știm prea puțin despre ea.

Toate aceste fenomene își vor pune amprenta și asupra evoluției crizei economice, ale cărei efecte sunt greu de stabilit cu exactitate. Analizii economici vor da asigurări liniștitoare populației și vor încerca să minimalizeze efectele crizei. Povara crizei va fi suportată însă de masa populației țării, care, saturată de lungile discursuri demagogice ale politicienilor și teoreticienilor improvizați s-a obișnuit să nu le mai acorde prea mare credit acestora¹². Să nu uităm că și încrederea populației în oamenii politici a scăzut foarte mult în ultimii ani.

¹² *Ibidem*, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/133/art09-sandru.html>

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

În concluzie, oamenii ar trebui să fie mult mai bine informați cu privire la aceste politici, pentru că tot ceea ce se întâmplă are impact asupra socialului. În fond, a deține informația înseamnă să nu poți fi manipulat atât de ușor.

Bibliografie:

1.

http://www.transparency.org.ro/politici_si_studii/indici/ipc/2008/Comunicat%20de%20presenta%20TI%20Romania.pdf

2. Domenico Fisichella, *Știința Politică, probleme, concepte, teorii*, Editura Polirom, București, 2007

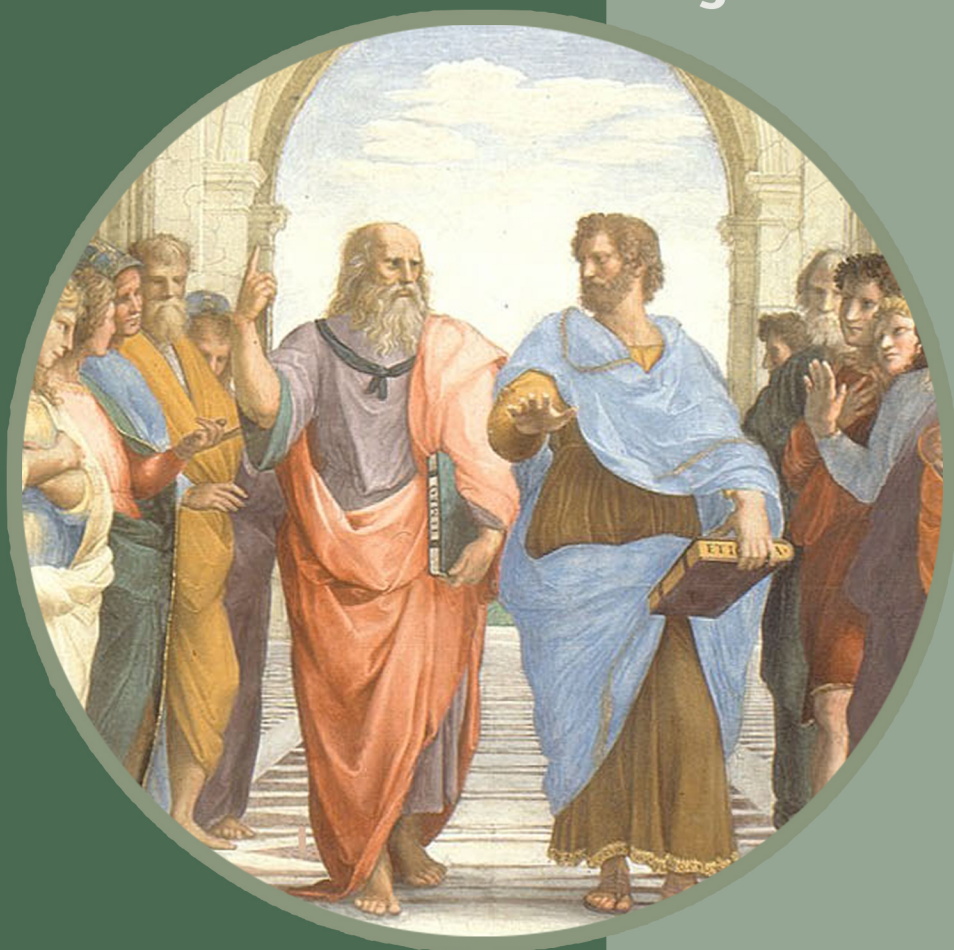
3. Dan Pavel, *Preliminarii epistemologice la teoria crizei*, Sfera Politicii, nr.133, Anul XVII, 2009, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/133/art02-pavel.html>

4. Dumitru Șandru, *Criza din 1929-1933 și criza actuală*, Sfera Politicii, nr. 133, Anul XVII, 2009, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/133/art09-sandru.html>

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

REVISTA DE ESEURI
ȘI COMENTARIII
POLITICE

CUPRINS

NR. 2 / 2009

ÎN LOC DE CUVÂNT ÎNAINTE.....	2
DREPTURI ȘI CONSECINȚE ÎN INTERVENȚIA UMANITARĂ (Alexandru Climescu).....	3
IMPLICAREA FEMEILOR ÎN RĂZBOI: ARHETIPURI ȘI ROLURI (Iulia Furfurică).....	12
INTERES, PUTERE ȘI CUNOAȘTERE ȘTIINȚIFICĂ ÎN LUPTA ÎMPOTRIVA ÎNCALZIRII GLOBALE (Ramona Moise).....	23
AL DOILEA RĂZBOI DIN GOLF – UN CAZ DE RĂZBOI TOTAL? (Vlad Cucu-Popescu).....	33
ROLUL ALIANȚELOR DE STATE ÎN GESTIONAREA CRIZELOR GLOBALIZĂRII (Diana Șutic).....	41
SISTEMUL EUROPEAN DE SECURITATE: O ABORDARE NEOREALIST-DEFENSIVĂ (Fănica Băjenaru).....	52

În loc de cuvânt înainte

Numărul de față include o serie de articole ale actualilor studenți la Master și ale absolvenților din luna iulie a.c. ai Facultății de Științe Politice din cadrul universității noastre.

Publicarea articolelor științifice de către studenții și absolvenții Facultății de Științe Politice este rezultatul implicării acestora în activitatea de cercetare organizată în cadrul cercurilor științifice studențești. Articolele prezentate abordează o tematică din domeniile Eticii Politice, Filosofiei Politice, Dreptului Internațional, Relațiilor Internaționale și sunt fie reflecții teoretice aprofundate care respectă termenii calității științifice, fie aplicarea teoriilor Eticii Politice, Științelor Politice, Relațiilor Internaționale la o temă liber aleasă. Lucrările teoretice au la bază aprofundarea literaturii specifice temei propuse analizată critic, precis, riguros.

Sunt prezentate tematici actuale precum raportul dintre state în procesul globalizării, perspectiva neorealistă în analiza sistemului european de securitate, impactul războiului total în contextul internațional, legitimitatea intervenției umanitare, implicarea femeilor în război, implicațiile încălzirii globale asupra ordinii internaționale.

Pentru acest număr 2 al revistei noastre, mulțumim studenților, absolvenților și organizatorilor pentru spiritul de implicare în acest proiect al Facultății de Științe Politice.

Vă invităm, dragi studenți, să citiți acest număr al "Revistei de eseuri și comentarii politice" cu speranța că lectura acestuia vă va stimula preocupările de cercetare și publicistice.

*Ngewqt 'wpkxOf tf OF cplgr "Tcf w
Rt gr OwpkxOCrgz.cpf t w'Erko guew*

Drepturi și consecințe în intervenția umanitară

Alexandru Climescu

Abstract. *This paper considers whether there is a plausible utilitarian or consequentialist critique against the humanitarian intervention. The consequentialist ethical theories argue that an act can be judged in terms of the consequences it produces and that what is "right" can be evaluated in terms of "good." The deontological ethical theories argue that "good" must be defined in terms of "right" and that human persons have the status of rational beings, gifted with dignity and fundamental rights. According to the deontological model, humanitarian interventions are not justified because they always produce collateral damage, meaning that persons are used as means in accomplishing a humanitarian mission. The consequentialist model assumes that armed intervention, no matter their objective, destabilize the international equilibrium and that the violation of the rules which interdict international use of force have negative long-term effects. This article will formulate a different type of moral principles, thus showing that humanitarian interventions are morally justified. In this paper, humanitarian intervention is defined as a proportionate help, expressed through armed force, offered by governments to the persons of another state who are victims of tyranny (denial of fundamental rights by the government) or of anarchy (denial of fundamental rights due to the collapse of social order)¹.*

Keywords: *humanitarian intervention, deontological ethics, consequentialism, double effect doctrine*

Fericirea generală nu este singurul aspect pe care teoria consecvențialistă încearcă să îl maximizeze. Un consecvențialist poate căuta să maximizeze un bine distributiv.² Din acest punct de vedere, consecvențialismul poate justifica încălcări ale drepturilor omului în cazul în care costurile acestora cântăresc mai puțin decât bunăstarea sau fericirea agregată globală. O asemenea obiecție privește însă doar utilitarismul și nu totalitatea viziunilor consecvențialiste întrucât numai utilitarismul

¹ Teson, Fernando. (2005). *Humanitarian Intervention: An Inquiry Into law and Morality*. New York: Transnational Publishers Inc.

² Ibidem, p. 60.

încearcă să maximizeze bunăstarea generală în mod nediferențiat, fiind insensibil la modul în care beneficiile și daunele sunt distribuite între persoane.

Adepții acestei teorii afirmă, în legătură cu intervenția umanitară, că tirania sau anarhia este o condiție necesară, dar nu suficientă pentru legitimitatea intervenției. Uneori, intervenția presupune costuri foarte ridicate pentru cel care intervine și cum intervenția umanitară presupune utilizarea forței armate, cei care intervin trebuie să fie siguri că binele adus de intervenție nu este depășit de distrugerile pe care le va cauza.³ Iar uneori, îndreptarea unui rău înseamnă vătămarea unor persoane într-un mod asemănător răului pe care dorim să îl îndreptăm.

Din aceste motive, dilema morală a intervenției nu este rezolvabilă prin distincția între abordările deontologice și consecvențialiste. Argumentarea liberală a intervenției umanitare combină spre exemplu atât elemente deontologice, cum ar fi respectul pentru drepturile omului, cât și elemente consecvențialiste, cum ar fi necesitatea ca o intervenție să producă mai mult bine decât rău. Acțiunea militară, inclusiv intervenția umanitară, va încălca întotdeauna și drepturi ale unor persoane nevinovate. Astfel, într-o viziune strict deontologică, cel care intervine nu își va putea niciodată justifica acțiunile, chiar dacă scopul său este să protejeze drepturile omului. În modul acesta, etica deontologică susține că și în cazul în care intervenția este încununată de succese, ea va fi folosit persoane inocente drept mijloace, un aspect interzis în viziunea deontologică.

Un sistem etic internațional și o practică a intervenției umanitare ar trebui să maximizeze respectarea demnității umane, să înțeleagă imperativul de a-i trata pe toți indivizii cu respect într-un mod care reflectă statutul lor de ființe autonome. Dar această poziție nu este pur deontologică, deoarece ea permite uneori încălcarea limitelor morale ale unor persoane dacă aceasta este singura cale de a impune respectul pentru demnitatea umană.

Moartea persoanelor nevinovate: doctrina dublului efect

O obiecție majoră împotriva intervenției umanitare provine din tabăra kantiană. Dacă intervențiile ar putea să afecteze în mod precis tiranii, atunci ele ar fi justificate

³ Chaterjee, Deen & Scheid, Don. (2003). *Ethics and Foreign Intervention*. Cambridge: Cambridge University Press.

deoarece utilizează violența împotriva persoanelor vinovate și salvează victimele de orice tratament injust. Cu toate acestea, în realitate, natura intervenției umanitare implică și moartea unor persoane nevinovate. Chiar dacă armata care intervine încearcă din răspuțeri să nu îi afecteze pe civilii inocenți, mulți dintre ei vor suferi ca parte a pagubelor colaterale ce sunt inerente oricărui război. Așadar, kantienii ar spune că intervenția umanitară trebuie interzisă. Această viziune este justificată deoarece se bazează pe imperativul de a nu utiliza ființele umane pe post de mijloace în realizarea unui obiectiv. Intervenționiștii trebuie să explice de ce morțile inevitabile ale nevinovaților sunt justificate. Până la urmă, asemenea persoane nu renunță în mod voluntar la viața lor. Astfel, provocarea morților lor este problematică din punct de vedere moral, chiar și dacă obiectivul este nobil. Chiar dacă în discursul sau practica internațională pare că nici o persoană nu a făcut apel la etica deontologică pentru a contesta intervenția umanitară, au fost exprimate puncte de vedere care în mod inconștient utilizează elementele acesteia. Cancelarul german Gerhard Schroder, care s-a opus utilizării forței în Irak, a afirmat: „Întrebarea mea este aceasta: gradul de amenințare ce își are originile în Irak justifică un război care va provoca moartea a mii de bărbați, femei și copii nevinovați? Răspunsul meu este nu.”⁴

Problema majoră a acestui tip de critică este că exclude orice război sau revoluție, nu doar intervenția umanitară, deoarece acestea vor cauza întotdeauna moartea nevinovaților. Dacă interzicerea morții unor persoane nevinovate ar fi absolută, nici un război sau nici o revoluție nu ar fi justificată. Dreptul la viață nu poate fi absolut și nu poate fi întotdeauna prevalent dreptului și uneori datoriei de a rezista tiraniei. Dintr-o perspectivă deontologică, Aliații nu ar fi avut nici o justificare pentru reacția lor la agresiunea Germaniei din al doilea război mondial. Deoarece această reacție ar fi rezultat așa cum s-a și întâmplat în moartea a mii de persoane nevinovate.

Cu toate acestea, obiecția deontologilor nu este lipsită de sens. Ce principiu moral ne poate permite să acceptăm moartea unor persoane nevinovate? Pentru a răspunde, trebuie să abandonăm o analiză strict deontologică. Conform doctrinei

⁴ Swanson, Stevenson. (2003, 19. Mar). Blair Wins Parliament Support for Irak War. Chicago Tribune. Descărcat din <http://www.chicagotribune.com/news/nationworld/chi-0303180329mar18,0,4385087.story>

dublului efect, un act prin care sunt ucise persoane nevinovate este legitim doar dacă satisface trei condiții:

- actul trebuie să aibă consecințe benefice cum ar fi stoparea tiraniei;
- intențiile actorului să fie bune din punct de vedere moral, adică acesta să urmărească să realizeze un set de consecințe benefice; orice consecințe cu rezultat negativ cum ar fi uciderea necombatanților să nu fie intenționate;
- consecințele benefice ale actului de stopare a tiraniei, spre exemplu, să fie superioare cantitativ celor cu efecte negative: uciderea noncombatanților⁵. Acesta poartă denumirea de principiul proporționalității.⁶

Doctrina dublului efect distinge în acest sens acțiuni intenționate ce au consecințe negative și acțiuni neintenționate care au consecințe negative. Primele dintre acestea sunt blamabile, fapt pentru care victimele colaterale ale intervenției umanitare, în mod proporțional, ar putea fi ignorate din acest punct de vedere. Astfel, intervenția este o acțiune structurată conceptual asemenea unui comportament deontologic conform căruia agentul este constrâns să respecte drepturile tuturor. În același timp, intervenția este o acțiune ce intenționează să maximizeze respectul universal pentru drepturile omului, dar este constrânsă moral de interdicția de a ucide în mod deliberat persoane nevinovate. Moartea colaterală proporțională a persoanelor nevinovate, deși este cauzată de cel care intervine, nu condamnă în mod necesar intervenția ca fiind imorală. Argumentul pentru intervenția umanitară este localizat la mijlocul distanței dintre abordarea deontologică absolută și abordarea consecvențialistă absolută. Aceasta din urmă îi îndeamnă pe agenți să intervină ori de câte ori maximizează binele în termenii fericirii generale (conceptă adesea în termeni de vieți umane). Abordarea deontologică ar interzice o intervenție ce ar cauza încălcarea drepturilor celor nevinovați. În schimb, intervenția umanitară înțelege ca o formă de ajutor constrânsă moral acceptă uneori că provocarea de daune persoanelor inocente este justificată pentru a îndeplini nu un grad de bunăstare generală, ci un obiectiv ce este imperativ conform unor principii morale. Doctrina dublului efect

⁵ Walzer, Michael (2000). *Just and Unjust Wars*. New York: Basic Books Publishing., p. 153

⁶ Mangan, Joseph. (1949). *An Historical Analysis of the Doctrine of Double Effect* în *Theological Studies* 10:41-61 în *Doctrine of Double Effect*, descărcat din <http://plato.stanford.edu/entries/double-effect/>

respinge la fel ca cea deontologică calculele nediferențiate ale costurilor și beneficiilor conform cărora dreptatea constituie un indicator al consecințelor benefice printre mulți alții.

Scopul de a salva vieți și de a restaura respectul pentru drepturile omului și pentru dreptate sunt suficient de importante pentru a autoriza intervenția umanitară chiar și cu costul de vieți umane. Nu putem afirma că persoana care intervine îmbunătățește pur și simplu lumea într-un sens general. În cazuri particulare intervenția nu numai că salvează vieți, deși acest obiectiv este într-adevăr imperativ. Aceasta ajută la restaurarea dreptății și a drepturilor, ceea ce reprezintă și obiectivul tuturor instituțiilor politice legitime și al statului prin excelență.

Scopul de a impune respect pentru drepturile omului și dreptate este mai mult decât un simplu ajutor acordat oamenilor. Obiectivul de a restaura instituții și practici juste este un obiectiv privilegiat din punct de vedere normativ indiferent de evoluția binelui general. Spre exemplu, ajutorul umanitar este în mod cert dezirabil, dar acesta suspendă doar temporal simptomele anarhiei și tiraniei. În schimb, construirea și menținerea instituțiilor democratice care să respecte drepturile cetățenilor nu numai că semnifică o acțiune benefică pentru o societate, ci și un pas strategic în reconstrucția politicii sale interne și externe.

În sensul acesta, justificarea intervenției umanitare este atât deontologică cât și utilitaristă, fapt pentru care pierderea de vieți omenești nu este singurul indicator al legitimității intervenției umanitare. De asemenea, trebuie făcută distincția între violarea unui drept și încălcarea sa. Încălcarea unui drept este caracterizată prin limitarea interesului victimei. Numai tipul de drepturi și numărul de victime sunt relevante pentru a calcula proporțiile acestei încălcări. Aceasta din urmă determină dacă un război just este proporțional, proporționalitatea fiind una dintre condițiile doctrinei dublului efect. Violarea unui drept reprezintă o încălcare ce implică lipsa de respect pentru victimă sau deposedarea acesteia de calitatea sa de ființă umană.

Violarea drepturilor fundamentale este acuzată intenționat și cu conștientizarea faptului că aceasta implică lipsa de respect pentru victimă. Astfel, când evaluăm justetea unui război, nu trebuie să ne concentrăm doar asupra răului cauzat de actorii relevanți, ci și asupra motivelor pentru care acesta este cauzat. În acest punct, noțiunea kantiană de respect acordat persoanelor ne oferă un criteriu plauzibil. Acesta, ca element al definiției de acțiune dreaptă, include motive drepte și nu doar interese. Rezultă astfel că uneori persoanele inocente pot fi constrânse moral să sufere o

anumită povară pentru un obiectiv superior aceluia de a ne asigura că drepturile nevinovaților nu sunt încălcate.

Tirania guvernamentală reprezintă un model sistematic de violare a drepturilor fundamentale. Așa cum s-a menționat adesea, există ceva în mod particular rău în instituționalizarea violării drepturilor omului de către conducător, adică de către indivizii care au monopolizat utilizarea forței într-o comunitate politică. Guvernele care se angajează în deprivarea indivizilor de drepturile lor fundamentale eșuează în a acorda respect persoanelor în două moduri:⁷

- ◆ Ele alterează autonomia individuală a victimelor, asemeni unui criminal de drept comun.
- ◆ Atotodată, ele tratează indivizii cu o totală lipsă de respect într-un sens profund: nu își onorează obiectivul propriului mandat de a proteja și de a asigura dreptul tuturor. Așadar, tiranii violează drepturile omului nu doar pentru faptul că intervin în exercițiul autonomiei individuale a cetățenilor, ci și pentru că își trădează rațiunea de a fi în calitate de conducător de stat. În termenii doctrinei dublului efect, decesul nevinovaților, prevăzut dar neintenționat, reprezintă o încălcare a dreptului la viață, dar nu și violarea acelui drept întrucât "războinicul just" ar evita victimele colaterale dacă ar putea.

Pericolul abuzului

Cercetătorii în domeniu au oferit un număr de argumente consecvențialiste împotriva intervenției umanitare.

În primul rând, intervenția umanitară cauzează moartea și suferința persoanelor nevinovate, acestea trebuind să fie comparate ca și proporții cu moartea și suferința cauzată de metodele tiranice de guvernare. Teoreticienii argumentează că nu este sigur dacă inoportunitatea opresiunii politice este mai mare decât inoportunitatea cauzată de invazii.

În al doilea rând, existența excepției umanitare pentru regula neintervenției va oferi posibilitatea guvernelor agresive de a invada sub pretexte umanitare, provocând astfel suferință și moarte ce nu ar putea fi contrabalansată de realizarea oricărui

⁷ Teson, Fernando, op. cit., p. 127.

obiectiv umanitar veritabil. În felul acesta se va abuza de excepția regulii de interdicere a forței.

În momentul în care consecințele intervenției umanitare sunt măsurate în termeni de suferință și fericire, acestea sunt percepute ca fiind indezirabile. Tocmai din acest motiv, dreptul internațional nu ar trebui să recunoască un drept atât de general chiar și dacă conștientizează atracția morală de a interveni în anumite cazuri.

Benn și Peters exprimă această idee foarte succint afirmând că în sfera proprie de jurisdicție, un stat are dreptul să intervină în activitatea unor asociații doar dacă o face în mod imparțial. În afacerile internaționale, statele sunt foarte rar imparțiale iar politicile acestora sunt modelate în primul rând de propriile interese. Atunci când un stat se implică în afacerile interne ale unui alt stat, populația statului țintă este rar considerată ca fiind pe același nivel cu populația statului care intervine. Acesta din urmă o tratează ca pe un mijloc de realizare a propriilor obiective.⁸

Majoritatea criticilor intervenției umanitare fac referire la acest punct de vedere. Această afirmație este una empirică și nu principială și depinde de faptul că guvernele au adeseori motive egoiste și astfel abuzează în cadrul unei intervenții, chiar dacă în mod oficial declară motivele umanitare ale propriei intervenții și chiar dacă rezultatul intervenției este restaurarea instituțiilor liberale.

Plecând de la această premisă, neintervenționiștii își dezvoltă argumente utilizând etica utilitaristă. Pentru utilitariștii care studiază regulile, ar trebui să adoptăm acea regulă care are probabilitatea să producă per ansamblu cele mai benefice consecințe. Așadar este mai bine să avem o regulă a neintervenției absolute pentru a minimiza abuzul. Dat fiind pericolul abuzului, o regulă împotriva neintervenției ar produce rezultate pozitive pe termen lung chiar dacă în cazuri particulare intervenția ar maximiza libertatea pe termen scurt. Obediența generală față de regula absolută a neintervenției va salva astfel mai multe vieți și va preveni mai multe suferințe decât o regulă care permite excepții umanitare.

Asemeni multor argumente utilitariste, acesta este dificil de evaluat deoarece depinde de factori factuali complecși. Astfel, guvernele vor evita să abuzeze de doctrina intervenției umanitare din cauza costurilor și din cauza faptului că propria

⁸ Stanley, Benn & Peters, R.S. (1959), *Social Principles and the Democratic State*. London: Allen and Unwin, p. 361.

stabilitate ar avea de suferit. Adicional, dacă se compară daunele cauzate de tiranie și daunele cauzate de intervenții aparent umanitare, nu este clar dacă una cauzează mai multe daune decât cealaltă. Totodată, dacă utilitariștii sunt într-adevăr preocupați de consecințele benefice (spre exemplu maximizarea drepturilor), atunci în mod logic aceștia ar subscrie ideii că guvernele au voie să nesocotească regula de neintervenție în acele cazuri în care intervenția umanitară va maximiza exercițiul drepturilor fundamentale iar regula generală ce interzice războiul nu se va eroda.

Există o altă obiecție la adresa argumentelor prezentate de utilitariști. Aceștia presupun că guvernele intervin justificat în conflictele domestice, deoarece în acest caz acestea acționează imparțial. În contrast, din cauza faptului că ele nu au un astfel de angajament față de străini, nu pot fi imparțiale când intervin în exteriorul granițelor. Utilitariștii nu demonstrează însă de ce ar trebui să presupunem că guvernele sunt mereu imparțiale atunci când intervin în chestiunile propriilor cetățeni.

Nu dorim să sugerăm că guvernele nu abuzează niciodată în cazuri de intervenție externă, însă aceste presupuneri sunt strict empirice. Din acest motiv, moralitatea unei intervenții trebuie evaluată în funcție de îndeplinirea obiectivului de a stopa tirania. Dacă un guvern eșuează în această misiune, dacă abuzează, atunci nu se mai poate vorbi despre o intervenție umanitară. Așadar, argumentul moral pentru intervenția umanitară rămâne intact.

Bibliografie:

1. Chatterjee, Deen & Scheid, Don. (2003). *Ethics and Foreign Intervention*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Mangan, Joseph. (1949). *An Historical Analysis of the Doctrine of Double Effect* în *Theological Studies* 10:41-61 în *Doctrine of Double Effect*, descărcat din <http://plato.stanford.edu/entries/double-effect/>
3. Stanley, Benn & Peters, R.S. (1959), *Social Principles and the Democratic State*. London: Allen and Unwin.

4. Swanson, Stevenson. (2003, 19. Mar). *Blair Wins Parliament Support for Irak War*. Chicago Tribune. Descărcat din [http://www.chicagotribune.com/news/nationworld / chi-0303180329mar18,0,4385087.story](http://www.chicagotribune.com/news/nationworld/chi-0303180329mar18,0,4385087.story)
5. Teson, Fernando. (2005). *Humanitarian Intervention: An Inquiry Into law and Morality*. New York: Transnational Publishers Inc.
6. Walzer, Michael (2000). *Just and Unjust Wars*. New York: Basic Books Publishing

Implicarea femeilor în război: arhetipuri și roluri

Iulia Furfurică

Abstract. *The conventional thought about the army and the militarism has its roots in ancient Greek, where the notion of loyalty towards the state through military service was omnipresent. It has been argued that from ancient Greek to modern times, women had a limited role in the military sphere, doing household chores or nursing the wounded on the battlefield. This paper describes the archetypes related to the image of „men-warriors” and tries to demonstrate that this image is an andocentric one. It will also be shown that the numerous legends about war recall only the masculine part of the story, ignoring women’s contribution.*

Keywords: *archetype, warrior, women, androcentrism, pacifism*

Instituția războiului și a armatei au fost percepute în mod tradițional ca aparținând exclusiv bărbaților. Fie că se ocupă de casă în timpul conflictelor, fie că are grijă de bolnavi și răniți pe front, fie că este unul din combatanți, femeia nu rămâne neafectată de război. Istoria abundă în exemple de mame care își sacrifică fiii în război, soții care își pierd soții sau copiii care își pierd tații în luptele armate. Cu toate acestea, aceste portretizări sunt androcentrice și rețin numai partea masculină a poveștii. Există mituri despre femei războinice (Amazoanele, Ioana D’Arc), dar aceste basme sunt excepții ale dominației masculine asupra istoriei războiului.

Moartea pentru propria țară era văzută ca cel mai onorabil și loial act pe care îl putea întreprinde cineva. Din moment ce femeile erau percepute ca aparținând taților sau soților lor, legate fiind doar de sfera privată, era de neconceput pentru o femeie să facă parte din armată sau să apere statul. Singurele roluri apreciate pe care femeile le îndeplineau în Grecia erau cele de mame, pentru a produce fii care să apere și să moară pentru statul lor. Femeile erau cele ce dădeau viață, în timp ce bărbații erau cei care luau viața. Această dihotomie a fost naturalizată ca fiind ordinea normală și potrivită a vieții și a servit la fundamentarea societății civile moderne. Serviciul militar pentru femei nu a devenit o realitate decât mii de ani mai târziu.

Rolul arhetipal al eroului/războinicului masculinizat a fost central în conceptualizarea politicii și a războiului în ultimii 2500 de ani.¹ Mitori despre acești războinici/eroi au devenit responsabile parțial pentru crearea noțiunii de cetățenie ca o experiență masculină. Barăcile militare din Sparta și Grecia antică reprezintă o formă extremă de comunitate masculină, în care capacitatea militară, personalitatea civică și masculinitatea erau contagioase. Deși femeile erau fizic excluse din această comunitate, ele au modelat construcția teoretică a instituțiilor în forma simbolului și a mitului. Femeile, sau mai bine spus forțele feminine au fost considerate o amenințare. Concepția lui Machiavelli despre Fortuna, spre exemplu, este aceea a unei zeițe care posedă puteri extraordinare pentru a face pe bărbat prinț sau pentru a-l distruge. În acest fel, Fortuna este văzută ca o femeie care, pentru a putea fi stăpânită, trebuia să fie cucerită prin forță. Machiavelli și contemporanii săi au argumentat că prăbușirea Imperiului Roman a fost cauzat de degradarea virtuții de a fi erou/războinic și că singura soluție la dezordinea provocată de Fortuna este o reafirmare a masculinității.² Probabil că cea mai semnificativă schimbare de la orașele state grecești și până la Imperiul Roman a fost cea care a afectat concepția despre comunitatea politică. Distincția dintre viața politică, publică și cea privată a devenit mai clară și din motive ce au de a face cu genul.

În „Femeile și războiul”, Jean Bethke Elshtain argumentează că istoric, ethosul masculin a fost transformat într-o legendă a războinicului just, în timp ce ethosul feminin s-a transformat într-o legendă a sufletului frumos.³ Aceste imagini reprezintă un cumul colectiv de modalități prin care societatea a portretizat femeile și bărbații. În timp ce bărbații sunt considerați violenți, femeile sunt socotite ca fiind lipsite de violență și pasive. Dacă războinicul just este responsabil de protejarea propriei familii, țării și a modului de viață, sufletul frumos reprezintă puritatea și inocența. Elshtain preia acest concept de suflet frumos din "Fenomenologia Spiritului" a lui Hegel și

¹ Harstock, Nancy. (2002). The Baracks Community in Western Political Thought. Prolegomena for a Feminist Critique of War and Politics. Women's Studies International Forum, 5(4), 283-286. Descărcat din http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6VBD-466FGR8-6&_user=10&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=955845115&_rerunOrigin=google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=1f525242ab714d3fd678c9b4f0c3615e

² Ibidem

³ Elstain, Jean. (2004). Women and War. Chicago: University of Chicago Press, p. 44.

utilizează această imagine ca o metaforă pentru rolul istoric al femeilor în sfera publică în ceea ce privește relațiile interstatale, violența și războiul.

Aceste arhetipuri conțin anumite noțiuni distincte despre rolul pe care femeile și bărbații le au și pe care ar trebui să îl aibă în timpul războiului. Există variațiuni pe aceeași temă fundamentală, dar imaginile continuă să opereze ca o justificare explicită în dezbaterile despre război și pace.⁴

În plus, Elshtain sugerează că femeile nu au fost niciodată considerate uniform și exclusiv suflete frumoase ale societății, ci mai degrabă ele au îndeplinit rolul unei proiecții colective a unei entități pure, pacifiste, cu o capacitate de sacrificiu de sine. În felul acesta, feminitatea este construită în opoziție cu masculinitatea, creând o dihotomie falsă de gen între cele două sexe. În timp ce ethosul masculin necesită forță, putere și agresivitate, ethosul feminin cere femeilor să fie gentile, pacifiste și pasive. Aceste caracteristici au existat aparent din cele mai străvechi timpuri și au susținut patriarhia și androcentrismul dintr-o societate.

Ca parte a construcției feminității, femeile au fost în mod natural asociate mișcărilor pacifiste, în opoziție cu fixația războinică și crimele în masă ce rezultă din război, specifice bărbaților. Există o cantitate considerabilă de literatură ce examinează presupusa legătură dintre femei și pacifism. În același mod în care mulți autori consideră domeniul militar ca fiind unul masculin, există autori care argumentează că femeile sunt înclinate spre pacifism sau că există o legătură de necontestat între femei și mișcările pentru pace. Argumentul acesta este în esență unul biologic determinist prin faptul că unii factori genetici sau biologici ar sta la baza acestui pacifism inerent părții feminine. Această teză include și noțiunile social constructiviste despre feminitate, conform cărora acțiunile specifice unui gen definesc femeile și ceea ce ar trebui ele să fie.

Ideea că femeile sunt inerent înclinate spre pace este similară ideii că femeile sunt dătătoare de viață și că ele au grijă de aceasta, în timp ce bărbații sunt cei îngrijiți și cei care iau viața. Dacă există dovezi empirice conform cărora femeile sunt implicate în mișcările pentru pace, nu există nici o probă care să sugereze că acest aspect este determinat de factori biologici sau genetici. Totuși, femeile au un rol de

⁴ Ibidem, p. 52.

lider în inițierea mișcărilor pacifiste și în mobilizarea suportului popular atât din partea bărbaților, cât și a femeilor pentru cauza păcii.

Împărțășirea convingerilor pacifiste și susținerea mișcărilor pentru pace par să alimenteze stereotipiile culturale actuale despre femei. Femeile sunt văzute ca niște reprezentante ale valorilor păcii și s-a studiat chiar modul în care femeia, ca dătătoare de viață, poate contribui la precipitarea morții.⁵ Această supoziție este susținută și de poziția pe care unele femei o au în protestele pentru pace. Deși eforturile organizate în mișcările de protest pentru pace au început abia cu primul val al feminismului, al cărui debut este asociat începutului secolului XX, exemple ale mișcărilor de pace din secolul XX includ Liga Internațională pentru Pace și Libertate, Federația Mondială Democrată a Femeilor, mișcarea „Femei pentru Pace din Europa” și Comitetul de Acțiune al Femeilor din Statele Unite. Nu a fost argumentat doar că mamele au o responsabilitate și o putere specială de a se opune luptei, ci și că femeile sunt considerate în mod natural ca fiind lipsite de violență.

Alte femei, printre care cea mai proeminentă a fost Virginia Woolf, s-a devotat viziunii pacifiste nu pe baza faptului că este normal pentru femei să aibă o afinitate intrinsecă pentru pace, ci pe baza faptului că războiul este greșit, imoral sau o cale nepotrivită pentru ca oamenii educați să își rezolve disputele. Ea afirma că pacifismul este susținut de femei pentru că acestora nu li se permite accesul la serviciul militar. Fiicele indivizilor educați ar trebui să refuze să li se alăture fraților lor în eforturile de pace sau de război și ar trebui în schimb să fondeze o societate a outsider-ilor bazată pe principiul că, în calitate de femei, ele nu aparțin niciunei țări. Așa cum nota Woolf, „ca femeie, nu doresc nici o țară. Ca femeie, țara mea este întreaga lume.”⁶

Ce este interesant de reținut în legătură cu majoritatea mișcărilor pentru pace ale femeilor care au apărut în secolul XX este ideea că femeile sunt inerent pacifiste și că au un interes mai mare să susțină pacea decât bărbații, idee care nu a fost aproape deloc explorată. Într-o explicație a valorilor feminine, Betty Reardon afirmă că valorile feminine care ocrotesc viața și recunosc necesitatea de a evita competiția și violența sunt o condiție pentru politicile care țintesc spre evitarea sau abolirea

⁵ Russo, Valeria. (1994). *The constitution of a Gendered Enemy. Woman Soldiers: Images and Reality*. New York: Saint Martin's Press, p. 51.

⁶ Roe, Sue & Sellers Helen. (2000). *The Cambridge Companion to Virginia Woolf*. New York: Cambridge University Press, p. 208.

războiului. Prezența crescută a femeilor care susțin asemenea valori pot avea un efect benefic asupra problemei războiului și a violenței.⁷

Reardon continuă să își susțină ideea că atât sexismul, cât și sistemul bazat pe război sunt exacerbate și perpetuate prin patriarhat și în final, acesta din urmă este responsabil atunci când pacea eșuează. Pledoaria sa, la fel ca pledoaria altor mișcări organizate pentru pace, țintește spre *temele justiției sociale și ale egalității*, care sunt percepute ca făcând parte din același tip de probleme, ce se ivește din dominația patriarhală a societății. Secolul XX a fost martor la o militarizare masivă, iar cultura militară care domină societatea este patriarhizată și masculinizată atât ca formă, cât și ca funcție.

Atunci când se compară imaginea eroului/războinicului din Grecia antică cu imaginea soldatului modern, este uluitor să observăm că s-au schimbat foarte puține aspecte. Imaginea eroului/războinicului modern este portretizată ca un rol ultra-masculin, care necesită ca soldatul să nu fie doar bărbat, ci și un bărbat foarte masculin în toate sensurile cuvântului.

Militarismul manifestă excesele acestor caracteristici care sunt asociate termenului de „macho”, un cuvânt ce denotă putere, curaj și responsabilitate, toate necesare pentru a îndeplini funcțiile sociale masculine. Conceptele și valorile militariste sunt susținute de către patriarhat, structurile și practicile care fac parte din stat formând paradigma fundamentală a sistemului de state naționale.

Așadar, există o orientare sexistă în ceea ce privește în special securitatea în toate unitățile sistemului.⁸

Orientarea sexistă la care Reardon face referire este un model ce se poate observa nu doar în tradițiile civice ale Greciei antice, ci și în construcția socială a genului în societatea modernă. Chiar și în calitate de copii, băieții sunt condiționați să fie agresivi și să utilizeze violența pentru a-și obține obiectele dorite, în timp ce fetele sunt condiționate să se teamă de violență și să fie pasive. În timp ce bărbații sunt învățați să își canalizeze frica și să o transforme în agresiune, frica femeilor este transformată în spunere.

⁷ Reardon, Betty. (2005). *Sexism and the War System*. New York: Teachers' College Press, p. 22.

⁸ *Ibidem*, p. 15.

Aceste elemente ale condiționării sociale au fost utilizate pentru a menține și a alimenta autoritarismul patriarhal.⁹ De la naștere, atât bărbații, cât și femeile sunt antrenați să îndeplinească anumite funcții în societate pe baza genului.¹⁰ Bărbații și femeile sunt de asemenea condiționați să aibă viziuni diferite în legătură cu războiul, fapt exacerbât de relațiile diferite cu actele militare de distrugere a teritoriilor și relațiile diferite cu forțele militare.¹¹ Mărimea forțelor militare ale unei țări, cât și cantitatea de fonduri pe care acestea le primesc, sunt determinate în mare măsură de către politică și de către guvern. Politica rămâne un domeniu esențial masculin prin faptul că majoritatea politicianilor numiți sau aleși sunt bărbați. Ca rezultat al acestei dominații masculine, politica este făcută de către bărbați și se conformează standardelor implicit masculine. Ca și în război, succesul în politică este perceput ca o dovadă a masculinității și necesită un grad propriu de ferocitate.¹²

În încercarea de a teoretiza propria viziune asupra legăturii dintre femei și pace, Sara Ruddick articulează o politică a păcii feministă, statuându-și scopurile prin îndepărtarea amenințărilor violente, demascarea violenței ascunse și inventarea unor strategii și idealuri pentru non-violență.¹³ Ca și Reardon, Ruddick ia în discuție de asemenea interconexiunile complexe și subtile dintre război și masculinitate, examinând atât ethosul masculin afirmat în cadrul ierarhiilor militare, cât și modul în care masculinitatea se transformă în misoginism pe timp de război.

Conceptul masculinității este exprimat într-un registru inferior în ritualurile de antrenament din așezămintele militare, în uralele și cântecele soldaților, în desenele graffiti de pe tunuri și obuze, în discursul dur al generalilor, în metaforele utilizate de strategii, în gesturile și obiceiurile soldaților care revin după o confruntare. Această masculinitate, la nivel criminal, este exprimată prin acte de viol, agresiuni sexuale sau tortură.¹⁴

⁹ Ibidem, p. 38.

¹⁰ As, Berit. (1982). A Materialistic View of Men's and Women's Attitudes Towards War. *Women's Studies International Forum*, 5 (4), 355-364. doi:10.1016/0277-5395(82)90046-2

¹¹ Ibidem.

¹² Reardon, Betty, op. cit., p. 33

¹³ Ruddick, Sara. (2003). *Notes towards a Feminist Peace Politics*, Princeton: Princeton University Press, p. 109.

¹⁴ Ibidem, p. 110.

Atunci când se subliniază atrocitățile de război care rezultă din această masculinitate hegemonică și toxică, caracterul reprobabil al războiului este relevat în termeni civili în opoziție cu termenii militari cum ar fi cel de victime colaterale, care ascund sau dezumanizează violența într-un război. Ruddick argumentează că prin reliefarea atitudinilor arogante, homofobe sau misogine ale soldaților, feminiștii anti-militariști expun o singură variantă a masculinității.¹⁵ Adițional, prin sublinierea caracterului construit social al acestei variante a masculinității, feminiștii anti-militariști facilitează respingerea acestei norme specifice genului.¹⁶

Probabil că cel mai forte punct al literaturii ce examinează interconexiunea dintre femei și pace este faptul că aceasta se centreează pe experiența femeilor și că se afirmă fără a încerca să opereze într-un cadru de lucru masculin. Ea poate fi însă criticată pentru acest aspect deoarece eșuează să se prezinte într-un mod practic sau util, cu scopul de a precipita schimbarea pentru care pledează. Această literatură se bazează pe anumite valori care sunt condamnate a fi în mod distinct masculine sau feminine și nu există nici o probă genetică sau biologică care să susțină faptul că bărbații sunt intrinsec dispuși la acte violente. Deși hormonul masculin numit testosteron a fost asociat unei accentuări a agresivității, violența și lupta sunt comportamente învățate, asemeni celorlalte caracteristici ale acestei nebuloase numite gen, acestea sunt social construite.

Literatura despre femei și pace reprezintă o școală de gândire alternativă prin faptul că ea țintește spre o societate demilitarizată, o noțiune ce ar putea părea radicală pentru șefii de state actuali sau pentru consilierii lor. Cu toate acestea, în argumentele ce susțin rolul femeilor în stabilizarea păcii, autorii includ anumite mituri de gen.

Ideea că femeile sunt persoane ocrotitoare ce dau viață, în opoziție cu bărbații care sunt considerați violenți rezultă din stereotipiile de gen pe care feminiștii au încercat din greu să le respingă. În ciuda faptului că s-a demonstrat existența unei legături între femei și pace și a sublinierii „modului în care militarizarea pune în pericol viețile oamenilor, războiul face victime atât în rândul civililor, cât și al militarilor din întreaga lume. *Date fiind aceste fapte, poate fi argumentat că dacă militarizarea va continua să existe, este prudent pentru femei să se abțină de la a*

¹⁵ Ibidem, p. 111.

¹⁶ Ibidem, p. 112.

avea o voce în cadrul structurilor militare și să acceadă la oportunitățile financiare și profesionale oferite de cariera militară?

Așa cum a fost demonstrat, *istoria și tradiția* îndeplinesc un rol substanțial în modul în care privim asumarea anumitor roluri de gen în contextul unui război.

Legende de război constau în povestirea și repovestirea anumitor evenimente care nu numai că mențin vie memoria războiului, ci totodată recrează evenimentele într-un fel nerealist. Legende moderne despre război apar cel mai des în filme, prin intermediul cărora au un impact major asupra societății și culturii occidentale. Prin excluderea femeilor de la crearea legendelor despre război, rolurile lor în aceste legende au fost predominant pasive.

Așadar, cele mai comune roluri care le sunt asociate femeilor sunt cele pasive: pretext pentru un război (Elena din Troia), pradă pentru agresori (așa cum a fost evidențiat prin intermediul utilizării violului ca tactică de război între sârbi și croați în fosta Iugoslavie), recompensă pentru aliați, un bun ce trebuie protejat (observat în propaganda de război prin imaginile unor femei ce își strâng în brațe disperate copiii), o valoare în sine, simbolizând pacea sau virtutea, recrearea, în calitate de prostituate, artiste care îi amuză pe soldații cărora le este dor de casă (dansatoare sau cântărețe), și în final, ca și victime.

Rolurile reactive atribuite femeilor le includ pe cele de asistente medicale, spioni seducători, mame (dând naștere viitorilor soldați), soții (ținând aprins focul din casă până la întoarcerea eroului), trădătoare care se îndrăgostesc de inamic și cetățeni cooperanți care fac sacrificii cotidiene pentru război. Deși aceste roluri par exagerate, ele pot fi ilustrate printr-un număr de exemple reale de către istorici sau pot fi glorificate de către scriitori, artiști sau scenariștii de film.

Imaginea unor femei care spre exemplu lucrau în fabrici de producție de armament ilustrează devotamentul acestora pentru cauza războiului, dar și faptul că sunt în stare să facă munca unui bărbat păstrându-și în același timp feminitatea. Muncitoarele care fie produceau muniție, fie aveau munci ce nu erau în mod tradițional feminine purtau uniforme, la fel ca și bărbații, dar spre deosebire de bărbați, de la ele se aștepta să fie atrăgătoare, iar în propagandă erau portretizate purtând machiaj, cu părul aranjat și cu unghiile făcute.

Filmele de propagandă din Marea Britanie și din Statele Unite arătau munca din fabrică într-un mod asemănător cu treburile domestice. Utilizarea unei prese de

metal era ilustrată în mod similar tăierii prăjiturilor iar polizarea aripilor avioanelor era asemuită pilirii unghiilor de către femei. Acest aspect este semnificativ pentru modul în care femeile erau încurajate să îndeplinească munci tradițional bărbătești, dar trebuiau să își mențină feminitatea.

Structura de gen a gospodăriei sau a muncii își recăpăta ordinea după ce războiul se termina iar femeile părăseau locurile de muncă pentru a-și continua ocupațiile ca soții sau ca mame. Cele care doreau să își păstreze poziția profesională erau concediate pentru a lăsa loc liber eroilor/războinicilor care se întorceau de pe front.

Legende de gen menționate anterior creau o falsă dihotomie între rolurile pe care și le asumau femeile și bărbații în timpul războiului. Această dihotomie alimentează dominația masculină asupra femeilor și le plasează într-o poziție de pasivitate. Cu toate acestea, ordinea genizată a războiului creează o dihotomie în cadrul căreia există doar două roluri: cel de protector și cel de protejat. În cadrul acesteia, toți bărbații sunt foști, actuali sau viitori protectori, în timp ce femeile sunt persoanele protejate.

Deși statul utilizează forța într-un mod legitim și oferă protecție în timpul exercitării acesteia, numai bărbații au dreptul de a utiliza această forță.¹⁷ Prin intermediul statului, bărbații sunt învățați să fie combatanți și să urmeze ordinele statului în legătură cu locul, momentul și modul în care trebuie să exercite violența.

Multe țări sunt conduse de către regimuri militare și chiar în statele conduse de guverne civile, domeniul militar reprezintă cel mai important domeniu din punct de vedere militar.¹⁸

În aceste condiții, pare un act patriarhal să se excludă jumătate din populație de la dreptul de a exercita violența guvernamentală, plasând acest segment al populației pe

¹⁷ Stiehm, Judith. (2002). The Protector, the Protected, the Defender. *Women's Studies International Forum*, 5 (4), 367-376. Descărcat din

http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6VBD-466FGR8-K&_user=10&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=955927681&_rerunOrigin=google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=1afb605e82f9d22f40fb39b8b76e.

¹⁸ Ibidem.

o poziție inferioară în termeni de drepturi egale, comparativ cu cealaltă jumătate a populației.

Femeile, pe de altă parte, sunt plasate pe o poziție superioară fiind considerate non-combatanți în statele moderne. Ca și non-combatanți, femeile sunt protejate și forțate să se bazeze pe protecția masculină. Categoria celor protejați îi include pe tinerii și bătrânii de ambele genuri, pe cei considerați superprotectori cu o valoare superioară (șefii statului, demnitarii), cei care nu se bucurau de încrederea statului (cum ar fi comuniștii în Statele Unite) și femeile, despre care se consideră că au atât o valoare superioară, cât și un grad mai mic de încredere.

Deși atât femeile, cât și bărbații au un rol de îndeplinit în această dihotomie, relația dintre protector și protejat este întotdeauna asimetrică. Unul are acces la forță, celălalt nu, de unii depind ceilalți, iar ceilalți sunt dependenți. Bărbații sunt atât protectorii, dar ei reprezintă și amenințarea, prin faptul că peste tot în lume ei sunt combatanții. De asemenea, tot bărbații alcătuiesc regulile exercitării violenței legitime, și tot ei se bucură de susținerea, onoarea și recompensa celor pe care îi protejează.¹⁹

În aceste condiții, ar părea că statul nu reglementează doar uzul legitim al forței, ci împuternicește patriarhatul și dominația masculină asupra femeilor. Acest fapt le plasează pe femei în poziții lipsite de putere și chiar inferioare comparativ cu cele ale bărbaților.

Bibliografie:

1. **As, Berit.** (1982). *A Materialistic View of Men's and Women's Attitudes Towards War*. *Women's Studies International Forum*, 5 (4), 355-364. doi:10.1016/0277-5395(82)90046-2

2. **Elsthain, Jean.** (2004). *Women and War*. Chicago: University of Chicago Press, p. 44.

¹⁹ Idem

3. **Harstock, Nancy.** (2002). *The Baracks Community in Western Political Thought. Prolegomena for a Feminist Critique of War and Politics.* Women's Studies International Forum, 5(4), 283-286. Descărcat din http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6VBD-466FGR8-6&_user=10&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=955845115&_rerunOrigin=google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=1f525242ab714d3fd678c9b4f0c3615e
4. **Reardon, Betty.** (2005). *Sexism and the War System.* New York: Teachers' College Press, p. 22.
5. **Roe, Sue & Sellers helen.** (2000). *The Cambridge Companion to Virginia Woolf.* New York: Cambridge University Press, p. 208.
6. **Ruddick, Sara.** (2003). *Notes towards a Feminist Peace Politics,* Princeton: Princeton Univeristy Press, p. 109.
7. **Russo, Valeria.** (1994). *The constitution of a Gendered Enemy. Woman Soldiers: Images and Reality.* New York: Saint Martin's Press, p. 51.
8. **Stiehm, Judith.** (2002). *The Protector, the Protected, the Defender.* Women's Studies International Forum, 5 (4), 367-376. Descărcat din http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6VBD-466FGR8-K&_user=10&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=955927681&_rerunOrigin=google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=1afb6a605e82f9d22f40bfb39b8b76e.

Interes, putere și cunoaștere științifică în lupta împotriva încălzirii globale

Ramona Moise

Abstract. *Scholars like Oran Young or Stephen Krasner identified three types of factors that can influence the creation and development of an international regime, which were named generally "social forces": power, knowledge and interest. This paper tries to define and analyze these factors and the way they shaped the international regime of climate change. In order to obtain a clear perspective on the evolution of the climate change regime, it is mandatory to draw a distinction among different levels of analysis regarding the concept of power and also among the various roles that scientific knowledge has in relation to the political decision.*

Keywords: *international regime, power, knowledge, interest, climate change.*

Înainte de a realiza o scurtă analiză a modului în care distribuția și raporturile de putere la nivel internațional au influențat procesul de formare a regimului internațional ce ne interesează, trebuie făcute anumite precizări privind conceptul de putere.

Puterea este un concept relativ. Așa cum politologul Hans Morgenthau scria, „conceptul de putere politică creează una dintre cele mai controversate probleme ale științelor politice”.¹ Înțelegerea acestui concept este de mult timp una dintre preocupările centrale ale teoriei relațiilor internaționale. Misiunea de a defini puterea este și mai dificilă deoarece perioada de constituire a regimului internațional al încălzirii globale a fost marcată de capacitățile economice, militare și tehnologice ale Statelor Unite fără precedent și fără egal în restul lumii. Cu toate acestea, Statele Unite au trebuit să își exercite puterea într-o lume dominată nu numai de state, ci și de forțe transnaționale și actori nonstatali care uneori au acționat ca și competitori, factori de constrângere și uneori factori de sporire ale acelei puteri.

¹ Morgenthau, Hans. (2007). *Politica între națiuni: lupta pentru putere și lupta pentru pace*. (Trad. Oana Andreea Bosoi). Iași: Polirom. (Lucrare originală publicată în 1948). p. 37.

Puterea statală poate fi analizată la trei niveluri: nivelul resurselor sau al capacităților, nivelul de conversie a puterii prin procese naționale și nivelul puterii reflectat în rezultate, adică determinat de circumstanțele în care un anumit stat prevalează. Un punct de plecare pentru a reflecta măsurarea puterii este considerarea statelor ca posesori de capacități. Cu toate acestea, capacitățile demografice, economice, tehnologice și de alte tipuri se manifestă printr-un proces de conversie națională.² Statele trebuie să convertească resursele materiale sau potențialul economic în instrumente mult mai utilizabile pentru a se desfășura la nivel internațional. În final însă, decidenții politici nu pun un accent așa mare pe putere în sensul ei de bogăție în resurse materiale sau pe puterea rezultată din ethosul național, sistemul politic și coeziunea socială. Ei sunt preocupați de finalitatea, de rezultatele exercitării puterii. Cel de-al treilea nivel de putere este cel mai vag deoarece este cel mai contingent și mai relativ. El depinde de modul în care puterea se manifestă și de actorii asupra cărora este exercitată puterea.

Principalele categorii utilizate în identificarea primului nivel de putere statală, cel al resurselor și capacităților, sunt produsul intern brut, populația, cheltuielile destinate apărării și inovațiile tehnologice. Estimând acești factori, puterea statală este reliefată ca un anumit procent din întreaga putere globală, deși cu greu poate fi considerată un tip de putere izolat și unilateral. Statele Unite dețin în prezent 20% din puterea globală, și sunt îndeaproape urmate de Uniunea Europeană considerată o structură unitară și de către China, fiecare deținând 14% din puterea globală. Indiei îi revine 9% iar Brazilia, Coreea de Sud și Rusia dețin 2%.³

Aceste cifre, deși sunt simple estimări, sugerează posibile alianțe care ar putea contrabalansa puterea Statelor Unite și a aliaților săi tradiționali.

În contextul internațional actual, marcat de un accentuat proces de globalizare s-a realizat un transfer de putere, dinspre state spre alți actori ai sistemului internațional. Statele nu au avut niciodată un monopol asupra puterii. Chiar și în urmă cu sute de ani au existat alți actori internaționali, cum ar fi Biserica Catolică sau Compania Indiilor Orientale. Dar este corect să afirmăm că în momentul actual,

² Nye, Joseph. (2005). Descifrarea conflictelor internaționale: teorie și istorie. (trad. Vlădoiu, Ion). Filipeștii de Târg: Antet. (Lucrarea originală publicată în 2001). p. 64.

³ The Economist Intelligence Unit. (2008). Contry Profiles. Descărcat din <http://www.eiu.com/index.asp?rf=0>

statele împart puterea cu actori nestatali într-o măsură mai mare decât în orice alt moment al istoriei. Un actor nestatal poate fi un individ sau o organizație ca Națiunile Unite, o corporație transnațională sau o organizație nonguvernamentală ca Greenpeace. Cu toate acestea, statele rămân principalii actori ai sistemului internațional. Mai mult decât oricare alte entități, statele pot modela sistemul internațional.

În același timp, există și provocări la adresa primatului dominației statului, a suveranității sale. Entități de tipul Organizației Mondiale a Comerțului sau organizații regionale ca Uniunea Europeană constituie un concurent pentru stat.

Uneori, schimbul de putere este unul voluntar. Comerțul este exemplul perfect în care guvernele au transferat autoritatea unei organizații cum este Organizația Mondială a Comerțului.

Există deci actori autonomi cu care statele trebuie să interacționeze, dar acestea din urmă își mențin încă în mare măsură puterea. În același timp, statele dețin pârghiile necesare pentru a regla activitatea acestor organizații autonome.

Revenind la regimul internațional al încălzirii globale, se pot evidenția diverse legături între puterea exercitată de actorii internaționali, structura raportului de putere la nivel mondial și acest regim. Pentru aceasta trebuie însă să privim asupra sistemului internațional și să ne situăm în timp în perioada de construcție a regimului schimbării climatice, adică în ultimul deceniu al secolului XX.

În primul rând, principiul de ordonare al sistemului este unipolar, ceea ce face ca balanța de putere la nivel sistemic să dispară după sfârșitul războiului rece, odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice.⁴ Statele Unite au constituit singura putere la nivel mondial, iar poziția sa nu a fost contestată de nici un alt stat. Tocmai din acest motiv actorul care a încercat să se sustragă de la aplicarea cotelor de restricție a emisiilor de gaze cu efect de seră a fost Statele Unite. Poziția sa hegemonică i-a permis să aibă o altă atitudine față de fenomenul încălzirii globale. Chiar și în contextul în care partenerii săi tradiționali au ratificat protocolul de la Kyoto, Statele Unite au avut o politică diferită, în timpul administrației Bush luând contur o opoziție clară împotriva acestui act.

⁴ Miroiu, Andrei & Ungureanu, Radu Sebastian. (2006). Manual de relații internaționale. Iași: Polirom, p. 39.

O altă caracteristică principală a acestei perioade o reprezintă transformările din cadrul sistemului legate de natura actorilor ce acționează în interiorul său. Teoriile globalizării susțin că epoca westfalică s-a încheiat, iar acum trăim într-o lume postwestfalică pe care procesul globalizării o transformă în mod radical, în sensul multiplicării exponențiale a interdependenței dintre statele sistemului internațional crescând astfel responsabilitatea reciprocă a statelor.⁵ În timpul eforturilor de a construi un regim internațional al încălzirii globale, două mecanisme ale responsabilității s-au aplicat statelor. În primul rând, țările fără o influență care să conteze pe scena internațională care depind economic de deciziile țărilor mai bogate au fost subiectul pretențiilor acestora din urmă și anume de a internaliza și de a participa la acest regim internațional. Profesorul Albert Hirschmann reliefa cu 50 de ani în urmă că, atunci când produce beneficii, comerțul internațional generează un efect al influenței, facilitând responsabilitatea și alinierea puterilor mici care beneficiază de pe urma acestor schimburi comerciale.

O altă caracteristică a societății internaționale în perioada la care facem referire este emergența organizațiilor regionale, a organizațiilor multinaționale, în general a actorilor transnaționali ca jucători semnificativi în sistemul internațional. Al doilea mecanism al responsabilității, strâns legat de această caracteristică a societății internaționale, este reprezentat de responsabilitatea instituțională. Statele care sunt membre ale unor organizații regionale cum este Uniunea Europeană sunt subiectele unor pretenții de responsabilitate din partea colegilor lor. O dovadă ce vine în susținerea acestui aspect este faptul că toți membrii uniunii Europene au semnat și fie au ratificat protocolul de la Kyoto, fie și-au exprimat intenția de a-l ratifica.⁶

Un alt aspect ce ține mai puțin de structura raporturilor internaționale de putere se referă la o posibilă legătură între prăbușirea unuia dintre cei doi hegemoni ai sistemului bipolar ce a durat până la începutul ultimului deceniu al secolului XX, respectiv Uniunea Sovietică. Nu se poate stabili o legătură cauzală între prăbușirea acestui actor internațional și construirea unui regim al încălzirii globale, dar se poate observa cum, după o perioadă în care majoritatea eforturilor internaționale se concentrau strict pe probleme de competiție între cei doi poli de putere, pe agenda

⁵ Ibidem, p. 40.

⁶ United Nations Framework Convention on Climate Change. Kyoto Protocol Status of Ratification. Descărcat din http://unfccc.int/kyoto_protocol/status_of_ratification/items/2613.php.

internațională și-au făcut loc noi teme, cum ar fi migrația, ajutorul acordat statelor slab dezvoltate, criminalitatea cibernetică, dar și încălzirea globală. Deci absența unei competiții între cei doi poli de putere, ocazionată de dispariția unuia dintre aceștia, a constituit o premisă pentru construirea acestui regim internațional ce nu ar fi fost posibilă în cazul unei lumi în care clivajul și antiteza est-vest ar mai fi fost de actualitate.

O altă forță socială ce a influențat procesul de formare a unui regim internațional al schimbării climatice îl reprezintă cunoașterea, mai exact cunoașterea științifică.

Roger Pielke, profesor la catedra de studii de mediu a Universității din Colorado, descrie patru tipuri de roluri pe care oamenii de știință le pot avea în influențarea deciziei politice. Cele patru categorii sunt într-o mare măsură tipuri ideale, lumea reală fiind mult mai complicată, dar în același timp acestea ajută la clarificarea rolurilor și responsabilităților ce pot fi asumate de către experți în încercarea de a aduce un plus de informație procesului decizional.

Omul de știință pur încearcă să se concentreze numai pe fapte și nu are nici o interacțiune cu decidenții politici. Doctorul ar putea publica un studiu care să arate că aspirina este un medicament eficace pentru reducerea febrei. Acel studiu ar fi valabil și accesibil oricui este interesat de acest domeniu al literaturii științifice.

Arbitrul științific răspunde la întrebări actuale specifice ridicate de către decident. Cineva l-ar putea întreba pe doctor despre beneficiile și riscurile asociate ibuprofenului în comparație cu cele ale aspirinei în tratamentul febrei la copii.⁷

Avocatul unei probleme încearcă să reducă gama largă de opțiuni pe care un decident le poate face. Un doctor îi poate da medicului o cutie cu medicamente și să îl instruiască să le administreze copilului.⁸

Agentul Onest al opțiunilor politice încearcă să extindă sau cel puțin să clarifice gama de opțiuni accesibile unui decident. În acest caz, doctorul ar putea explica faptul că un număr de diferite tratamente sunt valabile, de la simpla așteptare

⁷ Idem

⁸ Idem

până la administrarea anumitor medicamente, fiecare dintre aceste opțiuni având o gamă variată de posibile consecințe.⁹

Fiecare model de interacțiune se confruntă cu provocarea de a integra știința și politica prin modalități diferite.

Se pune atunci întrebarea cum poate lua cineva o decizie în legătură cu bonitatea sfaturilor primite într-un anumit context? Profesorul sus menționat argumentează că un sistem democratic sănătos va beneficia de pe urma tuturor celor 4 tipuri de sfaturi, dar în funcție de contextul particular, unele tipuri de sfaturi pot fi mai eficiente și mai legitime decât celelalte. Rolurile Omului de Știință Pur și ale Arbitrului Științific au cea mai mare semnificație atunci când sunt împărțite aceleași valori și atunci când incertitudinea științifică este controlabilă (dacă nu reductibilă), Un expert ar acționa ca un Arbitru Științific atunci când ar încerca să ghideze o anumită decizie și ca un Om de Știință Pur atunci când nu este oferită nici un fel de orientare. În situații de conflict valoric sau atunci când certitudinea științifică este contestată, rolurile Avocatului sau ale agentului Onest sunt cele mai potrivite, Alegerea dintre acestea două ar depinde de dorința expertului de a reduce sau de a extinde gama de opțiuni diferite.

Deci un copil este bolnav și părinții îl duc la doctor. Cum ar putea doctorul să servească cel mai bine decizia părinților în legătură cu acel copil? Răspunsul depinde de context și implică mult mai multe nuanțe decât metafora lui Al Gore. Dacă cineva se simte capabil să câștige expertiza necesară pentru a lua o decizie informată, poate consulta mai multe jurnale științifice pentru a înțelege opțiunile de tratament potrivite copilului și renunță astfel să mai meargă la doctor. Dacă cineva este bine informat în legătură cu condiția copilului și dacă există suficient timp pentru a acționa, atunci acea persoană s-ar putea angaja într-un schimb de opinii cu doctorul, punând întrebări despre condițiile și efectele diverselor tratamente. Dacă un copil este grav bolnav și o acțiune urgentă și imediată este necesară, un părinte l-ar putea ruga pe doctor să ia orice decizie este necesară pentru salvarea copilului. Dacă există o gamă variată de tratamente, părintele l-ar putea întreba pe doctor în legătură cu toată gama de opțiuni de tratament și consecințele probabile pentru a lua o decizie informată.¹⁰

⁹ Idem

¹⁰ Idem

Interacțiunea dintre un expert și un decident poate fi complicată, chiar și într-o situație relativ simplă precum discursul pacient-doctor. Este și mai complicat într-un cadru politizat.

În cazul problemei încălzirii globale, se pune problema rolului pe care cunoașterea științifică și mișcările de idei l-au avut în configurarea acestei teme într-un regim internațional.

Un moment ce ne interesează din acest punct de vedere este expansiunea mișcărilor pentru protecția mediului în anii 80 în mod particular în Canada, Statele Unite și Marea Britanie, datorită dezvoltării economiei de consum și a reportajelor media despre problemele legate de mediu. Această etapă a marcat începutul unei ere globale a grijii față de mediu. Rădăcinile acestei îngrijorări crescute față de mediu se află într-o serie de momente cheie cum ar fi raportul Clubului de la Roma din 1972 privind Limitele Dezvoltării, accidentul nuclear de pe insula Three Miles, dezastrul nuclear de la Cernobîl din 1986 și deversarea accidentală a petrolului în ocean de către vasul Valdez aparținând Companiei Exxon în 1989. Aceste probleme de mediu aveau însă un caracter regional din punct de vedere al efectelor, limitate geografic la zonele în care avuseseră loc. În anul 1985 s-a descoperit, de către un grup britanic de cercetări arctice, un gol de ozon ce se afla deasupra Antarcticii care a probat conectivitatea globală a mediului înconjurător. Gaura de ozon avea drept cauză o problemă internațională tangibilă, și anume utilizarea cloro-floro-carburilor, ceea ce a dus la o nouă dezvoltare a politicii îndreptată spre managementul mediului. Au urmat o serie de acorduri cheie cum ar fi Convenția de la Viena privind Protecția Stratului de ozon din 1985, sau Protocolul de la Montreal privind substanțele care dăunează stratului de ozon.

Deși au existat teorii științifice care prevedeau o posibilă încălzire globală,, adevărata misiune de cercetare științifică a fenomenului a fost inițiată de către Grupul Interguvernamental de Experti pentru Schimbare Climatică. Acesta este o organizație interguvernamentală a cărei misiune este de a evalua schimbarea climatică indusă de activitățile umane. Grupul a fost înființat în 1988 de către Organizația Meteorologică Mondială și Programul Națiunilor Unite pentru Mediu, două organisme ale Organizației Națiunilor Unite.

Rolul acestui grup este de a evalua într-un cadru deschis și transparent informația științifică, tehnică și socio-economică relevantă pentru înțelegerea bazei

științifice a riscurilor încălzirii globale induse de oameni, impactul potențial al acesteia și opțiunile pentru adaptarea la acest proces și atenuarea sa.¹¹ Rapoartele grupului, conform principiilor de funcționare ale acestuia, sunt neutre în legătură cu politicile destinate procesului de încălzire globală, însă în același timp ele pot avea ca obiect factori științifici, tehnici și socio-economici relevanți pentru implementarea anumitor politici. Primul raport al grupului a fost elaborat în anul 1990 și afirmă că anumite emisii de gaze rezultate din activitățile umane sporesc în mod considerabil concentrația atmosferică a gazelor cu efect de seră, având ca rezultat încălzirea suprafeței pământului. Cel de-al doilea raport a accentuat efectele încălzirii globale asupra ratei mortalității umane și riscul medical pe care îl poartă acest fenomen. Rapoartele următoare, în număr de două, au reluat și au menținut validitatea aspectelor raportate anterior, accentuând asupra faptului ca procesul de schimbare climatică este în dezvoltare și că are un caracter ireversibil.

Misiunea dusă de Grupul Interguvernamental poate fi încadrată în toate cele patru categorii de interacțiune dintre știință și politică. Activitatea sa a venit în ajutorul decidenților politici atât sub forma unor cercetări autonome, sfaturi sau soluții la cererea celor care construiesc și promovează politici internaționale.

Interesul, ca forță socială ce a influențat procesul de creare a regimului internațional al încălzirii globale poate fi analizat sub două aspecte: luarea în considerare a impactului pozitiv pe care l-a avut în avansarea de politici de mediu progresiste și a impactului negativ pe care interesele naționale l-au avut în acest cadru de referință.

Fără îndoială că interesul principal care a animat politicile destinate atenuării procesului de schimbare climatică țin de securitatea națională și de amenințarea pe care consecințele încălzirii globale o reprezintă. Spre exemplu, modificarea modelului de precipitații amenință activitatea agricolă în Africa, mai exact în estul și sudul continentului, până în 2020 urmând să fie redusă viabilitatea culturilor ce se hrănesc din averse de ploaie cu 50 % în anumite țări. Ghețarii în curs de topire amenință cursul firesc al unor importante fluvii din Asia de Sud și America de vest, din nou cu impacturi severe asupra agriculturii, dar și a ecosistemului. Se estimează că până în

¹¹ International panel on Climate Change. About IPCC. Descărcat din <http://www.ipcc.ch/about/index.htm>

anul 2035, ghețarii care alimentează fluviile Gange și Brahmaputra din India se vor topi definitiv, rezultând într-o scădere de 40 % a potențialului agricol al acestei țări. De asemenea, o creștere a nivelului mărilor cu 40 cm ar crea un val de refugiați estimat la un milion de persoane din delta Bangladesh-ului.¹²

Pe lângă aceste interese evidente, regimul internațional al încălzirii globale a căpătat accente specifice și datorită acțiunilor statelor de a reduce în mod fictiv emisia de gaze cu efect de seră prin împrumutarea unui spațiu de emisie de la țările aflate în curs de dezvoltare, ale căror cote de emisie sunt mai scăzute. Astfel s-a născut un sistem prin care unele state emit aceeași concentrație de gaze sau poate chiar o concentrație mai considerabilă, însă pe teritoriul altor state.

Au existat de asemenea state (iar exemplul Statelor Unite este notabil) care au întârziat construirea unui regim internațional al schimbării climatice, acțiunea justificată de interesele industriei autovehiculelor sau a celei energetice. Totodată, reducerea emisiilor de gaze presupune cheltuieli suplimentare pentru găsirea unor surse alternative de energie, demers ce presupune la rândul său cheltuieli adiționale și neatractive din punct de vedere economic.

Participarea unor actori internaționali la regimul schimbării climatice a fost uneori animată de interes în sensul dorinței acestora de a proba deschiderea și transparența proprie. Acest demers constituie și o sursă pentru câștigarea de respect și prestigiu în sistemul internațional, componente esențiale a ceea ce numim soft-power. Nu trebuie uitat că pentru anumite state aflate în curs de dezvoltare, integrarea într-un astfel de regim internațional a constituit o condiție pentru realizarea unor acorduri comerciale sau pentru obținerea de ajutor financiar destinat implementării politicilor de mediu, fapt care poate genera în primul rând locuri de muncă.

Bibliografie:

1. **International Panel on Climate Change.** *About IPCC.* Descărcat din <http://www.ipcc.ch/about/index.htm>

¹² Kaplan, Robert D. (2002). *Anarhia care va veni: spulberând visele ulterioare Războiului Rece.* (trad. Stan, Leo). București: Antet. (Lucrarea originală publicată în 2000). p. 38.

2. **Kaplan, Robert D.** (2002). *Anarhia care va veni: spulberând visele ulterioare Războiului Rece*. (trad. Stan, Leo). București: Antet. (Lucrarea originală publicată în 2000).

3. **Miroiu, Andrei & Ungureanu, Radu Sebastian.** (2006). *Manual de relații internaționale*. Iași: Polirom.

4. **Morgenthau, Hans.** (2007). *Politica între națiuni: lupta pentru putere și lupta pentru pace*. (Trad. Oana Andreea Bosoi). Iași: Polirom. (Lucrare originală publicată în 1948).

5. **Nye, Joseph.** (2005). *Descifrarea conflictelor internaționale: teorie și istorie*. (trad. Vlădoiu, Ion). Filipeștii de Târg: Antet. (Lucrarea originală publicată în 2001).

6. **The Economist Intelligence Unit.** (2008). *Country Profiles*. Descărcat din <http://www.eiu.com/index.asp?rf=0>

7. **United Nations Framework Convention on Climate Change.** *Kyoto Protocol Status of Ratification*. Descărcat din http://unfccc.int/kyoto_protocol/status_of_ratification/items/2613.php.

Al doilea război din Golf – un caz de război total?

Vlad Cucu-Popescu

Abstract. *This article will demonstrate that the Second Golf War is a total war. Applying the theoretical model based on the political realism and the theoretical perspectives of the total war, the main characteristics of a total war shall be underlined. The question whether these characteristics can be found in the evolution of the Iraq War will also be addressed.*

Keywords: *Irak, total war, realism, armed forces, capability*

Conceptul de război total

Carl von Clausewitz definea războiul ca fiind “ un act de violență menit să oblige oponentul nostru să ne îndeplinească dorințele.”¹ În tratatul său “Despre Război”, von Clausewitz își completează definiția pentru a oferi cititorului o mai buna înțelegere a fenomenului: “războiul nu este altceva decât o continuare a interacțiunilor politice cu folosirea unor alte mijloace.” Războiul este, așadar, un instrument politic în mâinile politicianilor, folosit pentru a atinge un scop în defavoarea oponentului. Războiul este purtat pentru îndeplinirea unui scop politic și aceasta îl diferențiază de alte feluri de violență. Analizând fenomenul războiului în cartea sa *Despre Război*, Carl von Clausewitz a făcut o distincție esențială în ceea ce privește *tipurile de război*; autorul a împărțit războaiele în două categorii, în funcție de scopul ce se dorește a fi atins și de mijloacele folosite de către combatanți pentru a atinge scopul propus și a susținut că exista războaie limitate și războaie nelimitate. Clausewitz susținea că un război limitat se poartă pentru atingerea unui scop limitat, cum ar fi cucerirea unei părți din teritoriul unui inamic², extenuând forțele inamice sau construind operațiuni ofensive pentru a obține câștiguri care să poată fi ulterior transformate în avantaje politice.³ Războiul nelimitat sau absolut a fost definit de către

¹ Carl von CLAUSEWITZ, *On War*, Descărcat din <http://www.gutenberg.org/etext/1946>

² Ibidem

³ Ibidem

teoreticianul german ca fiind, în conformitate cu scopul său, un război în care se urmărește "înfrângerea completă a inamicului", ⁴ în aceste condiții ne mai existând un "spațiu neutru", luptele luând sfârșit în momentul în care unul dintre combatanți este completamente înfrânt.⁵ Prin înfrângerea completă a inamicului Clausewitz înțelegea trei lucruri: distrugerea forțelor armate, cucerirea capitalei și scoaterea din joc a principalului aliat al inamicului, dacă este mai puternic decât inamicul însuși.⁶ Clausewitz a imaginat două situații în care înfrângerea inamicului ar fi o politica preferabilă: atunci când unul dintre beligeranți este nevoit să obțină o victorie decisivă și atunci când unul dintre beligeranți este obligat să folosească o astfel de forță încât " să concretizeze victoria până la un punct în care inamicul nu mai este capabil să-și regăsească echilibrul".⁷ Eforturile pe care le depune un combatant, în cazul unui război total, nu se opresc atunci când se câștigă o bătălie ci continuă până când forțele inamice sunt distruse.⁸

Raymond Aron a identificat cinci caracteristici ale războiului total, folosind ca exemple cele două războaie mondiale și, într-o oarecare măsură, Războiul Rece: mobilizare neobosită a resurselor naționale, obiective nelimitate, lipsa aplecării către compromis, folosirea nelimitată sau aproape nelimitată a forței militare și o pace dictată.⁹ Profesorul Aron a identificat câteva dintre cauzele care au dus la apariția războiului total: maturizarea societății industriale care a permis producerea în masa a armelor și a altor tehnologii necesare războiului și dezvoltarea regimurilor politice moderne care a permis (regimuri democratice și totalitare) mobilizarea întregii societăți pentru război.¹⁰

Evoluțiile în natura războiului au fost observate și de către Hans J. Morgenthau care susținea că în secolul XX războiul a devenit total prin faptul că populația civilă a fost implicată în activități conexe efortului de război, prin proporția populației civile afectate de purtarea războiului, prin proporția populației civile care susținea moral războiul și, finalmente, prin obiectivul urmărit de către conflict.¹¹ Morgenthau a identificat înlocuirea principiilor și normelor morale dezvoltate în perioada pre-modernă (și la care societatea aderase) cu

⁴ Ibidem

⁵ Ibidem.

⁶ Idem.

⁷ Idem

⁸ Idem

⁹ Raymond ARON, *The Century of Total War*, Garden City, Doubleday and Company, 1954, pp. 9-32

¹⁰ Ibidem

¹¹ Hans J. MORGENTHAU, *Politics among Nations*, p. 232.

ideologiile și naționalismul ca fiind una dintre cauzele principale în apariția războiului total.¹² Această aserțiune explică până la un punct nivelul extrem de ridicat de violență ce a caracterizat ambele războaie mondiale. În privința scopurilor nelimitate urmărite în aceste războaie, ar trebui luată în considerare puterea în creștere a "statelor-națiune" pentru a obține o explicație.

Roger Chickering a introdus următoarea definiție: " Războiul total se distinge prin intensitatea și prin extinderea sa fără precedent. Teatrele de operațiuni împânzesc globul; scala bătăliilor este practic nelimitată. Războiul total este purtat fără a ține seama de constrângerile morale, de cele ale cutumei sau ale legilor internaționale deoarece combatanții sunt inspirați de ura născută din ideologiile moderne. Războiul total nu presupune numai mobilizarea armatelor ci și a întregii populații. Cel mai important element definitiv al războiului total este, fără dubiu, includerea nediscriminatorie și deliberată a populației civile între țintele militare legitime".¹³ Această definiție nu include, totuși, obiectivul nelimitat sau total ce se presupune a fi urmărit în războiul total. Mai mult, include prezența ideologiilor moderne ca și condiție a războiului total deși, în cazuri evidente de război total, ele nu erau prezente: în războiul Cartaginez, în războaiele religioase din secolul XVII și în Războiul Civil American ideologiile moderne nu existau. Chickering comite o eroare când pune accentul pe includerea civililor pe lista țintelor legitime deoarece, acesta dorește să înlocuiască un criteriu al obiectivului nelimitat prin această condiție. Mobilizarea resurselor, intensitatea luptelor, teatrele extinse de operațiuni și nerespectarea legilor internaționale sunt elemente necesare dar insuficiente în definirea și calificarea unui război ca fiind total. Obiectivul politic urmărit într-un război nu ar trebui separat sau dat uitării în favoarea mijloacelor implicate pentru a împlini acel obiectiv. Dacă un război este, teoretic sau practic, separat de obiectivul său politic, acel război devine un simplu act de violență organizată, fără un sfârșit concludent. În practică, un astfel de război ar duce la dezastre iar în teorie ar face înțelegerea războiului ca fenomen politic, social și militar, imposibilă.

Războiul total ar trebui înțeles ca "un tip de război în care încă de la începutul ostilităților sau treptat, cel puțin unul dintre actorii implicați are ca obiectiv final (sau poate atinge acest obiectiv din întâmplare) distrugerea ireversibilă a capacității adversarului de a

¹² Ibidem, p. 232

¹³ Roger CHICKERING, "Introduction" în Manfred F. BOEMKE, Roger CHICKERING and Stig FORSTER editors, *Total War: The German and American Experiences, 1871-1914* Cambridge: Cambridge University Press, 1999, p. 30

supraviețui.”¹⁴ În termeni operaționali, războiul total poate fi definit ca “tipul de conflict armat [...] în care strategia, tactică și tehnologia sunt folosite frecvent, deliberat și la scara mare pentru a distruge elementele de putere ale unui sau mai multor inamici ”.¹⁵

Aceste definiții iau în calcul obiectivele urmărite în războiul total și mijloacele folosite pentru a atinge acele obiective într-o manieră ce permite, în mod clar, atât înțelegerea teoretică a războiului total dar și dezvoltarea de cercetări ulterioare. În concordanță cu toate aceste definiții, caracteristicile distinctive ale războiului total sunt obiectivul urmărit în război și mijloacele folosite pentru a atinge acel obiectiv, cu un accent plasat pe cel dintâi. Ca rezultat, este posibil să avem de-a face cu un război total din punctul de vedere al obiectivului politic dar care să presupună implicarea unui număr limitat de resurse în atingerea acestuia. Spre exemplu, putem discuta despre cazul Celui De-al Doilea Război din Golf, în care, Statele Unite ale Americii și aliații lor nu au fost în situația de a implica în luptă toate mijloacele de care dispuneau, au evitat pe cât posibil victimele în rândul civililor și s-au concentrat pe forțele militare și paramilitare irakiene. În esență, SUA aveau nevoie, pentru a-si atinge obiectivul politic în Irak, să distrugă forțele armate irakiene, lăsând, pe cât posibil intacte infrastructura și populația civilă. O astfel de situație este descrisă și în cazul războiului total, când unul dintre oponenti are nevoie să distrugă una dintre ramurile puterii inamice pentru a-și atinge scopul politic.

Argumentul temei propuse

Datorită caracteristicilor evidențiate se poate conchide că războiul purtat între Irak și Statele Unite ale Americii alături de aliații săi ar corespunde scopului războiului total. Se va dezvolta în cele ce urmează setul de argumente în favoarea prezumției afirmate. Războiul total este un tip de război în care se urmărește distrugerea definitivă a uneia sau a mai multor elemente ale puterii oponentului pentru ca atacatorul să își impună voința. În cazul celui de-al doilea război din Golf, Statele Unite, alături de aliații săi, au distrus capacitatea Irakului de a susține un război (puterea sa militară) pentru a-l determina să renunțe la dezvoltarea de arme de distrugere în masă, pentru a înlocui regimul politic iranian și a instala un nou regim politic care

¹⁴ Florin DIACONU, “Război clasic și război total în secolul al XX-lea”, teza de doctorat în Științe Politice, Facultatea de Științe Politice, Universitatea București, lucrare nepublicată, coordonator: Prof. Dr. Daniel Barbu, p. 69

¹⁵ Ibidem, p. 70.

corespundea intereselor Statelor Unite ale Americii. Alte dovezi care susțin teza unui război total în Irak este pierderea suveranității și independenței acestuia ca rezultat al războiului. Irakul dispare astfel pentru o scurtă perioadă de timp din arena sistemului internațional și devine teritoriu ocupat sub administrația S.U.A. care impune propria versiune de pace, dictând termenii păcii.

În termeni puri militari, Statele Unite și aliații acestora au utilizat mijloace limitate pentru a purta războiul, evitând folosirea întregului arsenal militar pentru a proteja viețile civililor și pentru a minimiza numărul victimelor colaterale. Totodată, Irakul înregistra un deficit în ceea ce privește capacitățile de combat, acest aspect contribuind la utilizarea limitată a arsenalului militar. Relativa capacitate militară scăzută a Irakului a permis în același timp Statelor Unite să își urmărească obiectivele în Golf necondiționat, procedând la dezarmarea și schimbarea regimului. Aceste precauții luate în utilizarea forței au fost necesare pentru a asigura susținerea populației civile și pentru a contribui la procesul reconstruirii naționale cu costuri minime care ar fi urmat după încetarea războiului. Totuși, numărul forțelor desfășurate de către Statele Unite și aliații săi împotriva Irakului au fost suficiente pentru a asigura distrugerea forțelor armate irakiene și ocuparea teritoriului irakian. În cazul în care Statele Unite ar fi urmărit un obiectiv limitat, ar fi fost necesară o forță militară semnificativ redusă.

Totodată, s-au înregistrat schimbări de structură privind strategia generală și politică externă a SUA în raport cu Orientul Mijlociu: SUA au devenit dintr-un actor extern care asigura echilibrul, un actor ce urmărește activ neutralizarea amenințărilor ce își au originile în regiunea central-asiatică, printre care menționăm rețelele teroriste, statele care susțin terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masa. Aceste amenințări sunt abordate combinând forța (intervenția armată) utilizată unilateral, cooperarea și reconstrucția națională. Al doilea război din Golf se bazează pe această strategie care urmărește scopuri politice nelimitate.

Trebuie subliniat că motivația războiului din Irak nu este legată de producția de petrol. Mai mult, acest război nu a fost parte dintr-o război împotriva Islamului, așa cum se sugerează în mod greșit în mass-media. Acestea sunt prejudecați bazate pe ideologii și nu pe fapte, sunt percepții greșite ale scopurilor strategiei S.U.A în Orientul Mijlociu.

Din punct de vedere politic și strategic, situația din Irak este departe de a fi favorabilă Statelor Unite ale Americii. În locul asigurării și promovării intereselor americane în regiune și în lume, prin invadarea cu succes a teritoriului irakian și înlocuirea regimului politic, Irakul a compromis poziția favorabilă pe care Statele Unite o aveau în Orientul Mijlociu și îi amenință în același timp poziția sa globală. Situația din Irak consumă importante resurse și compromite

libertatea SUA de acțiune în sistemul internațional. Alte puteri ale lumii, fie existente sau aspirante, își fac simțita prezența în regiune. Democrația și libertatea, două obiective politice externe importante care au fost sistematic promovate de Statele Unite în regiune și la nivel global, înregistrează progrese nesemnificative. De asemenea, percepția imaginii Statelor Unite și a politicii sale în zonă de către publicul arab nu este una pozitivă. Amenințarea teroristă provenită din Orientul Mijlociu nu a diminuat semnificativ, deși aparent pare să se fi înregistrat progrese. În sfârșit, actuala strategie de securitate națională a S.U.A. este mult prea ambițioasă și schițează obiective nelimitate pentru politica externă a Statelor Unite.

Intenția inițială a S.U.A în momentul invaziei Irakului în 2003 a fost de a transforma Orientul Mijlociu din punct de vedere politic – acest lucru a fost realizat, însă transformarea nu este în favoarea intereselor Statelor Unite. S.U.A este încă cel mai puternic actor extern pe scena Orientului Mijlociu, dar acestea nu mai domina regiunea¹⁶. Actuala tendință în politica Orientului Mijlociu este aceea a unei zone configurate în cea mai mare măsură de forțele interne decât de cele externe. Presiunea pentru democratizare prin intervenție militară și activitate politică nu este eficientă și aduce la putere forțe politice ostile intereselor Statelor Unite. Pentru a securiza și stabiliza situația din Irak, diplomația S.U.A. trebuie să lucreze cu actorii regionali pe care îi consideră ostili.

Actuala evoluție politică a Irakului nu este cea pe care o urmăreau strategii Statelor Unite atunci când au stabilit obiectivele politice ale războiului din Irak. Deși au fost create instituții esențiale importante pentru a suplini instituțiile regimului Saddam Hussein, țara a fost dominată de violența separatistă. Aceste instituții, cum ar fi constituția, guvernul, au mai degrabă impactul de divizare a țării¹⁷ și nu de unificare într-o societate care ea însăși este profund divizată. Guvernul irakian nu poate prin el însuși să asigure securitatea țării sau să reconcilieze diviziunile existente în societatea irakiana. Există o imagine tot mai accentuată conform căreia Irakul este dominat de un război civil¹⁸.

Concluzie

¹⁶ Richard N. HASS, Op. cit, <http://www.foreignaffairs.org/20061101faessay85601/richard-n-haass/the-new-middle-east.html>, site accesat pe 20 Noiembrie 2008.

¹⁷ Anthony H. CORDESMAN, op cit, p.2.

¹⁸ "Is the Conflict in Iraq 'Civil War'?", *PBS Online NewsHour*, http://www.pbs.org/newshour/extra/features/Iulie-dec06/civilwar_11-29.html, site accesat pe 29 Noiembrie 2008.

Cauzele acestor rezultate nesatisfăcătoare pentru strategia generală a S.U.A. în Orientul Mijlociu sunt efectele unei erori strategice comise de creatorii acestei politici. Această eroare strategică constă în eșecul definirii coerente a unor obiective politice ale războiului din Irak¹⁹. Așa cum un reputat analist conchidea, se pare că "logica războiului a fost greșită sau mai precis administrația Bush nu a putut rezolva conflictul dintre două direcții logice diferite. Prima logica a fost cea a scopului general, și anume schimbarea de regim în Irak care necesita o muncă intensivă și un efort pe timp îndelungat. Această logică a funcționat împotriva unei a doua logici și anume aceea a dorinței de a câștiga un război rapid. care presupune costuri scăzute. Scopul războiului, acela de a schimba regimul din Irak alături de dorința de a realiza acest lucru utilizând resurse limitate, indică faptul ca *Operațiunea Libertatea Irakienilor* a reprezentat un caz de război total, deși s-au folosit resurse limitate pentru atingerea scopurilor.

În descrierea războiului și a strategiilor de război nu ar trebui ca o anumită specie a războiului să fie atribuită exclusiv unei anumite perioade istorice. Dihotomia dintre război total și limitat este utilă pentru o mai bună înțelegere a motivelor și a modului în care se poartă războaiele. Mai mult, aceasta ilustrează faptul că anumite concepte nu ar trebui abandonate sau atribuite anumitor perioade istorice.

Studii viitoare ar putea să se concentreze asupra modului în care cel de-al doilea război din Golf a afectat strategia generală a Statelor Unite ale Americii nu doar în relație cu Orientul Mijlociu, ci și în termeni globali. De-asemena, cercetările viitoare ar trebui să aibă în vedere o modalitate de a prevedea cu un mare grad de acuratețe posibilitatea recurenței unui război total în sistemul internațional.

Bibliografie:

1. Anthony H. CORDESMAN. (2006) *Is the Conflict in Iraq 'Civil War'?*, PBS Online NewsHour, Descărcat din http://www.pbs.org/newshour/extra/features/Julie-dec06/civilwar_11-29.html.
2. Carl von CLAUSEWITZ. (1832). *On War*, Descărcat din [http://www.gutenberg.org/etext t/1946](http://www.gutenberg.org/etext/t/1946)

¹⁹ George FRIEDMAN, "The US War five years on", www.stratfor.com.

3. Florin DIACONU. *Război clasic și război total în secolul al XX-lea*, teza de doctorat în Științe Politice, Facultatea de Științe Politice, Universitatea București, coordonator: Prof. Dr. Daniel Barbu

4. George FRIEDMAN. (2004). *The US War five years on*, Descărcat din www.stratfor.com.

5. Hans J. MORGENTHAU. (1985). *Politics among Nations*, New York: McGraw-Hill.

6. Raymond ARON. (1954) *The Century of Total War*, Garden City: Doubleday and Company

7. Richard N. HASS/ (2006). *The New Middle East*, Descărcat din <http://www.foreignaffairs.org/20061101faessay85601/richard-n-haass/the-new-middle-east.html>.

8. Roger CHICKERING. (1999). *Introduction* în Manfred F. BOEMKE, Roger CHICKERING and Stig FORSTER editors, *Total War: The German and American Experiences, 1871-1914* Cambridge: Cambridge University Press.

Rolul alianțelor de state în gestionarea crizelor globalizării

Diana Șutic

Abstract. *Although globalization has led to the perception of a solidarity tendency between third world's states in resolving some global problems (pollution, demographic pressure, terrorism), there has not been developed yet a systematic and institutionalized cooperation between states. Instead, a new international economic order has installed, in which the law substitutes the force. The explication results from the fact that the end of the cold War has transferred the problem of inter-state conflict from the military area to the global one. This article represents a theoretical and descriptive approach of the present situation and points out the role that states should play to address the global crises. As an example, we will analyze the cooperation between the USA and the EU in managing the crises resulted within this process.*

Keywords: *globalization, cooperation, crisis, national state, institutionalization*

Provocări ale globalizării

În cadrul studiilor de securitate, termenul de *criză*¹ privește o situație de anormalitate prin care sunt serios deturnate sau amenințate condițiile de viață, de sănătate și de mediu; libertatea și alte drepturi fundamentale ale omului; integritatea teritorială, suveranitatea și independența națională; stabilitatea politică, economică și socială; siguranța cetățeanului și ordinea publică; proprietatea, patrimoniul național resursele și infrastructura critică; îndeplinirea angajamentelor internaționale asumate. În perspectiva lui Mircea Coșea, evoluția procesului de globalizare nu a dus la diminuarea și nici la disoluția rolului statului național, așa cum se credea înainte de sfârșitul războiului rece. Contrar acestei opinii, statul național și-a perpetuat rolul esențial în gestionarea

¹ SENNETT, Richard. (1995). Something in the city: the spectre of uselessness and the search for a place in the world. Times Literary Supplement, p. 13

economico-socială, dar este necesară recunoașterea faptului că rolul său se găsește într-un proces accentuat de reevaluare și de readaptare.

Deși globalizarea a condus la remarcarea tendinței de solidaritate a statelor lumii în rezolvarea unor probleme de interes global (poluarea, fluxul demografic, terorismul), nu s-a dezvoltat încă o cooperare sistematică și instituționalizată între state, ceea ce a permis instalarea unei ordini economice internaționale în care dreptul se substituie forței. Explicația² rezultă tocmai din faptul că finalul războiului rece a mutat problematica confruntării dintre state din sfera militară în sfera problemelor globale ale Terrei. Samuel Huntington consideră că strategia clasică a demonstrației de forță pe care statele o promovau în condițiile înfruntării dintre două blocuri politico-militare diferite, în prezent este necesar să fie înlocuită cu *strategia exercitării influenței*. Prin aceasta, statele își vor putea exercita rolul internațional în direcția satisfacerii propriilor interese, nu prin cuceriri, ci prin negocieri. În cadrul globalizării s-a mai acutizat o mai veche problemă, aceea a afirmării identității naționale (sociale și culturale) cu expresia sa politică (statul). Problema este extrem de importantă la nivel european, deoarece Europa se definește prin predominanța statul-națiune, ca mijloc politic esențial de suprapunere a identității naționale pe expresia sa politică. În condițiile globalizării, suprapunerea aceasta se află sub semnul întrebării, fiindcă statul este nevoit să fie în acord cu instituțiile europene, iar identitatea națională cu modelul european.

Atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001 au constituit nu numai o dovadă a faptului că globalizarea semnifică tendința principală a lumii contemporane, dar și faptul că această tendință a devenit extrem de vulnerabilă. Realizând o paralelă, se poate afirma că și statul devine vulnerabil în gestionarea corectă a crizelor. Astfel s-a ajuns la concluzia că este imperios necesar constituirea unui sistem de securizare a globalizării. Ralierea Rusiei la lupta antiteroristă, admiterea Chinei în Organizația Mondială a Comerțului,

²MOSCARDO, Jeronimo. (1999). Globalizarea: pentru ce? În căutarea unei etici. *Mileniul III*. București, nr.1, p. 15

extinderea solidarității internaționale antiteroriste, sunt însă elemente ce favorizează măsurile de limitare a libertăților cetățenești și a perimetrului democrației, dar care pe de altă parte permit crearea unui dispozitiv global de securitate.

Atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001 au dus însă și la revigorarea opiniilor antiglobalizare. Aceste opinii condamnă globalizarea pentru că a generat mișcări teroriste prin agravarea nedreptății sociale, a inegalității și a sărăciei la nivel global. În același timp, prin subminarea rolului statelor naționale, globalizarea poate fi făcută responsabilă și de proliferarea unor organizații bazate pe sistemul rețelelor care nu pot fi controlate prin instituțiile statelor naționale.

În decursul istoriei, lumea a cunoscut orașe-state (Atena, Venetia), regiuni-state (epoca feudală), națiuni-unite (secolele XIX - XX), dar odată cu dezvoltarea globalizării apar și rețele-stat sau chiar individ-stat. Din nefericire, globalizarea favorizează astfel de anomalii, după cum ar putea încuraja și nașterea unei întreprinderi-stat, care ar putea acapara prerogativele statelor în scopul utilizării lor pentru satisfacerea unor interese de concurență și competitivitate pe piața internațională. Cele mai multe națiuni se observă că pot numai să reacționeze la fenomenul globalizării și la crize, în vreme ce Statele Unite ale Americii, de exemplu, pot influența viteza de propagare a globalizării, dar mai ales, caracterul procesului în sine.

Conchizând, putem afirma că superputerile pot echilibra balanța raporturilor de forțe și pot determina cursul evenimentelor politice, economice și militare, dar nu pot rezolva, individual sau separat, problemele globale ale umanității. Rezolvarea acestora nu este posibilă decât prin efortul întregii comunități internaționale. Sfârșitul războiului rece nu reprezintă trecerea automată și imediată la o eră de pace și de cooperare internațională. Dispariția opresiunii sovietice a permis reînvierea unor conflicte istorice, atât teritoriale cât și religioase care au condus la o situație de instabilitate și chiar de violență în multe zone sau regiuni ale lumii.

Decalajele și inechitățile între aceste zone, țări sau populații s-au amplificat. Discrepanța între săracii și bogații planetei a dus la instabilitate și la conflicte violente. Această discrepanță s-a accentuat din cauza frustrărilor unor categorii de populație sau ale unor

grupuri etnice aflate în stare de discriminare și în imposibilitatea constituirii unor comunități sau state independente. Terorismul internațional și-a găsit adesea resursele în disperarea și în lipsa de orizont a acestor persoane sărăcite și înstrăinate.

Deși întreaga planetă se află într-un proces rapid și ireversibil de trecere la modelul occidental al economiei de piață, totuși a devenit clar că piața și instrumentele ei nu pot, singure, să rezolve problemele globale ale umanității. Astfel că, devine necesară intervenția statului pentru rezolvarea problemelor pe care piața nu le poate soluționa și pentru corectarea acțiunilor incomplete sau chiar greșite ale pieței. Ca urmare, *statul și piața* devin *parteneri* în conceperea și aplicarea politicilor economice și sociale.³

S-au consacrat multe direcții de abordare a globalizării în ultimele decenii, devenind din ce în ce mai frecvente analizele cu perspectivă politică, axate pe chestiunea noii ordini internaționale și centrate pe constituirea societății globale.

Instituționalizarea globalizării

Ca practică socială însă, globalizarea are funcția de a instituționaliza societatea globală, soluția așteptată pentru depășirea consecințelor primei modernități fiind construită pe clivaje. Componenta socială generează identitate globală, de tip post național și pune în funcțiune mecanismele compensatorii ale diversității locale (variante instituțională a societății civile). Din punct de vedere politic, globalizarea practică guvernarea globală, ca funcție supranațională, dar și locală, marcând consacrarea actorilor extra statali cu atribuții și drepturi.

Cele mai importante procese care perpetuează tendința globalizării se manifestă în domeniul producției și al serviciilor (în special financiare), iar puterea inițiatore fundamentală o reprezintă *compania multinațională sau transnațională* (CTN), pilonii

³ COȘEA, Mircea. (2007). *Economia integrării europene*. București: Pro Universitaria, p. 16 - 21

globalizării. *O companie sau o corporație transnațională este acea companie care deține sucursale sau subsidiare în afara țării de origine.*⁴

*Această exigență are rolul de a individualiza sfera mai restrânsă a unei CTN în raport cu multitudinea de companii care intră în relație cu actori politici din străinătate (o companie care desfășoară activități de import - export poate întreprinde activități transnaționale de lobby pe lângă guverne străine).*⁵ Companiile transnaționale constituie una dintre principalele forțe ale globalizării vieții economice. Strategia acestora a fost foarte bună în ultimii ani, cel puțin în ceea ce privește valorificarea ocaziilor oferite de către spațiul economic mondial. Din anii 1960 - 1970 ai secolului XX, acestea au trecut la strategia de raționalizare a producției, vizând exploatarea diferenței de costuri (manoperă, resurse primare) în zonele de *implantare*⁶: localizarea producției în țări cu disponibilități de materii prime și forță de muncă ieftină sau în zone care pun la dispoziție o piață sigură de desfacere a produselor. În plus, din anii 1980, strategiile lor s-au diversificat și au apărut strategii globale de afaceri (marile firme, CTN-urile, care semnează acorduri, alianțe strategice și cooperări internaționale).

În ultima perioadă însă se asistă la supremația companiilor transnaționale. În acest sens este semnificativ faptul că, conform statisticilor, încă din urmă cu mai bine de șase ani, mai puțin de 50 de companii transnaționale dețineau controlul a peste 40% din comerțul mondial. Astfel de companii controlează toate aspectele legate de finanțare, cercetare - dezvoltare, producție, marketing, management... Toate acestea sunt coordonate global, peste puterile și, adesea, peste interesele statului național. Producția internațională realizată, în prezent, de cele peste 60.000 de CTN-uri (cu 820.000 de filiale în străinătate) cuprinde toate țările și domeniile de activitate. În această categorie au fost înglobate firmele din domeniul financiar - bancar și al asigurărilor, evaluate separat în statistici.

⁴ MIROIU, A. & UNGUREANU, R. (2006). *Manual de relații internaționale*. Iași: Polirom, p. 52

⁵ NEGUȚ, Silviu. (2008). *Geopolitica. Universul puterii*. București: Meteor Press, p. 315

⁶ MONTBRIAL, Thierry. (1996). *Memoria timpului prezent*. Iași: Polirom, p. 7

Vânzările mondiale ale companiilor multinaționale reprezintă mai mult decât dublul exporturilor mondiale, controlează circa 40% din totalul activelor sectorului privat existente la nivel global și contabilizează o treime din bunurile produse în întreaga economie mondială. Numeroase corporații au vânzări anuale de bunuri și servicii ce depășesc 100 de miliarde de dolari. Volumul cifrei de afaceri al unor corporații devansează PIB-ul multor state cu economii avansate. Primele 100 de CTN-uri ca cifră de afaceri își au sediul central într-o țară dezvoltată economic, 89 dintre acestea aparținând formulei S.U.A. - Japonia - Uniunea Europeană. Un exemplu în acest sens este redat în cele ce urmează: un analist al fenomenului globalizării a citit, pe spatele unei piese de calculator, următoarea inscripție: *Această componentă a fost produsă în Malaysia, Singapore, Filipine, China, Mexic, Germania, S.U.A., Thailanda, Canada și Japonia. A fost produsă în atât de multe locuri diferite, încât nu putem specifica o țară de origine.*⁷

Un exemplu al instituționalizării globalizării o reprezintă formula Bretton Woods. Această formulă se referă la eșecul unei performanțe absolute a practicii suveranității statului național. Bretton Woods a pornit de la ideea de a miza pe o cauză comună, cea a interdependențelor care solicită cooperare, dar printr-o concurență a rezultatelor individuale în consolidarea suveranității. Substratul constituit de principiul ordonator al acestei formule a condus la o continuitate de esență, chiar dacă uneori cu formule declarate noi, cum au fost cele supranaționale, fondate de însăși BW.

Se pare că cheia în interpretarea proceselor de globalizare se află în ceea ce se numește principiul ordonator (regula de fond a configurării vieții internaționale) dar miza absolută este funcționalitatea unui alt principiu ordonator, acela care trebuie să asigure depășirea situației de blocaj în care se află evoluția sistemului internațional și constituirea ordinii internaționale. Întregul nu se mai consideră a fi rezultatul însumării mecanice a părților. Se mai adaugă pe lângă statele-națiuni și funcțiile unor noi actori, cum ar fi organizațiile civile cu vocație transnațională, companiile globale, fondurile de risc, circulația liberă a capitalului financiar, grupurile de interese transnaționale, auditorii globali etc.

⁷ Op.cit MONTBRIAL, Thierry., pg.317

Dimensiuni ale globalizării

S-a ajuns să se vorbească în prezent de formule noi de producere a bogăției, axate pe economia fundamentată pe cunoaștere, pe noi instrumente, a creării nișelor de piață, a influențării consumului prin publicitate. Globalizarea se arată drept o formulă nouă de organizare a lumii în scopul rezolvării în mod neconflictual, a alocării resurselor, a problemelor dezvoltării fără ca acestea să fie soluționate soluționate în numele principiului adversității. Globalizarea devine astfel o problemă politică de ultimă instanță, ce presupune constituirea unei societăți globale, care să conducă economia mondială, precum și toate celelalte compartimente ale guvernării globale ceea ce ne face să conchidem că analiza globalizării este de fapt analiza societății globale.

O altă dimensiune a globalizării este cea funcțională. Trecerea de la perioada pre globală, marcată de adversitate, la perioada globală, marcată de competiție, se arată a fi una conflictuală. Motivele constau în transformarea setului de valori, în diminuarea funcțiilor unor actori, în reforma instituțională (Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, Organizația Națiunilor Unite) și în schimbarea procedurilor (guvernarea centralizată, alocarea politică a resurselor, controlul național al piețelor).

Uniunea Europeană înseamnă dezvoltarea unor structuri supranaționale, prin transfer de suveranitate. Astfel apar actori cu identitate europeană predominantă (de la agenți economici până la instituții), decizia luându-se într-un sistem de guvernare multi nivel prin departajarea responsabilităților. Și în final se ajunge la aplicarea unor metode de coordonare a politicilor în vederea minimalizării eșecurilor pieței. În același timp, procesele de convergență uniformizează accesul la ofertă; ridică periferia la nivelul *standardelor din centru; procesele economice servesc constituirii societății europene, eminentemente globală, iar principiul competiției este ținut prin obiective precum coeziunea socială, rezultat al creșterii economice.*⁸

⁸ DINU, Marin. (2006). Modelul explicativ al globalizării. *The Preconference for the International Economic History Congress*. Descărcat din <http://www.ectap.ro/articole/55.pdf>

Ca fenomen și ca finalitate, globalizarea se arată a fi cu totul altceva decât globalitatea și globalismul, precum și în raport cu orice altă formă istorică pe care acestea au avut-o în perioada pre globală.

Raportul dintre UE ȘI SUA în contextul globalizării

În perioada războiului rece, relațiile dintre Statele Unite ale Americii și Europa Vestică au cunoscut cea mai mare apropiere, evidențiată în proiecte economice și de securitate comune. După căderea Cortinei de fier (sintagmă utilizată pentru prima oară de Winston Churchill în 1946) și odată cu criza din Irak, Uniunea Europeană pare să prezinte obiective și strategii diferite față de proiectul comun inițial SUA –UE.

În opinia lui John Le Carré *după prăbușirea U.R.S.S., fără un inamic comun, imperialismul american a devenit o obsesie* pentru acesta.⁹ În timp ce europenii devin din ce în ce mai critici față de politica americană, de partea cealaltă a oceanului crește percepția că nu te poți baza pe europeni. Printre cauzele erodării relațiilor transatlantice se numără și lipsa unei amenințări comune care reduce coeziunea alianței, diferențele culturale dintre elite și posibile probleme în cadrul relațiilor economice reciproce. În prezent majoritatea statelor lumii arată o atitudine critică în privința politicilor externe ale Statelor Unite ale Americii. În acest context, S.U.A. rămân o putere dominantă, însă politica sa externă riscă să-și piardă legitimitatea.

Zbigniew Brzezinski consideră că acest aspect este o problemă gravă a relației dintre Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană. În Europa se consideră că America are adeseori o atitudine unilaterală, europenii fiind sceptici în privința atitudinii americane cu privire la probleme precum *sărăcia, dezvoltarea sau protecția mediului*. Doctrina strategică a S.U.A. pare a nu fi înțeleasă și, adesea, nici acceptată. S.U.A. afirmă în repetate ocazii că o Europă unită, puternică și largită rămâne cel mai important obiectiv al relațiilor Statelor Unite cu Uniunea Europeană, evidențindu-se recunoașterea importanței

⁹ Op.cit. SENNETT, Richard., pg. 3

cooperării cu Europa. De ambele părți ale Atlanticului se au în vedere dimensiunile non-militare ale luptei împotriva terorismului, de exemplu.

Un alt exemplu interesant este și faptul că administrația Bush a semnat acorduri bilaterale cu o serie de state, care să-i scutească pe cetățenii americani de a fi feriți Tribunalului Penal Internațional. Acest proamericanism al țărilor răsăritene în opoziție cu tendințele țărilor Europei Occidentale are mai multe posibile cauze. Explicația nu se află nici în presiunile sau în teama de presiunile americane, nici în recunoștința față de aceștia, ci mai degrabă în necesitatea asigurării protecției americane în fața unei eventuale amenințări externe. Scutul militar american pare mai credibil, pe când cel al Uniunii Europene nu.

Pentru ca Europa să poată deține o politică autonomă și să se elibereze de sub tutela Statelor Unite ale Americii, este conștientă că trebuie să fie capabilă să-și asigure singură apărarea. În acest sens, Thierry de Montbrial afirma că problema fundamentală ar fi legată de cum trebuie europenii să-și organizeze propria apărare *în acord cu S.U.A., dar în nici un caz sub oblăduirea lor*.¹⁰ Diferențele dintre capacitățile militare ale celor două puteri fac dificilă cooperarea în acest domeniu. Discuțiile purtate asupra rolului S.U.A. ajung adesea la critică. Problema cea mai sensibilă se leagă de ideea larg răspândită conform căreia globalizarea este o formă de americanizare.

După cel de-al doilea război mondial, politica externă americană a avut drept piloni trei elemente: O.N.U. și Consiliul de Securitate- responsabile cu menținerea păcii; Conferința de la Bretton Woods, care a pus bazele unor instituții responsabile cu promovarea și administrarea economiei mondiale deschise; Carta Atlanticului de Nord.

S.U.A. au transferat capitaluri uriașe către Europa Occidentală prin mijlocirea Planului Marshall, asistența financiară bazându-se pe premisele cooperării intra europene.

*Cel mai mare creditor al lumii a utilizat bunăstarea acumulată pentru a ajuta la crearea unei lumi despre care liderii americani au crezut că va servi intereselor politice și economice internaționale.*¹¹ Statele Unite ale Americii au conceput Piața Comună și

¹⁰Op.cit. MOSCARDO, Jeronimo, R, pg.123

¹¹ VASILE, Adriana. (2007). *Puterea Statelor Unite ale Americii în plan global*. Iași: Lumen, p. 92

tariful ei extern ca pe un experiment pe termen scurt cu prelungire pe termen lung la un sistem multilateral, crezând că odată ce Europa de Vest își va fi revenit economic, Comunitatea Economică Europeană își va reduce tariful extern, barierele comerciale și va participa la economia deschisă pe care o imaginaseră la Bretton Woods. Din punct de vedere militar, crearea N.A.T.O. în 1949 a avut rolul de a uni cele două părți ale Atlanticului. S.U.A. au adus Europa Occidentală sub protecția nucleară americană prin intermediul strategiei de apărare extinsă și au comunicat U.R.S.R. că un atac asupra Europei Vestice va fi considerat un atac asupra Americii. Staționarea trupelor americane pe teritoriul european a devenit o mărturie a acestui angajament. Legăturile economice și de securitate au fost strâns legate în cadrul definirii relațiilor S.U.A. cu aliații europeni încă de la finalul celui de-al doilea război mondial. Acuzate frecvent că duc o politică de dezbinare, S.U.A. sunt în același timp recunoscute drept unul dintre factorii importanți ai demarării procesului de integrare europeană.

Conștienți totuși de importanța relațiilor economice reciproce, europenii și americanii au conceput o serie de inițiative bilaterale în vederea unei mai bune cooperări transatlantice: Noua Agendă Transatlantică; Planul Comun de Acțiune U.E. - S.U.A. în 1995 și Parteneriatul Economic Transatlantic în 1998. Astfel de negocieri bilaterale au avut drept țintă coordonarea eforturilor de reducere sau chiar de eliminare a barierelor comerciale și de investiții, precum și cooperarea în domeniul legislației economice. Astfel se poate conchide că, dincolo de disputele politice, diplomatice, culturale și strategice, relația economică transatlantică este esențială atât pentru U.E., cât și pentru S.U.A.

Bibliografie:

1. DINU, Marin. (2006). *Modelul explicativ al globalizării*. The Preconference for the International.

2. Miroiu, A. & UNGUREANU, R. (2006). *Manual de relații internaționale*. Iași: Polirom.
3. MOSCARDO, Jeronimo. (1999). *Globalizarea: pentru ce? În căutarea unei etici*. Mileniul III. București.
4. MONTBRIAL, Thierry. (1996). *Memoria timpului prezent*. Iași: Polirom.
5. NEGUȚ, Silviu. (2008). *Geopolitica. Universul puterii*. București: Meteor Press.
6. SENNETT, Richard. (1995). *Something in the city: the spectre of uselessness and the search for a place in the world*. Times Literary Supplement, NY.
7. VASILE, Adriana. (2007). *Puterea Statelor Unite ale Americii în plan global*. Iași: Lumen.

Sistemul european de securitate: o abordare neorealist-defensivă

Fănica Băjenaru

Abstract. *The most part of the works on EU's security have neglected the neorealist school of thought and its use in analyzing the geopolitical areas of Europe and the perspectives of European cooperation in the security and defense area. This article represents an opportunity of our contribution to the revival of neorealism as an analysis means of Europe's security problems after the Cold War. We try to show that defensive neorealism is the proper approach when we analyze the fundamental interests and preferences of Europe's states, taking into consideration the cooperation of these states within various security institutions, especially CFSP/ESDP, but also NATO and OSCE.*

Keywords: *defensive realism, security, European Union, integration*

Clarificări de ordin conceptual

Trebuie să clarificăm la care parte a Europei ne referim atunci când vorbim despre "sistemul de securitate european". Prima deosebire care trebuie făcută este cea cu privire la diferitele aprecieri ale Europei. Din punct de vedere geografic, limitele estice general acceptate ale Europei sunt Uralii și Bosforul. Totuși, Europa este și un concept politic și cultural, fapt pentru care vom distinge patru "Europe" în termeni de securitate, așa cum au fost identificate de către cercetătorul danez Ole Wæver. Prima este Europa Uniunii Europene, cea de-a doua este non-superputerea Europei și se întinde din Portugalia până în Estonia sau România, cea de-a treia este cea "geografică" și se întinde

de la Atlantic până la Munții Ural – este uneori numită Europa Gaullistă sau casa comună europeană a lui Gorbachev – și în cele din urmă cea de-a patra, dar cea mai cuprinzătoare, este Europa OSCE care se întinde de la Vancouver până la Vladivostok. În afară de aceste patru Europe, am mai putea adăuga Europa Atlanticistă, care înglobează țările NATO.¹

O altă distincție este legată de Uniunea Europeană și statele sale membre. Uneori nu este atât de evident dacă obiectul politic la care ne referim este UE ca atare sau doar anumite state membre. De exemplu, în cazul tandemului franco-german, când Franța și Germania decid în privința unei situații ivite în spațiul european, există un soi de confuzie pentru actorul exterior, acesta neștiind dacă decizia a aparținut Europei sau doar celor două state. Mai mult decât atât, ar trebui menționat că în Europa Uniunii Europene, pot fi identificate diverse subgrupuri de state care formează entități și care într-un fel sau altul sunt mai integrate din punct de vedere al securității.

Ca să rezumăm, putem distinge o dublă ambiguitate atunci când discutăm despre obiectul politic examinat. Prima ia în considerație diferitele feluri de Europa, iar cea de-a doua se referă la ambiguitatea dintre Uniunea Europeană și statele sale membre.

Atunci când ne referim la identitatea externă a UE și la comportamentul UE ca actor autentic cu sfera sa proprie de influență, ar trebui, în mod logic, să ne axăm în principal pe UE și rolul jucat de statele membre UE. Aspectele de nuanță intervin atunci când trebuie să plasăm analiza și în contextul sistemului de securitate european. În cazul UE se poate vorbi despre o guvernare la mai multe nivele, atunci când puterea și influența sunt împărțite între mai multe nivele în ceea ce privește luarea deciziilor, fiecare nivel având propria sa sferă de influență. O astfel de guvernare multistadială, impune o perspectivă multidimensională a UE și anume abordări teoretice și empirice din punctul de vedere al securității, politicii, istoriei, economiei sau culturii. Noi ne vom focaliza asupra aspectelor de ordin politic și asupra securității europene, în acest sens, un set de

¹ Mortimer, Ed. (1992) "European security after cold war", Adelphi Paper 271, London:

termeni precum "putere mare", "putere mică", "putere civilă" și "putere militară" fiind esențiali.

O putere mare este un concept care se referă la puterea națională care derivă din mijloacele militare și economice. Se folosește în opoziție cu conceptul de putere mică, care se referă la puterea care derivă din diplomație, cultură și istorie. În acest sens, puterea economică este asimilată de conceptul de putere mare, din moment ce mijloacele economice pot fi folosite pentru a influența și a constrânge.

În ceea ce privește diferența dintre puterea civilă și cea militară, majoritatea observatorilor par să fie de acord că civil înseamnă non-militar, incluzând astfel instrumente economice, diplomatice și culturale, în timp ce putere militară implică folosirea forțelor armate.²

Deși neorealismul tinde să accentueze politicile la nivel înalt și gradul ridicat al securității, aspectele legate de securitate, politică, istorie, economie și cultură ar trebui privite ca elemente între care există conexiuni deloc neglijabile. Toate aceste aspecte sunt determinate de interesul geopolitic al diverșilor actori, aspectul securității fiind totuși cel mai important atunci când statele își definesc interesele.

Concepte ale neorealismului

O analiză bazată pe teoriile neoliberale ne-ar fi făcut să ne axăm pe promovarea valorilor democrației vestice, pe garanțiile securității și capitalism, dar și pe cooperarea dintre state susținută temeinic de către instituțiile internaționale. O astfel de analiză ne-ar fi făcut astfel să ne concentram pe rolul instituțiilor, dar și pe interdependența dintre o serie de actori, nu numai state, dar și alte tipuri de actori, cum ar fi instituțiile internaționale sau alți jucători domestici. Făcând acest lucru, am fi analizat rezultatul unei astfel de cooperări asupra zonelor geopolitice în Europa, cu o predispoziție de a considera Europa ca o zonă geopolitică, economică și jurisdicțională unică, unde interdependența transnațională, regimurile și valorile comune ar garanta în cele din urmă această

² Smith, J.K. (2004). "Civil Power in UE?", London School of Economics, pp 19

securitate, iar prosperitatea ar deveni principala grijă a statelor. Conștienți fiind de importanța cooperării dintre state și instituțiile internaționale, articolul amintește și de ideile neolibérale. Datorită analizei temeinice a diverselor organizații internaționale, împărtășim într-o oarecare măsură faptul că liberalismul instituțional – o derivată a neoliberalismului – conform căruia instituțiile internaționale, fie că au forma organizațiilor internaționale sau a regimurilor internaționale, pot promova apropierea și cooperarea dintre state. Liberalii instituționali consideră că un nivel înalt al instituționalizării reduce considerabil efectele destabilizatoare ale anarhiei, pe care neorealiștii – ca John Mearsheimer – le identifică într-o ordine a unei lumi multipolare. Oferind o circulație a informației și forum pentru negocierile între state, instituțiile compensează lipsa de încredere între state, dezvoltând astfel cooperarea între state în interes comun. Acest lucru în schimb oferă continuitate și stabilitate. În plus, liberalii instituționali consideră că instituțiile trebuie să se comporte ca niște amortizori, facilitând absorbția șocurilor cauzate de schimbările fundamentale internaționale, cum ar fi șocurile cauzate de schimbările ordinii lumii politice în era de după Războiul Rece.³ Instituțiile internaționale sunt totuși considerate în cadrul abordării prezentului articol ca nefiind cu adevărat independente de state, în special cele puternice, cărora le sunt mai degrabă subordonate; această presupunere ne apropie de neorealism.

Neorealiștii sunt într-adevăr critici în ceea ce privește rolul important pe care liberalii îl acordă instituțiilor internaționale, deoarece aceștia consideră că, deși statele cooperează prin intermediul acestor instituții, o fac doar pentru propriul interes. Potrivit neorealiștilor, există posibilitatea ca statele să coopereze. Vom încerca în cele ce urmează să dezvoltăm anumite concepte ale neorealismului și să realizăm o analiză a acestora.

Conform perspectivei neorealiste, sistemul internațional este considerat a fi un sistem care nu are o autoritate atotcuprinzătoare, cum ar fi de exemplu o anarhie internațională. Aceasta înseamnă că există totuși un sistem bazat pe propriile mijloace, în cadrul căruia

³ Jackson, R. & Sørensen, G., (1999), "Introduction in international relations", Oxford University Press, pp 294

statele trebuie să se bazeze pe propriile forțe pentru a-și apăra interesele.⁴ În locul principiilor etice, statele preferă să își apere interesele, securitatea și puterea fiind obiectivele principale.

Statele se axează pe securitate și putere, deoarece realizarea intereselor, scopurilor și valorilor acestora depind de securitate și putere, pentru a-i face pe ceilalți actori să se supună dorinței statului. În timp ce realiștii tradiționali și neorealiștii ofensivi pun accent pe putere, neorealiștii defensivi vorbesc cu precădere despre securitatea și supraviețuirea statului, și nu despre putere în sine, ca fiind obiectivele principale ale acțiunii unui stat.⁵ Statele sunt actorii dominanți, unități de bază ale sistemului mondial.⁶

Realiști și neorealiștii afirmă că statul este actorul principal în relațiile internaționale din mai multe motive. Pe lângă faptul că de-a lungul secolelor statul a devenit partea principală a organizației politice (depășind celelalte forme de organizare politică, fie ele orașe-state, imperii sau principate feudale), acesta se bucură de un monopol asupra violenței legitime și a fost recunoscut prin legea internațională ca având autoritatea legală și morală de a-și exercita funcțiile sale interne și externe de securitate. Mai mult decât atât, recunoașterea comună a suveranității asupra teritoriului și populației, evidențiază rolul statelor ca actori principali în relațiile internaționale.⁷ Neorealiștii consideră o mare putere cea ale cărei relații determină cele mai importante mișcări ale politicii internaționale,⁸ ceilalți actori fiind în principal organizațiile internaționale (supranaționale și interguvernamentale), cărora numai o parte a neorealiștilor defensivi le acordă o oarecare importanță.

Conform ideilor neorealiste, statele sunt considerate entități unitare, fără a lua în totalitate în considerație nici interacțiunea forțelor politice (partide, opinie publică....), nici a celor economice (lobby-uri, jucători de pe plan economic....). Mai mult, evoluând într-un sistem internațional anarhic, statele sunt considerate actori raționali, care au

⁴ Jackson, R. & Sørensen, G., (1999), op. cit. pp. 298

⁵ Kolodziej, Ed., (2005), "Security and international relations", Cambridge: University Press, pp. 349

⁶ Brzezinski, Z., (1997), "The Grand Chessboard: American Primacy and its Geostrategic Imperatives", New York: Basic Books, pp. 215

⁷ Kolodziej, Ed., op. cit. pp. 128

⁸ Jackson, R. & Sørensen, G., op. cit. pp. 104

preferințe clare și care calculează “costurile și beneficiile politicilor alternative pentru a maximiza utilitatea lor în lumina acestor preferințe și a percepției pe care o au asupra naturii realității”.⁹

Un alt concept cheie al neorealismului este atenția acordată câștigurilor relative de către state, cu alte cuvinte grija și preocuparea unui stat ca alte state câștigă dintr-o cooperare mai mult decât câștigă acesta.¹⁰ Analizând complexul securității în Europa și axându-se pe actorii instituționali, importantă este cooperarea dintre state, care în mod evident a dus la crearea organizațiilor internaționale cum ar fi Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și, de curând la mult promisa dezvoltare a politicii de securitate și apărare în cadrul UE. Fără îndoială, globalizarea și creșterea importanței în număr și calitate a regimurilor instituționale par cumva să pună la încercare conceptele neorealiste. Ordinea multipolară a lumii în era de după Războiul Rece este considerată – de către neorealiști ca John Mearsheimer – mai puțin stabilă și mai puțin liniștită, așa cum demonstrează războaiele de după Războiul Rece din fosta Iugoslavia și fosta Uniune Sovietică. Totuși, pare că teoria neorealistă privind bipolarismul versus multipolarism nu poate explica unele dezvoltări de după Războiul Rece, cum ar fi succesul Uniunii Europene, în special partea sa franco-germană și recenta evoluție în domeniul securității și apărării.¹¹

Potrivit realiștilor tradiționaliști și neorealiștilor, cooperarea nu este o întâmplare obișnuită, deși se întâmplă în anumite circumstanțe. Deci, aceștia sunt de acord că statele pot încerca să își crească puterea prin forțe proprii, dar și prin alianțe. De asemenea consideră cooperarea între rivali mai probabilă dacă interesele lor vitale și chiar supraviețuirea sunt puse la încercare, în cazul în care cooperarea nu limitează recursul automat pentru a-i forța să își rezolve divergențele¹²

⁹ Keohane, R., (1984), “After hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy”, Princeton: Princeton University Press, pp. 307

¹⁰ David, C., & Roche, J., (2002), “The theory of security”, Paris: Editions Montchrestien, pp.178

¹¹ Jackson, R., & Sørensen, G., op. cit, pp. 91-92

¹². Kolodzie, Ed., op. cit. pp. 145

Totuși, acele afirmații realiste și neorealiste nu par suficiente pentru a explica alianțele de după Războiul Rece, în special dacă ne gândim la procesul de integrare în UE de la prăbușirea Uniunii Sovietice și sfârșitul lumii bipolare.

Christopher Hill și Michael E. Smith cred că principiile realiste și neorealiste sunt mai puțin eficiente, atunci când se dorește studierea comportamentului extern al UE. Deoarece acestea accentuează natura unitară a statului și anarhia internațională, aceste teorii sunt considerate de către cei doi autori nepotrivite pentru analiza UE, văzută ca nefiind un stat unitar ci o anarhie transcendentă. Neorealismul din zilele noastre pare a fi o paradigmă neglijată în studiile internaționale de securitate. De fapt, deși este una dintre paradigmele dominante în acest tip de studii, folosirea neorealismului în înțelegerea structurii securității actuale în Europa este în mare parte respinsă datorită ideii larg răspândite că nu poate explica cooperarea dintre statele membre UE și impactul instituțiilor UE asupra lor. Totuși, neorealismul presupune mai mult decât ideile lui John Mearsheimer.

Există în special încercarea lui Joseph M. Grieco de a explica accentuarea integrării europene din anii 1980 cu ajutorul „neorealismului îmbunătățit”. Potrivit lui Joseph M. Grieco, relansarea integrării europene din anii 1980 este în mare parte explicată de dorința Comunității Europene de a contrabalansa amenințarea venită dinspre Statele Unite și Japonia, în timp ce perseverența asupra uniunii economice și monetare din partea Franței și Italiei din anii 1990 pare să fie marea lovitură cu o Germanie potențial lider. Din această perspectivă, integrarea europeană din anii 1990 și 2000 pare să fie în mare măsură datorată altor state membre (în special celor mai slabe, dar totuși influente) „de a constrânge Germania, în special după ce a devenit mai puternică după unificare”. Astfel, partenerii cu mai puțină influență, dar totuși influenți vor încerca să se asigure ca regulile ce formează un aranjament colectiv “să asigure suficiente oportunități pentru ca aceștia să își exprime grijile și interesele și astfel să prevină sau cel puțin să amelioreze dominația exercitată de parteneri mai puternici.”¹³ Mai aproape de zilele noastre, Michael Mosser a realizat o lucrare bazându-se pe studiile lui Joseph M. Grieco.

¹³ Schwok, R., (2005), “The theory of European integration”, Paris: Ediția Montchrestien, pp.77

Concentrându-se asupra influenței Beneluxului asupra instituțiilor din UE, a analizat felul în care state mici și fără influență "creează influență" cu ajutorul instituțiilor internaționale.¹⁴ Lucrarea lui Joseph M. Grieco și a lui Michael Mosser atrag atenția asupra felului în care statele mici și slabe participă la crearea și modificarea instituțiilor internaționale "astfel încât să își ofere sieși oportunitatea de a se exprima și în același timp legând statele mari de reguli și norme instituționale, care să le limiteze posibilitatea de a exploata resursele materiale".¹⁵

Totuși, trebuie să remarcăm că unii teoreticieni nu consideră abordarea lui Joseph M, Grieco (și a lui Michael Mosser) ca fiind o "teorie realistă". Aceștia cred mai degrabă că se bazează pe instituționalism neoliberal sau pe inter guvernamentalism liberal.

Dar, în sens mai larg, trebuie să distingem, în interiorul teoriei neorealiste, două variante sau derivate: pe de o parte neorealiștii ofensivi și neorealiștii defensivi, de cealaltă parte. Ultimii, care văd lumea într-o lumină mai puțin competitivă și mai puțin pesimistă decât primii, iau în considerare cooperarea dintre statele membre UE și impactul instituțiilor UE asupra acestora.

Varianta "mai veche" și oarecum "mai pură" este așa-numitul neorealism ofensiv, John Mearsheimer fiind principalul reprezentant. Neorealiștii ofensivi văd sistemul internațional ca pe o anarhie internațională, unde securitatea este fragilă, conducând astfel la competiție internațională asiduă, conflicte recurente și în cele din urmă la război. Datorită faptului că creșterea puterii reduce probabilitatea de a fi întrecut de alte state, puterea devine cel mai important factor în relațiile internaționale, adesea obligând astfel statele să adopte strategii ofensive în legătură cu securitatea.

În același timp, neorealiștii ofensivi sunt foarte pesimiști în ceea ce privește cooperarea între state. Nu exclude cooperarea imediată, dar – datorită lipsei de încredere într-un sistem internațional care se ajută singur – o privesc ca pe un lucru temporar. Potrivit neorealiștilor ofensivi, cooperarea este legată și restricționată de considerentele despre câștigurile relative și de grijile legate de înșelătoria celorlalți. Într-un sistem anarhic fără

¹⁴ Pollack, M., European University Institute Working Papers: International Relations

Theory and European Integration, RSC n°2000/55, Florence: European University Institute,

¹⁵ Pollack, M., op. cit. pp. 140

o autoritate superioară, întotdeauna va exista posibilitatea unei înșelătorii. Nu există nici o îndoială că acești doi factori fac din cooperare o relație dificil de realizat. Cel mai important neorealism, John Mearsheimer, a reafirmat în 1995 (în articolul său "Falsa Promisiune a Instituțiilor Internaționale") că instituțiile nu au o influență semnificativă asupra comportamentului statului din moment ce acestea reflectă numai planurile statului făcute în propriul interes. Gândindu-ne la rolul cooperării statelor și instituțiilor, putem plasa neorealismul ofensiv la celălalt pol al liberalismului instituțional, în timp ce neorealismul defensiv ar fi o cale de mijloc.

Printre teoreticienii neorealiști defensivi se regăsesc și Stephen Walt, Charles Glaser, Robert Jervis și uneori Kenneth Waltz (care expune caracteristicile ambelor variante ale neorealismului). Neorealiștii defensivi cred că statele pot învăța să coopereze în încercarea lor paradoxală de a-și urmări propriul interes. Opuși neorealiștilor ofensivi, neorealiștii defensivi accentuează încercarea statului de a menține siguranța, mai degrabă decât încercarea de a obține o putere mai mare. Securitatea este ținta supremă a statelor. Neorealiștii defensivi nu percep relația dintre putere și securitate ca fiind automată, așa cum fac neorealiștii ofensivi. Axându-se pe strategii defensive, aceștia sunt de părere că doi potențiali competitori ar fi mulțumiți cu securitate comună status quo. Este posibil ca astfel să apară cooperarea. Competiția nu este o consecință inevitabilă conform ideilor principale ale neorealismului; securitatea fiind ținta supremă a statelor și cooperarea fiind adesea cea mai bună cale de a obține securitatea, din aceste teorii neorealiste se poate deduce în mod direct cooperarea. Desigur, conflictul nu lipsește cu desăvârșire, mai ales pentru că unele state continuă să se comporte agresiv. Totuși, cooperarea este posibilă atunci când puterile care se confruntă cu o problemă de securitate sunt orientate spre putere. Cooperarea nu este posibilă atunci când un stat revizionist este inclus (în acest caz doar cooperarea temporară și „nesinceră” ar putea fi posibilă conform neorealiștilor ofensivi); câteva condiții cresc posibilitatea cooperării între actorii orientați spre putere. Aceste condiții de cooperare ar fi următoarele: transparența crescută, câștigurile din ascunzișuri / înșelătorii și costurile unei situații în care ești înșelat mici, cooperarea

comună presupune mai multe beneficii decât deservicii, o strategie a reciprocității adoptată de fiecare parte.

În aceste circumstanțe, actorii în mod evident își dau seama că un câștig comun crește câștigul individual prin intermediul cooperării. Există totuși divergențe în cadrul componentei neorealiste defensive legate de impactul instituțiilor. În timp ce Robert Jervis este de părere că instituțiile pot avea un rol important influențând preferințele unui actor, alți specialiști – ca Charles Glaser – cred că instituțiile internaționale, așa cum de altfel crede și John Mearsheimer, se comportă în principiu în mod dependent față de dorințele și preferințele unui stat. Totuși, neorealiștii defensivi cred în general că deși instituțiile sunt rezultatele intereselor statelor membre, acestea asigură un important forum pentru o vastă cooperare. Astfel, spre deosebire de John Mearsheimer, neorealiștii defensivi privesc instituțiile ca având un rol important, chiar dacă sunt în general dependente de preferințele statelor.¹⁶

Concluzii

Teoria societății internaționale reprezintă o abordare a unei lumi a statelor suverane unde regăsim mai multe caracteristici. În primul rând, puterea și interesele naționale contează, pentru că statele au o responsabilitate națională față de propria națiune și față de proprii cetățeni. În al doilea rând, normele comune și instituțiile contează, pentru că statele au o responsabilitate internațională de a respecta și îndeplini regulile și procedurile internaționale, respectând astfel și drepturile celorlalte state. În al treilea rând, statele au o responsabilitate umanitară de a apăra drepturile omului peste tot în lume, pentru că politica mondială este o lume a statelelor, dar în aceeași măsură una a indivizilor. Aceasta este cauza pentru care abordarea societății internaționale conține elemente ale realismului clasic și liberal, combinându-le și extinzându-le astfel încât să ofere o

¹⁶ Kolodzie, Ed., op. cit. pp. 144-150

alternativă pentru ambele.¹⁷ Prin urmare, putem plasa abordarea sistemului european de securitate nu departe de gândirea neorealistă defensivă.

Bibliografie:

1. Bull Hedley & Watson Adam (Eds), (1984), *The Expansion of International Society* (Oxford [Oxfordshire] and New York: Clarendon Press.
2. Brzezinski, Z., (1997), "*The Grand Chessboard: American Primacy and its Geostrategic Imperatives*", New York: Basic Books.
3. David, C., & Roche, J., (2002), "*The theory of security*", Paris: Editions Montchrestien
4. Kolodziej, Ed., (2005), "*Security and international relations*", Cambridge: University Press
5. Keohane, R., (1984), "*After hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*", Princeton: Princeton University Press
6. Jackson, R. & Sørensen, G., (1999), "*Introduction in international relations*", Oxford University Press
7. Mortimer, Ed. (1992). "*European security after cold war*", Adelphi Paper 271, London: Brassey's (UK)
8. Pollack, M., European University Institute Working Papers: *International Relations Theory and European Integration*, RSC n°2000/55, Florence: European University Institut

¹⁷ Williams, H., & Wright, M., & Evans, T., (1995), (ed.), "A Reader in International Relations and Political Theory", Buckingham: Open University Press, pp 334

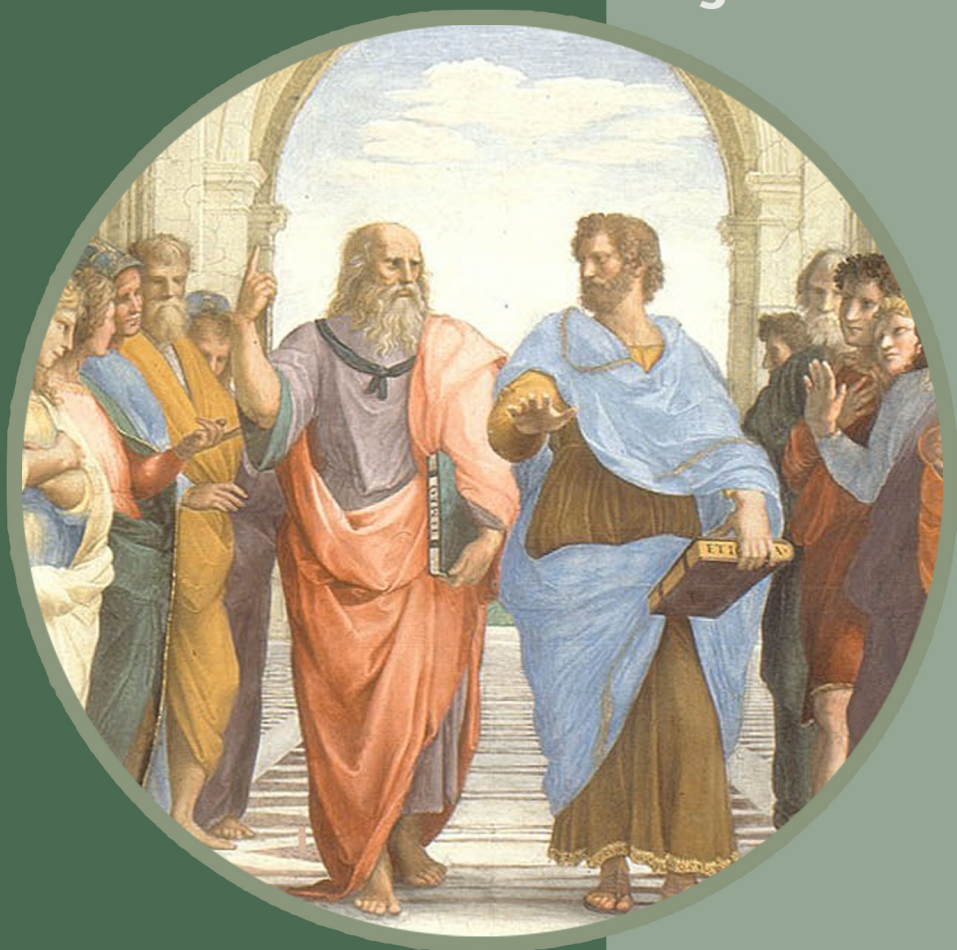
9. Schwok, R., (2005), "The theory of European integration ", Paris: Ed. Montchrestien
10. Smith ,K. (2004). " *Civil Power in UE?*", London School of Economics
11. Williams,H., & Wright, M., & Evans, T., (1995), (ed.), "*A Reader in International Relations and Political Theory*", Buckingham: Open University Press

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

REVISTA DE ESEURI
ȘI COMENTARIILE
POLITICE

Cuprins

Preambul.....	2
Studiu privind preferințele de vot ale studenților.....	3
Nu trageți dom' Președinte! Suntem noi, studenții! (Iasmina Miruna).....	8
Gândurile unui student înainte de alegeri	11
Politica este puțin interesantă pentru tineri,dar foarte importanta pentru viitorul lor(Brescan Anna).....	13

Preambul

Cu foarte puțin timp în urmă, la nivelul Facultății de Științe Politice din cadrul universității noastre s-au constituit două cercuri științifice studentești, intitulate „*Observer politic*” și „*Comunicatorul secolului XXI*”, axate pe problematici specifice celor două specializări - științe politice și comunicare și relații publice. Ideea creării acestor cercuri a răspuns unui imbold firesc de a transmite celor din jur bucuria și emoția primelor experiențe de viață studentească dar și dorinței sincere de a comunica și de a-și împărtăși gândurile, cunoștințele și ideile dobândite într-o etapă nouă de studiu și cunoaștere, aflate încă pe calea aspră a unei modelări și cristalizări viitoare.

Acești tineri vor să fie comunicatorii secolului XXI și observatorii politici ai acestuia. Au ei, oare, abilitățile, cunoștințele și experiența necesară pentru a transpune în fapt aceste mărețe planuri? Cu siguranță nu! Deocamdată! Dar au în schimb exuberanța, elanul, tinerețea, puritatea și un spirit critic, în care se regăsesc și forța și ingeniozitatea și puterea de a schimba, de a trezi conștiințe și de a purcede la construirea noii ere.

Evenimentul politic de anvergură, în cadrul căruia campania prezidențială constituie un moment de primă importanță pentru națiune, își găsește în studentul de la științe politice un observator atent, cu multă putere de discernământ și analiză și dornic de afirmare. Deși studiul teoretic, argumentat științific își croiește drum mai greu pe traseul anevoios al afirmării, până la urmă el va fi parcurs și realizat.

Gândurile, emoțiile, senzațiile ori trăirile asociate unei percepții acute a realității social-politice constituie elemente de primă mărime în analiza unui context cu mare miză politică. O asemenea analiză, în care chiar dacă percepția, acuitatea observației sau spiritul critic primează, scoțând în special în evidență calitățile literar-artistice ale demersului autorilor, va fi cu siguranță completată pe parcurs cu studii, articole și lucrări teoretice și practice cu grad științific ridicat.

Doresc succes deplin „comunicatorilor și observatorilor politici” pe care îi îndrum și care se află la primul lor experiment de asemenea gen.

Vă invităm să participați direct la debutul în presă al colegilor voștri, apărut sub genericul „Gânduri de student în prag de alegeri”.

Studiu privind preferințele de vot ale studenților

Studenții Universității Creștine “Dimitrie Cantemir” înscriși în anul I la Facultatea de Științe Politice și la Facultatea de Comunicare și Relații Publice sub îndrumarea domnului Profesor Universitar Doctor Călin Sinescu au întreprins un demers de cercetare în domeniul Comunicării prin intermediul celor două cercuri științifice “Observatorul Politic” și “Comunicatorul secolului XXI”, la organizarea carora au participat și asist. Drd. Alina Duduciuc și prep. Florentina Burlacu.

Cu acest scop, a fost elaborat și aplicat studenților din anul I de la cele două facultăți un sondaj de opinie alcătuit din cinci întrebări pe tematica alegerilor prezidențiale din 2009.

Chestionarul a fost elaborat în cadrul cercurilor științifice menționate, studenții participând activ la formularea întrebărilor și a variantelor de răspuns.

Sondajul de opinie a fost aplicat la 78 de studenți, subiecții care au răspuns la întrebări aflându-se în intervalul de vârstă 19-25 de ani, 76,23 % fiind de sex feminin.

Au existat studenți care, pe lângă faptul că au răspuns la întrebări, au ținut să își exprime părerea și pe chestionar. În continuare, vom prezenta opiniile celor chestionați:

- La prima întrebare despre importanța prezenței tinerilor la vot, unul dintre respondenți a precizat că noua generație reprezintă viitorul, ca tinerii au un cuvânt de spus și ca doresc să se facă auziți;
- La întrebarea doi “Care dintre programele politice ale principalilor candidați la președinția României răspunde cel mai bine cerințelor tinerei generații?” au fost studenți care au răspuns că nu știu programele candidaților sau că nu se regăsesc în nici un program, deoarece acestea nu satisfac cerințele publicului tânăr, nici macar toate puse la un loc;
- Întrebarea a treia „Care din prestațiile candidaților înscriși în cursa prezidențială vi se pare cea mai convingătoare” a generat comentarii de genul – nu am văzut prestația candidaților, nu mă convinge nici un candidat, dar optez pentru răul cel mai mic - Crin Antonescu. În urma confruntării cu Traian Băsescu, acesta „a dat dovadă de diplomație, sinceritate și educație și a demonstrat că bunul simț primează și contează”. Prestația lui Mircea Geoană a fost apreciată ca urmare a cunoștințelor de politică externă acumulate în cariera sa diplomatică, el fiind văzut și ca președintele care răspunde cel mai bine nevoilor poporului;

- La cea de-a patra întrebare, despre candidații care vor intra în turul doi de scrutin, un student a afirmat că aceștia vor fi Traian Băsescu și Mircea Geoană, cu toate că și-ar fi dorit să-l vadă pe Crin Antonescu și nu pe M. Geoană în faza finală a competiției;
- Ultima întrebare despre cine va fi președintele României l-a făcut pe un student să răspundă în procente: Traian Băsescu 51% - Sorin Oprescu 49%; alt subiect a afirmat că deși el optează pentru Mircea Geoană, tot Traian Băsescu va fi cel care va conduce în continuare țara; s-a menționat, de asemenea, ca poporul este și va fi întotdeauna conducătorul țării, nici unul dintre candidați nefiind potrivit pentru a ocupa această funcție.

Rezultatele sondajului au fost prezentate și dezbătute în cadrul întâlnirii care a avut loc cu membrii celor două cercuri de comunicare. Aceștia au următoarele păreri cu privire la chestionarul aplicat:

- Candidații se axează mai mult pe discreditarea contracandidaților și mai puțin sau chiar deloc pe realizările lor și pe soluțiile concrete destinate rezolvării problemelor țării;
- Lumea nu este bine informată, nu se cunosc programele candidaților și se încearcă distragerea atenției publice prin clipuri electorale și prin show-uri de televiziune;
- Ar trebui să ne informăm mai bine în legătură cu avantajele și dezavantajele parlamentului unicameral înainte să votăm la referendum;
- Dacă se exprima sprijinul pentru un anumit candidat, cei din jur te ironizează și te chestionează în legătură cu lipsa realizărilor sale în ultimii cinci ani;
- Oricine va ieși președinte nu va face mare lucru pentru țară;
- Toți promit o schimbare în bine, dar după ce câștigă mandatul nu se țin de cuvânt;
- Vor fi decisive ultimele zile ale campaniei electorale;
- Acest sondaj poate impulsiona studenții să iasă la vot;
- Este interesant să vedem cum gândesc studenții, care peste un an sau doi vor fi mai bine informați;
- Faptul că acest sondaj nu a fost semnat i-a făcut pe studenți să accepte să completeze chestionarul și mai ales să răspundă sincer la întrebări;
- Cel mai important lucru este să îți menții opinia personală și să nu te lași influențat de rezultatele acestui sondaj;
- Importantă este dorința de schimbare care reiese din rezultatele acestei cercetări.

Acest sondaj de opinie își dorește să ofere o imagine concludentă privind preferințele de vot ale unui segment din comunitatea studentească a universității noastre. Dacă va concura sau nu cu realitatea, acest fapt va fi dovedit de alegerile din 22 Noiembrie și respectiv 6 Decembrie a.c.

Rezultatele sondajului de opinie sunt următoarele:

(vezi și Anexa 1)

1. Foarte importantă 56%

Importantă 42%

Neimportantă 2%

2. Oprescu 27%

Antonescu 27%

Geoană 25%

Băsescu 16%

Altul 3%

Becali 1%

Candidatul Partidului Verde 1%

3. Antonescu 36%

Geoană 23%

Oprescu 23%

Băsescu 18%

4. Băsescu-Geoană 36%

Băsescu-Oprescu 22%

Băsescu-Antonescu 18%

Antonescu-Geoană 7%

Oprescu-Antonescu 7%

Oprescu-Geoană 7%

Vadim-Băsescu 2%

Oprescu-Vadim 1%

5. Băsescu 29%

Geoană 28%

Oprescu 23%

Antonescu 20%

Anexa 1

Facultatea de Științe Politice și-a propus să realizeze la nivelul anului I și în cadrul disciplinelor de specialitate o acțiune de cercetare științifică în domeniul comunicării electorale, axată pe studierea opiniilor tinerilor cu privire la principalii candidați înscriși în actuala campanie prezidențială și șansele lor de succes. În acest scop, am alcătuit un chestionar la care vă rugăm să răspundeți, încercuind cifra corespunzătoare răspunsului dumneavoastră sau formulând dvs. răspunsul.

La acest chestionar nu există răspunsuri bune sau greșite.

Răspunsurile dvs. sunt confidențiale.

Vă mulțumim pentru colaborare.

1. Cât de importantă considerați că este prezența tinerilor la vot?

- a) foarte importantă
- b) importantă
- c) neimportantă
- d) nu știu

2. Care dintre programele politice ale principalilor candidați la președinția României răspunde cel mai bine cerințelor tinerei generații?

- a) programul lui Mircea Geoană
- b) programul lui Traian Băsescu
- c) programul lui Crin Antonescu
- d) programul lui Sorin Oprescu
- e) programul lui Corneliu Vadim Tudor
- f) altul?....

3. Care din prestațiile candidaților înscriși în cursa prezidențială vi se pare cea mai convingătoare

.....

4. După părerea dumneavoastră care sunt candidații care vor intra în turul doi?

..... și

5. Cine credeți că va fi viitorul președinte al României?

.....

Nu trageți dom' Președinte! Suntem noi, studenții!

Iasmina Miruna

Recunosc! Sunt derutată! Ar trebui să mă simt plină de încredere, ținând cont de faptul că îmi voi exprima pentru prima dată opțiunea prezidențială. Privind în jurul meu, observ cu părere de rău oameni blazați, dezinteresați de importanța alegerilor pentru funcția supremă în stat. De ce oare? De ce se simt oamenii resemnați când este în joc viitorul lor? Dom'le, o fi vreun motiv! Poate același spectacol politic de care s-au cam săturat. Din păcate un spectacol prost. Poate aceleași figuri politice de care iar s-au cam săturat. Mai există cineva în țara asta care să spună că mai are încredere în politicienii noștri? La începutul anilor '90 a făcut vâlvă sintagma politologului Silviu Brucan: "Stupid people!", referindu-se într-un interviu la postul BBC la faptul că poporul român nu va învăța democrația nici în 20 de ani. Pentru această afirmație "s-a tras în el din toate pozițiile". După 20 de ani, în 2009, un candidat la prezidențiale ne promite că vom trăi bine tot peste...20 de ani. Câtă răbdare să aibe omul de rând? Gândirea colectivă a acestei țări triste nu funcționează corect.

După 50 de ani de beznă comunistă, poporul român nu s-a putut debarasa complet de ideile învechite și caută în continuare un "meșter cârmaci". Însă, acum, Președintele României nu mai poate fi un "tătuc"; el reprezintă statul român și exercită funcția de mediere între stat și societate.

Românului de rând a început să-i meargă rău. Din ce în ce mai rău... Aflat într-o continuă confuzie, participă la mitingurile electorale "activ", aș spune chiar hipnotizat fiind de sărmăluțe, mititei și bere, petreceri și voie bună, că doar e... "pomană electorală". Dar asta înseamnă SĂRĂCIE. Din păcate, marea majoritate, pe care se bazează candidații la președinție se lasă influențată votând nu programe, ci figuri.

Candidatul la președinție ar trebui să fie un om care să inspire încredere în valorile democratice, să aiba sinceritatea că împărtășește aceste valori și să mobilizeze societatea. El trebuie să fie imparțial față de structurile de putere și să dea un mesaj de refacere a încrederii oamenilor. Aceasta e doar teoria. Practica, în schimb, ne arată candidați al căror tupeu obraznic le dă siguranța că vor reuși în alegeri folosindu-se de campanii electorale făcute pe bani publici, mită electorală, turism electoral și promisiuni cât cuprinde. Și asta în condițiile în care țara se află în criză politică.

Locul confruntării civilizate este luat de atacurile dure la persoană, acuzându-se reciproc de eșecurile avute. Programele conțin promisiuni de care nici ei înșiși nu sunt siguri că vor fi vreodată onorate.

Până și șefii de campanie se întrec în sloganuri ludice: “Hai România!”(o fi vreun meci?); “Îvingem împreună!”(pe cine?); “România bunului-simț”(asta sună a insultă); “de ce le e frică nu scapă!”(pe cine amenințați, dom`le candidat?); “Jos Mafia! Sus Patria!”(Si, Padrino! Alora basta!).

Toate acestea se întâmplă în România, deoarece societatea civilă este SLABĂ. Visăm la binele țării, însă nimeni nu s-a trezit pentru a lua atitudine. Societatea civilă pare obosită și ar trebui revigorată. Cred că a venit timpul ca noua generație să treacă la acțiune, conștientă fiind de libertățile și oportunitățile pe care Revoluția din `89 le-a creat. Noile domenii de activitate care s-au dezvoltat în ultimii ani (comunicare, relații publice, mass-media) pot ajuta la schimbarea mentalității oamenilor. O societate civilă puternică poate pune capăt abuzurilor politicianiste prin mijloace “de luptă” specifice: articole de presă, conferințe de presă, emisiuni televizate și radiodifuzate, mitinguri, bloguri. Cred, în numele tinerilor, că toate acestea vor duce la o schimbare de atitudine atât din partea clasei politice, cât și din partea românului de rând. Ce înseamnă pentru mine românul de rând? Profesorul, medicul, muncitorul, țărănul care muncește cinstit zi de zi, pensionarul care a muncit o viață întreagă pentru ca acum să-și irosească toți banii pe medicamente.

Eu și 90 % din populația României ne dăm seama că am fost și suntem mințiți. Dacă acest procent de 90% dintre românii cu drept de vot s-ar prezenta la urne pe 22 noiembrie 2009, alegerile ar fi decise încă din primul tur. FIECARE POATE VOTA CU CINE VREA!

Gândurile unui student înainte de alegeri

Bombardați din toate părțile de promisiuni, schimbări, soluții pentru un trai mai bun, invadați pe străzi de eșarfe, calendare, pixuri, sacoșe... panouri cât vezi cu ochii împânzesc orașul. Asta e atmosfera care a cuprins orașul sau mai bine zis așa se poate defini campania electorală 2009.

Se tot vorbește de o schimbare. Schimbare dorită de 20 de ani. Ca și studentă și cetățean al României, nu aș mai vrea să vad așa ceva. Aș vrea o campanie electorală normală și cinstită, în limita bunului simț și ceva fair-play din partea contracandidaților. Mi-ar plăcea să văd în cursa prezidențială candidați pentru care contează românul de rând și nivelul lui de trai.

„Vom da”, „vom scădea”, „vom reduce” promisiuni pe care toți le susțin cu patos. Mai greu este când sunt față-n față cu adevăratele probleme.

Intr-adevăr nu se poate ca peste noapte România să fie transformată așa cum ar dori cetățenii ei, e de dorit doar să se asigure cetățenilor un trai decent, locuri de muncă și de asemenea un echilibru psihic și moral cetățenilor. Acestea trebuie realizate prin corectitudine și prin implicarea totală a celor „însărcinați” cu astfel de probleme.

Am să merg și de data asta la vot, prin votul meu dorind să se producă acea schimbare. Și eu vreau o țară pentru mine, pentru colegii mei și familia mea condusă responsabil.

În schimb în urma unor sondaje de opinie am fost surprinsă să văd ca tinerii din ziua de azi nu sunt foarte hotărâți în ceea ce privește viitorul președinte și prezența lor la vot. Sunt ușor confuzi și nu sunt încă pregătiți să facă o alegere corectă. Toți încearcă să acuze faptul că nu sunt destul de informați cu privire la campania electorală și tot așa se găsesc diverse scuze. Eu sunt de părere că suntem informați, informația putând fi găsită cam peste tot în media. Acum depinde de interesul fiecăruia.

Nu ar trebui să ne lăsăm influențați în nici un fel, decizia aparținându-ne în mod direct, votul nostru acordându-l celui pe care îl considerăm capabil de el.

Una peste alta ideea este că trebuie să ne prezentăm la vot. Noi contăm acolo. Să refuzăm soluția de a sta cu mâinile încrucișate și de a avea pretenția ca alții să lupte pentru noi și pentru viitorul țării noastre. Nu în ultimul rând cel care va merge la vot va primi un mare premiu. Acela că vor fi liniștiți și împăcați cu ei înșiși ca au pus un umăr în goana nebună după schimbare.

Politica este puțin interesantă pentru tineri,
dar foarte importanta pentru viitorul lor

Brescan Anna (Republica Moldova)

Cercul *Comunicatorul sec. XXI*

Ceea ce se întâmplă în prezent în politică ar trebui să-i intereseze în primul rând pe tineri, ceea ce nu e chiar așa, deoarece sunt prea multe alte activități care îi pot preocupa; faptul că astăzi e un mare haos în politică care de asemenea îi face confuzi pe tineri. Prin tot acest joc politic e foarte greu să fii sigur pe ceva dar totuși ceva trebuie încercat.

Votul fiecăruia contează enorm iar atunci când cineva nu votează din motiv că nu-l interesează sau nu știe pe cine să aleagă, distruge nu doar viitorul său ci și al celor care au făcut o alegere bună și nu le-a ajuns o parte din voturi care contează enorm. Pentru aceasta este nevoie de diferite metode cercetare a interesului, precum sunt sondajele de opinii. Eu, care am participat la alcătuirea unui sondaj împreună cu colegii mei și la rezultatele lui, am aflat multe lucruri importante și foarte utile. Prin sondaje și discuții putem să-i convingem pe mulți tineri să-și schimbe opinia, adică să meargă la vot pentru că alegerea lui este importantă. De exemplu, de la sondajul de opinie care a fost făcut cu o parte din tineri am aflat că ei își doresc o schimbare și gândesc liber. Analizând cu colegii aceasta noi am înțeles că putem convinge tinerii să voteze și să-i facem să înțeleagă că viitorul este în mâinile lor. Acum trebuie să aleagă, acum trebuie să se hotărască deoarece mai apoi va fi prea târziu. Comparând procentajul răspunsurilor la primele trei întrebări cu ultimele două, am observat o mare diferență. Fiecare și-a spus opinia și dorința sa, adică care ar fi viitorul președinte, iar mai apoi au recunoscut că, chiar dacă vor alege pe cineva în consens cu dorintele lor, în final oricum va fi altul. De aici, am înțeles că tinerii văd bine realitatea și înțeleg că sunt prea puține persoane care doresc o astfel de schimbare, în sensul că tânara generație are o mentalitate total diferită de cea a celor mai în vârstă, care oricum vor alege altceva. E important ca tinerii să se implice în viața politică, fiindcă ei sunt viitorul țării, ei vor da naștere viitoarelor generații și tot ei vor trebui să le dea acestora educație și cultură. De aceea e necesar ca în toată țara să se desfășoare diferite activități, dezbateri și sondaje de opinii cu tinerii și apoi discuții referitoare la rezultate și relevanța lor, dar desigur discuțiile trebuie să

fie libere, fără presiuni și cu ascultarea fiecărei opinii în parte. Doar așa putem informa și convinge tinerii să meargă la vot pentru a-și forma un viitor demn.

Tinerii sunt fericiți acum, deoarece viața de adolescent e frumoasă, plină de lucruri noi și încercări interesante, dar nu trebuie să uităm că tinerețea nu e eterna și peste un timp și noi tinerii vom avea o familie pentru care e nevoie să muncești și să poți oferi copiilor un trai decent. Fericirea nu durează mult și, ca atare, ca totul să fie bine, trebuie să acționăm acum când suntem încă tineri și mai putem schimba ceva. Acum putem face o alegere pe care să nu o regretăm. Să încercăm să ne spunem opinia astfel încât să putem fi ascultați și susținuți de ceilalți. Noi cei de pe băncile universității ne putem urma calea și mai departe convingându-i pe ceilalți de necesitatea unui rost pe care să ni-l facem noi tinerii, fiind animați în relațiile dintre noi de sprijin și încredere reciprocă. Și aceasta nu doar cu vorbe, ci și cu fapte care să demonstreze voința și opinia unită a tinerilor.

Eu fiind dintr-o țară mult mai mică, dar care tinde și ea spre un viitor decent, am înțeles și am văzut cât de mult contează votul tinerelor generații, schimbarea și constientizarea faptului că tineretul reprezintă o forță nu numai a conștiinței, ci și a dezbaterii și aplicării conștiente a noilor idei progresiste ce pot asigura mersul înainte al societății și care nu se vor situa niciodată în afara societății, ci înăuntrul ei. În cazul nostru, noi tinerii din Republica Moldova ne-am înțeles bine rostul, într-o comuniune strânsă cu semenii noștri mai în vârstă. Astfel toți tinerii s-au angajat într-o cultură a dezbaterilor, la școală, în stradă, în toate zonele țării, încercând să discute și cu oamenii mai în vârstă, cerându-le sfaturi sau implicându-se direct în politică, ajungând în final să obțină niste rezultate meritorii în afirmarea ideilor și opiniilor lor. Astfel ei au obținut o schimbare și nutresc speranța că într-o bună zi țara va fi mândră de ei.

Putem avea o viață liberă doar printr-o exprimare liberă, și cred că este bine să discutăm și să participăm la diferite activități legate de viitorul nostru, de cotidianul politic și să fim conectați permanent la realitățile vieții politice. Numai acționând în acest fel, vom putea spune și noi, alături de ceilalți, că țara a făcut o alegere corectă.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

REVISTA DE ESEURI
ȘI COMENTARIII
POLITICE

Cuprins

Nr. 4 / 2011

Salut, dragi prieteni!.....	3
Un salut de la Abdullah (Abdullah Demir).....	5
<i>Opinii...</i>	
Revolutionar, idealist sau pragmatic? (Mihai George Pascu).....	6
Criză, partid, democrație. Un drum cu sens unic? (Adrian Cosmin Canae).	7
Moneda Euro, încotro? (Silvia Rotaru).....	10
<i>Tineretul, între activitate și indiferență</i>	
Educația, cheia succesului (Silvia Rotaru)	14
Tineretul, apatie, indiferență, stagnare? (Adrian Cosmin Canae).....	16
Tinerețea, între competență și neputință (Johanna Voicu)	18
Tineretul și răspunderea civică (Mihai George Pascu)	20
Tinerii, actori în devenire pe marea scenă politică (Roxana Enășel).....	22
Studentii, deschideți ușa către democrație! (Mihai George Pascu).....	25
De ieri, de azi, de mâine, pentru totdeauna (Manuela Chircu)	26
<i>Pagini de istorie</i>	
Junimea și junimismul.Tinerii care au schimbat istoria(Silvia Rotaru).....	30

Salut, dragi prieteni!

Tumultul acestor zile de iunie, ce au debutat cu obișnuita lor fierbințeală de minte și vreme și care ne induce în fiecare dintre noi, dascăli și studenți deopotrivă, acea stare de efervescentă deschisă spre revărsarea și cuantificarea marilor energii acumulate din știința cărților, reprezintă, totodată, pentru studenții anului I de la Facultatea de Științe Politice un moment oportun de exprimare și reafirmare a propriului lor drept la opinie, în deplin consens cu sfidările și provocările existente la adresa societății românești actuale.

Acești tineri, asemeni multor alora ca ei, nu vor să stea cu brațele încrucișate în fața sorții, așteptând cu răbdare să le vină rândul în vârtejul marelui carusel al vieții sau să beneficieze de eventuale oportunități intervenite în acel spațiu nesigur dintre speranță și resemnare. Ei, acești tineri, vin să ne spună și să ne reamintească prin aceste cuvinte simple, avântate și pline sevă că voi, colegii lor cantemiriști și de pretutindenii din România sunteți deschizătorii marelui portal către democrație, actori în devenire pe scenă politică a țării și purtători ai unei mari răspunderi civice față de patrie și de neam, față de nația română.

Acești tineri, membri entuziaști ai cercului științific „Comunicatorul secolului XXI”, constituit la nivelul Facultății de Științe Politice a Universității „Dimitrie Cantemir”, vin să ne asigure că semenii lor nu manifestă nici indiferență, nici apatie și nici neputință în fața provocărilor complexe cu care se confruntă astăzi societatea românească și că ne aflăm în fața unor oameni activi, demni de încredere și cu proiecție responsabilă pentru viitor, conștienți de faptul că educația constituie adevărata cheie a succesului.

În actualul număr puteți lectura o serie de eseuri privitoare la societatea românească de azi, precum și câteva articole pe teme contemporane specifice, în care veți putea admira și aprecia atât stilul jurnalistic, cât și cel științific, plin de seva creației și talentului în devenire al dragilor voștri colegi.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

V-aș recomanda, totodată, să reflectați și la vorbele pline de simțire ale colegului vostru Abdullah Demir din Turcia: „Dacă înveți un cuvânt folositor de la cineva, îi datorezi respect toată viața... Așa am învățat de la părinții mei’

Cercul științific „Comunicatorul secolului XXI” vă așteaptă cu sugestii, propuneri și idei noi, care să-i sporească utilitatea, spiritul de creație și...rândurile!

Vacanță plăcută! Prof. univ. dr. Călin Sinescu

Un salut de la Abdullah

Abdullah Demir

Student anul I

Facultatea de Științe Politice

Am venit în România acum cinci ani în vizită la un prieten care avea un business în București. Am văzut că este o țară democratică unde fiecare om poate să spună liber ceea ce gândește.

Încă de când eram adolescent, am fost atras de libertate, m-au preocupat drepturile omului și libertatea religiilor. Așa am învățat de la părinții mei. M-a preocupat întotdeauna înțelegerea dintre toate naționalitățile unui stat. Nu trebuie să existe nicio diferență între naționalitățile care formează un popor. Fiecare naționalitate care face parte din poporul respectiv trebuie să aibă voie să-și manifeste cultura ei, limba ei, religia ei.

În opinia mea politicienii trebuie să țină cont de interesele poporului.

Dorința mea este ca toate popoarele să fie libere, să circule în toată lumea și să existe o prietenie și un respect reciproc între toate popoarele lumii, și doresc de asemenea pace pe întreg Pământul. Războiul nu este o soluție pentru oamenii civilizați, nu trebuie să lăsăm în urmă mame și surori care plâng, copii fără tată. Totul se poate rezolva cu înțelegere. Pentru aceasta vreau să studiez științele politice, pentru a media înțelegerea între popoare

Am ales Universitatea "Dimitrie Cantemir", deoarece știam despre personalitatea lui Dimitrie Cantemir care este cunoscut și în Turcia, unde a locuit câțiva ani. M-am consultat cu niște prieteni români care mi-au spus că la această universitate sunt profesori foarte buni. La înscriere am fost primit cu multa căldură sufletească, simțindu-mă ca acasă. Într-adevăr am văzut că profesorii mei au vaste cunoștințe în domeniul politicii democratice de la care am multe de învățat și cu această ocazie vreau să le mulțumesc și totodată să le ofer respectul meu.

În credința mea există un proverb care spune că "Dacă înveți un cuvânt folositor de la cineva îi datorezi credință și respect toată viața."

Revoluționar, idealist sau pragmatic?

Pascu Mihai George

Student Anul I

Facultatea de Științe Politice

Deși avem în vene încă sângele de razboinic roman, de mare cuceritor, deși nu suntem de acord, cu deciziile pe care le iau conducătorii din ziua de azi în contradicție cu dorințele noastre, eu consider că poporul român numește elita politică prin intermediul votului universal, dar nu este reprezentat de aceasta.

Răspunderea civică nu este destul de dezvoltată în cadrul generației noastre, așa că, după părerea mea, o revoluție pragmatică nu se va realiza prea curând.

Pe fundația societății create, după schimbarea regimului politic, noi trebuie să ducem un continuu război mental, pe plan psihologic, educațional, astfel încât să nu se repete greșelile din trecut și să schimbăm mentalitatea feudal - românească ce constă în acordarea votului, persoanei ce oferă mai mult cantitativ, material, și nu calitativ, pe termen lung.

Printr-o revoluție ideologică, prin evoluția societății civile, prin alegerea elitei politice, după studiu și rezultate, nu pentru valori materiale, România poate ajunge mult deasupra altor state europene, deoarece are atât resurse umane, cât și materiale superioare, dar care din păcate în momentul de față nu sunt exploatare.

Calea optimă pe care o aleg pentru un viitor al frumoasei, dar abuzatei noastre țări este o revoluție ideologică, bazată pe impunerea ideilor democratice, liberale, o societate bazată pe meritocrație, nu birocratie, pe rezultate, nu pe avere, pe respectarea libertății individului, prin intermediul statului de drept, dar mai ales pe credință, nădejde, dragoste și respect.

Criză, partid, democrație. Un drum cu sens unic?

Adrian-Cosmin Canae

Student anul I

Facultatea de Științe Politice

O descriere a regimului politic din România, este o temă aparent facilă, dar din perspectiva actuală este dificilă datorită particularităților specifice din România. Sigur că ne așteptam, ca după mai bine de 20 de ani de la căderea comunismului, când aveam un singur partid – Partidul Comunist și un unic conducător Nicolae Ceaușescu, să avem poate un alt regim politic, poate un alt premier și un alt șef de stat.

Criza economică actuală, lipsurile pecuniare, condițiile dificile în care trăim și ne desfășurăm activitatea, nesiguranța zilei de mâine; toate aceste motive au dus la o neîncredere majoră a populației în regimul politic actual precum și la dezavuarea sa.

Poate că așteptările noastre după anii '90, când democrația și tânărul regim din România erau în tranziție, au fost împlinite în 2004, când alegerile prezidențiale au fost câștigate de un altfel de președinte față de cei care au fost înaintea lui respectiv Ion Iliescu și Emil Constantinescu. Noul președinte era charismatic, puternic și adopta un limbaj mult mai apropiat față de cetățeni. El a captat interesul alegătorilor folosind „cuvinte potrivite”, a promis că foarte multe dintre problemele țării vor avea o evoluție pozitivă, iar sloganul „Să trăiți bine!” a avut o priză extraordinară la electorat.

Dacă ne referim la regimul politic din România acesta rămâne o varietate a tipului parlamentar, cu o organizare a puterii executive de tip semiprezidențial insuficientă însă a-l cataloga ca atare. Se individualizează prin rolul important al partidelor politice; astfel apare mai adecvată considerarea lui ca un sistem multipartidist – partitocratic. Astfel, partidele politice se opun unul altuia, regulamentele parlamentare divizează Camera Deputaților sau Senatul, partidul de guvernământ și opoziția se contrazic cu ocazia dezbaterilor proiectelor de lege, iar sistemul judiciar se bazează pe o concurență între partidele adverse. Deși ele prezintă o adversitate formală, atunci când interesele electorale o cer, multe din partide acționează la unison. Pentru a

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

exemplifica, să ne amintim de campania din 2007 când pentru introducerea votului uninominal aceasta a îmbrăcat forma unei competiții politice și s-a ajuns practic la un compromis al partidelor.

Astfel putem argumenta, că în fapt, activitatea premierului și a guvernului se află sub controlul nemijlocit al partidelor politice, în mod deosebit al celor din majoritatea parlamentară, schimbările petrecute aici având consecințe directe asupra executivului.

Deci România îndeplinește două condiții primordiale ale sistemului parlamentar. O primă condiție ar fi compatibilitatea între calitatea de membru al legislativului și executivului precum și faptul că alături de Premier, Președintele este asociat puterii executive, astfel aceasta are un caracter dual.

Trebuie adăugat că activitatea guvernului se află sub control parlamentar nemijlocit, ceea ce înseamnă că atât Guvernul și fiecare din membrii săi sunt obligați să răspundă la întrebările sau interpelările formulate de senatori sau deputați. Așadar, din perspectivă constituțională în constituirea, funcționarea și demiterea guvernului, rolul principal revine Parlamentului.

Revenind la actualul guvern Boc, putem specifica că imaginea sa a scăzut drastic în ochii cetățenilor, datorită măsurilor de austeritate impuse aparatului bugetar și nu numai lor.

Ultimele campanii electorale și prezidențiale au reprezentat tocmai din cauza acestor măsuri nepopulare, o provocare atât pentru candidați cât și pentru electorat. Având în vedere scăderea bruscă a interesului electoratului față de viața politică, element coroborat cu problemele de ordin economic și social, ne confruntăm cu un dezinteres flagrant al cetățenilor României.

Pattern-ul politic al României este cel al hegemoniei partidelor, cel mai adesea definit prin intermediul conceptului de partidocrație care compun partidele politice.

Această hegemonie a partidelor are un efect destabilizator asupra activității politice în ansamblul adică asupra legislativului și executivului în mod deosebit. Faptul că unele norme sau reguli instituite de Constituție nu sunt respectate în totalitate sau sunt aplicate greșit fac ca regimul politic să aibă un aspect oarecum dezorganizat.

Ca o concluzie, putem afirma că dacă realizăm o analiză instituțională a democrației românești am putea însemna pe scurt: ar fi o pendulare între majoritar și consensual al puterii executive după anii '90; o relație între puterea executivă și cea legislativă care ar reprezenta în

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

viziunea noastră o desprindere de la modelul consensual în cadrul democrației românești datorită dominației constante a executivului asupra legislativului; un sistem de partide din România post-comunistă care a avut și are un regim pluripartidist.

Moneda Euro, încotro?

Silvia Rotaru

Facultatea de Științe Politice

Ceea ce a consfințit caracterul economic al Uniunii Europene, a fost introducerea monedei unice. Euro a fost introdus la 1 ianuarie 1999, devenind moneda oficială a 11 state. Inițial apărea ca o monedă virtuală utilizată pentru tranzacțiile ce nu necesitau bancnote și monede, precum și în scopuri contabile.

Statele care au făcut parte din zona euro incipientă au fost, evident și fondatoarele Uniunii Europene, cărora li s-au alăturat și alte țări. În 1999 Belgia, Germania, Irlanda, Spania, Italia, Franța, Luxemburg, Țările de Jos, Austria, Finlanda și Portugalia foloseau ca monedă unică euro. În 2001, acestor state li s-a alăturat Grecia, în 2007, Slovenia, în 2008, Cipru și Malta, în 2009 Slovacia, iar în 2011 Estonia.

Astăzi se află în preliminarile numite Exchange Rate Mechanism, țări ca Lituania, Letonia și Danemarca. Se preconizează că România va intra și ea în această etapă abia în 2013, urmând să adopte moneda în 2015.

Se pare că avantajele folosirii monedei europene au ispitit multe alte state în a o introduce în economia lor chiar fără acordul Uniunii.

În alte țări precum Regatul Unit, Danemarca și Suedia, euro devine legitim indezirabil, având în vedere că în ultimele două s-au organizat referendumuri privind adoptarea monedei.

Avantajele pe care euro le conferă sunt adevărate miraje care întăresc, *de facto* scopul ultim sau prim, depinde din ce punct de vedere privim, al Uniunii Europene, și anume cel de creare a unei economii europene puternice și concurențiale.

În primul rând, trebuie amintită inflația scăzută de doar 2,6 %, fapt ce cadrează cu limitele unei inflații târâtoare normale în orice economie. Acest fapt aduce cu sine dobânzi mai mici, o creștere a prețurilor insesizabilă și o indexare a salariilor sustenabilă, ca atare, generează un nivel de trai ridicat.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

În al doilea rând, putem invoca facilitarea călătoriilor, fapt ce implică nu doar voiaje fără griji și deci dezvoltarea turismului, ci și atragerea investitorilor străini.

Sigur nu se pot neglija nici aspectele comerciale vamale, cele ce țin de anumite diferențe de preț la combustibili, la alimente și produse de primă necesitate.

Utilizarea euro elimină decalajele de schimb valutar și generează o stabilitate pe piețele ce prezintă fluctuații frecvente și semnificative.

Euro nu este o simplă monedă, este unul dintre simbolurile Uniunii Europene, al puterii, al stabilității, al concurenței, și al consensului în diversitate așa cum sugerează și sloganul "Unitate în diversitate". Acest fapt crește gradul de încredere al populației în economia comunitară, dar și în cea națională, fapt ce poate determina o creștere a consumului, nu neapărat semnificativă, dar care stimulează mediul privat, și generează crearea de locuri de muncă.

Ceea ce dovedește că euro este o monedă puternică, este prima sa recesiunea mondială în care "s-a clătinat cu mândrie", însă nu s-a prăbușit, fiind un factor decisiv la menținerea economiei europene în concurență cu cea americană, dar mai ales cu cea chineză despre care se spune că nu a suferit repercursiunile crizei economice.

În ceea ce privește România, aceasta oficial îndeplinește actualmente doar două din cele trei criterii de convergență și anume : cel al datoriei publice și cel al nivelului cursului de schimb. Însă aceste date rămân totuși la nivel formal, deoarece în realitate Eurostat a constatat anumite nereguli în ceea ce privește statisticile raportate de Ministerul de Finanțe legate de datoria publică.

Pentru a adera la zona euro este necesar ca, România să reducă deficitul bugetar la 3 % din Produsul Intern Brut, până în 2012. Consider că acest fapt este însă, dificil de realizat, având în vedere că în 2010 deficitul bugetar a ajuns la 6,8 % din P.I.B., iar în 2011 se preconizează a se situa undeva la nivelul a 5 puncte procentuale. În opinia mea, momentan, atingerea acestui obiectiv rămâne totuși o utopie, având în vedere creșterea accelerată a prețurilor, ca repercursiune a creșterii prețurilor carburanților, a recoltelor slabe din acest an, a scăderii productivității muncii ca urmare a ratei șomajului, a majorării T.V.A.-ului și nu numai.

Presă a anunțat deja un nivel al inflației pentru prima jumătate a anului în curs, de circa 8 procente.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Un alt factor destul de important care trebuie menționat este că 2012 va fi un an electoral, iar speculații pe această temă există deja.

Un alt decalaj pe care statul român îl înregistrează în raport cu media Uniunii Europene este rata dobânzilor pe termen lung, aceasta fiind de 0,3 %. Teoretic, ratele dobânzilor din stat nu trebuie să depășească 2 % din ratele celor mai performante trei state din Uniune în ceea ce privește stabilitatea prețurilor.

Este interesant de urmărit dacă totuși, Banca Națională a României și Guvernul își vor atinge obiectivele privind adoptarea monedei unice în 2015, având în vedere situația vitregă în care se află România în acest moment.

Evenimentele recente petrecute în Grecia, precum și situația economică îngrijorătoare în care se află ne învață o lecție dură, dar reală. Lipsa unei pregătiri reale și a sustenabilității economice, duce la prăbușire în cazul adoptării euro.

În prezent această țară din Peninsula Balcanică se confruntă cu un deficit bugetar de 9,4 % din PIB, și o datorie externă ce a ajuns la cote uluitoare 113,4 % din Produsul Intern Brut. Cu toate acestea unii specialiști susțin că este imposibil ca o țară din zona euro să intre în faliment. Problemele Greciei ar fi numeroase, printre care și economia subterană foarte bine dezvoltată mai ales în zona turistică, principală sursă de venit. Realizând o analogie, se poate afirma că și România se confruntă cu o astfel de problemă răspândită însă mult mai uniform, în toate zonele economice.

Un alt stat din zona euro care se află într-o situație îngrijorătoare este Portugalia. Problemele au început la sfârșitul anului precedent și s-au extins până în momentul de față, ratând astfel ieșirea din recesiune pe care deja unele din statele Uniunii au demarat-o.

Măsurile de austeritate propuse de Guvernul Socrates au fost respinse de către Parlament, ca atare, Portugalia a devenit primul stat din zona euro cu o economie marginală. Urmarea a fost scăderea cotelor la burse, precum și deprecierea euro în raport cu dolarul american. Se preconizează că statul iberic ar avea nevoie de un împrumut de 70 de miliarde de euro.

În opinia mea, singura măsură salvatoare este prevenția. Ca atare, este necesară existența unui sistem de control financiar bine gândit și pus la punct, astfel încât să fie evitată pe cât

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

posibil evaziunea fiscală. Încurajarea mediului privat, prin reducerea fiscalității determină în primul rând scoaterea antreprenorilor din zona "neagră" a economiei, precum și crearea de noi locuri de muncă, și deci reducerea șomajului. O altă măsură necesară este eradicarea asistenței sociale în cazurile de incompatibilitate cu statutul de asistat social.

Un sector care necesită maximă atenție este educația, încurajarea ei, precum și modernizarea sistemului într-un mod corect, crează forță de muncă tânără și competentă.

Revenind la moneda euro, nu cred că economia românească este pregătită pentru aderarea la zona monedei unice. În primul rând pentru că nu îndeplinește toate criteriile necesare, iar în al doilea rând, deoarece, România este încadrată în zona economică marginală tocmai datorită neaplicării măsurilor menționate anterior.

În loc de concluzie propun lecturarea opinei unui specialist în economie, reprezentant al elitei intelectuale tinere : *Ajustările bugetare dureroase, mai ales în zona prestațiilor sociale, s-au legitimat politic prin sloganul „reforma statului” și construcția unui stat minimal de concepție neoliberală. În practică, însă, acest demers nu a fost însă însoțit și de o relaxare fiscală corespunzătoare, stimulative, mai ales în zona taxării muncii, de o liberalizare reală a unor servicii sau încredințarea unor lucrări de infrastructură către piață.*

Pe termen scurt, există soluția ca obiectivele creșterii economice, ale finanțării deficitului bugetar și al retragerii treptate a statului din economie să poată fi realizate prin valorificarea unor active și acțiuni încă importante deținute de statul român.

De asemenea, nu putem vorbi despre consolidare fiscală reală în condițiile unei toleranțe față de nivelul arieratelor foarte mari acumulate în economie.

Pe termen lung, politicile macroeconomice trebuie să vizeze realizarea echilibrului economic general, o creștere economică sustenabilă pe termen mediu și lung, în scopul realizării convergenței reale, fie că ea va fi exprimată în creșterea P.I.B. per capita, reducerea costurilor cu forța de muncă, reșezarea ponderii ramurilor economiei naționale în formarea P.I.B. sau gradul de deschidere al economiei românești.¹

¹ Catrina, Lucian, Povara datoriei publice în economiile emergente în *Sfera Politicii*, nr. 156, Bucureș ti

Educația, cheia succesului

Silvia Rotaru

Facultatea de Științe Politice

Anul I, Grupa II

Dacă în cadrul unui sondaj de opinie s-ar pune întrebarea: ” Ce reprezintă tineretul pentru dumneavoastră? ”, sunt convinsă că cei mai mulți cetățeni vor răspunde ”viitorul”, ”noul”, ”modernitatea”, etc.

În principiu sunt de acord cu acest răspuns, însă, cred că uneori această asociere a tinerilor cu schimbarea se extinde poate prea mult la nivelul mentalității colective, cel puțin în spațiul autohton.

Este de necontestat faptul că, tineretul este mai predispus la reușită, la inițiative, la performanță, datorită entuziasmului și idealismului specific vârstei. Însă fără a fi conservatoare, consider că un rol fundamental în formarea tânărului îl are educația. Cu alte cuvinte, aceasta este cea care contează. De aici pleacă atât dorința și ambiția de a realiza lucruri mărețe, cât și indiferența. Contează în primul rând mediul familial și educația primită în cadrul acestuia, iar în al doilea rând, doar ca ordine cronologică nu ca importanță, educația asimilată în timpul studiilor fie ele primare, gimnaziale, liceale, universitare, sau postuniversitare. Ca atare, contează foarte mult ”mâinile” care modelează personalitatea tânărului: profesorul. Așadar avem nevoie de un sistem de învățământ centrat mai mult pe dascăl, fără însă a uita de nevoile elevului, studentului, etc. Un stat care își prețuiește profesorii este un stat care va avea un tineret educat, cult și competent.

Imaginea care s-a creat cu privire la indiferența tânărului, nu este nepărat adevărată, atât timp cât muzeele, teatrele, universitățile și bibliotecile sunt pline de tineri dornici de afirmare. Ceea ce am constatat este o mai mare pasivitate în rândul cetățenilor de vârstă a treia cu privire la viața politică actuală. O bună parte din această categorie și-a pierdut încrederea în instituția votului și nu numai.

Dacă însă s-ar confirma o pasivitate crescută în cazul tinerilor, aceasta poate reflecta lipsa încrederii în instituțiile statului care este de altfel un fenomen global, instabilitatea sistemului educațional românesc, precum și scăderea nivelului de trai. Evident aceasta ar putea fi combătută prin măsuri reale pentru îmbunătățirea calității vieții, prin educație eficientă și printr-un sistem de învățământ care să redea demnitatea profesorului.

Există foarte mulți tineri idealiști implicați în diferite organizații non-guvernamentale, care se luptă pentru diferite cauze, ecologiste, studențești, politice, și așa mai departe. De asemenea un număr considerabil este atras în rândul grupărilor politice de tineret (TSD, TNL, OTPDL, etc.). Ei constituie în fond inima partidului respectiv, tot ceea ce presupune munca de partid fiind realizată prin intermediul și cu ajutorul lor. Cu alte cuvinte, politicienii, se sprijină pe tineri pe care îi polarizează în jurul lor, îi formează, și ei devin cu timpul viitorii oameni politici, consilieri, adică urmașii lor, promotori ai ideologiilor și doctrinelor politice. De cele mai multe ori, tinerețea este asociată neputinței, lipsei de experiență, de cunoștințe, dar în realitate toate aceste lucruri se dobândesc nu doar datorită înaintării în vârstă, ci și ambiției personale de a te realiza pe plan intelectual și profesional, capacității de învățare, deci inteligenței precum și caracterului.

Însă actualmente, România se confruntă cu o situație regretabilă, și anume cea a emigrărilor masive mai ales a tinerilor, spre Occident, în căutare de locuri de muncă bine remunerate. Astfel se pierd foarte buni medici, informaticieni, arhitecți, ingineri, etc. Acest fapt duce nu doar la îmbătrânirea populației, și la probleme de factură economică, ci mai ales la o pierdere a valorilor și a potențialelor performanțe pe care acești tineri le pot realiza.

Nu cred că schimbarea poate fi realizată doar de o singură facțiune, ci ea trebuie să plece din toate categoriile sociale, din conștiința fiecărui cetățean. Spiritul civic, dacă nu este nativ, trebuie format în cadrul unui sistem instituțional bine gândit și reglementat, astfel încât fiecare să își cunoască cel puțin drepturile și obligațiile și deci să se revolte atunci când acestea sunt încălcate.

Tineretul, apatie, indiferență, stagnare?

Adrian – Cosmin Canae

Student anul I

Facultatea de Științe Politice

Activitatea și indiferența, două concepte opozabile în percepția cotidiană, dar care nu se exclud unul pe celalalt, coexistă încă din Antichitate, termenii provenind din limba latină.

Astfel, avem *indifferentia*, definit azi ca stare, atitudine a celui indiferent, lipsă de interes față de cineva sau de ceva, nepăsare, impasibilitate și *activitas-atris*, cu accepțiunea cotidiană de ansamblu de acțiuni fizice sau spirituale desfășurate în vederea obținerii unui rezultat.

În ceea ce privește tineretul, componență socială definită în mod curent prin curaj, spirit de aventură și vervă, presupune într-o viziune clasică, implicare și entuziasm, deci activitate și nicidecum indiferență. Totuși societatea zilelor noastre a demonstrat însa, opinii divergente în acest sens, fiindcă tinerii de azi numai resimt nevoia implicării, manifestă atitudini apatice, o acceptare viscerală care nu întrevide progres, ci mai degrabă posibilitatea evidentă a unei stagnări.

Totodată, societatea actuală poate constitui un factor pentru acest mod de a fi, de a exista, de a gândi, deoarece nivelul de trai, lupta pentru bani și nevoia de a prospera prin mijloace ușoare și rapide, cât și abaterea constantă de la instruirea riguroasă, conduc la indiferența tinerilor față de activitate și dezvoltarea unui curent progresist respectiv la activitățile acestora care au ca temă centrală confortul și lipsa efortului personal.

Tinerii au propria lor identitate, propria personalitate. Deși singurul criteriu la care se raportează este vârsta, ei sunt totuși deosebiți, fiecare în felul său cu aptitudinile sale și instruirea sa. În marea lor majoritate ei își aleg din societate unele modele de urmat pe care încearcă să le copieze sau cel puțin să ia din ele anumite caracteristici.

Dacă reperatele sunt bune, atunci și tinerii vor reuși mai facil și mai repede în țelurile pe care și le-au propus să le urmeze.

Ca și ceilalți membrii ai societății (copii, adulți sau bătrâni), tinerii ar trebui să respecte normele de conviețuire socială și morală precum și regulile de comportament. Potrivit gradului de pregătire școlară, o parte din ei le-a adoptat și încearcă să le respecte.

O altă parte este indiferentă la acestea, nepunând un mare accent pe respectarea lor sau le ignoră cu desăvârșire.

De asemenea, putem să vorbim de nivelul de instruire al tinerilor atunci când au loc alegeri electorale. Mulți dintre ei au înțeles importanța exprimării votului, faptul că ei au posibilitatea să aleagă pe cei considerați a fi cei mai potriviți să le reprezinte interesele. Alții sunt indiferenți în fața scrutinului neconsiderându-l foarte important, preferând să facă orice altceva decât să meargă să-și exprime dreptul de vot, iar fenomenul absenteismului în rândul societății tinere din păcate a luat amploare.

Putem menționa că în România datorită crizei economice acute, lipsei locurilor de muncă sau remunerarea slabă, nesiguranța pentru viitorul lor, costul ridicat al achiziționării unei locuințe sunt motive pentru care majoritatea populației tinere a preferat să plece din țară către ținuturi din ce în ce mai îndepărtate, de multe ori chiar cu prețul vieții sau al șubrezirii sănătății. Deși mulți tineri au fost activi și receptivi, de această dată societatea a fost indiferentă, nu a putut și nu a dorit să se implice mai mult în soluționarea problemelor lor.

Probabil că dacă societatea civilă avea mai multă aplecare spre tineri nu se ajungea aici. Nu putem încheia acest articol, fără a menționa că tinerii de azi trăiesc într-o eră informatizată, adaptată la condițiile societății actuale. Datorită acestui fapt intervine o răcire între contactele interumane precum și o oarecare indiferență în procesul colaborării cu semenii săi.

Tineretea, între competență și neputință

Johanna Voicu

Studentă Anul I

Facultatea de Științe Politice

Tineretul reprezintă cea mai instabilă și influențabilă latură a societății, deși aceasta proiectează totodată și viitorul comunității. Având în vedere că tinerii sunt în proces de formare acumulând informații din toate grupurile sociale din care fac parte (de exemplu familie, școală sau locul de muncă), activitatea acestora, precum și implicarea lor în orice domeniu sunt limitate atât de ei înșiși, cât și de indivizii care dețin puterea și au capacitatea de a influența decizii importante.

Când ne referim la tineret și societate, ne putem gândi la societatea civilă, care are rolul de a contrabalansa puterea instituțiilor statului. Acest subiect este destul de complex, întrucât societatea civilă este alcătuită și din organizații non-guvernamentale, care la rândul acestora implică și grupuri organizate de tineri.

Prin urmare, există atât tineri care se implică în fapte sociale, cât și tineri indiferenți. Această ultimă categorie este caracterizată în mare parte de tineri care nu sunt interesați efectiv de evoluția sau schimbările care se produc sau nu în comunitatea în care trăiesc, tineri care consideră că oamenii cu influență acaparează puterea iar aceștia dinții sunt înălțurați cu foarte mare ușurință.

Din punctul meu de vedere, acest mod de a gândi este eronat. Consider că dacă tânărul sau individul respectiv este competent în domeniul său, are un scop bine definit și crede în ceea ce face, succesul său este într-o măsură mai mică sau mai mare garantat. Această fluctuație depinde, evident, de mai multe condiții, conjuncturi.

Un alt argument pe care l-ar putea folosi tinerii indiferenți ar fi că aproape în orice domeniu, în orice firmă și în orice instituție, condiția principală pentru angajare este experiența. Este evident că un tânăr recent absolvent al unei universități spre exemplu, nu a avut posibilitatea

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

de a acumula experiență. Acest lucru este valabil și în cazul asociațiilor și organizațiilor susținute de tineri (vezi Partidul Verde, Y.A.P. - Youth Action for Peace – Romania, etc), rețele și alte structuri non-guvernamentale care nu sunt foarte sprijinite, conturate sau comercializate pentru a fi accesibile pentru orice tânăr din cauza faptului că sunt organizații create de tineri, aceștia fiind vazuți ca niste indivizi fără "greutate".

În concluzie, acest subiect nu trebuie generalizat deoarece există atât tineri implicați în activități sociale, cât și tineri indiferenți din diferite motive.

Tineretul și răspunderea civică

Mihai George Pascu

Student anul I

Facultatea de Științe Politice

În cadrul scenei politice actuale, majoritatea personalităților mediatizate sunt deja trecute de prima tinerețe, așa că multă lume consideră că tinerii trebuie să "capete experiență" pentru a-și putea începe viața politică.

Este adevărat că pentru a fi politicieni excepționali trebuie să ne terminăm studiile din cadrul ciclului de licență, master, doctorat și post-doctorat, dar acestea nu exclud posibilitatea începerii vieții politice la o vârstă fragedă.

Tineretul reprezintă principala clasă socială ce efectuează munca de jos a politicienilor, ce acționează în cadrul campaniilor electorale, dar și în afara acestora pentru influențarea opiniilor cetățenilor.

În România, toate partidele importante din cadrul scenei politice, dețin organizații cu limita de vârstă, pentru tineret, femei, și chiar studenți.

Indiferența, ignoranța, neprezentarea la vot nu ne ajută decât să arătăm că nu avem niciun pic de răspundere civică, că-i lăsăm pe ceilalți să ne decidă viitorul și că nu avem niciun cuvânt de spus.

După părerea mea cei care consideră că tinerii nu trebuie să se implice în viața politică și nu merg la vot sunt mai vinovați decât cei care fac greșeli din clasa conducătoare și nu ar trebui să aibă dreptul să se plângă, atât timp cât nu își exercită un drept fundamental, simbol al democrației.

Sper ca toți cei care au ales să urmeze studiile în cadrul Facultății de Științe Politice, vor deveni viitoarea clasă politică a României, vor ajuta la schimbarea mentalității, vor diminua

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

gradul de corupție, vor ajuta țara să ajungă o putere economică în cadrul Europei de Est și un actor principal în planul decizional al Uniunii Europene.

Tinerii, actori în devenire pe marea scenă politică

Roxana Enășel

Studentă anul I

Facultatea de Științe Politice

Sondajele și barometrele de opinie realizate în ultimul deceniu în România au relevat aspecte importante și, totodată, îngrijorătoare: participarea la viața politică a indivizilor, votul în cunoștință de cauză, identificarea cu un partid politic, un grad înalt de informare politică, sunt încă rarități.

Setul de credințe și comportamente care influențează astăzi societatea românească își are originea în perioada comunistă. Valorile formale ale comunismului au generat un compromis comportamental. Impuse prin mijloacele ideologiei (partid unic, propagandă, poliție politică), aceste valori s-au inserat fără a întâmpina vreo rezistență.

În acest context, regimul comunist român a reușit, printr-un monopol absolut asupra societății, să modifice percepția asupra politicii („Societatea românească este puternic marcată de o cultură tradițională, derivată într-o mare măsură din izolarea din perioada comunistă”).²

Acelei părți a societății românești care a cunoscut și a trăit destul de mult timp și în perioada comunistă îi este destul de dificil să înțeleagă ce implică cu adevărat trecerea de la un regim nedemocratic la unul democratic.

Indivizii nu știu sau nu sunt pregătiți să accepte că rolul lor în acest regim trebuie să fie unul activ, că implicarea în luarea deciziilor care îi privesc este benefică și necesară și mai ales că statul nu este răspunzător în totalitate de bunăstarea populației.

Prezența din ce în ce mai scăzută la vot a cetățenilor români în ultimii ani este o dovadă a atitudinii pasive a acestora față de viața politică. Această scădere a ratei de participare la alegeri

² Sandu Dumitru, *Spațiul social al tranziției*, Polirom, 1999 apud, Pîrvulescu Cristian, *Știința Politică*, ProUniversitaria, 2006

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

este determinată de convingerea indivizilor că toți politicienii sunt hoți și corupți și că niciunul nu merită să ajungă la putere.

Accentul trebuie pus pe tinerii români, care să conștientizeze importanța implicării lor în sfera publică. Organizațiile non-guvernamentale, fundațiile și asociațiile sunt instituții ale societății civile, care permit cetățenilor participarea la viața publică.³

Prin educație, atitudinea tinerilor față de politică poate fi schimbată. Astfel, ar trebui create noi discipline comune de studiu, care să le fie predate elevilor încă din școala generală. Aceste discipline îi vor ajuta să înțeleagă corect cum funcționează statul, ce este democrația, care le sunt drepturile și obligațiile în calitate de cetățeni și, totodată, să le stârneasă interesul de a se implica în viața politică.

Tinerii care sunt membri ai unor partide politice nu trebuie să se mulțumească să împartă pliante și să lipească afișe în timpul campaniilor electorale, ci trebuie să își dorească să ajungă, prin dezvoltarea abilităților și îmbogățirea permanentă a cunoștințelor, în locul „celor mari”, care se află în fruntea statului.

Mass-media, datorită impactului puternic pe care îl are asupra opiniei publice, trebuie să informeze continuu cetățenii cu privire la mijloacele legale de care dispun aceștia pentru a se implica în viața politică.

Constituția României stipulează în articolul 74 că cetățenii au dreptul la inițiativă legislativă, cu excepția problemelor fiscale, celor cu caracter internațional, amnistia și grațierea.⁴

³ Conform Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile, peste 26% din cetățenii României declară că au încredere în organizațiile non-guvernamentale, iar 6% dintre ei au foarte multă încredere. 50% dintre cetățeni sunt sau au fost membri ai cel puțin unei organizații, iar 23% fac parte din ONG-uri, altele decât sindicate, asociații de proprietari, partide politice.

⁴ Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativă legislativă (cel puțin 100 000 de cetățeni cu drept de vot) trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe, respectiv în municipiul București, trebuie să fie înregistrate cel puțin 5000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Cetățenii români au, de asemenea, posibilitatea de a se implica în procesul decizional la nivel european.

Pe lângă alegerea în mod direct a membrilor Parlamentului European și petițiile adresate aceleiași instituții, de la 1 decembrie 2009, orice cetățean al Uniunii Europene

(deci și al României) poate iniția o propunere de acțiune în domeniul de competență al acesteia și, cu suportul a cel puțin 1 milion de semeni ai săi, poate obliga Comisia Europeană să înceapă procedurile legislative necesare adoptării propunerii.

Personal, consider că o implicare activă a cetățenilor la viața politică ar diminua libertatea de decizie de care dispun astăzi conducătorii României și abuzul de putere de la nivel înalt. De asemenea, sunt de părere că cetățenii care nu participă la vot nu sunt îndreptățiți să critice sau să atace deciziile celui ales.

Societatea românească mai are nevoie de o perioadă de timp pentru a conștientiza rolul esențial pe care îl are în cadrul unui regim democratic, România fiind un stat democratic tânăr, în comparație cu Statele Unite ale Americii sau Franța.

Studenti, deschideți ușa către democrație!

Mihai George Pascu

Student anul I

Facultatea de Științe Politice

Oare putem vorbi de elită politică actuală,
Dacă măsurile adoptate de ei ne bagă în boală,
Dar, nici nu ne mai putem interna, că nu avem spitale,
Ne dezorganizăm de parcă am fi formațiuni prestatale,
Să mai vorbim oare de corupție,
Când politicienii ar trebui să-și facă la buzunare liposucție,
Se gândesc mereu doar la avuție,
De le-ar curge banii-n vene, ar avea hemoragie,
Așadar unde mai avem democrație,
Dacă nu dăm doi bani pe studii și meritocrație,
Pentru a putea schimba lumea există doar un antidot,
Să ne schimbăm mentalitatea și să mergem la vot,
Să nu mai permitem atâtea încălcări constituționale,
Să facem mai multe reforme industriale sau agrare,
Să ne respectăm pe noi înșine și pe cei din jur,
Să ne aclamăm drepturile doar cu bun augur,
Pe cei bogați să nu-i mai idolatrizăm,
Și pe cei ce s-au sacrificat să nu-i uităm.

De ieri, de azi, de mâine, pentru totdeauna

Manuela Chircu

Studentă

Facultatea de Științe Politice

Începutul anului școlar, sau mai bine zis începutul anului universitar, pentru a evidenția noua etapă a vieții în care ne-am aventurat, a fost cu siguranță un lucru inedit pentru fiecare dintre noi, foști liceeni deveniți proaspeți studenți, "boboci" în termeni populari.

Am pășit plini de entuziasm pe treptele instituției alese și am privit curioși la prezent, făcându-i o comparație pasageră cu trecutul. Spun comparație pasageră, deoarece nu ne-a fost greu să ne obișnuim cu un vis pornit spre împlinire totală. Dacă până acum am urmat diverse profile fără a avea certitudinea că reprezentau domeniul potrivit fiecăruia, ne-am bucurat mult pentru că în sfârșit am putut alege. Am ales după placul sufletului, cu puterea minții și prin curajul căpătat prin experiența dobândită odată cu înaintarea în vârstă. Am ales "Universitatea creștina Dimitrie Cantemir" și suntem dispuși să ne asumăm consecințele acestui fapt.

Pentru că ne inspirăm din ceea ce trăim, din ceea ce vedem sau auzim în povestirile altora, le suntem recunoscători în primul rând părinților pentru susținere permanentă și îndrumare, iar în al doilea rând celorlalte aspecte care au facilitat drumul nostru: credință în Dumnezeu, șansă, noroc, etc.

Pentru mine, Dimitrie Cantemir reprezintă, pe lângă memorabilul istoric care a marcat epoci și vieți, locul în care mi se permite accesul spre "libertatea de a deveni". Dimitrie Cantemir este asemenea unei cărți mari, alcatuită dintr-un număr infinit de pagini ce conțin informații referitoare la tot ceea ce mi-am dorit să citesc vreodată. Iar tot ce trebuie să fac pentru a-mi atinge scopul este să caut, să descopăr, să găsesc și să rețin, să-mi însușesc toate detaliile viitorului meu. Cu alte cuvinte, să muncesc plăcut.

Societatea...

Din punctul meu de vedere, societatea definește un termen complex care a stat, stă și va sta mereu la baza aspirațiilor oricărui tip uman. Creștem privind-o pe stradă, urmărind-o la televizor, ascultând-o la radio, citind-o în ziare și reviste. Ne imaginăm momentul în care vom putea cu adevărat să vizităm această mult râvnită ” cameră de zi a vieții” numită societate și ne dezvoltăm abilitățile pentru a ne putea integra cât mai repede, pentru a putea rămâne cât mai mult în lumina atotputernică a acesteia.

Desigur, părerile diferă întotdeauna și probabil că viziunea celorlalți ar privi poate mirata la viziunea mea, însă cu toții conchidem asupra unui fapt, și anume dorința de a fi parte consistentă a acestei destul de controversată societate.

Universitatea Creștină ”Dimitrie Cantemir” deține una dintre cheile acestui spațiu vast, deține o posibilitate pe care o putem multiplica și împărtași tuturor celor care doresc să-i accepte sfaturile.

Noi, generația de astăzi, vrem mult. Partea bună a dorinței noastre este că și ceea ce putem face noi este tot mult. În curând, societatea ne va putea primi cu brațele deschise, fiind suficient de pregătiți pentru a-i asigura continuitatea și pentru a o conduce spre eternitate.

Puterea umană...

Viața este cel mai valoros dar oferit vreodată de cineva cuiva, în cazul de față oferit nouă de către Dumnezeu. Reprezintă o șansă unică pe care nu o întâlnești nicăieri de două ori, precum oamenii. Noi oamenii suntem ființe ce dispunem de puteri nemăsurabile. Este necesar să tindem spre frumos pentru a ne fi exploatat la maxim calitățile dobândite prin naștere. Astăzi, societatea

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

se bucură de acest potențial, iar dacă va știi să-l fructifice, oamenii noștrii vor deveni frumoși cu adevărat. Toți oamenii secolului XXI pot fi frumoși atât în prezent, cât și în viitor!

Disponem de istorie, de experiența trecutului strămoșilor noștrii, avem baze mult prea puternice pentru a permite timpului să treacă și atât. Noi avem datoria de a opri timpul de fiecare dată când îl întâlnim sau când acesta ne întâlnește, pentru a-l îmbrățișa cu daruri importante, memorabile, construite cu acțiunile și faptele noastre.

Viața ne propune o adevărată provocare și trebuie să recunoaștem că suntem mari adepți ai provocărilor. Ne plictisim repede de aspectele cunoscute, tindem spre necunoscut și visăm la nou. Încă din cele mai vechi timpuri omul, prin natură lui, a aspirat întotdeauna spre mai mult. A luptat veșnic pentru evoluție reușind să o atingă, mai devreme sau mai târziu. Din fericire, această caracteristică s-a transmis din generație în generație, a fost răspândită cu abundență asupra tuturor și deseori este întâlnită sub numele de "ambție".

Atât timp cât suntem aplecați din punct de vedere fizic, moral și spiritual nu găsim o scuză plauzibilă pentru cei care se dau la o parte din față vieții, pledează în victime sau se ascund după fel și fel de motive neîntemeiate pentru a renunța la luptă.

Averea nemăsurabilă de care dispunem ne transformă cu adevărat în comori ale societății și asta trebuie adus la cunoștința fiecăruia. Potențialul, ambiția, sentimentele sincere, credința și gândurile îndrăznețe pe care suntem dispuși să le investim în "societatea de azi" ne dau dreptul de a aștepta totul de la "societatea de maine".

Comunicarea...

Sunt de părere că noi, studenții de la specializare Relații publice și Comunicare, avem un real avantaj în fața celorlalți, se poate să aflăm oarecum mai repede secretul unui progres rapid de durată. Îi suntem dedicați meseriei noastre de comunicatori ai secolului XXI prin folosirea tuturor resurselor cu care suntem înzestrați.

Comunicarea este o artă. Prin prisma semnelor, cuvintelor folosite corect și eficient, putem deveni artiști demni de urcat pe scenă societății. Ca și când am fi la teatru, ca și cum am fi actori angajați la teatrul vieții.

Concluzii

Ne plac cuvintele, avem credință, sentimente sincere și gânduri frumoase. Pe scurt, deținem bogăția care ne face puternici.

Mâine? Ziua, societatea de mâine? Sunt binevenite să ne surprindă. Prin felul în care vom răspunde provocărilor, și noi la rândul nostru vom surprinde.

Deși poate părea că ne învârtim în jurul aceluiași subiect, lucrurile se deosebesc mult unul de celălalt. Fiecare detaliu este important pentru o evoluție de succes.

Ce pot face eu poți face și tu, și ei. Noi putem face totul!

Junimea și junimismul

Silvia Rotaru

Studentă

Facultatea de Științe Politice

Tinerii care au schimbat istoria...

Junimismul în context istoric

Transformările apărute ulterior Revoluției de la 1848, s-au derulat într-un ritm alert și aveau ca finalitate „alinarea la spiritul veacului”, adică aducerea societății românești pe aceeași treaptă culturală, politică și socială, cu Occidentul. Elita naționalistă prin intermediul Revoluției de la 1848, și-a văzut idealurile concretizate, în „Proclamația de la Islaz”, care a constituit scheletul primei Constituții românești, cea de la 1866 și care a creat națiunea română. Se vor contura două curente de gândire politică, conservatorismul și liberalismul.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Angajarea societății românești pe drumul modernizării era o necesitate conștientizată de întreaga opinie publică, dar modalitățile și ritmul de alegere al acestui obiectiv au dezlănțuit pasionate discuții.⁵

La începutul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX –lea, ia naștere un nou tip de gândire , „junimismul”.

Societatea „Junimea”, a reprezentat o importantă mișcare ideologică și culturală. Aceasta a fost creată cu scopul progresului cultural și politic al societății românești prin aducerea în prim-plan a unei elite de tip conservator, care va crea pentru țară.

Junimea a fost fondată în anii 1863-1864, de către Titu Maiorescu, Vasile Pogor, P.P. Carp, Th. Rosetti și Iacob Negruzzi, la Iași. Aceștia au criticat generația de la 1848, deoarece o considerau a fi vinovată din perspectivă morală de introducerea în societatea românească a unor modele noi, occidentale, care nu erau în concordanță cu mentalitățile vremurilor, și nu respectau nivelul de dezvoltare istorică, culturală și politică al poporului român.⁶ Acest fapt este explicat de Titu Maiorescu în articolul său din 1868 “În contra direcției de astăzi în cultura română”: “Înainte de a avea public iubitor de știință noi am fondat jurnale politice și reviste literare, astfel am falsificat și disprețuit jurnalistică, înainte de a avea învățători sătești am făcut școli prin sate și înainte de a avea profesori capabili, am înființat universități și am falsificat instrucțiunea publică, înainte de a avea o cultura crescută peste marginile școlilor am făcut atenee române și asociațiuni de cultură, și am depreciat spiritul de societate literare, înainte de a avea umbră măcar de activitate științifică originală, am făcut Societatea Academică Română[...], înainte de a avea un singur pictor de valoare am făcut Școala de Belle – Arte, înainte de a avea o singură piesă dramatică am fondat Teatrul Național, și am depreciat și falsificat toate aceste forme de cultură. În aparență romanii posedă astăzi întreaga civilizație occidentală: avem politică și știință, avem jurnale și academii, școli și literatură, muzee, conservatoare, avem teatru, avem chiar o Constituție, dar în realitate toate acestea sunt produse moarte, pretenții fără fundament, stafii fără trup, iluzii fără adevăr.[...] Singura clasă reală la noi este țăranul român.”⁷

⁵ Florin, Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2002, pg. 236

⁶ Drăgulin, Sabin, Rădăcinile teoretice ale tradiționalismului românesc la junimiști, semănătoriști, poporanști și socialiști. O istorie a ideilor politice, *Sfera Politicii*, nr. 153, București

⁷ Maiorescu, Titu, “În contra direcției de astăzi în cultura română”, *Critice*, București, 1874, pg.328

Acesta fragment tipic maiorescian va sta la baza întregii activități a societății, va constitui fundamentul gândirii politice și culturale junimiste, iar principiul „ritmului lent”, va apărea în toată critica precum un leitmotiv.

Societatea s-a putut ridica pe fondul detronării lui Alexandru Ioan Cuza, astfel principiile junimiste s-au putut infiltra și în politica românească prin aducerea la putere a unor junimiști convingși.

După abdicarea domnitorului locotența domnească îi încredințează lui Carp funcția de secretar intim, primind curând și o delicată misiune diplomatică; de a sonda opinia anturajului lui Napoleon al III-lea în legătura cu chemarea pe tron a unui Hohenzollern iar, Pogor a devenit prefect de Iași. ⁸Datorită amestecării celor doi, toată societatea Junimea a fost considerată implicată, deși Maiorescu, frații Negruzzi, Racoviță și Mandrea refuzaseră colaborarea, iar Th. Rosetti era partizanul lui Cuza.⁹

Așadar, la 11 februarie 1866, domnul Cuza este înlăturat de la putere sub acțiunea “monstruoasei coaliții”, a liberalilor și a conservatorilor și este înlocuit cu principele Carol I din dinastia Hohenzollern – Singmaringen, care depunde jurământ pe 10 mai.¹⁰

Junimismul literar și cultural

Înainte de a studia junimismul din perspectivă politică, este necesar să amintim că “Junimea” s-a înființat ca o societate literară ce nu își propunea pătrunderea în sfera politică.

Deși majoritatea componentelor ei aveau aproximativ aceleași viziuni politice, existau și dizidenți ca de exemplu George Panu, care după o perioadă de activism junimist a trecut pragul spre liberalism.

⁸ Emisiunea București, strict secret, Realitatea TV, 16 aprilie 2011, realizator Stelian Tănase, documentare : Sabin Drăgulin

⁹ Ornea, Zigu, *Junimea și Junimismul*, Ed. Eminescu, 1985, pg. 219

¹⁰ Radu, Alexandru, Buti, Daniel, *Sistem politic românesc*, Prouniversitaria, București, 2010, pg.7-8

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Junimismul nu a fost un curent literar în sine, ci s-a remarcat prin impunerea unor norme, prin teoretizarea a ceea ce ar trebui să fie literatura română. Junimiștii au creat sub influența romantismului târziu.

După George Călinescu "Junimea n-a fost decât o reuniune întâmplătoare de oameni cu multe aspirații comune, dar despărțiți de o înfinitate de atitudini personale."¹¹ Aceasta cultiva ironia și admitea anecdota.¹²

Așadar, societatea "Junimea" ia naștere ca o asociație liberă, bazată pe comunitatea de idei a unor tineri întorși de la studii din străinătate, majoritatea din Germania. Deviza acestora era "Intră cine vrea, rămâne cine poate". Cu alte cuvinte criteriile necesare pentru a face parte din această grupare erau destul de severe. Seriozitatea, inteligența, talentul creator, colegialitatea, dorința de a realiza lucruri mărețe și tinerețe ea sunt calități indispensabile pentru un junimist.

Spiritul critic este prezent în toate domeniile abordate, și propunea respect pentru adevăr în cercetarea limbii și a istoriei, rigoare și rațiune, promovând gustul pentru clasic și academic. De necontestat este contribuția majoră pe care junimiștii au avut-o în literatura autohtonă, aproape inexistentă până în acel moment. Maiorescu s-a preocupat continuu de ortografia limbii române, și a militat împotriva exceselor neologice îndeosebi a termenilor și unităților frazeologice preluate din limba franceză și care după cum putem observa în operele lui Caragiale spre exemplu, nu constituiau nici pe departe un simbol al modernității și al emancipării, ci mai degrabă al unui snobism anecdotic pe alocuri, dar ridicol.

Critica junimistă a îndrumat literatura spre respectarea unor principii estetice, promovând echilibrul și măsura. Criticismul junimismului se grefeaza pe tentația mitului național. Revizitarea trecutului oferă pretextul unei operații de reconfigurare a identității naționale.¹³

¹¹ Călinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, Ed. Cultura națională, București, 2004, pg.295

¹² Ibidem, pg 310

¹³ Stanomir, Ioan, *Spiritul conservator de la Lascăr Catargiu la Nicolae Iorga*, Ed. Curtea Veche, București, 2008, pg.59

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Activitatea societății era bogată și variată și presupunea întâlniri săptămânale cu scopul creării unei baze sistematice de discutare a problemelor de cultură, editarea de reviste, ziare și manuale școlare, înființarea Institutului Academic Român pentru creșterea calității învățământului superior, instituirea unor burse pentru susținerea în străinătate a unor tineri cu potențial intelectual.¹⁴

Probabil că nu este deloc întâmplător faptul că, unii dintre cei mai prolifici scriitori și poeți români au activat sub egida junimistă. Se poate discuta în primul rând despre ceea ce a reprezentat Mihai Eminescu, privind moștenirea literară, jurnalistică dar și filosofică ce a constituit vârful de lance al gândirii junimiste originale, dar și transpunerea și adaptare modelului de gândire german în societatea autohtonă.

Junimismul ca ideologie

Constituit mai înainte de toate în cadrul câmpului intelectual și glisand apoi către politic, junimismul păstrează în comportamentul său reminiscentele societății culturale, acțiunea guvernamentală fiind reflexul unui proiect precedând-o.¹⁵

Ideologia junimistă avea la bază gândirea filosofică germană precum și elemente ale tradiționalismului românesc. Acesta reprezintă o orientare social – politică și culturală îndreptată spre considerarea nediferențiată, necritică a valorilor tradiției, un atașament (exagerat) față de tradiție.¹⁶ Tradiționaliștii sunt autohtoniști, admiratori necondiționați ai traco-daco-geților, ai civilizației românești medievale și ai civilizației Răsăritene.¹⁷ Concepția tradiționalistă afirmă că valorile, cutumele sau instituțiile tradiționale sunt sursa autorității, iar respectarea lor, o condiție a puterii și deci, a menținerii ordinii sociale.¹⁸

¹⁴ Columban Monica, Paicu, Liliana, Pop Iulia, Radu Cătălina, *Limba și literatura română*, Ed. Art Editorial Grup, București, 2009, pg . 589-590

¹⁵ Stanomir, Ioan, opcit. Pg 25

¹⁶ Coteanu, Ion , Seche, Luiza, Seche, Mircea *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Universul enciclopedic, Bucuresti, 1998

¹⁷ Blendea,Paul, *Mandarini culturali sau nevoia de schimbare culturală*, *Sfera Politicii*, nr. 122, București

¹⁸ Tohăneanu, Cecilia, *Sociologie politică*, Prouniversitaria, București, 2006 pg. 23

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Junimiștii au fost primii adepți ai tradiționalismului. Toți cei care au îmbrățișat acest curent au fost încadrați de istorici în rândul conservatorilor.¹⁹

Convingerile tradiționaliste au avut ca bază, următoarele idei:

- Critica generației de la 1848
- Triada istorism – evoluționism – organicism
- Antinomia cultură - civilizație²⁰

Critica generației pașoptiste s-a bazat în special pe condamnarea "arderii etapelor". Această procedură era văzută ca una nepotrivită, care anula cu totul esența poporului român și care introducea în interiorul țării modele preluate din Occident care în opinia junimiștilor deveneau inaplicabile în spațiul românesc. Pe de-o parte critica junimistă cu privire la ritmul prea alert în care se realiza progresul, era corectă. La jumătatea secolului al XIX – lea și până în perioada interbelică, chiar spre cel de-al Doilea Război Mondial, mai mult de 90% din populația țării locuia în mediul rural. Ca atare, exista o societate dominant agrară. Pașoptiștii au introdus instituții și alte modele de organizare occidentale. Cel mai viu exemplu este cel al Constituției din 1866, de inspirație belgiană, aceasta fiind aspru contestată.

Pe de altă parte Occidentul demarase modernizarea cu un secol înaintea românilor. Un ritm lent aplicat progresului ar fi însemnat păstrarea sau chiar mărirea retardului social, cultural, politic, economic, instituțional, etc.

Ceea ce se constată este apariția unei contraelite tinere care va forma un nou curent politic și literar, acest fapt fiind marcă a progresului, deoarece este primul conflict ideologic, care se formează la nivelul gândirii politice românești.

¹⁹ Blendea, Paul, opcit.

²⁰ Drăguliu, Sabin Daniel, *Istoria gândirii politice românești 1848 – 1948*, Ed. Prouniversitaria, București, 2010, pg.47

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Deși nu aveau o atitudine prodemocratică, prin conflictul cu liberalii și pașoptiștii, junimiștii vor lua parte la formarea democrației românești, deoarece conflictul și consensul sunt marcă a unei gândiri democratice.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, istorismul este un principiu care susține ca evenimentele și fenomenele trebuie studiate în procesul apariției și dezvoltării lor istorice. Adaptat la realitatea românească, acesta face apel la istorie și la rădăcinile seculare ale poporului român. Junimiștii au identificat istorismul românesc cu etnogeneza acestui popor. Ca atare, susțineau că românii s-au format în urma ocupării Daciei de către romani. Astfel poporul rămas în urma Retragerii Aureliene este unul profund latinizat, o simbioză între daci și romani.

Evoluționismul este o concepție filosofică potrivit căreia orice fel de materie este supusă unui proces de evoluție continuă.²¹ Această definiție este însă mult prea științifică și în consecință prea generală pentru a putea fi utilizată ca atare. Evoluționismul reprezintă o modalitate prin care societatea trebuie să se modifice în baza unor transformări lente și successive. Argumentele acestei teorii provin din zona istoriei, a socialului și al culturii.²² Unul dintre principiile esențiale pe care s-a caldă filozofia socială a fost ideea evoluționismului istoric.²³

Junimiștii au preluat evoluționismul lui Spencer și au selectat din concepția sa ideea progresului treptat. Opera filozofului englez servea pe de-o parte ca fundament teoretic în afirmarea unei concepții științifice despre natură și pentru demonstrarea necesității evoluției organice; pe de altă parte, însă, ea servea în mod fățiș împotriva progresului social înțeles ca depășire a rânduieilor burghezo-feudale, împotriva mișcării socialiste.²⁴

Principiul evoluționist a fost utilizat ca argument în demonstrațiile privind pericolul trecerilor prea bruște de la o etapă culturală la alta.²⁵

²¹ Coteanu, Ion, Seche Luiza. Seche, Mircea, opcit.

²² Drăgulin Sabin Daniel, opcit, 2010, pg.58

²³ Ornea, Zigu, opcit. 1985 pg.133

²⁴ Ibidem, pg 135

²⁵ Ornea, Zigu, opcit 1972, pg.98

Organicismul este un curent sociologic ce afirmă că o națiune există sub forma unui corp viu, unui organism social. Străvechea metaforă a organismului, moștenită de europeni din antichitatea greco-romană, cunoștea cam de pe la jumătatea secolului trecut, un reviriment considerabil. Astfel, după regresul imaginației și argumentației organiciste ce se datorase fascinației secolului XVII pentru mecanism (ceasornicul, în primul rând), chiar secolul Luminilor cunoscuse relansarea unor idei biologice. Ele trebuie căutate cu precădere în zona de formare a discursului contrarevoluționar, fiindcă era inevitabil ca principiile Revoluției franceze - expresia radicală a Luminilor - să nu determine la adversari valori complementare.²⁶

Triada istorim – evoluționism – organicism va fi preluată de toți reprezentanții curentelor tradiționaliste, și anume de: semănătoriști, poporaniști, socialiști și junimiști.²⁷

Antinomia cultură – civilizație se va construi pe bazele evoluționismului organicist, deoarece cultura nu se poate constitui decât gradual prin cumulara unor elemente atât interioare cât și exterioare care însă se vor adapta realității naționale, și care se vor diviza în sferile tradițiilor, obiceiurilor, religiei, istoriei, limbii, fiind înglobate într-o sferă cuprinzătoare și anume cea a națiunii, așa cum era ea percepută în spațiul german.

Antinomia cultură – civilizație aduce în discuție cele două elemente care caracterizează o societate modernă: cultura și civilizația.

Prin cultură se înțelege subsumarea tuturor elementelor care stau la baza unei națiuni.

Termenul acesta a apărut la începutul secolului XIX. Herder a utilizat frecvent conceptul prin care se înțelegea progres intelectual și material.²⁸

²⁶ Utopia lui Eminescu, <http://www.scribube.com/istorie/Utopia-lui-Eminescu16312101022.php>

²⁷ Drăgulin Sabin Daniel opcit. 2010, pg.49

²⁸ Ornea, Zigu, *Studii și cercetări*, Ed.Eminescu, București,1972,pg 14

Civilizația este marca formelor exterioare reflectată mai ales prin gradul de progres, prin pozitivism și raționalism. Termenul de civilizație îl vom găsi la raționaliștii francezi ai secolului al XVIII-lea, la 1789 reprezentând un termen opus feudalismului.²⁹ Pozitivismul este un curent de gândire, care are ca principiu esențial teoria conform căreia, cunoașterea poate ajunge la un nivel înalt doar pe calea științifică. Raționalismul este o doctrină filosofică care susține adevărul ca fiind determinat în baza rațiunii și nu a credinței.

Antinomia cultură – civilizație este privită prin prisma comparației dintre sat și oraș. Prin analogie cu literatura, cele mai potrivite exemple în acest caz ar fi Ion Creangă și Ion Luca Caragiale.

La Creangă, tot ceea ce are legătură cu orașul este indezirabil, iar satul este ridicat la rang de ideal, sărăcia fiind autohtonă, și prea puțin deranjantă pentru țăranul de rând. *De facto* critica adusă orașului este adresată Bucureștiului, devenit capitala unui noi stat. În timp ce acesta înflorește, Iașiul rămâne la nivelul unui "târg".

La Caragiale, este descris perfect orașul cu atmosfera lui tipică, plină de funcționari, dame cochete și copii răzgâiați. Dramaturgul critică indeosebi, clasa politică radical – liberală.³⁰

Prin astfel de scrieri pline de subînțelesuri și critici discrete dar totodată acide, cu sau fără voia lor, junimiștii subliniază liniștea vieții rurale, în care sărăcia nu este o povară, deoarece țăranul va avea întotdeauna ce pune pe masă; și agitația urbană, în care primează avariția și interesele de ordin personal.

Junimismul a precipitat trecerea de la tradiționalism la conservatorism.³¹

Primele elemente conservatoare apar la 1848, observându – se cu precădere în Petițiunea - Proclamație de la Iași, care avea un caracter moderat privind Regulamentele Organice, acestea nefiind contestate.

²⁹ Ornea, Zigu, opcit.1972,pg.13

³⁰ Drăgulin, Sabin Daniel, opcit. 2010,pg.61 - 62

³¹ Stanomir, Ioan, opcit, pg. 25

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Conservatorismul este acea atitudine de susținere a vechilor forme ale vieții politice, economice și culturale.³² Conservatorii nu resping progresul, ci pun accent pe tradiție și religie. Esența conservatorismului este perceperea tradițiilor ca izvor de înțelepciune.³³ Proiectul politic conservator sintetizează și promovează, în esență, interese ale nobilimii fiind adversar al burgheziei, exponenți a intereselor bănești, industriale și comerciale.³⁴

Cronologic termenul de conservator e pronunțat pentru prima oară în spațiul românesc de Mihail Sturdza la 1823 pentru a defini starea de spirit opusă "novatorilor", avându-și expresia încheagată în Constituția Cărvunurilor. Epoca Divanurilor Ad-Hoc este martora cristalizării unui conservatorism, dinstanțându-se de apărarea lipsită de orizont a privilegiilor feudale, nostalgică a ordinii regulamentare.³⁵

Junimiștii erau superiori conservatorilor "puri", deoarece recunoșteau necesitatea evoluției sociale, ei apărau și promovau opinii ostile progresului adevărat, atâta vreme cât îl concepeau că o continuitate la nesfârșit, nicăieri supusă unei transformări de ordin calitativ.³⁶

Dupa 1888, conservatorii au încercat să aplice programul "Era nouă" elaborat de junimiști, prin persoana lui P.P.Carp. Acesta avea în vedere sprijinirea micii industrii și a meseriilor tradiționale, aplicarea unor tarife vamale protecționiste precum și organizarea unei administrații eficiente.³⁷

³² Coteanu Ion, Seche Luiza, Seche Mircea, op.cit.

³³ Blendea Paul, op.cit.

³⁴ Nica, Constantin, Moise, Leonida, Neoconservatorismul politic, *Sfera politicii*, nr 153, București

³⁵ Stanomir, Ioan, op.cit, pg. 15

³⁶ Ornea, Zigu, op.cit. 1985 pg. 135

³⁷ Stoica, Stan, *Dicționar de istorie a României*, Ed. Meronia, București, 2007, pg. 252

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Cei care au influențat teoretizarea acestui tip de gândire românească sunt filosofi de marcă precum Schopenhauer, Kant sau Hegel. Ceea ce au preluat junimiștii de la Schopenhauer nu e numai sistemul filozofic spiritualist, fronda antipedantă, discreditarea didacticismului pretențios, ci și tendința pe care o degaja acel weltanschauung (crediința) particular al filozofului german, atirevoluționarismul, acel dispreț pentru democrație.³⁸ Schopenhauer dezvoltă însă, și o teorie antiburgheză, apropiindu-se oarecum de teoria conservatoare a lui Burke, considerat a fi părintele conservatorismului politic.

Edmund Burke identifică ca principii ale gândirii conservatoare șase teme de reflecție și anume: "importanța religiei, pericolul in justiției față de indivizi în numele reformei, dezirabilitatea distincției între ierarhie și status social, inviolabilitatea proprietății private, aprecierea societății ca organism, mai puțin mecanism, și valoarea continuității cu trecutul"³⁹ Pledoaria pentru tradiție în viziunea lui Burke este cu atât mai complexă cu cât presupune și melanjul strategiilor îndelungate și al reformelor progresive.⁴⁰

Junimismul este un curent ideologic de elevată ținută intelectuală, care a afirmat cu nedezmințită consecvență raționalismul și spiritul de toleranță, darwinismul și spencerianismul.⁴¹

"Germanismul " Junimii a constituit o "formulă creată de opinia publică contemporană" și a fost perceput ca o contrapondere la ceea ce în prima jumătate a secolului XIX a constituit influența franceză în Principate.⁴²

Liberalismul și socialismul sunt blamabile în măsura în care infiltrarea intelectuală a precipitat disoluția ordinii tradiționale.⁴³

³⁸ Ibidem, pg. 132

³⁹ Albescu, Oana, Pleoarie pentru conservatorism. Moștenirea lui Edmund Burke, *Sfera Politicii*, nr. 153, București, pg 24 - 28

⁴⁰ Ibidem, pg 27

⁴¹ Ornea, Zigu, opcit. 1972., pg 22

⁴² Pintilie, Serinela, Topor, Claudiu Lucian, *Istoricii români și lumea germană în a doua jumătate a secolului XIX*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008

⁴³ Stanomir, Ioan, opcit. Pg.83

De altfel, partidele politice erau privite cu o oarecare rezervă de junimiști, în această privință I.L.Caragiale a formulat o evaluare aspră : “Partidele politice, în înțelesul european al cuvântului, adică întemeiate pe tradițiune, pe interese vechi sau noi de clasă și prin urmare, pe programe de principii și idei, nu există în România”; formulare excesivă dar în esență corectă.⁴⁴

Conservatorismul eminescian va fi dus la extrem prin atitudinea sa antisemită. El disprețuia tot ceea ce era străin de valorile neamului român, dar everii au fost laitmotivul criticii sale. Sigur, faptul că geniul lui literar și filosofic este de necontesat nu semnifică faptul că gândirea sa politică era corectă. Atât de puternică era adversitatea sa față de everi, încât extrema dreaptă ajunsese să se legitimeze ca urmași ai gândirii eminesciene. Fapt ce era sigur un pretext, deoarece Eminescu dorea doar îndepărtarea evreilor din sfera oricărei activități politice, economice, administrative, însă nu era un extremist. Ca dovadă că Eminescu, era un antisemit moderat stau scrierile sale. Opera sa politică pune într-adevăr problema generalizării: “Ni pare rău de cei puțini evrei, cari prin valoarea lor personală, merită a forma o excepție, dar restul?” Prin ce muncă sau sacrificii și-au câștigat dreptul de a aspră la drepturi egale cu cetățeanul român? Ei au luptat cu turcii, tătării, polonezii, ungurii? “⁴⁵ Iată cum în două fraze se concentrează o mare parte a gândirii eminesciene. Mihai Eminescu era un naționalist convins, promonarhic, un antiliberal, antiburghez, antisocialist, un iubitor ai marilor personalități istorice, devenite simboluri, un apărător al clasei țărănești. Cu toate acestea, admitea că dezvoltarea țării nu se poate realiza în lipsa unei industrii.

⁴⁴ Constantiniu, Florin, opcit, pg 226

⁴⁵ Eminescu, Mihai, *Opera politică*, Volumul I, Publistar, 1999, pg.102

Titu Maiorescu

Născut la 1840 la Craiova, Titu Maiorescu, ajunge la doar 11 ani elev al Academiei din Viena, iar la 15 își începe Însemnările zilnice. El se va forma încă din copilărie în spiritul filosofic al spațiului germano-austriac și își va însuși principiile culturale și politice specifice zonei. În 1858 absolvă Academia Tereziană, la Viena, ca șef de promoție. Un an mai târziu obține, la Berlin, doctoratul „magna cum laudae”, iar după încă un an obține licența în litere și filosofie la Sorbona. Urmează încă un an de studii la Paris în urma cărora obține licența în drept. O asemenea performanță intelectuală a unui tânăr la nivel european nu putea fi accesibilă decât unui spirit cu adevărat luminat.

Revenit în țară, în 1861, într-o perioadă de profunde transformări sociale generate de formarea Statului modern Român, care încerca să se alinieze la valorile sociale, politice și culturale europene, Titu Maiorescu devine, la numai 22 de ani profesor universitar la Universitatea din Iași, decan și rector la 23 de ani, academician (membru fondator al Societății Academice Române), la 27 de ani, deputat, la 30 de ani și ministru, la 34 de ani. Domeniile de manifestare ale spiritului critic maiorescian sunt multiple. Literatura, gramatica, ortografia, estetica, filosofia și politica, vor fi influențate de gândirea junimisto-conservatoare a lui Maiorescu.

În calitate de ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice va elabora un proiect de lege care prevedea reorganizarea învățământului rural și introducerea limbii române ca obiect de învățământ în licee și se va preocupa de organizarea învățământului superior politehnic.

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Societatea "Junimea" s-a menținut datorită implicării sale, în jurul său polarizându-se întregul univers junimist. O dată cu plecarea sa din Iași la București în 1877, gruparea și-a început declinul, ajungând până într-acolo încât după cum afirmă Iacob Negruzzi: "A redeștepta Societatea Junimea așa precum fusese odinioară devenise un lucru nerealizabil"⁴⁶

Admirator și el a lui Schopenhauer, Maiorescu nu a fost un pesimist propriu-zis, dar în forme aparent îndepărtate, prezenta o mizantropie care consta într-o artistocratică oroare de patimi mărunte, într-un refugiu în domeniul abstractului și al esteticului, în chip de răceală academică.⁴⁷

Nu era un moșier sau un boier ca să-și apere prin conservatorism privilegiile clasei, pe căi deosebite el a fost adus la această doctrină politică prin natura speculativă a spiritului său care îl făcea să vadă un ritm rațional în evoluția materiei, un paralelism între etapele gândirii și acele ale naturii și ulterior o lege generală, o filosofie a progresului, evidentă pentru spiritul profund rațional. De aceea, Maiorescu, din logica sa scoate imperativul concordanței între idee și cuvânt, cultură și expresie, fond și formă, stare socială și instituții.⁴⁸

Maiorescu a considerat că "limba este un produs necesar și instinctiv al națiunii, iar individual nu poate modifica după rațiunea sa izolată"⁴⁹, ceea ce întărește convingerea istoricilor cu privire la influența germană puternică pe care a manifestat-o în repetate rânduri. Gândirea maioresciană a reprezentat așadar istorismul romantic de factură germană.

⁴⁶ Negruzzi, Iacob, *Amintiri de la Junimea*, Ed. Minerva, București, 1970, pg.239

⁴⁷ Călinescu, George, opcit. 299

⁴⁸ Ibidem, pg 297

⁴⁹ Drăgulin, Sabin Daniel, opcit. 2010, apud, Pompiliu, Marcea, *Convorbiri literare și spiritul critic*, București, Ed. Minerva, 1972, pg. 41

Când Titu Maiorescu a lecturat pentru prima dată poezia „Venere și Madonă”, a prevestit că sub auspiciile geniului eminescian, va crea întreaga generație de scriitori ai secolului XX. De această factură erau Maiorescu, Eminescu și toți marii reprezentanți ai primului curent de gândire dizident de după 1848. Criticul a fost un permanent susținător al geniului eminescian, nu doar moral ci și faptic. Există ipoteza conform căreia, fără sprijinul lui Maiorescu, ar fi fost posibil că Eminescu să nu ajungă să se facă remarcant, ceea ce ar fi însemnat o pierdere enormă pentru cultura română și se deduce rolul extraordinar pe care criticul junimist l-a jucat pe scena culturală și politică, pentru că în definitiv Eminescu a fost și un important analist politic.

Însă contribuția sa nu a s-a rezumat doar la lansarea unor mari valori, ci mai ales la crearea unui curent de gândire, unei atitudini diziente direcției antejunimiste, problema pe care a ridicat-o Maiorescu, a influențat principiile multor oameni politici și de cultură și a reprezentat acea noutate de care societatea conformată urma modernizarea impusă de pașoptiști avea nevoie. Iată deci, că prin Maiorescu, opinia publică realizează că progresul se poate realiza și pe alte căi.

Ca om politic, nu a fost de factura lui Brătianu de exemplu, însă ca teoretician a fost poate viitorul a secolului al XIX-lea.

Teoria formelor fără fond

Pledoariile lui Carp, Maiorescu și Eminescu au un numitor comun, reductibil la ipoteza “formelor fără fond”, ca răspuns la provocarea tranziției spre modernitate dublat de un apel la organicitatea evoluției.⁵⁰ Junimismul a declanșat un adevărat rechizitoriu de contesare la adresa procesului civilizației românești, de modalitatea înfăpturii sale.⁵¹ Junimiștii erau antirevoluționari și ca atare, orice schimbare bruscă și rapidă era dezavuată. Progresul era necesar, dar trebuia etapizat și adaptat, altfel acesta devenea inefficient.

⁵⁰ Ibidem, pg. 39

⁵¹ Ornea, Zigu, opcit. 1985, pg 168

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

Teoria formelor fără fond poate fi considerată un barometru al atmosferei spirituale din deceniile șapte și opt al secolului al XIX – lea.⁵² Această teză a fost conturată de Titu Maiorescu, în articolul său "În contra direcției de astăzi în cultura română", apărut inițial în revista *Convorbiri literare* în 1868 și apoi în volumul care cuprinde cele mai semnificative studii maiorești intitulat "Critice". Teoria susține că în prima jumătate a secolului al XIX-lea, societatea românească s-a trezit din "letargia" în care o cufundase "barbaria orientală" și a intrat în contact cu formele culturii apusene, care i-au dat "lusturul societăților străine".⁵³ Concluzia lui Maiorescu era că cei care au impus o linie nouă în evoluția societății românești au preluat "forma" prin imitarea elementelor de civilizație europeană, însă nu exista "fondul", adică acele categorii sociale care să le animeze.⁵⁴ Critica era îndreptată doar împotriva tehnicilor și metodelor folosite, și nu a persoanelor care au impus această direcție.

Fondul era considerat a fi baza socială, economică și politică, iar forma o suprastructură (instituții, politica burgheză, etc). Fondul, pune problema criteriilor de adevăr, împreună cu care stă sau cade discernământul (adică competența de a formula judecăți de adevăr în viața publică), iar forma nu reprezintă altceva decât manifestarea vizibilă a spiritului de adevăr care instituțional vorbind, este identic cu spiritul public.⁵⁵

Restructurarea de suprafață a formelor ar fi fost în neîmpacăta contradicție cu tradițiile politice ale țării, cu fondul său de cultură, provocând anomalii de o gravitate extremă.⁵⁶ Existența unui spirit profund agrar, bazat pe sate, și nu pe orașe, a intrat în contradicție cu spiritul capitalist. Satul a fost depozitarul principal al valorilor românești deoarece, țăranul era considerat a fi românul prin excelență. Târgurile și mai târziu orașele erau susținute material de către resursele provenite din mediul rural, pentru că acestea erau doar centre administrative. De aceea țăranul era considerat a fi baza societății și nu se credea că acesta ar avea nevoie de emancipare pentru că rostul său era acela de a munci pământul. O societate agrară și patriarhală

⁵² Columban Monica, Liliana, Paicu, Pop, Iulia, Radu, Cătălina, opcit, pg.587

⁵³ Ibidem pg. 586

⁵⁴ Drăguliu, Sabin Daniel, opcit. 2010, pg.50 apud Maiorescu, Titu, „În contra direcției de astăzi în cultura română”, în *Critice*, București, 1874, pg. 328

⁵⁵ H.R.Patapievici, Teoria formelor fără fond, în *România culturală*, nr.11, 2005,

<http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=7379>

⁵⁶ Ornea, Zigu, opcit 1972, pg 22

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

ca cea românească nu se putea deschide cu ușurință modernizării și capitalismului. Introducerea principiului capitalist "Timpul înseamnă bani" și a tot ceea ce reprezenta el, a generat o serie de ostilități cu privire la afirmarea burgheziei și a acelui model de economie.⁵⁷

Junimiștii au ajuns la concluzia că tot ceea ce s-a construit în câteva decenii era fals și fragil.⁵⁸ Elita și poporul, fără acel simț civic, format și modelat în "durata lungă" a istoriei, s-au trezit propulsați într-o viață politică pentru care nu erau pregătiți. De aici îmbinarea nefericită dintre forma occidentală și fondul oriental, un "Orient putred" care reluând afirmațiile lui Octavian Goga și-a înscris pecetea în fizionomia vieții noastre socio-politice.⁵⁹

Forma cel mai adânc contestată a fost fără îndoială Constituția pe care însuși Carol I o considera a fi în neconcordanță cu nivelul de educație politică al poporului român. Aceasta era redactată pentru o țară cu o istorie citadină care a generat acea disciplină occidentală. Societatea românească începea drumul democrației pe baze nespecifice acestea.

Maiorescu era convins că „forma fără fond este de-a dreptul stricăcioasă”, deoarece nimicește cultura. Criticul propune ca soluție îndepartarea mediocrităților și promovarea formelor ce definesc identitatea culturală și socială autohtonă.

Teoria formelor fără fond este incontestabil un punct de vedere bazat pe realități, însă introducerea unor elemente de civilizație de factură occidentală au generat evoluția pe toate planurile, conducând la statul român din prima jumătate a secolului XX, un stat modern, cu un oraș care din "târg al Bucureștilor" așa cum era numit la 1800, devenise o capitală europeană de influență pariziană. Brusc, România a debordat de valori, de personalități culturale și politice extrem de apreciate.

Așadar, nu formele sunt problema, ci modul în care sunt ele aplicate și adaptate spațiului autohton, aceasta era și crezul lui Maiorescu. Cu toate acestea, marele critic nu a avut în vedere prezența unui cerc vicios. Acesta susținea spre exemplu, că înainte de înființarea Teatrului Național, era necesară prezența unui public amator, dar iubitorul de teatru se formează ca urmare a vizionării mai multor puneri în scenă, altminteri, opera dramatică ramâne la stadiu de simplă

⁵⁷ Constantiniu, Florin, opcit., pg.237

⁵⁸ Ornea, Zigu, opcit 1985, pg 169

⁵⁹ Constantiniu, Florin, opcit., pg.227

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

lectură. Aceeași problemă se pune și în cazul profesorilor, care nu se pot forma decât într-un sistem educațional. Și atunci dubile ar fi: cum poate exista public fără teatru, sau teatru fără public ? Cum pot exista școli fără profesori, dar profesori fără școli? Cum este mai potrivit să avem mai întâi teatru și apoi public, mai întâi profesori și apoi școli sau viceversa?

Bibliografie

Cărți:

- Călinescu, George, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura Cultura națională, București, 2004
- Columban, Monica, Paicu, Liliana, Radu Cătălina, *Limba și Literatura Română*, Editura Art Editorial Grup, București, 2009
- Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers enciclopedic, București, 2002
 - Coteanu, Ion, Seche, Luiza, Seche, Mircea, *Dicționarul explicativ al Limbii Române*, Editura Univers enciclopedic, București, 1998
 - Drăgulin, Sabin Daniel, *Istoria gândirii politice românești 1848 – 1948*, Editura Prouniversitaria, București, 2010
 - Eminescu, Mihai, *Opera politică*, Volumul I, Editura Publistar, București, 1999
 - Maiorescu, Titu, *Critice*, București, 1874
 - Negruzzi, Iacob, *Amintiri de la Junimea*, Editura Minerva, București, 1970
 - Ornea, Zigu, *Junimea și Junimismul*, Editura Eminescu, București, 1985
 - Ornea, Zigu, *Studii și cercetări*, Editura Eminescu, București, 1972
 - Pintilie, Serinela, Topor, Lucian, *Istoricii români și lumea germană în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008
 - Radu, Alexandru, Buti Daniel, *Sistem politic românesc*, Editura Prouniversitaria, București, 2010
- Stan, Stoica, *Dicționar de istorie a României*, Editura Meronia, București, 2007
- Stanomir, Ioan, *Spiritul conservator de la Lascăr Catargiu la Nicolae Iorga*, Editura Curtea Veche, București, 2008
 - Tohaneanu, Cecilia, *Sociologie politică*, Editura Prouniversitaria, București, 2006

Articole online:

- Albescu, Oana, Pleoară pentru conservatorism. Moștenirea lui Edmund Burke, în *Sfera Politicii*, nr 153, București

FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE
UNIVERSITATEA CREȘTINĂ "DIMITRIE CANTEMIR"

- Blendea, Paul, Mandarinii culturali sau nevoia de schimbare culturală, în *Sfera Politicii*, nr. 122, București
- Drăgulin, Sabin , Rădăcinile teoretice ale tradiționalismului românesc la junimiști, semănătoriști, poporaniști, socialiști. O istorie a ideilor politice, în *Sfera Politicii*, nr.153, Bucuresti
- Nica Constantin, Moise, Leonida, Neoconservatorism politic, în *Sfera Politicii*, nr. 153, Bucuresti
- Patapievici, Horia R., Teoria formelor fără fond, în *România Culturală*, nr. 11, 2005

Site-uri: <http://www.scritube.com/istorie/Utopia-lui-Eminescu16312101022.php>

"DIMITRIE CANTEMIR" CHRISTIAN UNIVERSITY
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

**Romanian Review of
Political Science and Communication**
Student Supplement

Issue 1 • 2014

BUCHAREST - ROMANIA

ROMANIAN REVIEW OF POLITICAL SCIENCE AND COMMUNICATION

Student Supplement

ISSUE 1 • 2014

INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Angelo Chielli

Professore aggregato di Filosofia politica
Università degli Studi di Bari “Aldo Moro”,
Bari, Italy

Victoria Gonta

Phd. in Psychology
Free International University from
Moldova, Chişinău, Republic of Moldova

Roberta Pace

Professore Associato
Dipartimento di Scienze Politiche,
Università degli Studi di Bari “Aldo Moro”,
Bari, Italy

Alain Parant

Senior Research
INED (Institut national d'études
démographiques), Paris, France

Corina-Adriana Dumitrescu

Professor
Rector, “Dimitrie Cantemir” Christian
University, Bucharest, Romania

Florian Răpan

Professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

Alexandru Radu

Professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

<http://rrpsc.ucdc.ro>

EDITOR-IN-CHIEF

Sabin-Daniel Drăgulin

Associate professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

Ilarion Țiu

Associate professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

MANAGING EDITOR

Maria Cernat

Associate professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

EDITORIAL TEAM

Daniel Buti
Dan Carbarău
Lucian Catrina
Gheorghe Ciascai
Nicolae Drăguşin
Alexandru Florian
Monica Mîtarcă
Anca Păușescu
Alina Pop
Camelia Runceanu
Marcela-Monica Stoica
Alexandru Ștefănescu

LAYOUT

Ilarion Țiu

SUMAR

SILVIA GABRIELA ROTARU <i>Personalizarea imaginii politice și campania electorală personalizată</i>	5
CĂTĂLINA BĂCIOIU <i>Dramaturgia comportamentului cotidian</i>	9
DENISA-ELENA MIHAIU <i>Dramaturgia comunicării cotidiene</i>	15
MIHAI ȘTEFĂNESCU <i>Critica economiei politice a semnelui</i>	25
CĂTĂLINA BĂCIOIU <i>Filmele hollywood-iene din perspectiva proppiană</i>	29

PERSONALIZAREA IMAGINII POLITICE ȘI CAMPANIA ELECTORALĂ PERSONALIZATĂ

*Silvia Gabriela Rotaru **

În contextul politic actual a miza doar pe votul politic poate fi de multe ori neavantajos pentru orice candidat pentru o funcție aleasă. Deși, simpatiile în rândul electorilor rămân aceleași în marea lor majoritate pe parcursul unei perioade îndelungate, încrederea în conceputul de partid politic în România este la cote foarte joase.

Trendul care se prefigurează în asemenea situație este personalizarea campaniilor electorale și mai ales a imaginilor oamenilor politici. Mai exact, politicienii își afirmă propria identitate politică, mai presus de partidul din care fac parte, promovând un profil construit pe mai multe paliere:

1. Profesia

Este un punct de plecare foarte potrivit și deosebit de important care acordă credibilitate și legitimitate

epistemică unui om politic. Spre exemplu, un avocat va cunoaște mai bine legile și principiile dreptului și ca atare va avea în vedere respectarea acestora și coerența legislativă, un medic va fi preocupat îndeosebi de sistemul sanitar și de politici publice pentru sănătate ș.a.m.d. De asemenea, profesia atrage alegătorii de o anumită clasă profesională și implicit socială.

2. Vârsta

De asemenea, poate fi un atu în capacitarea electoratului dintr-o anumită categorie de vârstă. Spre exemplu, politicienii tineri vor atrage mult mai ușor electoratul de vârstă apropiată, din aceeași generație.

3. Regiunea de proveniență

Acest aspect, odată exploatat aduce cu sine prestigiu și sentimentul de apartenență și de apropiere

* Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", Facultatea de Științe Politice, Master Relații Internaționale și Comunicare, anul I.

pe care oamenii din aceeași regiune geografică o resimt față de semenii lor. Apartenența la o anumită arie geografică aduce anumite atribute omului politic. Spre exemplu, se spune că ardelenii sunt mai serioși și mai calculați sau că bucovinenii sunt oameni patrioți care iubesc tradițiile ș.a.m.d. Sunt percepții populare care au rămas în mentalul colectiv de sute de ani și care cu greu pot fi schimbate.

4. Genul

Femeile reușesc să capaciteze mai bine femeile cu drept de vot, decât bărbații și invers. O doamnă politician care luptă pentru drepturile femeilor și împotriva violenței domestice și de gen va obține cu siguranță mai multe voturi din partea alegătorilor de sex feminin, decât a celor de sex masculin.

5. Pasiunile și hobby-urile

Un politician care promovează anumite activități recreative va fi simpatizat mult mai repede de cei care sunt pasionați de același lucru. Spre exemplu, un politician prezent la meciurile de tenis ar putea fi apreciat de iubitorii acestui sport.

Pe scheletul acestor aspecte se pot contura elementele unei campanii electorale personalizate, individualizate, bazate pe caracteristicile proprii. De asemenea, aceste elemente pot fi modelate în funcție de studiile și cercetările asupra electoratului țintă, care vorbesc despre preferințele acestora și despre ceea

ce le-ar plăcea să vadă sau să audă. În acest mod, pot fi construite mesajele de campanie. Bineînțeles că înainte de a începe contracția unei imagini politice personalizate, primul pas este definirea obiectivelor. Omul politic trebuie să își fixeze câteva repere finale: câte voturi dorește să obțină, ale cui voturi pot valora mai mult, dacă este important ca ceilalți candidați să obțină un scor cât mai mic sau eventual unul dintre aceștia, dacă se dorește denigrarea contracandidatului sau nu, adică ducerea unei campanii negative și nu una care să scoată în evidență calitățile proprii.

Un alt element important constă în ideea conform căreia omul politic trebuie să își cunoască bine electorii, să le urmărească evoluția necesităților și preferințelor și să identifice dacă acestea depășesc sau nu ordinul primar. Se poate dovedi catastrofal să adresăm un mesaj ce vizează necesitățile primare unui electorat cu un nivel de studii peste mediu și care prezintă nevoi de gradul doi sau trei (spre exemplu: nevoia de reformă în diverse domenii, de educație, de democrație, o situație financiară peste medie etc.); acționând și viceversa ar putea fi de asemenea un insucces. În cazul în care unui electorat fără studii și cu o situație financiară precară i se adresează un mesaj ce vizează nevoi de grad superior, precum cele enumerate mai sus, cel mai probabil campania de imagine se va dovedi un eșec. Deci, și acest aspect contează

foarte mult: cum, când și cui adresam mesaje? ce candidat candidează și unde?

Ca exemplu, putem observa actuala campanie electorală, în vederea alegerilor europarlamentare din 25 mai. Toate partidele politice încercă o personalizare a partidelor politice. Astfel, alianța electorală PSD-UNPR-PC mizează pe liderul propriu, Victor Ponta care deși nu candidează aduce capital politic și de imagine listei de candidați. PNL-ul și PD-L-ul se bazează promovarea candidaților eligibili, promovându-i pe fiecare în parte. Astfel, fiecare aduce cu sine un mesaj care îi este asociat cu caracter de motto. Așadar, analiza mai sus expusă se vede ca o prefigurare a unei recalibrării a ideii de campanie electorală și de capacitate de capital politic pe baze noi, care nu mai pune accent pe partide și alianțe, ci pe indivizi. Am putea vorbi despre o ideologie liberal a marketingului politic.

Dezavantajele acestei strategii apar în momentul în care au loc alegeri pe parcursul cărora votul în general este unul politic, în care oamenii votează liste de partid și nu un singur candidat. Astfel, electorii pot fi simpatizanții unui om politic, dar nu neapărat al partidului din care face parte. Aici intervine personalizarea puternic accentuată care în anumite condiții poate dăuna.

De asemenea, capitalul de imagine se câștigă în timp, prin activități repetate și mai ales prin atenta studiere a electoratului și a dorințelor sale. Pentru oamenii politici cu

demnități publice este mai ușor să ajungă la un grad de popularitate ridicat, prin promovarea propriilor acțiuni, a obiectivelor și a ideilor politice în care aceștia cred. Totuși, așa menționa că un grad mare de notorietate nu aduce neapărat cu sine și simpatia populară, și evident voturile.

Concluzia prezentei analize s-ar rezuma în a spune că în mod evident cheia succesului în alegeri în special, și în politică, în general este activitatea continuă, apropierea de oameni, îndeplinirea atribuțiilor date de lege pentru cei care îndeplinesc funcții publice, dar și capacitatea de a promova propriile activități, chiar dacă ele nu se materializează, deoarece pentru alegători contează implicarea și gestul de a încerca, chiar dacă pârghiile de reușită sunt limitate din diverse motive. La toate acestea așa adăuga și charisma sau priza la public, calitate care dacă nu există cu greu poate fi înlocuită.

Societatea românească este obișnuită cu imaginea oamenilor politici din postura de candidați și mai puțin cu imaginea pe care funcția ar trebui să le-o ofere.

Noii candidați se pot baza doar pe propriul program electoral, și deci pe acele promisiuni pe care le promovează, dar ce se întâmplă cu cei care au ocupat diverse funcții publice și în trecut? Răspunsul înclină a fi negativ, și poate că de aici pornește întregul haos din campaniile electorale din România. Aici mă refer la cele două ipostaze în care se află omul

politic de-a lungul carierei sale, cea în care se află în calitate de candidat și cea în care funcția sau demnitatea pe care o îndeplinește îl obligă să apeleze la încrederea votanților pentru legitimitate și suport popular ¹. Mesajul de continuitate devenit deja un leitmotiv, nu poate merge decât alături de prezentarea unor fapte benefice pentru comunitatea pe care candidatul a deservit-o. Este ine-

ficient a afișa loialitatea față de un cetățean care nu va putea nominaliza, nici măcar o activitate, sau un proiect de lege care să-l individualizeze pe acel candidat.

Note

¹ Tudor, Dorina, *Marketing politic și electoral*, Curs S.N.S.P.A., <http://ro.scribd.com/doc/12412601/marketing-politic>.

DRAMATURGIA COMPORTAMENTULUI COTIDIAN

*Cătălina Băcioiu **

Pentru a putea înțelege cele ce urmează a fi prezentate consider necesară explicarea termenilor de „interacțiune”, „interacționism” și „interacționism simbolic”.

Interacțiunea definește o formă de legătură a obiectelor, a fenomenelor etc., manifestată printr-o influențare, condiționare sau acțiune cauzală reciprocă.¹

Interacționismul – ca orientare sociologică - definește analiza secvențială² a interacțiunilor umane, fiind o modalitate explicativă a realității sociale.

Termenul de „interacționism simbolic” a fost lansat de către Herbert Blumer (într-un articol apărut în 1937 în cartea *Man and Society*³). În teoria sa, Blumer pune accentul pe interacțiune și pe semnificațiile și simbolurile vehiculate în cadrul acesteia.

Originalitatea interacționismului simbolic constă în considerarea acțiunii reciproce a ființelor umane și a semnelor care o scot în evidență drept un fenomen social major. În această viziune, entități precum societatea, instituțiile, clasele sociale sau conștiința colectivă nu există independent de acțiunile sociale.⁴

Unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai interacționismului simbolic este Erving Goffman – sociolog canadian cunoscut pentru studiile sale despre structura instituțiilor și configurația interacțiunilor sociale⁵.

Pentru această prezentare am ales capitolul cu numărul trei al volumului *Viața cotidiană ca spectacol*⁶ - Regiuni și comportamente regionale. În acest capitol autorul explică:

- Ce sunt regiunile
- Tipurile de regiuni.

* Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul I.

Date despre autor

Erving Goffman – fiul unor imigranți evrei ucraineni – s-a născut la 11 iunie 1922 în Canada.

Își obține diploma de licență la Universitatea din Toronto, Canada, în anul 1945, în anul 1949 își obține masteratul în discipline umaniste la Universitatea din Chicago, iar 1953 doctoratul.

A devenit una dintre figurile marcante ale sociologiei secolului douăzeci prin analizele sale asupra interacțiunii umane, bazându-și cercetările pe observație și nu pe metodele științifice formale. Celebrul sociolog moare la 19 noiembrie 1982 în Philadelphia, Pennsylvania, S.U.A.⁷

Dintre volumele scrise de Erving Goffman amintim: *The Presentation of Self in Everyday Life* (1956, iar în 1959 o ediție revizuită⁸) și *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity* (1963)

Între operele publicate în România se numără și volumul *Viața cotidiană ca spectacol*⁹

Publicarea acestei lucrări a schimbat conținuturile și abordările în scrierile despre comunicare, iar în sociologie a început să se consacre o nouă tematică. „*Rezonanțele ei teoretice au trecut și dincolo de granițele sociologiei, în psihologie sau psihopatologie, în antropologie sau chiar economie, inclusiv în arta teatrală și cinematografică.*” așa cum spune Lazăr Vlăsceanu¹⁰ în prefața volumului. (Erving Goffman, *Viața cotidiană ca spectacol*,

p.8).

Ce sunt regiunile?

Este necesar să lămurim de ce Goffman folosește limbajul dramaturgic și ce este performarea: „„*Dramaturgia socială*” este o tehnică de investigare și un mod de explicare. [...] *Conceptele utilizate sunt cele specifice spectacolului teatral: de la actor, personaj, mască și spectacol – la scenă, culise, decor, spectator (auditoriu), de la expresivitatea actoricească la „gestionarea impresiilor”*” explică Lazăr Vlăsceanu. (Erving Goffman, *Viața cotidiană ca spectacol*, p. 15).

Altfel spus Erving Goffman analizează și prezintă interacțiunile umane ca pe un spectacol de tetru, limbajul dramaturgic ajutându-l să apropie sociologia de literatura beletristică, scrierile sale devenind accesibile publicului larg.

Iată ce spune autorul: „*Când un individ joacă o partitură, el le cere implicit observatorilor lui să ia în serios impresia cultivată dinaintea lor. Li se cere să creadă că personajul pe care-l văd chiar posedă atributele pe care pare să le posedez, că sarcina pe care o îndeplinește va avea consecințele implicit pretinse în numele ei și că, în general lucrurile sunt ceea ce par să fie. La fel, există și opinia larg răspândită că individul performează și pune în scenă spectacolul „în beneficiul altor oameni”*” . (Erving Goffman, *Viața cotidiană ca spectacol*, p. 45)

Deci, performarea este interpre-

țarea unei partituri – a unui rol, făcând pentru public.

Autorul definește regiunile ca fiind locuri limitate „prin bariere de percepție”¹¹ arătând că regiunile variază în funcție de gradul de limitare sau mediile de comunicare unde apar „barierele de percepție”¹², la care se adaugă și granițe temporare.

Performările tind să satureze regiunea și timpul astfel încât indivizii localizați în acel spațiu, în acel timp, să poată observa performarea și să poată fi ghidați de definirea situației cultivate de performarea respectivă.

Tipuri de regiuni

În lucrarea sa, Goffman prezintă trei tipuri de regiuni:

- Regiunea expusă
- Regiunea ascunsă
- Exteriorul.

Regiunea expusă

Luând ca referință o anume performare, autorul folosește termenul de „regiune expusă” pentru a se referi la locul în care are loc performarea. Altfel spus, regiunea expusă este scena pe care se interpretează rolul.

Autorul arată că performarea într-o regiune expusă presupune un efort din partea performerului făcut pentru a cultiva aparența că activitatea lui în regiunea respectivă menține și întruchipează anumite standarde. Aceste standarde se împart în două grupări:

- unele au de-a face cu modul în care performerul își tratează pub-

licul atunci când este angajat în discuții cu acesta (aceste standarde fiind desemnate chestiuni de politețe);

- celelalte, referindu-se la modul în care se comportă performerul când este văzut și auzit de public, dar nu este angajat în discuții cu acesta, fiind numite „de adecvare”. Standardele de adecvare se împart în două subgrupări: *condiții morale* (sunt scopuri în sine și se referă la reguli privind non-interferența și non-agresarea altora, reguli privind proprietatea sexuală, respectul pentru cele sfinte, etc.) și *condiții instrumentale* (nu sunt scopuri în sine și se pot referi la îndatoriri de tipul celor pretinse de patron angajaților săi - spre exemplu: menținerea nivelului de muncă).

În studiul instituțiilor sociale este importantă descrierea standardelor predominante de adecvare, deși acest lucru este dificil pentru că de multe ori sunt considerate ca fiind de la sine înțelese¹³.

Ca formă de adecvare studiată în instituțiile sociale, autorul o prezintă pe cea rezumată sub sintagma „*fă-te că muncești*”: „*Muncitorii trebuie nu numai să producă o anumită cantitate într-un anumit interval de timp, ci și să fie pregătiți, la o adică, să dea impresia că muncesc din greu în acel moment.*” (Erving Goffman, *Viața cotidiană ca spectacol*, p.134)

Regiunea ascunsă

„Regiunea ascunsă” – culisele –

reprezintă locul în care apar aspectele suprimate în timpul performării și unde impresia cultivată de performare este contrazisă. Este, de obicei, separată de regiunea expusă printr-un perete, fiind dispusă într-un capăt al scenei pe care are loc performarea. Pentru că aici este locul în care performerul își iese din rol și se așteaptă ca nici un membru al publicului să nu-l deranjeze, este o zonă închisă publicului.

Dacă în regiunea expusă trebuie respectate chestiuni de politete și condiții de adecvare, în regiunea ascunsă controlul culiselor este cel mai important. El joacă rol semnificativ în procesul „*controlului muncii*” prin care indivizii încearcă să ridice o barieră în fața cerințelor presante: „*De asemenea, în multe servicii comerciale, clientul este rugat să lase acolo obiectul care are nevoie de reparații și să plece, astfel încât meseriașul să poată lucra în liniște.*” (Erving Goffman, *Viața cotidiană ca spectacol*, p.140)

Exteriorul

Exteriorul este o a treia regiune, una reziduală, care însumează toate locurile diferite de cele de mai sus. Importanța lui nu este legată de o delimitare a zonei, ci de indivizii din exterior – outsider-ii.

Outsider-ii sunt cei care intră neașteptat în regiunea expusă sau ascunsă a unei performări, schimbând performarea care era în desfășurare - și care nu era destinată outsider-ilor – într-una nouă care le este destinată.

În astfel de situații, cei care sunt martorii unui spectacol ce nu le era destinat se pot simți deziluzionați și de acest spectacol, dar și de cel care le era destinat, iar performerul poate deveni confuz. Soluția acestei probleme ar fi ca performerul să-și scindeze publicurile, adică publicul unui rol să nu fie și publicul celuiilalt rol.

Programarea performărilor îl ajută pe performer să-și țină publicurile separate, dar și să-și permită momente de relaxare între cele două performări. Dacă separarea publicurilor eșuează, iar un outsider intervine neprevăzut în performare, se creează probleme dificile în gestionarea impresiilor. Una din soluțiile propuse de autor pentru rezolvarea acestei probleme este aceea de a-l face pe nou-venit să se simtă de parcă era așteptat, o alta este aceea ca publicul deja prezent să accepte un statut temporar de culise.

Concluzii

Dincolo de explicarea tehnică (dacă se poate spune așa) a regiunilor și a tipurilor de regiuni, autorul aduce în atenția cititorului situații pe care acesta din urmă le întâlnește în fiecare zi, dar pentru care rar găsește timp să le observe sau să le analizeze. Toate aceste detalii sunt aduse în atenție și prezentate explicit astfel încât ajungi să observi și să analizezi lucruri și situații pe care, din obișnuința ca ele să fie ceea ce sunt, până mai ieri, nici nu le mai vedeai.

Note

¹ Academia R.S.R – Institutul de Lingvistică București, (1984), Dicționar explicativ al limbii române, București: Ed. Academiei R.S.R.

² Gordon Marshall, (2003), Dicționar de sociologie, București: Univers Enciclopedic

³ Document on-line, găsit la adresa <http://ilariontiu.wordpress.com/sectiunea-pentru-studenti/istoria-comunicarii>, accesat la data de 11.11.2013

⁴ Dicționar de sociologie, (1996), București: Univers Enciclopedic

⁵ Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu, (1998), Dicționar de sociologie, București: Babel

⁶ Erving Goffman, (2007), Viața cotidiană ca spectacol, București: Comunicare.ro

⁷ Document on-line, găsit la adresa <http://people.brandeis.edu/~teuber/goffmanbio.html>, accesat la data de 04.12.2013

⁸ Document on-line, găsit la adresa <http://people.brandeis.edu/~teuber/goffmanbio.html>, accesat la data de 04.12.2013

⁹ Erving Goffman, (2007), Viața cotidiană ca spectacol, București: Comunicare.ro

¹⁰ Lazăr Vlăsceanu – profesor de Sociologie, șef al catedrei de Sociologie în cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București

¹¹ Erving Goffman, Viața cotidiană ca spectacol, p.131

¹² „Astfel panourile de sticlă groasă, precum cele din cabinele de control ale stațiilor de emisie, pot izola o regiune auditiv, dar nu și vizual, în vreme ce un birou izolat prin pereți de scândură este izolat în sens opus.” (Erving Goffman, Viața cotidiană ca spectacol, p.131)

¹³ „Se știe, de exemplu, că diversele birouri de firme au standarde diferite privind conversația informală dintre funcționari, dar numai când se întâmplă să studiem un

birou între ai cărui angajați se află un număr considerabil de refugiați străini, înțelegem brusc că permisiunea de a face conversații informale poate să nu constituie și permisiunea de a face conversații informale într-o limbă străină.” (Erving Goffman, Viața cotidiană ca spectacol, p.134)

Bibliografie

Goffman, Erving. Viața cotidiană ca spectacol, București: Comunicare.ro, 2007

Academia R.S.R – Institutul de Lingvistică București. Dicționar explicativ al limbii române, București: Ed. Academiei R.S.R., 1984

Marshall, Gordon. Dicționar de sociologie, București: Univers Enciclopedic, 2003

Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu. Dicționar de sociologie, București: Babel, 1998

Dicționar de sociologie, București: Univers Enciclopedic, 1996

Document on-line, găsit la adresa <http://ilariontiu.wordpress.com/sectiunea-pentru-studenti/istoria-comunicarii>

Document on-line, găsit la adresa <http://sociology.about.com/od/Profiles/p/Erving-Goffman.htm>

Document on-line, găsit la adresa <http://people.brandeis.edu/~teuber/goffmanbio.html>

Document on-line, găsit la adresa <http://www.ucsc.edu/search/?cx=012090462228956765947%3AdOyvwq7bxee&cof=FORID%3A9&ie=UTF-8&q=goffman&x=0&y=0>

DRAMATURGIA COMUNICĂRII COTIDIENE

*Denisa-Elena Mihaiu **

Am optat pentru prezentarea acestei teme „Dramaturgia comunicării cotidiene”, având la bază lucrarea lui Erving Goffman¹, intitulată: „*Viața cotidiană ca spectacol*”². În această lucrare a sa, Goffman susține cu un devotament de nerecunoscut faptul că atunci când o persoană intră într-un anumit situație socială, ea vrea și are nevoie să cunoască unele lucruri despre ceilalți participanți la acea situație. De exemplu, vrea să știe vârsta, starea civilă, nivelul de educație, dacă ceilalți au anumite probleme de sănătate, nivelul de inteligență al acestora ș.a. Goffman spune că multe dintre aceste informații nu sunt în mod „natural” disponibile. Deci, s-ar putea să treacă o perioadă destul de lungă până ajungem să cunoaștem în întregime o persoană și să înțelegem cum funcționează un grup social într-o instituție sau o

oarecare situație socială dată. În plus, majoritatea interacțiunilor sociale implică judecăți, comportamente și cooperare.

Dramaturgia socială este prezentată de către autor ca fiind un anumit mod de abordare a comunicării cotidiene intermediare de limbajul verbal sau cel non-verbal, dar și o teorie a comunicării sociale în general. Individul este privit din această perspectivă precum un „actor în acțiune”. Dar, spre deosebire de actorul social, individul este un sine real, care se confruntă cu situații reale și imprevizibile, care își reinventează continuu propriile sale roluri, raportate la situațiile în cadrul cărora interacționează.

Analizând partea de început a lucrării „*Viața cotidiană ca spectacol*”, observăm faptul că autorul se concentrează asupra mai multor concepte, precum:

* Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul I.

- Cotidianul și relația individ-observator
- Comportamentul individului în raport cu cel al observatorului
- Controlul sinelui și concluzii finale

1. Cotidianul și relația individ-observator

„Viața cotidiană” este o noțiune relativă: definiția sa depinde în mare parte de cea a corespondentului său, în funcție de finalitatea procesului de definire și de criteriul clasificării; când i se opune, din punct de vedere temporal, ziua de sărbătoare, de concediu sau de vacanță, atunci desemnează activitatea noastră de toate zilele; dacă opusul său este însă viața de lux, atunci prin „viața cotidiană” înțelegem modul de a fi al muncitorului, prins în rutina programului său zilnic.

În introducere, autorul susține că atunci când un individ se află în prezența mai multor indivizi, de obicei aceștia au instinctul de a obține noi informații despre acea persoană sau instinctul de a face public ceea ce cunosc deja. Acest vizibil interes pentru individ are drept scop aflarea statutului socio-economic al acestuia, modul în care acesta se autostimează sau în care îi stimează pe cei din jur, aptitudinile sale, gradul de confidențialitate pe care îl deține etc. Chiar dacă aceste informații par neinteresante, obținerea lor reprezintă o mare ambiție pentru cei în cauză. Atunci când se cunosc mai multe detalii

despre un individ, putem contura o anumită situație, se oferă posibilitatea de a fi cunoscută de către oricine intenția pe care o are, dar se remarcă și intențiile pe care ceilalți le au în legătură cu el. Toate aceste informații legate de individ sunt utile pentru a se ghida drumul către un răspuns căutat și așteptat intens.

Autorul mai afirmă și faptul că observatorii pot colecta detalii prin intermediul mai multor surse de informații sau mai multor mesageri, dar și cu ajutorul unor vehicule care dețin aceste semne (numite în lb. engleză: *sign vehicles*) care au capacitatea de transmitere a informațiilor obținute. În cazul particular în care individul nu este cunoscut, acești observatori pot obține informații printr-o simplă analiză asupra individului, în care se axează pe: atitudine, înfățișare, dar și alte concepte care le permit să retrăiască experiențe anterioare avute cu alți indivizi care au o ușoară asemănare cu cei actuali, aici remarcându-se și aplicările unor stereotipuri neverificate. Ei pot presupune, având la bază aceste experiențe trecute, că doar un anumit tip de indivizi sunt ușor deranjați în legătură cu încadrarea lor într-o anumită situație socială. O altă modalitate de obținere a informațiilor este preluarea acestor detalii chiar din cele spuse de individ sau chiar din documentele scrise care atestă viața și statutul său. În situația în care se cunosc din experiențe anterioare unele detalii, se pune problema altfel: acum, ob-

servatorii se bazează pe unele presupuneri legate de persistența, dar și generalitatea unor trăsături psihologice ale individului, în scopul de a contura concret comportamentul său prezent și cel viitor.

Pe de altă parte, autorul lucrării, Erving Goffman susține faptul că nu vor putea fi observate informații convingătoare și extrem de utile observației atunci când personalitatea reală a individului analizat este într-o oarecare măsură acaparată de cei din jurul său. O mare parte dintre faptele cu adevărat importante se petrec în exteriorul locului și timpului specific interacțiunii sau sunt greu de dedus, fiind ascunse cu multă rigurozitate. Un bun exemplu este acela că atitudinile adecvate sau neadecvate, credința sau chiar emoțiile individului pot fi ușor de vizualizat chiar și indirect, prin propriile sale mărturisiri sau chiar prin intermediul unui comportament expresiv involuntar. Într-o situație asemănătoare, în cazul în care individul distribuie în mod direct celor din jur un produs sau un simplu serviciu, acestora le va fi ușor de remarcat faptul că în nu este un cadru adecvat pentru a trage o concluzie referitoare la acel individ, așa cum spune autorul: „*nu beneficiază de locul și de timpul necesar pentru a mânca plăcinta în interiorul căreia se află răvașul*”³. Sunt nevoiți să înțeleagă faptul că acel cadru nu le este favorabil observării directe a individului. În legătură cu acest lucru și-a exprimat ideea și Gustav Ichheiser⁴, care

la rândul său afirmă că individul are obligația de a oferi în mod voluntar sau involuntar elemente care să fie caracteristici sinelui, fiind răsplătit cu o reacție de grațitudine din partea celorlalți.

Tot autorul afirmă și că expresivitatea pe care o dezvoltă individul (modul prin care acesta transmite anumite impresii celor din jur) constă în două tipuri de activitate semiotică: cea expresie pe care o dă, dar și cea pe care o transmite.

- expresia pe care o dă : se bazează, în principiu, pe simboluri sau substituite verbale; acestea sunt folosite doar pentru a transmite informația pe care cei din jur o asociază cu aceste simboluri sau substituite verbale; este o comunicare cu sens tradițional, fără a lăsa loc de interpretare.

- expresia pe care o transmite: implică o cantitate diversificată de acțiuni, pe care cei din jur le pot percepe ca fiind simptomatice pentru actor; pe de altă parte, acțiunea respectivă a fost transmisă cu alt scop decât informațiile transmise pe această cale.

Cu toate acestea, autorul Erving Goffman ne informează de faptul că această diferență dintre cele două este doar pentru a ne introduce în această discuție. Un individ are capacitatea de a transmite voluntari dezinformări cu ajutorul ambelor tipuri de comunicare, cum ar fi: prin înșelăciune sau prin disimulare.

Pentru a dezvolta această problemă a comunicării, autorul susține faptul că atunci când un

individ își desfășoară activitatea în apropierea altor persoane , activitatea pe care o desfășoară va tinde spre a avea un caracter promisiv. În acest timp , cei din jurul să vor fi nevoiți să își pună toată încrederea în acel individ, oferind replici adecvate pentru a întreține o comunicare decentă(în această situație apar procese de inferență în concordanță cu partea fizică a lumii; astfel , obiectele aflate în desfășurarea acestui proces au proprietatea de a facilita sau a îngreuna inferența).O cantitate de informație deținută de către observatori în legătură cu o anumită persoană reprezintă gradul de siguranță pe care indivizii îl percep în procesul de inferență, care variază dependent. Pe de altă parte, autorul afirmă că nicio cantitate de informații nu diminuează necesitatea acționării în raport cu inferențele. Așa cum a enunțat și William I. Thomas⁵ , trebuie să înțelegem că nu noi suntem cei care ne conducem viața, nu luăm deciziile și de asemenea nu ne îndeplinim scopurile nici practic, nici teoretic; viața noastră este constituită dintr-un proces de inferență . El a dat sens acestei afirmații prin următorul exemplu: *„Să zicem că sunt oaspetele dumneavoastră. Nu știți și nu puteți determina științific dacă vă voi fura banii sau argintăria. Dar, prin inferență, nu o voi face și, tot prin inferență, mă acceptați ca oaspete”*⁶.

2. Comportamentul individului în raport cu cel al observatorului

În continuarea acestei introduceri, autorul pune accentul pe individul care se remarcă în fața observatorilor. Scopul acestuia este de a se face apreciat sau de a îi face pe cei din jurul său să se simtă apreciați sau să le facă relativ cunoscută părerea pe care și-a format-o în legătură cu ei sau poate alege să nu obțină nici un fel de impresie. De asemenea, individul poate opta pentru crearea unei atmosfere încărcată de armonie, dar poate la fel de bine să acționeze într-o manieră care să îi conducă în neant , dar și să îi insulte prin diferite gesturi subtile. Fără a ține cont de obiectivul pe care îl deține sau nu individul, interesul pe care acesta are trebuie să fie concentrat asupra atitudinii și feed-back-ului celorlalți. În acest caz, controlul individului derivă din influențarea definiției pe care cei din jurul său o dețin legat de situația existentă. Este cunoscut și faptul că un individ poate acționa în modul în care deține capacitatea maximă de a manipula observatorul într-o manieră direct proporțională cu planul său. În momentul în care el își face simțită prezența în fața observatorului are obligația de a transmite întocmai ceea ce dorește să se înțeleagă din exterior. Pentru această afirmație, autorul a oferit un exemplu concret: dacă o tânără este catalogată de colegile de cămin în funcție de apelurile telefonice

primitive, putem crede și posibilitatea că unele fete vor aranja această acțiune de primire a unor apeluri pentru a deveni mai populare . Legat de acest exemplu se remarcă și afirmația lui Willard Waller⁷: „Mulți observatori au remarcat că o tânără chemată la telefon, într-un cămin va lăsa persoana respectivă să-i strige numele de mai multe ori pentru a da astfel posibilitatea colegelor să audă că este solicitată”.⁸

Autorul specifică faptul că va fi abordată mai în detaliu comunicarea prin expresii transmise , chiar dacă este catalogată drept : teatrală, contextuală, nonverbală , nonintențională sau trucată. Pentru a dezvolta această afirmație, Goffman a analizat un incident descris într-un roman al cărui nume nu îl precizează, dar oferă detalii despre un turist englez numit Preedy apare pe plaja unui hotel din Spania. Autorul acestui roman evidențiază faptul că acest turist este puternic preocupat de modul în care cei din jurul săi îi apreciază aspectul fizic. Acesta susține și că îl putem asocia pe Preedy cu anumite culori mai întunecate mergând pe ideea că el are drept scop crearea unei impresii false , voluntar sau involuntar. Deși el crede ca impune această impresie, adevărul este diferit: orice persoană își crează în mod automat o opinie despre cineva aflat în apropierea lor.

În concordanță cu acest exemplu dat, autorul Erving Goffman susține faptul că un individ își calculează cu exactitate mișcările pentru

a influența răspunsul celorlalți conform bunului său plac. În alte situații, chiar dacă își va calcula atent mișcările, acestea nu vor fi întocmai adecvate, inducând un răspuns mai amplu decât o aprobare vagă , specific statutului social al grupului în care activează în acel moment. De multe ori, experiențele anterioare îl vor determina pe individ să acționeze într-un mod bine delimitat, chiar dacă el nu este conștient sau dornic să creeze exact acea impresie. Observatorii pot să fie impresionați de capacitatea individului de a transmite o informație sau îl pot judeca într-un mod incorect , neavând la bază motive puternic justificate. Indiferent de situație, simpla reacție a observatorilor poate fi catalogată precum o viziune pragmatică sau chiar funcțională, și astfel afirmăm cu certitudine faptul că individul a transmis bine o definiție exactă a situației , inducând o stare specifică acesteia.

Cu toate acestea, autorul evidențiază și ideea de existență a unui aspect determinat de reacțiile celorlalți.Ținând cont de faptul că un individ tinde să se plaseze singur într-o lumină favorabilă, cei care asistă la această acțiune pot privi din două unghiuri:

- într-un unghi este oarecum ușor individului să manipuleze situația dezvoltată de către el

- în alt unghi , acesta nu deține controlul și nici nu transmite o preocupare prea mare, lucru care poate fi concluzionat cu ușurință din

impresia transmisă; această acțiune îl plasează într-un colț în care toți îl analizează dur pentru a verifica validitatea lucrurilor transmise.

Autorul Erving Goffman aprofundează acest aspect cu un exemplu adecvat: nevasta unui țăran din insula Shetland, deținând sarcina de a servi cu mâncăruri tradiționale un vizitator care provine din centrul Angliei, va asculta tot ceea ce afirmă el în legătură cu mancarea delicioasă aprobând cu un zâmbet politicos; simultan, ea trebuie să urmărească rapiditatea cu care vizitatorul îndreaptă limba din nou plină la nivelul gurii, dar și pofta cu care savurează sau nu mâncarea, toate acestea reprezentând modalitatea de verificare a celor spuse de oaspete. Aceeași femeie este situată și în ipostaza în care trebuie să afle ce părere deține o persoană A despre altă persoană B, dar este nevoită să aștepte reuniunea celor două persoane în care persoana B va întreține o discuție și cu o persoană C. În continuare, ea va examina expresia facială a persoanei A, care urmărește această discuție dintre B și C. Neputând să se tempereze tot timpul deoarece simte un discomfort, A va lăsa timp femeii a-și contura o părere. Această analiză fiind o observare a unui observator neobservat. Ținând cont de faptul că orice persoană își poate controla o perioadă nedeterminată de timp comportamentul, putem lua în vedere și varianta în care individul va adopta un comportament considerat informativ și de încrede-

re, prin verificarea aspectelor controlabile ale comportamentului său cu ajutorul celor mai puțin controlabile. Imaginăm următoarea scenă: pentru a fi acceptat în interiorul unui cerc social de dimensiuni reduse, participantul observator poate adopta o privire aprobatoare, dar pe care o poate menține pe tot parcursul discuției pe care o urmărește; în cazul prezent, observatorii observatorului vor întâmpina dificultăți în analiza poziției acestuia.

3. Controlul sinelui și concluzii finale

Un alt exemplu precis al autorului este următorul: tot în insula Shetland, în momentul când unul dintre vecini vine pentru a bea o ceașcă de ceai, acesta lasă ușor de identificat pe chipul său un zâmbet cald în timpul când pășește în casă; în lipsa unor obstacole fizice în exteriorul casei, dar a unei luminozități scăzute în interior permit vizualizarea ușoară a vizitatorului în drumul spre casă, localnicii observă cu atenție modul în care acesta își modifică expresia facială, de la una negativă, către una ușor pozitivă. Dar, unii vizitatori cunosc faptul că în acel timp ei pot fi priviți de viitoarele gazde, adoptă o expresie facială sociabilă cu mult înainte de a se apropia de casă, în scopul menținerii unei imagini constante.

Goffman definește acest tip de control asupra sinelui precum reinstaurarea simetriei procesului de comunicare și pregătirea scenei

pentru punerea în practică a unor anumite tipuri de informații. Deoarece observatorii sunt oarecum încrezători în sentimentele dezvoltate de individ, acesta poate avea multe beneficii dacă știe cum să le gestioneze. Deși ei cunosc faptul că individul manipulează ceea ce simte, ei caută în actul său de manipulare o oarecare reflecție a atitudinii pe care o adoptă necontrolat. Acest fapt asigură din nou controlul asupra comportamentului unui individ, dar de această dată totul stă deasupra comportamentului său presupus necontrolat, ajungându-se la o restabilire a simetriei acestui proces al comunicării. Arta prin care efortul unui individ ajunge până la neintenționalitatea calculată duce cu gândul că ar fi dezvoltată mai mult decât capacitatea proprie de manipulare a comportamentului, lăsând posibilitatea martorului de a manevra comportamentul real al actorului.

Autorul justifică faptul că atunci când un individ conturează o definiție a unei situații în momentul în care se prezintă în fața altor persoane, este necesar să evidențiem și cei care îl privesc, chiar dacă adoptă un rol pasiv, vor contura la rândul lor o definiție situației respective, în concordanță cu răspunsurile și firul acțiunilor îndreptate către individ. În general, definițiile specifice situației conturate de mai mulți participanți se află într-un perfect sincron pentru a nu cauza apariția unei contradicții deschise. Deci, nu

își va face prezența acel tip de consens specific unui individ prezent care exprimă cu o mare candoare sentimentele reale și acceptă în același timp sentimentele celorlalți. Acest exemplu de armonie are o latură optimistă, dar care nu este obligatoriu pentru ca societatea să funcționeze corect. Din acest motiv, participanților le este recomandat să își exprime sentimentele adevărate care le au în momentul respectiv, pentru a putea transmite un rezumat al acelei situații, despre care ceilalți vor avea o părere adecvată. O menținere permanentă a acestei arii de înțelegere, a unui consens ireal este ușurată de faptul că oricare dintre participanți își maschează dorințele personale în umbra unor afirmații, având la bază ipoteze pe care ceilalți sunt nevoiți să le adopte. Astfel, s-a creat o gamă largă de diviziune care are la bază munca definirii. Prin urmare, oricare participant are drepturi să întrunească un set al regulilor oficiale, dar provizorii care să cuprindă probleme existențiale pentru sine, dar mai puțin importante pentru cei din jurul său; un bun exemplu constă în raționalizările și justificările care stau la baza motivării trecutului său. Drept mulțumire, el își va rezerva dreptul de a vorbi sau de a se angrena în discuții complexe pentru ceilalți, dar cu o importanță mai mică pentru el. Astfel ia naștere un nou tip de comunicare, numit „modus vivendi” interacțional (constă în acordul real care va avea la bază pretențiile asupra unei proble-

me din acel moment). Dar nu va lipsi nici acordul real care are la bază dorința în a evita un conflict deschis în legătură strânsă cu definirea aceleli situații.

Pentru a încheia această introducere a sa, autorul Erving Goffman oferă definiția concretă a unor concepte precum:

- *interacțiunea* = influența reciprocă a mai multor indivizi asupra acțiunilor altora, atunci când se află în apropiată prezență fizică

= suma actelor care se petrec cu un anumit scop sau ocazie, numai atunci când un număr precis de indivizi se află tot timpul unul în prezența celuilalt

- *performare* = activitatea caracteristică unui anumit participant, cu o ocazie precisă, și care ajută prin orice tip de influențare asupra celorlalți participanți

- *rol* = un model de acțiune stabilit anterior, care se desfășoară pe parcursul unei performări, dar poate fi prezentat sau preluat și cu alte scopuri sau ocazii

- *relație socială* = un individ sau un performer au același rol în fața unui public comun, în diverse ocazii.

În concluzie, teoria lui Goffman despre managementul impresiilor este relevantă pentru că sugerează un număr de similarități existente între interacțiunea personală și secvențele televizate. Amândouă implică generarea unor stimuli sociali foarte importanți și percepe-

rea acțiunii sau a personajelor în funcție de contextul social și cooperarea personală. Legătura dintre codurile interpersonale și înțelegerea secvențelor televizate este simbolică pentru că imaginile de televiziune sunt simbolice în raport cu experiențele de viață. Din această cauză nu răspundem situațiilor televizate în același mod în care am face-o într-o situație reală, dar noi răspundem totuși conceptului de situație reală.

Dacă autorul a avut dreptate în presupunerea lui după care comportamentul interpersonal este la fel ca drama în care scenariul depinde de modul în care îți controlezi performanțele și restricțiile pe care le impui celorlalte personaje, atunci media poate repune problema dramei în întregul ei sens. Acestea pot schimba scena pe care omul își joacă propriul rol și poate alterna identitatea și mărimea audienței acestora. Ca un rezultat, televiziunea poate schimba tipul și calitatea accesului și relațiilor pe care le au oamenii între ei și astfel pot afecta natura rolurilor care pot fi jucate cu succes în viața reală.

Note

¹ Sociolog și scriitor american, Erving Goffman, născut în anul 1922 în Canada, își obține masteratul în discipline umaniste la Universitatea din Chicago în anul 1949, iar doctoratul, în 1953. Cea mai mare contribuție a sa la teoria socială este studiul despre interacțiunea simbolică, în perspectivă dramaturgică, în dezvoltarea teoriei sale

microsociologice simțindu-se și influența unor sociologi renumiți, ca George Herbert Mead sau Herbert Blumer.

² Una dintre cele mai cunoscute opere ale lui Goffman este „Viața cotidiană ca spectacol”, publicată la București, în anul 2003 de Editura Comunicare.ro, în traducere de Simona Drăgan și Laura Albușescu. Prin intermediul acestei cărți, Erving Goffman elaborează viziunea dramaturgică în interacțiunea umană. El sugerează că viața este asemenea unui teatru, portretizând importanța acțiunii umane.

³ Expresie preluată din lucrarea „Viața cotidiană ca spectacol”, scrisă de Erving Goffman.

⁴ În urmă cu aproape 50 de ani, Gustav Ichheiser a început să publice scrierile sale limba engleză pe percepția socială în relațiile dintre națiuni. Această lucrare reintroduce perspectiva sociopsihologică bazată pe relații internaționale și istoria ideilor în psihologie socială politic.

⁵ William Isaac Thomas (1863-1947) a fost un sociolog american. El este cunoscut pentru munca sa inovatoare în sociologia migrației pentru care a cooperat cu Florian Znaniecki el, și pentru formularea lui a ceea ce a devenit cunoscut sub numele de teorema lui Thomas, un principiu fundamental de sociologie: „Dacă oamenii definesc situații la fel de real, ele sunt reale în consecințele lor „.

⁶ Citat preluat din opera lu Erving Goffman , „Viața cotidiană ca spectacol”

⁷ Willard Walter Waller (1899–1945) a fost un sociolog american. O mare parte din

cercetările sale erau despre sociologia familiei, sociologia educației și sociologia militară. Lucrarea „*The Sociology of Teaching*”(1932) a fost descrisă ca un „clasic timpuriu” în domeniul sociologiei educației. Înainte de moartea sa subită, a fost recunoscut ca fiind unul dintre cei mai proeminenți savanți în domeniul sociologiei.

⁸ Citat preluat din opera lu Erving Goffman , „Viața cotidiană ca spectacol”

Bibliografie

Goffman, Erving, (2003) „*Viața cotidiană ca spectacol*”.

www.scribd.com, Accesat la data de 14 decembrie 2013 la adresa <http://www.scribd.com/doc/93023160/Sociologia-dramaturgică>

education.stateuniversity.com, accesat la data de 14 decembrie 2013 la adresa <http://education.stateuniversity.com/pages/2540/Waller-Willard-W-1899-1945.html>

www.jstor.org , Accesat la data de 14 decembrie 2013 la adresa <http://www.jstor.org/discover/10.2307/3791479?uid=3738920&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&uid=21103130103711>

CRITICA ECONOMIEI POLITICE A SEMNULUI

Mihai Ștefănescu *

Jean Baudrillard¹ publică cartea cu titlul *Societatea de consum* în care aduce o critică severă a societății capitaliste. Textul are ca și punct de vedere, în societatea actuală, modul în care comportamentul de consum este și comportament de comunicare. În cele ce urmează voi trata anumite subiecte pe baza textului lui Baudrillard.

Modul specific din care se trece de la natură la cultură

Autorul pornește de la ipoteza că prin consum se asigură ordinea semnelor și integrarea grupului, fiind în același timp un sistem de valori ideologice și un sistem de comunicare, o structură de schimb. Pornind de la ipoteză, Baudrillard definește consumul ca *exclusivitate a plăcerii*. Plăcerea având ca rol consumul pentru sine, însă consumul implică mai mult decât *sinele*, el înglobând

schimbul de valori codificate dintre toți consumatorii. În acest caz plăcerea creează o iluzie asupra consumatorului. Consumul fiind un ansamblu de semnificații asemănător limbajului sau felului de înrudire în societatea primitivă. Ne este relatat și principiul lui Levi-Strauss² în care consumul nu este definit de plăcere și satisfacție, ci ca un sistem de valori, un cod de obiecte-semne și diferențe. Făcând o asemănare între sistemul de înrudire și sistemul de consum, sistemul de înrudire fiind un fel de comunicare între grup și indivizi. Exact ca și sistemul consumului bio-funcțional și bio-economic de produse și bunuri care este înlocuit de unul sociologic de semne. Esențiala funcție a obiectelor fiind aceea de a asigura un anumit tip de comunicare.

Trecerea de la natură la cultură este modul în care sistemul primar

* Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul I.

de consum se modifică în societatea contemporană devenind un sistem de transmitere a valorilor, a semnificațiilor. Cumpărarea, vânzarea, circulația bunurilor fiind un limbaj prin care societatea comunică.

Care este distincția dintre cetățeanul consumator și puritan?

Jean Baudrillard relatează că în societatea de astăzi, consumul devine o datorie cetățenească, nefiind un drept sau o poftă a consumatorului. Ni-se aduce la cunoștință perspectiva cetățeanului modern în antiteză cu puritanul, principalul motiv de producere a obiectelor pentru cetățeanul modern fiind acela de a-și satisface plăcerile devenind o *întreprindere de plăcere și satisfacție*. Pe când puritanul este mai atent cu producerea, gândindu-se mai mult la practica produselor. Consumatorul modern s-a axat mai mult pe re-inventarea producției în scopul satisfacerii plăcerii și nu pe a producției prin muncă, el tinde să devină asocial dacă se mulțumește cu ceea ce are, având nevoie de existența unui ciclu perpetuu pentru a face față consumului din societatea modernă.

La ce se referă conceptual de fun morality?

Conceptul de *fun morality* se referă la ideologia omului modern care este *disperat* în a nu rata cumva o plăcere, o senzație, trăirea unei noi experiențe din proveniența

consumului.

De ce spune Baudrillard că cetățeanul consumator nu are dreptul să nu fie fericit?

Conform definiției lui Emile Durkheim ³în care consumatorul acționează doar în cadrul unor constrângeri a regulilor sociale, având libertate. Consumul este o constrângere, o morală, o adevărată instituție, afirmă autorul. Dar în societatea actuală este încurajată gândirea hedonistă, cultul plăcerii în care mereu cumperi și ești mereu fericit fără a avea nici o grijă. Consumul se învață cu ajutorul creditului elimină vechea gândire de a face economii și introduce consumatorii într-o economie forțată. Se bazează pe lipsa grijilor în care cumpărătorul este relaxat având în cap idea forțată de *cumperi acum și plătești mai târziu* (*unul din sloganele des utilizate în spoturile publicitare de către agențiile bancare*). În text autorul subliniază că omul și prioritățile sale sunt un factor important în noua ideologie a societății de consum, acestea fiind doar de fațadă și că producția, consumul reprezintă un system logic de lărgire a forțelor productive și de control a acestora. Temele puritane ale economisirii fiind înlocuite de noiile tematici precum non-calculul, plăcerea extremă.

Ce spunea Eisenhower despre consum ca obligație?

În anul 1958 președintele

Eisenhower⁴ spunea că încurajarea grupurilor private prin grațierea acestora de la plata impozitelor va aduce un beneficiu economiei, înlocuind impozitul cu prestație socială. Avem ca exemplu anul 1954, spune revista *Time*, în care oamenii și-au îndeplinit datoria civică ajutând la creșterea economiei comparând diverse produse (aer condiționat, cuțite de tăiat carnea, etc.), suma din deducerile fiscal fiind de 9 miliarde de dolari.

Afirmația lui Paul Fabra cu privire la statutul individului.

În anul 1969, Paul Fabra⁵ publică în *Le Monde*⁶ un articol cu titlul *Superprofiturile și monopolizarea economiilor de către marile companii*. În acest articol discutându-se caracteristicile de care are nevoie sistemul și anume oamenii ca muncitori (munca salariată), ca surse de economii fiind impozitele și împrumuturile. Însă cea mai mare nevoie fiind oamenii în calitate de consumatori.

La ce se referă contradicția profundă a societății civile și politice?

Capitalismul se bazează pe un sistem de valori individuale amestecate cu altruism, în stadiul concurenței, spune autorul. Devenind iluzia unei societăți altruiste, având ca scop punerea în umbra a rivalităților sociale. Controlul social este realizat prin prisma consumului, devenind un joc din care nu mai există scăpare.

Este totuși întrebător faptul că nu

au existat multe manifestații, răsculări împotriva fenomenului de consum, cu excepția anului 1968 în care americancele și-au ars sutienele în public (No Bra Day). Consumatorul devine solitar, obiectul izolează și ca exemple sunt date emisiunile vizionate la televizor în familie, publicul stadioanelor sau al cinematografelelor. Se poate întreține o revoltă împotriva televiziunii, însă aceasta nu va înceta să existe. Consumul este foarte bine orchestrat însuflând fiecărui consumator un cod specific.

În cele din urmă, conform lui Jean Baudrillard, consumatorul din zilele noastre comunică prin intermediul produselor cu întreaga societate. Prin achiziționarea obiectelor, acesta înglobează o serie de valori ce sunt transmise mai departe către ceilalți consumatori, mai exact un limbaj codificat.

Note

¹ Sociolog francez (1929-2007).

² Antropolog și etnolog francez (1908-2009).

³ Sociolog francez (1858-1917).

⁴ A fost al 34-lea președinte al Statelor Unite ale Americii în perioada 1953-1961.

⁵ Jurnalist francez.

⁶ *Le Monde*.

Bibliografie

Jean Baudrillard (2008), *Societatea de consum: mituri și structuri*, București: comunicare.ro.

www.wikipedia.ro (2013).

FILMELE HOLLYWOOD-IENE DIN PERSPECTIVA PROPPIANĂ

*Cătălina Băcioiu **

Filmul a avut, poate, dintre toate formele artistice, cea mai rapidă traiectorie ascensională și putem afirma cu certitudine că procesul de transformare continuă cu aceeași uluitoare viteză. Această ascensiune a făcut ca filmul, ca și fenomen mass media, să suscite interesul cercetătorilor și publicului deopotrivă. Dacă primii au analizat științific cinematografia, următorii au trăit poveștile. Dar nu cumva filmul este un alt fel de poveste?

Tema acestei lucrări poate fi sintetizată sub formă unui titlu: Filmele hollywood-iene din perspectivă proppiană.

Ipoteza

Ipoteza acestei cercetări are ca suport observația că filmele hollywood-iene păstrează un anumit tipar și transmit un anumit mesaj: există în toate filmele un erou, un

antierou, un personaj feminin care este – de regulă – iubita eroului, unul –două personaje care intervin în acțiune favorabil eroului, iar mesajul transmis este că binele învinge răul.

Plecând de la cele de mai sus, se avansează ipoteza că personajele filmelor hollywood-iene sunt o replică a personajelor proppiene ale basmului.

Teoria

Pentru partea teoretică a cercetării s-a folosit „Morfologia basmului” – studiul lui Vladimir Propp – în care autorul face o amplă analiză a basmului, descriind, printre altele, sfera de acțiuni și atributele specifice fiecărui personaj astfel încât el poate fi recunoscut cu ușurință.

Fiind o cercetare cantitativă și nu una calitativă, s-a recurs la a se extrage din partea teoretică criteriile

* Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul I.

care stau la baza alegerii personajelor de film ca fiind corespondentele personajelor de basm. Conform teoriei proppiene fiecărui personaj de basm îi corespund o serie de atribute fizice (și / sau morale) și o sferă de acțiuni. Astfel, eroul este tânăr, frumos, mărinimos și acționează întotdeauna în sfera acțiunilor pozitive - ajută, apără, salvează, etc; falsul erou este cel care încearcă să-și asume meritele eroului, dar care este mereu demascată; fata de împărat este tânără, frumoasă, blândă și este, de obicei, "recompensată" pentru erou; ajutorul năzdrăvan - cel mai adesea este un personaj înzestrat cu calități miraculoase care îi vine mereu în ajutor eroului; răufăcătorul este construit în antiteză cu eroul - el este urât și rău, iar sfera acțiunilor lui cuprinde lupta cu eroul, pagube, răpiri, distrugerii, etc.

Conform aceleiași teorii, eroul trece cu bine prin toate încercările, îl învinge pe răufăcător și este recompensat în toate basmele.

Metoda

Unitatea de analiză este filmul - ca produs, mai exact personajele filmelor și modul în care au fost construite (în sensul în care personajul de film respectă atributele fizice și/sau morale și sfera de acțiuni caracteristice descrise de Propp în studiul său).

Filmele vizionate au fost alese din topul IMDB¹ - U.S. Box Office, iar alegerea lor s-a făcut aleatoriu - fiecare al treisprezece-lea film din

box office-ul american - rezultând următoarea listă:

Spider-Man 2 (2004)

Pirații din Caraibe: Blestemul perlei negre (2003)

Căpitanul America: Războinicul iernii (2014)

Misiune imposibilă 2 (2000)

Mumia revine (2001)

Batman Forever (1995)

Rise of the Planet of the Apes (2011)

Kung Fu Panda 2 (2011)

G.I. Joe: Ascensiunea cobrei (2009)

Ora de vârf (1998)

Superman (1978)

2 Fast 2 Furious (2003)

Van Helsing (2004)

Wild Wild West (1999)

Cei ce veghează (2009)

In the Line of Fire (1993)

Die Hard: With a Vengeance (1995)

Prințul Persiei - Nisipurile timpului (2010)

Real Steel (2011)

Blade II (2002)

Corpusul

Fiind o analiză cantitativă, s-a urmărit cât de des, și în câte filme, se regăsesc personajele proppiene. S-a realizat tabelul în care s-au notat fil-

mele vizionate, personajele proppiene și s-a marcat fiecare personaj proppian care a fost regăsit în film. Analiza acestui tabel va confirma sau va infirma ipoteza acestei cercetări.

Din analiza tabelului reies următoarele rezultate: dintr-un total de 20 de filme în 19 filme există eroul, în 18 filme există răufăcătorul, în 16 filme există ajutorul năzdrăvan, în 15 filme există fata de împărat, iar falsul erou apare în 3 filme.

Așa cum se vede și în tabel, filmul *Rise of the Planet of the Apes* (2011) este singurul în care nu am regăsit personajele proppiene, iar la filmul *Pirații din Caraibe – Blestemul Perlei Negre* (2003) personajele erou și răufăcător sunt bifate de câte două ori. Dacă în cazul filmului *Pirații din Caraibe – Blestemul Perlei Negre* (2003) este vorba de două povești diferite, fiecare cu eroii ei, în cazul filmului *Rise of the Planet of the Apes* (2011) personajele proppiene nu se regăsesc. Filmul este o poveste științifico-fantastică în care nu se poate face o diferență clară a atributelor fizice (și / sau morale) și a sferei de acțiuni specifice personajelor proppiene.

Concluzii

Având în vedere faptul că personajele proppiene principale – eroul, răufăcătorul, fata de împărat – se regăsesc în 15 din cele 20 de filme, iar personajele proppiene secundare – falsul erou și ajutorul năzdrăvan – apar și ele în 17 din cele 20 de filme (falsul erou în 2 din cele 20 de filme, ajutorul năzdrăvan în 16 filme) se poate spune că ipoteza de la care s-a pornit această cercetare se confirmă. Se consideră necesară observația conform căreia, așa cum reiese din analiza tabelului, falsul erou nu apare în toate filmele, dar această situație nu afectează personajele și acțiunea filmului. Chiar și în lipsa falsului erou filmele analizate respectă perspectiva proppiană asupra personajelor basmului. Altfel spus, personajele de film sunt replici ale personajelor de basm, iar filmul în sine este o poveste.

Note

¹ Document online, găsit la adresa http://www.imdb.com/search/title?at=o&genres=action&sort=boxoffice_gross_us&title_type=feature, accesat la data de 12.05.2014

“DIMITRIE CANTEMIR” CHRISTIAN UNIVERSITY
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

**Romanian Review of
Political Science and Communication**
Student Supplement

Issue 2 • 2015

BUCHAREST - ROMANIA

ROMANIAN REVIEW OF POLITICAL SCIENCE AND COMMUNICATION

Student Supplement

ISSUE 2 • 2015

INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Angelo Chielli

Professore aggregato di Filosofia politica
Università degli Studi di Bari “Aldo Moro”,
Bari, Italy

Victoria Gonta

Phd. in Psychology
Free International University from
Moldova, Chişinău, Republic of Moldova

Roberta Pace

Professore Associato
Dipartimento di Scienze Politiche,
Università degli Studi di Bari “Aldo Moro”,
Bari, Italy

Alain Parant

Senior Research
INED (Institut national d'études
démographiques), Paris, France

Corina-Adriana Dumitrescu

Professor
Rector, “Dimitrie Cantemir” Christian
University, Bucharest, Romania

Florian Răpan

Professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

Alexandru Radu

Professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

<http://rrpsc.ucdc.ro>

EDITOR-IN-CHIEF

Sabin-Daniel Drăgulin

Associate professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

Ilarion Țiu

Associate professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

MANAGING EDITOR

Maria Cernat

Associate professor
Faculty of Political Science, “Dimitrie
Cantemir” Christian University, Bucharest,
Romania

EDITORIAL TEAM

Daniel Buti
Dan Carbarău
Lucian Catrina
Gheorghe Ciascai
Nicolae Drăguşin
Alexandru Florian
Monica Mîtarcă
Anca Păiuşescu
Alina Pop
Camelia Runceanu
Marcela-Monica Stoica
Alexandru Ştefănescu

LAYOUT

Ilarion Țiu

SUMAR

ANDREEA GRIJAC <i>Analiza campaniei de comunicare politică a lui Crin Antonescu</i>	5
VIRGINIA CIOCÂLTEU <i>Comportamentul de consum ca mijloc de construire a identității personale. Studiu de caz: criteriile de achiziționare a automobilelor</i>	15
EMILIA NICOLETA CAPOTĂ <i>Comportamentul de consum ca mijloc de comunicare. Studiu de caz: Criteriile de alegere a hainelor de marcă</i>	19
THEODORA NERSESIAN <i>Cenzura în presă și principiul liberei circulații a informației</i>	25
ROXANA IVAN <i>Violența în desenele animate. Studiu de caz: Cartoon Network</i>	33
DIANA SPALOGHE <i>Marea Transformare: Originile politice și economice ale epocii noastre</i>	41

ANALIZA CAMPANIEI DE COMUNICARE POLITICĂ A LUI CRIN ANTONESCU

*Andreea Grijac **

Democrația este un sistem politic care, de-a lungul timpului, a luat diverse forme; de la democrația Atenei antice până în prezent. Desigur nici democrația ateniană (care ignora participarea la viața publică a sclavilor, considerați de către Aristotel unelte vorbitoare) nici democrația comunelor urbane medievale (care ignora faptul că bunăstarea lor se baza pe munca slugarnică a mediului rural din care orașele își trăgeau seva) și pe aceea a poporului mărunt care asigura productivitatea crescută a muncii prin salarii de mizerie nu pot fi considerate reale democrații, în ciuda numelui pe care îl poartă. Un regim democratic vom găsi doar în momentul în care sunt desființate servituțile personale, se va instaura egalitatea juridică (cel puțin la nivel teoretic) între toți supușii statului, care devin astfel cetățeni, iar accesul la conduc-

erea instituțiilor fundamentale ale statului se va face prin alegeri care sunt adresate, în măsură din ce în ce mai mare, întregului corp civic. Astfel, revoluțiile liberale ale secolelor XVIII-XIX au impus ca norme, condiții necesare și suficiente ale democrației, alegerile libere, independența politicianilor aleși, libertatea votului și a cuvântului pentru alegători, dezbaterea liberă asupra deciziilor publice. Această interpretare a democrației și-a atins apogeul undeva înspre începutul secolului XX în SUA și câteva state ale Europei Centrale și de Vest. Ascensiunea regimurilor fasciste și totalitare din perioada interbelică a marcat falimentul democrațiilor de tip clasic și trecerea, treptată, spre democrația contemporană.

În democrația clasică partidele au o poziție dominantă în câmpul politicii. Programele lor, person-

* Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul al III-lea.

alitatea unor lideri carismatici atrăgeau voturile electoratului, electorat care nu se suprapunea peste întreg corpul civic, accesul la urne fiind deseori îngădit unor categorii de populație (aproape peste tot femeile, iar în unele state cetățenii cu venituri reduse aveau un acces limitat la exercitarea deplină a dreptului de a vota). Este un stadiu al democrației în care actorii politici (responsabili cu emiterea mesajelor politice) și cei care activau în media (în epoca respectivă, dominată de către presa scrisă) stabileau relații de reciprocitate interesată: "Relațiile dintre politicieni și jurnaliști, între partid și presă, au fost considerate o căsătorie de interes în care fiecare depindea mai mult sau mai puțin de celălalt". (Beus, 2011, pag. 18) În mesajul lor public jurnaliștii aveau nevoie de informații venite din partea instituțiilor și actorilor politici, iar aceștia din urmă aveau nevoie atât de expunerea pe care media le-o putea asigura, cât și de media ca mediu de transmitere a mesajelor politice specifice.

Introducerea votului universal după Marele Război a fost una dintre condițiile care au favorizat de-balansarea regimurilor democratice clasice: un electorat mai puțin înstruit sau mai ușor de influențat a permis accesul la viața politică a unor partide extremiste; dar un al doilea factor care a dus la degradarea acestei prime forme a democrației moderne a fost și pătrunderea pe scena comunicării de masă a două

noi forme: radioul și filmul, care au răsturnat raportul dintre politic și media.

Nu doar mutațiile survenite în viața politică a democrațiilor occidentale după al doilea război mondial (defascizarea, urmările politice interne ale războiului rece etc.) au dus la ceea ce am numit mai sus democrația contemporană, ci și mutațiile majore din aria comunicării dintre clasa politică și corpul civic (precum și între diferitele componente ale acestuia din urmă). Dacă democrațiile clasice foloseau ca mijloc de comunicare aproape în exclusivitate presa tipărită și diferitele forme de afișaj, perioada interbelică a descoperit puterea de comunicare (și de influențare) a radioului. Dar mutația majoră a fost, în domeniul comunicării în general și a comunicării politice în special, introducerea pe o scară din ce în ce mai mare a televiziunii. Căci după năvala televiziunii în media, urmată de schimbările care au dus la ceea ce numim social-media, partidele și programele acestora și-au pierdut din importanță, iar politicul a devenit din ce în ce mai mult o marfă care, conform legilor marketingului, este cumpărată **pentru ceea ce pare**, nu pentru calitățile ei esențiale. Se ajunge astfel la ceea ce Jos de Beus numea **democrația de audiență** caracterizată succint astfel: "Personalitățile sunt favorizate mai mult decât partidul, spectacolul mai mult decât programul și autenticitatea mai mult decât

competența.” (Beus, 2011, pag. 18)

În sprijinul celor de mai sus aducem faptul că în introducerea la lucrarea *Political Communication in Postmodern Democracy*, Brants și Volmer argumentează (Brants and Voltmer, 2011, pag 4), citând diferiți autori, faptul că de la o dominație a mediei de către politică (politica instrumentalizând produsele media), trecând printr-o fază a unui relativ echilibru, s-a ajuns la situația din prezent, în care media își impune propria logică de prezentare a faptelor politice, dincolo de voința actorilor politici. Deci putem concludiona că sistemul democrației moderne de tip clasic este în momentul de față modificat datorită dominației mass-media contemporane ca formă de comunicare între politic și corpul civic:

- Libertatea din punct de vedere tehnic a sufragiului este asigurată, dar alegerile devin o dispută dusă nu doar, și nu în primul rând, între programele unor candidați, ci între felul în care aceste programe și mai ales acești candidați sunt ”ambalate” de către experți în comunicare, ce reușesc să facă mai atractiv candidați sau programe, dincolo de conținutul lor real, programatic sau uman.

- Independența (fie ea și relativă) a politicienilor față de electorat, bazată pe faptul că aceștia pot trasa o linie politică ce este urmată de către stat și populație chiar dacă este impopulară, urmând ca ulterior doar electoratul să sesizeze

beneficiile respectivei politici și să recompenseze electoral actul politic ce păruse inițial ca fiind unul nepotrivit, este mult redusă. În fapt liderii politici sunt focuși pe găsirea unui consens între viziunea lor personală asupra politicilor de urmat și ceea ce ei cred că gândește sau dorește electoratul. Un consens care presupune dependența politicilor publice de favorabilitatea pe care politicul o găsește în sondajele de opinie. Epoca în care un I. I. C Brătianu refuza intrarea în război a României (1914) sau Roosevelt forța intrarea în război a SUA (1941) este revolută: politicienii guvernează cu un ochi la respectarea programului lor politic și cu celălalt pe graficele sondajelor de opinie, foarte puțini lideri asumându-și riscul de a merge împotriva curentului de opinie existent.

- Libertatea cuvântului pentru alegători este păstrată dar în fapt ea este confiscată de către sursele media: jurnaliștii formatori de opinie, analiști politici invitați în studiourile de radio sau TV, bloggeri/jurnaliști de internet, toți aceștia profesioniști sau semi-profesioniști teoretic independenți de sistemul politic. Independența lor teoretică față de politic le asigură credibilitatea, și adesea aceștia sunt critici față de sistem, dar adesea ei care se pot dovedi tot atât de bine ca fiind aflați în slujba politicului sau a diferitelor structuri ale statului.

- Dezbaterea liberă subzistă și ea, dar ea se mută, cel mai adesea,

din incinta sălilor de dezbateri sau din locurile publice, în studiourile sursele de mass-media. Acolo, prin radio, televiziune și social-media politicienii au ocazia să-și confrunte opiniile cu o largă paletă de public, de la jurnaliști la cetățeni de rând și de la reprezentanții unor grupuri de interese la cei ai societății civile. Aceste dezbateri favorizează atât reflexia retrospectivă a cetățenilor (ce au făcut politicienii pentru noi, s-au ținut de promisiunile date?) cât și pe aceea prospectivă a politicienilor (ce se dorește din partea noastră?).

Plecând de la cele prezentate mai sus, apare limpede faptul că partidele și candidații acestora, înainte de a se confrunta pentru câștigarea legitimității în mințile și sufletele cetățenilor, mai întâi trebuie să câștige bătălia de pe piața media. Cazurile Berlusconi în Italia sau, la o scară mai redusă, Dan Diaconescu în România demonstrează cu prisosință că un partid cu o slabă consistență ideologică și doctrinară poate atinge rezultate electorale notabile dacă are o reprezentare media suficientă și eficientă, pe termen cel puțin mediu; invers, rezultatele electorale dezamăgitoare înregistrate în ultimii 25 de ani de către Partidul Național Liberal sunt datorate și lipsei unui sprijin constant din partea unei surse media.

Dacă politicul are nevoie de mass-media, asta nu înseamnă că raportul este univoc; și media are nevoie de politic: ”Sistemul politic susține sistemul mass-media prin acord-

area drepturilor constituționale și a celorlalte drepturi legale pentru a opera ca sistem informațional, în ideea că mijloacele de comunicare de masă sunt esențiale în conducerea unei societăți democratice.” (DeFleur & Ball-Rokeach, 1999, pag. 301) Deci putem afirma fără teama de a greși că mass-media depinde de politic în aceeași măsură în care politicul depinde de mass-media, că există multiple căi prin care politicul poate acționa asupra intereselor mass-media. În funcție de gradul de independență a unui sistem (fie sistemul politic, fie sistemul mass-media) față de celălalt, crește puterea și puterea de influențare asupra sistemului cu un grad de dependență mai ridicat, din partea sistemului cu un grad mai mare de autonomie.

Capacitatea mass-media de a transmite către public/electorat mesajele emise de către politic se dovedește a fi insuficientă, mai ales în cazul campaniilor electorale naționale, când practic toți competitorii aruncă pe piața media valuri de informație – de aceea s-au introdus reguli și proceduri cu privire la accesul media în perioada campaniilor electorale. Dincolo de asta, trusturile media, lucrătorii din cadrul acestora, operează oricum o triere a informațiilor pe care le primesc din partea politicului, alegând ceea ce va fi transmis către public conform unei grile proprii de selecție. Deci avem de-a face cu o ofertă (de discurs politic) mai mare decât cererea (capacitatea mass-media de a

transmite toate informațiile precum și interesul publicului față de evenimentele politice sunt, ambele, limitate). Un corp civic tot mai indiferent la politică este supus unui asalt din partea a tot felul de platforme politice, concepte, idei, imagini venite dinspre politic dar triate și eventual cosmetizate de către media. Scopul din partea politicului este atragerea atenției, fixarea acesteia, transformarea ei în suport politic pentru cauza proprie; scopul mass-media, dincolo de acela de a informa corect publicul, este maximizarea audienței și a profiturilor.

Nu este suficient ca politicul să penetreze spațiul media și intrarea în acest spațiu nu este un scop în sine. Pentru a convinge publicul/electoratul, pentru a obține legitimitatea sa prin vot, politicianul trebuie să reușească identificarea sa și a programului său politic cu interesul general sau cel puțin cu interesul unei majorități a grupului civic. Pentru a convinge, candidații trebuie să intre în spațiul public (dominat de către media contemporană) deci, implicit, să aibă un acces cât mai larg la mijloacele de informare (media) publice și particulare. Vom avea de-a face cu "procesul de negociere a intereselor" (Beciu, 2000, pag. 17) între politic și reprezentanții media, atât în ce privește accesul politicului la sursele media cât și asupra a ceea ce înseamnă interesul public. Căci "interesul public" nu este un dat, ci rezultanta unei negocieri în care, finalmente, triumfă o anumită

viziune, iar politicul și media sunt doar doi factori ai negocierii.

Rezumând, interesul public este politizat deoarece politicul caută să se identifice, pentru a fi convingător, cu acest interes public; în cazul în care identificarea eșuează, politicul caută să modifice prin pârghiile care îi stau la îndemână, conținutul acestui interes public. De exemplu invadarea Irakului condus de un dictator sângeros nu era de interes public pentru cetățenii americani sau englezi; atunci s-au oferit publicului, prin media, suficiente informații (multe false) astfel încât războiul cu un Irak posesor de arme chimice să intre în sfera interesului public din SUA și Anglia, statele port-drapel al invaziei din Irak. Deci această identificare a politicului cu interesul public depinde în mare măsură de accesul la mijloacele media, acces care nici el nu este un dat (egal porționat între actorii politici) ci este în parte tranzacționat (la vedere sau nu) în parte "câștigat" (prin tehnici de marketing politic). Această a doua parte, "ambalarea" candidatului încât acesta să devină convingător, este a doua parte a procesului de mediere politic-media-public, și în condițiile lumii contemporane, devine esențială.

În fapt marketingul politic, adică tocmai procesul prin care un om politic este prezentat astfel încât să fie maximizat procentul corpului civic care va considera că respectivul politician îi reprezintă în cea mai mare măsură interesele, sau

chiar întrupează interesul public, este răspunsul teoretic și practic pa rare politicul l-a dat fenomenului de mediatizare a orice, deci și a fenomenului politic. Scopul marketingului politic este în ultimă esență unul politic – câștigarea voturilor, deci accesul candidatului la putere prin legitimarea sa la urne. Dar conținutul activității unei echipe care se ocupă de marketingul politic al unui candidat depășește cu mult stricta arie discursului politic: "Marketingul politic este metoda globală de organizare, prezentare, promovare a informației și a resurselor necesare realizării unor obiective politice." (Stoiciu, 2000, pag. 13). Confruntat cu acest fenomenul dus până la încercarea de impunere a agendei publice de către marile trusturi media, politicul a recurs la arma profesionalizării în ceea ce privește relația sa cu publicul în general și cu media în special. Alături de instituția purtătorului de cuvânt, departamentele sau responsabilii de relații publice, marketingul politic este unul dintre răspunsurile pe care politicul le-a formulat, de-a lungul timpului, la provocarea lansată de către media pe tema transmiterii informațiilor dinspre emițătorul politic către publicul său țintă.

Beneficiind de vasta experiență a campaniilor de marketing purtate de către marile companii din SUA, marketingul politic a apărut în anii 30 ai secolului trecut, și inițial se dorea nu mai mult decât transpunerea în sfera comunicării politice a

principiilor și practicilor din lumea vânzării cu amănuntul, după cum afirma într-o scrisoare un reprezentant al Partidului Republican: "Efort comercial intensiv, iscusit, cu un înalt grad de organizare, pentru a-1 deprecia pe președintele Roosevelt și a-1 vinde pe guvernatorul Landon, împreună cu «bunul-simț» al său, atât de mult pus în valoare prin publicitate." (Schwartzenberg, 1995, pag. 9).

Tributar mai întâi doar experienței din marketingul comercial, marketingul politic (prezent mai întâi în cadrul campaniilor electorale, dar preluat ulterior și pe perioada mandatelor prezidențiale) a preluat, din ce în ce mai mult, și principii, teorii, metode și practici din lumea mass-mediei. Pentru a câștiga sau păstra un electorat din ce în ce mai volatil, din ce în ce mai supus influențelor venite dinspre sursele media, marketingul politic a preluat, tocmai pentru a învinge concurența mass-media și pentru a-și atinge scopurile – maximizarea rezultatelor electorale, unele dintre valorile proprii fenomenului media, precum și logica acesteia de prezentare a fenomenului politic. Dar această preluare a avut și consecințe perverse: "Ca și consecință campaniile electorale – și comunicarea politică în general – au devenit mai centrate pe candidat, conduse de imagini, polarizate și spectaculare, și mai puțin organizate în jurul problemelor și ideologiilor". (Brants and Voltmer, 2011, pag. 5)

Preluarea dinspre mass-media înspre marketingul politic a fost ușurată de faptul că atât marketingul politic cât și fenomenul media în sine, sunt centrate pe transmiterea informației. Desigur pentru politicianul servit, când și când de marketingul politic, esențială este difuzarea informației politice: "Informația politică este una dintre resursele cele mai importante folosite de marketingul politic. Eticheta este încărcătura simbolică, imaginea care identifică, dă valoare și reprezintă produsul (omul, partidul). Informația politică este, în același timp, sursa vitală a cunoștințelor necesare unei campanii de marketing politic (fapte, date, persoane, relații, atitudini, percepții, opinii, propuneri care sunt în joc)." (Stoiciu, 2000, pag. 14)

Pentru mass-media în schimb, informația politică este doar un segment din aria informațiilor de tot felul pe care și le propune să le difuzeze, poate cel mai important (cel puțin în perioada calendaristică a campaniilor electorale), dar în niciun caz singurul. Marketingul politic își propune să utilizeze tot ce îi stă la îndemână ca resurse (inclusiv resursele mass-media) pentru a "vinde" electoratului o informație politică care să fie "consumată" de către public/electorat, iar în urma asimilării acesteia, să aibă loc un comportament electoral considerat dezirabil de către politic – fie că acesta este concretizat printr-un vot, fie că, la modul mai general, comportamentul dezirabil este con-

stituit din adeziunea la un anumit set de politici publice (adeziune măsurabilă sociologic).

Dezvoltarea marketingului politic a avut și efecte perverse. Scopul marketingului politic era (și este) câștigarea adeziunii a cât mai mulți cetățeni față de fenomenul politic concretizat printr-un partid, personalitate politică sau în politicile promovate de către acești factori. Dar conștientizarea – mai întâi de către media, iar mai apoi, prin intermediul acesteia, de către publicul larg – a încercării de instrumentalizare a informației în scopuri politice, încercare întreprinsă tocmai de către marketingul politic, a dus în final la pierderea încrederii acestui public în mesajul politic și chiar în instituțiile politice.

În fapt influența media în transmiterea mesajelor politice a avut efecte diverse, unele neașteptate, atât asupra clasei politice, cât și asupra electoratului. În sistemul democratic dominat de partidele politice, în care media era un vehicul al informației politice, rareori un adversar și mai niciodată un partener al politicianului, un om politic avea de partea adversă tot un politician sau, cel mult, reprezentanți ai marilor entități corporative (precum sindicatele). În sistemul actual, de asemenea democratic, în care media tinde să aibă un rol regulator, un om politic găsește de partea cealaltă a mesei jurnaliștii și formatorii de opinie (aceștia din urmă, la rândul lor posibili foști sau viitori

politicieni). Competiția directă între politicieni este redusă la câteva întâlniri (acestea, intens mediatizate) în rest această competiție se desfășoară prin intermediul unor terți (analști, jurnaliști profilați, reprezentanți ai diferitor grupuri de interese, cetățeni obișnuiți) care emit judecăți de valoare asupra programelor și politicilor publice promovate de către candidați. Cu alte cuvinte se evaluează, cel mai adesea, nu **programele** în sine (fapt ce s-ar putea dovedi plictisitor sau neinteresant pentru audiență) ci **mesajele politice** ale candidaților despre respectivele programe.

Subliniam mai sus faptul că în perioada campaniilor electorale se intensifică transmiterea mesajelor/informațiilor politice dinspre sistemul politic înspre electorat, prin intermediul mass-media. Dar această perioadă coincide și cu modificarea comportamentului mass-media. Dacă acestea își păstrează funcția de transmitere a informațiilor (dinspre politic înspre public/electorat) precum și pe aceea de evaluare a discursului și practicii politice în calitate de reprezentant auto-numit al opiniei publice, circumstanțele unei campanii electorale obligă mass-media să își asume un "proiect de comunicare electorală" (Beciu, 2000, pag. 43) pe o anumită perioadă. Această asumare schimbă întotdeauna grila de transmitere a canalului mediatic, dacă nu și modul în care sunt percepute și reflectate evenimentele publice (valorificate politic sau nu de

către candidații electorali).

Din punct de vedere formal, legislația reglementează relațiile candidaților cu mass-media legiferând accesul (timpuri de emisiune, sau modalitatea de transmitere a publicității electorale, de pildă) la canalele media. Pe de altă parte, mass-media poate să elaboreze situații de mediatizare a candidaților, situații pe care aceștia le pot fructifica sau nu: în campania din 2009, echipele candidaților cu șanse s-au înțeles extrem de greu asupra formatului unor întâlniri față în față, în turul I existând doar două astfel de întâlniri (una având ca actori doar cuplul Băsescu-Antonescu, cealaltă grupându-i pe cei trei principali candidați: Băsescu-Geoană-Antonescu).

Pe de altă parte, mass-media participă la comunicarea electorală nu doar oferind informații despre candidați, proiectele acestora și acțiunile lor electorale ci și oferind constant noi reprezentări, analize și interpretări ale schimbului discursiv dintre candidați, candidați și mass-media, candidați și electorat. Acest proces este esențial, deoarece mass media ajută publicul la înțelegerea fenomenului politic, după cum arată DeFleur și Ball-Rokeach: "Televiziunea dispune de sursele de informații pe care indivizii le consideră necesare pentru a ajunge la înțelegere și orientare (...) înțelegerea socială este tipul cel mai comun de relație de dependență față de televiziune" (DeFleur și Ball-Rokeach, 1999,

pag. 304). La acest palier apare intervenția jurnalistului (care reprezintă o interfață între politician și electorat) care se reflectă atât în localizarea discursului (analizând diferențele între discursul inițial al candidatului și varianta prezentată) cât și în interpretarea liniilor directoare ale discursului. Astfel mass-media devine, într-un fel, co-autoare a discursului politic: în primul rând pentru că acest discurs este conceput de către candidat pentru a fi mediatizat, deci este structurat și modelat potrivit unor principii de funcționare a mass-media, iar în al doilea rând pentru că în procesul de transmitere și mai ales în acela de interpretare a respectivului discurs, actorii mass-media intervin activ riscând ca discursul politic să devină o ficțiune.

Nu în ultimul rând, mass-media poate deveni pentru candidații aflați în cursă, o resursă electorală creată de către candidați, o resursă care, corect folosită, poate face diferența: exploatarea mediatică de către Băsescu și trusturile media favorabile acestuia a "incidentului Vântu" l-a făcut pe candidatul Geoană să piardă alegerile, micșorându-i scorul electoral al acestuia și aducându-l sub pragul atins de către Traian Băsescu.

Cele prezentate mai sus constituie câteva dintre argumentele de la care am plecat în redactarea lucrării mele de licență, "Campania prezidențială din 2009. Studiu de caz: Crin Antonescu", lucrare în care încerc să analizez felul în care platforma politică a unui candidat, circumstanțele desfășurării campaniei sale electorale și legăturile sale complexe cu mass-media au influențat, în mai mare sau mai mică măsură, rezultatele finale, la urnele de vot.

Bibliografie

Beciu, Camelia. *Politica discursivă: practici politice într-o campanie electorală*. Polirom, 2000

Beus, Jos de. *Audience Democracy: An Emerging Pattern in Postmodern Political Communication*. In: Brant, Kees, Voltmer, Katrin. *Political Communication in Postmodern Democracy*. Palgrave, Macmillan, 2011, pag. 18-35

Schwartzenberg Roger-Gerard. *Statul spectacol - Eseu Asupra și împotriva star-sistemului în politică*. Scripta, 1995

Stoiciu, Andrei. *Comunicarea politică*. Cum se vând idei și oameni, Humanitas-Libra, 2000

COMPORTAMENTUL DE CONSUM CA MIJLOC DE CONSTRUIRE A IDENTITĂȚII PERSONALE. STUDIU DE CAZ: CRITERIILE DE ACHIZIȚIONARE A AUTOMOBILELOR

*Virginia Ciocâlțeu **

Despre brand

Într-o lume în continuă mișcare, este binecunoscut faptul că oamenii nu mai au timp să se oprească din rutina lor pentru a analiza lucrurile înconjurătoare, astfel devin mai „vulnerabili” la imaginea și numele produselor.

Se poate spune că există concepul de „brand” încă din Antichitate, atunci oamenii își marcau într-un mod specific animalele, pentru a le diferenția de ale celorlalți.

Lumea a evoluat, la fel și brandul. În zilele noastre nu există o singură definiție a brandului pentru că în el sunt încorporate mai multe elemente care să compună o imagine definitorie, iar aceasta la rândul ei trebuie să înglobeze alte piese cu ajutorul cărora să se formeze un întreg.

Wally Olins încearcă să explice ce este brandul și ce reprezintă acesta

pentru consumatori, susținând: “Simbolul sau logoul reprezintă principalul element de identificare pentru majoritatea brandurilor. Celelalte elemente – culorile, caracterele, sloganurile, tipul de mesaj și stilul de exprimare (uneori denumite “imagine și spirit”) – sunt și ele foarte importante, și împreună formează pattern-ul vizibil recunoscutibil. Însă esența acestui pattern vizibil recunoscutibil este logoul”. Logoul poate fi considerat partea centrală a brandului, datorită acestuia fiind și de a comunica în mod direct, dar și distinctiv ideea și caracterul distinctiv al companiei, sau, după caz, al produsului. Este necesar să se stabilească ce anume se dorește ca produsul să transmită pentru a atrage cumpărători.

Alegerea numelui este un alt element important pentru brand. Acesta trebuie ales cu atenție încât

* Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul al III-lea.

să fie ușor de reținut, însă nici prea comun. Există cazuri în care numele brandului este chiar și numele fondatorului, iar aici se poate lua ca exemplu cazul Ford, există nume care au fost pur și simplu inventate și nu au un sens anume, sau cazuri în care se dorește ca numele produsului să fie o reprezentare a unei idei, de exemplu Mustang sau Jaguar.

În momentul în care se optează pentru un nume este important de amintit ca, în altă limbă, să nu fie deja un cuvânt cu un sens neplăcut pentru produs, deci este necesară o cercetare amănunțită în ceea ce privește traducerea cuvintelor în limba țării unde se dorește promovarea produsului. Aici se poate aminti cazul Dacia Nova, în spaniolă „no va” se traduce „nu merge”, deci este explicabil faptul că acest model nu prea au avut succes în țările vorbitoare de limba spaniolă.

Brandul nu poate fi definit prin termeni exacti, nu poate fi limitat, el fiind suma a mai multor lucruri care au dus la crearea sa. Acest fapt poate fi ilustrat prin următorul citat din cartea lui Al Ries și Laura Ries: „În mintea consumatorului nu există nici o deosebire între o companie, un nume de produs și un nume de brand.” Imaginea brandului poate lua în unele cazuri caracteristicile unei companii, valorile acesteia reflectând calitatea produsului. Caracteristicile unei companii trebuie să se regăsească atât în comunicarea internă, cu proprii angajați, dar și în cea externă, aici regăsindu-se

clienții, iar de obicei contactul acestora cu o companie se face cu ajutorul produselor. Dacă o companie produce investește în procesele de fabricare a produselor, acestea vor fi de o calitate superioară, iar imaginea pe care clienții și-o fac despre companie va fi una pozitivă.

Cu toate acestea, cea mai complexă definiție poate fi cea a lui Bonnie L. Drewniansy și A. Jerome Jewle, în cartea *Strategia creativă în publicitate*: „Un brand, asemenea unei persoane, are personalitate și tot ceea ce știți sau gândiți despre el este rezultatul identității și imaginii sale. Identitatea brandului este tocmai prezentarea sa, concepută astfel încât să câștige o imagine pozitivă în mintea publicului. De fapt, aceasta este prezentarea pe care și-o face compania sau brandul și care include numele, logoul, sloganul, coloristica, forma și chiar sunetele. Așadar, tot ceea ce brandul prezintă publicului – tot ceea ce oamenii văd și aud în legătură cu un brand - e o parte a identității lui. S-ar putea spune că brandul este asemenea unei persoane: are un nume, o înfățișare, îmbrăcăminte și un comportament care conturează identitatea cuiva.” În acest caz, faptul că brandul se identifică cu o persoană poate crea un sentiment mai ridicat de încredere deoarece, se presupune că oamenii pot conta și se pot recunoaște în alți oameni mai mult decât în obiecte. Cu toate acestea, chiar omul este un brand, având la rândul său anumite caracteristici, începând de

la calitățile fizice și continuând cu modul în care acesta reacționează în anumite situații.

În procesul deciziei de cumpărare, brandul poate fi considerat ca o garanție a faptului că produsul achiziționat este unul de calitate și că nu va fi dezamăgit de investiția sa. De asemenea, brandul îi poate oferi consumatorului siguranța că imaginea dorită de individ va fi ilustrată prin prisma produsului cumpărat și va arăta stilul de viață dorit de consumator.

Luxul și prestigiul

Aceste două concepte sunt din ce în ce mai prezente în limbajul oamenilor. Începând de la reclama din ziarul citit în fiecare zi, continuând cu panourile publicitare de la metrou sau pur și simplu din oraș, până la reclamele de la televizor, aceste cuvinte le auzim aproape în fiecare zi. Brandul are această secțiune, piața de lux, unde așa numitele produse de primă clasă devin un obiect dorit pentru existența sa, pentru a satisface o dorință a individului, și nu pentru a-i satisface o nevoie, deci nu este cumpărat pentru necesitate.

Nu există definiții pentru a clarifica exact ce înseamnă acești termeni, însă Dragoș Iliescu și Dan Petre afirmă că „(...) manualele de marketing permit folosirea conceptului de „prestigiu”, dar sugerează faptul că acesta se aplică doar în condițiile în care produsul este poziționat sus în ceea ce privește calitatea, unicitatea, sau prețul. Definiția s-ar aplica deci

mărcilor cunoscute ca „upmarket brands”, „premium brands” sau „luxury brands”.

Aceste criterii (calitatea, unicitatea și prețul) pot caracteriza un brand ca fiind de lux deoarece se poate considera că începând cu prima caracteristică, *calitatea*, producătorul devine orientat către client. Pentru ca mărcile de lux să se mențină în top, se va investi mai mult în producție, timp, dar și materiale pentru ca obiectele să aibă valoare superioară.

Pentru a doua caracteristică, *unicitatea*, se va dori ca aspectul produsului să iasă din tipare, să atragă privirile, dar și dorința de cumpărare. De exemplu, deținerea unei mașini al unui brand cunoscut, cu design unic, nou și inovator, le scoate indivizilor la suprafață dorința de a fi văzut, de a fi cunoscut, iar pentru unii oameni reprezintă „portița de ieșire” din anonim. Simplul fapt că atrag privirea trecătorilor, aceștia simt că urcă pe scara socială, având ceva ce majoritatea nu are. Un lucru important este faptul că nu ei atrag privirea, ci produsul. Indivizii transpun caracteristicile unui obiect la persoana lor, consideră că toate calitățile pe care ceilalți oameni le admiră la produsul deținut sunt ale lui.

Ultimul criteriu, *prețul*, întregeste acest concept de lux. Dacă toată lumea și-ar permite să cumpere un produs de lux, restul caracteristicilor nu ar mai exista. Pentru ca unicitatea să existe, aceasta nu este văzută zilnic. Nici calitatea

de top nu este pentru toată lumea, iar aceste lucruri costă. Se poate spune că deținerea unui produs de lux arată un anumit statut social și financiar peste medie, sau cel puțin aspirația individului de a fi membru al unei clase sociale „burgheze”.

Consumul de imagine

Imaginea este primul lucru pe care oamenii îl văd când se uită la un produs; nu calitatea, siguranța, sau istoria brandului, ci imaginea. În acest context, pentru a asigura succesul unui produs, este necesar ca designul acestuia să fie unul aparte, dar cel mai important să reprezinte o imagine cu ajutorul căreia consumatorul să se identifice.

În secolul XXI imaginea primează, iar acest lucru este urmat îndeaproape de brand. Oamenii cunosc cele mai faimoase branduri așa că, de cele mai multe ori, decid și ei să devină clienți ai acestora, ajutând la menținerea statutului creat, fapt susținut și de următorul citat din cartea *Cele 22 de legi imuabile ale brandingului* – Cum să transformi un produs sau un serviciu într-un brand de clasă mondială, de Al Ries și Laura Ries: „Toată lumea știe că cel mai bun produs va câștiga piața. Pentru că cei mai mulți oameni vor să cumpere cel

mai bun produs, cei mai mulți vor cumpăra brandul lider. Ceea ce va duce la menținerea aceluși brand pe poziția de lider și va face ca respectivul brand să fie perceput ca cel mai bun produs.” Prin această metodă se poate considera că stilul, calitatea și restul caracteristicilor ce ajută la construirea imaginii de top a brandului, de asemenea vor ajuta și la construirea identității individului. De cele mai multe ori, oamenii cumpără ideea pe care brandul o reprezintă, iar acest lucru poate fi factorul decisiv în procesul de achiziționare al unui produs. Tot Al Ries și Laura Ries afirmă: „Cumpărătorul care poartă un ceas Rolex nu face asta fiindcă vrea să fie punctual. Cumpărătorul care poartă un ceas Rolex vrea ca ceilalți să știe că el își poate permite un Rolex.” Este cunoscut faptul că ceasurile Rolex sunt cumpărate cel mai adesea de oamenii cu posibilități financiare ridicate, astfel încât percepția calității construite în jurul brandului poate menține satisfacția simțită după ce a fost achiziționat un produs costisitor. Individul care și-a achiziționat un ceas Rolex nu poartă la mână un simplu produs, ci un simbol al statutului său superior, un ideal atât social cât și financiar.

COMPORTAMENTUL DE CONSUM CA MIJLOC DE COMUNICARE. STUDIU DE CAZ: CRITERIILE DE ALEGERE A HAINELOR DE MARCĂ

*Emilia Nicoleta Capotă **

Lucrarea are ca scop principal tratarea unei probleme importante a consumatorului și anume consumul irațional de haine de marcă. Aceasta își propune să analizeze atât din punct de vedere teoretic cât și practic comportamentul consumatorului.

Primele două capitole sunt teoretice iar cel de-al treilea se bazează pe un studiu aplicat consumatorilor de haine.

Comportamentul de consum ca mijloc de comunicare, așa cum este intitulată această lucrare se bazează pe consumator și pe ceea ce dorește acesta să comunice prin comportamentul și alegerile sale.

Pe măsură ce nivelul de trai crește, suntem martorii unei transformări uluitoare ce are loc în societatea românească și nu numai. Din ce în ce mai multe persoane adoptă un comportament irațional de consum

când vine vorba de vestimentație.

Se spune că vestimentația transmite anumite mesaje despre felul în care se comportă o persoană, despre cum gândește sau despre personalitate. Vestimentația poate să te definească atât pozitiv cât și negativ în ochii celorlalți, așa că întotdeauna este bine să te gândești de două ori când vrei să achiziționezi un articol vestimentar.

Societatea în care trăim a creat anumite concepte de bază în vederea mărcilor dar asta nu înseamnă că acestea vizează progresul social. Un așa numit concept ar fi acela că dacă ai haine de un anumit brand, automat ești mult mai bine privit de ceilalți, adică îți cumperi identitatea socială și poziția în societate. Vestimentația s-a schimbat considerabil de-a lungul timpului, chiar a devenit un lucru esențial în formarea unei păreri despre o anumită persoană, un soi

* Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul al III-lea.

de etichetă imaginară.

Am ales această temă considerând-o una de actualitate deoarece în secolul XXI persoanele au ajuns să pună accentul mai mult pe eticheta unui produs decât pe haina propriuzisă. Aceasta este o problemă destul de gravă cu care ne confruntăm fără să ne dăm seama. Dorința multora este aceea de arăta senzațional în fața celorlalți. Una din cauzele acestei probleme poate fi aceea că vedetele naționale sau internaționale apar aproape tot timpul îmbrăcate numai în haine de marcă. Așa se naște ideea de idol, dorința de a fi la fel de bun, de frumos, de a arăta la fel de bine. Un exemplu bun poate fi colecția lansată de lanțul magazinelor H&M, numită și reprezentată de artista Beyonce. Imediat cum a aparut, stocul s-a epuizat. Strategia de marketing a funcționat, dar cu ce costuri sociale? Nimeni nu și-a pus această întrebare însă în mintea oamenilor s-a declanșat imediat o anumită părere despre cumpărătorii acestei colecții, cum că cei care au achiziționat aceste haine automat sunt fani ai faimoasei artiste și doresc să fie ca aceasta.

Comportamentul consumatorului este o ramură a marketingului și este abordat din mai multe unghiuri. Acesta a fost studiat de-a lungul timpului de mai mulți specialiști primind numeroase definiții. O parte importantă a marketingului și a economiei o constituie percepția consumatorului, nevoile acestuia și așteptările sale.

Comportamentul poate fi definit ca „un ansamblu de reacții exterioare prin care individul răspunde la stimuli. Din punct de vedere *psihologic*, comportamentul desemnează ceea ce este obiectiv observabil în reacția globală a individului, independent de ceea ce declară, de gândurile și atitudinile sale psihologice. Din punct de vedere *sociologic*, comportamentul este activitatea subiectului într-o situație socială dată.”¹

„Practic, comportamentul consumatorului este inclus în comportamentul economic al oamenilor, care, la rândul lui, reprezintă o formă de manifestare a comportamentului uman în general.”² Așa cum reiese din această afirmație, autorul dorește să sublinieze faptul că există o strânsă legătură între comportamentul consumatorului și comportamentul economic iar acestea două au la bază comportamentul uman.

Conform psihologului american Harold Leavitt, putem identifica trei elemente de perspectivă ce definesc comportamentul uman și anume stimulul care este reprezentat de cauză, nevoia, reprezentată de dorința ce se poate îndeplini și obiectivul care este reprezentat de scop.³

O idee de la care pornim în cunoașterea și înțelegerea consumatorului este următoarea “consumatorii sunt cei ce determină vânzările și profitul unei firme prin deciziile lor de cumpărare.”⁴ Această idee arată faptul că niciodată un consumator nu va renunța la consumul diferitelor produse pe care le conside-

ră necesare lui, iar privind din altă perspectivă putem considera că atât consumatorul cât și firmele producătoare își satisfac nevoile.

Jim Blythe definește comportamentul consumatorilor ca fiind “cel care determină interacțiuni și tocmai de aceea este foarte important de știut: ce cred consumatorii (percepția), ce simt aceștia (impresia), ce fac (conduita), care sunt lucrurile și locurile care îi influențează.”⁵

Consumatorul caută să se identifice în societate, să își definească rolul dar în același timp să-și satisfacă cerințele. Dezvoltarea individualității omului se face atât pe cale naturală cât și prin educație iar comportamentul său este reflectat prin valorile, atitudinile, preferințele acestuia și prin poziția ocupată în societate. Corelarea circumstanțelor individuale cu factorii psihologici vor influența decizia de cumpărare a fiecărui individ.

“Cercetarea originala a lui Jean Baudrillard in domeniul semioticii furnizeaza o noua analiza a societatii de consum și explică în ce fel structurile de comunicare și sistemul de semne pot conserva societatea de consum mult după ce discursul acesteia s-a golit de putere și semnificație.”⁶

Odată cu trecerea timpului, comportamentul de consum s-a schimbat și a ajuns la un nivel mult mai ridicat. Individul a ajuns să consume poate chiar mai mult decât este necesar. Aceste nevoi ale individului

de a consuma, le putem numi nevoi de afirmare. Mi-am permis să le numesc așa deoarece omul consumă nu numai pentru el și satisfacerea lui, ci și pentru a-i satisface pe alții, pentru a se integra în societate pentru a arăta sau a comunica prin obiectele cumpărate faptul că se află la un anumit nivel social și după cum spune și titlul cărții lui Baudrillard, suntem o „Societate de consum”.

J. Baudrillard, în cartea sa, susține ideea consumului irațional de produse. Oamenii au ajuns să pună mai mult preț pe obiecte decât pe ceilalți oameni.

*“Există azi, pretutindeni în jurul nostru, dovezi incredibile ale consumului și abundenței, rezultate din multiplicarea obiectelor, a serviciilor, a bunurilor materiale, și care reprezintă o mutație fundamentală în ecologia speciei umane. La drept vorbind, oamenii care duc o viață opulentă nu mai sunt înconjurați, ca până acum, de alți oameni, ci de OBIECTE. [...] Tot așa cum copilul-lup devine lup dacă-și duce viața în pădure, și noi devenim încetul cu încetul funcționali ai domoai obiectelor din preajma noastră.”*⁷

Așa cum spune Baudrillard, omul a ajuns în momentul în care dorește să aibă mai multe obiecte în preajma sa decât persoane. Acesta îi dă exemplu mai ales pe cei ce au o viață mai îmbelșugată decât alții. Având posibilitatea de a cumpăra, omul ajunge să consume anumite produse doar de dragul de a consuma, nu pentru că ar avea nevoie.

O altă perspectivă a lui Bau-

drillard este aceea că omul ajunge să se deculturalizeze, acesta având această părere încă din anul 1970, atunci când a publicat această carte despre care am discutat. Acesta vede o deculturalizare deoarece în procesul de consum, individul nu mai pune preț pe valori, pe cultură, pe lucrurile cu adevărat importante, ci pe obiecte. Consumatorul trăiește tot timpul cu frica de a nu-și rata vreo plăcere de orice fel.

Apare conceptul de „fun morality”. Acest concept se bazează pe explorare și exploatare a plăcerii. Acesta mai este numit și „imperativul amuzamentului” și susține o curiozitate absolută în a vibra, a trăi orice senzație, a cunoaște orice bucurie și a experimenta orice simț.

“Ca orice mare mit care se respectă, acela al „Consumului” are un discurs și un antidiscurs. Cu alte cuvinte, discursul exaltat despre abundență este însoțit mereu de un contradiscurs critic, mohorât și moralizator, despre relele societății de consum și despre sfârșitul tragic și iminent pe care-1 va avea pentru întreg a civilizație.”⁸

O comparație îndrazneață dar și interesantă apare în textul lui Baudrillard, comparație făcută între mitul Diavolului și mitul Abundenței. Ceea ce își dorește acesta să sublinieze este faptul că odată impregnat un mit în mintea unei individ ce face parte dintr-o societate care crede în același mit, acesta devine existent, prezent și eficace. Practic, Abundența nu există, însă individul

o creează și devine oarecum dependent de aceasta. Așadar, individul, odată ajuns în momentul în care consumă irațional, va continua pentru că așa face majoritatea. De aici, civilizația și societatea vor ajunge într-o prăpastie a consumului.

Forța pieței transformă societatea în una consumeristă. “Valoarea acestei societăți este: consum, deci exist! Societatea actuală mai este supranumită și societatea surplusului și a excesului. Oricum ar fi numită și supranumită această societate generează criza instituțiilor culturale, care nu-și pot identifica nișa specifică în acest amalgam consumerist.”⁹

Ne vom familiariza și cu termenul de brand deoarece după cum a fost precizat această lucrare se axează pe consumul vestimentar de brand.

„Trăim într-o lume în care suntem înconjurați de branduri. O lume a brandurilor. Ele sunt peste tot, de la hainele cu care ne îmbrăcăm, mancarea pe care o consumăm, mașina cu care ne deplasăm, etc..”¹⁰

Brandurile apar pretutindeni. Ieși pe strada, te uiți puțin în jur, sunt peste tot, vezi o mulțime de branduri ce reprezintă diferite produse. Acestea sunt omniprezente și atrag întotdeauna atenția. În reviste apar tot tipul aceste mărci, ba chiar sunt subliniate prin mici elemente cum ar fi culoarea scrisului sau mărimea acestuia. Apar branduri reprezentate de diferite personalități. La televizor toată lumea se uită și uite așa mărcile apar dinou în tra-

iectoria consumatorului. Fără a-și da seama individul poate observa o multitudine de embleme iar acestea se impregnează în mintea sa.

Mediul online se poate cataloga și el drept un purtător de brand deoarece întotdeauna când accesăm o pagina de internet este imposibil să nu observăm anumite branduri și cum oamenii au devenit din ce în ce mai dependenți de mediul online, așa și brandurile au devenit tot mai vizibile.

Autorul cărții *Brand & Branding*, Cristian Cărămidă susține faptul că nu putem da o definiție clară și exactă a brandului deoarece tot timpul i se adaugă componente noi. Au fost folosite nenumărate definiții pentru a cuprinde acest miracol – brandul. Nici una nu a reușit însă să acopere integral dimensiunea noțiunii de brand.

Realizăm că nu putem ne putem da seama cu exactitate ce este brandul. Brandul ar trebui să fie reprezentat de încredere, de calitate, de superioritate ș.a. “De aceea putem spune că brandul este ceea ce cred ceilalți despre el”¹¹

„Azi, într-o lume globalizată, brandingul creează grupuri de consumatori. Ne identificăm prin ceea ce consumăm. Suntem ceea ce consumăm. Întrebarea se adresează azi în sens invers. Consumatoruleste cel care trebuie să răspundă “Cine Esti? Sau, spune-mi ce consumi pentru ați spune Cine Ești!” Apartenența la un grup social este evidențiată și prin brandurile pe

care le folosim. Costumul Armani, pantofi Bally, cămașa Christian Lacroix, ceasul Rolex sunt elemente ale unui anumit statut social și garanția unei imagini personale bine conturate.”¹² În citatul oferit, autorul, J. Baudrillard subliniază clar care ar fi așa zisele avantaje ale consumului de brand în societatea noastră. Consumul vestimentar a devenit o preocupare principală pentru majoritatea persoanelor. Moda a fost și va fi tot timpul un subiect interesant și pe larg prezentat în mass media și în ochii consumatorului, iar aceasta se află într-o continuă schimbare și niciodată nu își va pierde importanța. Cu regret pot spune că oamenii au ajuns să pună un mai mare preț pe eticheta unui produs.

Având o curiozitate am conceput un test pe care l-am aplicat unui număr mic de persoane. Am ales 5 indivizi fără a-i cunoaște și le-am arătat o imagine în care apăreau două articole vestimentare care la prima vedere păreau identice, însă erau diferite printr-un singur detaliu, eticheta. Un articol nu avea etichetă, iar prețul lui era de 50 lei, celălalt purta eticheta unui brand și avea prețul de 100 lei. Sub imaginile în care apăreau articolele, am pus următorul text : Imaginează-ți că îți se oferă suma de 100 lei. Ai ocazia să achiziționezi unul din cele două articole vestimentare. Dacă alegi articolul din stânga (cel fără eticheta) primești produsul și restul de 50 lei, dacă alegi articolul din dreapta (cel cu eticheta unui brand) primești pro-

dusul și atât. 4/5 au ales produsul cu etichetă unui brand, întrebarea mea fiind simplă. De ce? Nu pot spune că am primit un răspuns exact, însă am tras concluzia că indivizii ce au ales eticheta cred că articolul vestimentar de brand este mai calitativ, mai bun ori pur și simplu de ce să aleagă un produs fără etichetă în defavoarea unuia de marcă ?

Am fost curioasă și de răspunsul oferit de individul ce a ales articolul fără etichetă iar din răspunsul acestuia am înțeles că a gândit rațional alegându-se atât cu un produs vestimentar dar și cu o mică sumă de bani ce i-ar putea folosi în alte scopuri.

Concluzia este că în societatea în care trăim și prin brandurile pe care le purtăm, devenim noi înșine un brand și mai puțin o persoană.

Note

¹ P. Mălcomește coord. - *Dicționar de marketing*, Ed. Junimea – Iași 1979 p.72

² Afirmatie preluată din I. Cătoiu, N. Teodorescu, *Comportamentul consumatorului – Teorie și Practică*, Ed. Economică, București, 1997, pag.13

³ Harold Leavitt, *Psychologie des fonctions de direction dans l'entreprise*, Ed. Hommes et techniques, 1958, vol 1

⁴ Daniela Morariu, Diana Pizmaș, *Comportamentul consumatorului - dileme, realități, perspective*, Ed. Bibliofor, Consultant științific: Prof. dr. Iacob Cătoiu

⁵ Jim Blythe, *Comportamentul consumatorului*, Ed. Teora, 1998, p. 11

⁶ Trevor Norris, University of Toronto.

⁷ J. Baudrillard, *Societatea de consum – Mituri și structuri*, Ed. Comunicare.ro, 2008, La Societe de consommation, Editions DENOE L 1970

⁸ *Idem*, pag 252

⁹ <http://chindiiprofesionale.md/2015/01/15/1-branding/>

¹⁰ Cristian Căramidă, *Brand & Branding, Volumul I - Identitatea vizuala*, București, Ed. Brandmark, septembrie, 2009, p. 43

¹¹ *Idem*, p 48

¹² *Ibidem*, p 34

CENZURA ÎN PRESĂ ȘI PRINCIPIUL LIBEREI CIRCULAȚII A INFORMAȚIEI

*Theodora Nersesian **

După cum bine se cunoaște, în-tâiul instrument al societății democratice este mass-media. Încă de la început, presa a reprezentat forma cea mai puternică de comunicare și principalul critic al puterii executive. Astfel, articolul de față punctează modul prin care guvernul și politicienii au cenzurat presa, motivul fiind unul clar, acela că jurnaliștii pot deconspira adevăruri nu tocmai plăcute despre aceștia.

Herbert N. Foerstel, în lucrarea sa despre cenzura în presă, îl aduce în discuție pe jurnalistul Alan Barth care a afirmat cum că oamenii care au înființat Republica Americană au solicitat cenzura guvernului de către presă și nu invers. Acest lucru a fost dorit de către americani chiar înainte ca ei să devină o națiune. Primul Congres Mondial susține faptul că libertatea presei îi determină pe politicienii și pe oficialii guvernului

să facă lucrurile într-un mod mai corect și mai etic fiindcă cunosc faptul că presa poate scoate la iveală adevărul despre acțiunile lor. Însă, chiar și așa, la început presa americană a fost ținta cenzurii. Presa a fost cenzurată prin suprimarea dreptului de a scrie despre adevărul jenant. Pe lângă acest lucru, presa a fost deosebit de vulnerabilă la puterea guvernului. Aceasta a fost nevoită să se limiteze și să nu dezvăluie secretele de stat. (Herbert N. Foerstel, 1998, pp. 1-2)

Teama guvernului de a fi criticat este destul de veche. Încă din anul 1275 cenzura a pus stăpânire pe libertatea de exprimare. Această cenzură a pornit din teama guvernului de a-și pierde din putere. Acest tip de cenzură a fost adoptată de către De Scandalis Magnatum care a impus sancțiuni pentru orice afirmație falsă care face referire la rege, iar

* Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul al III-lea.

mai târziu a suprimat orice exprimare cu privire la oficialii guvernului. În secolele XVI-XVII, „justiția era total împotriva calomniei guvernului, pentru că atacurile contra lui pot avea efecte mai grave pentru el decât informațiile mincinoase” (Foerstel, 1998, p. 2). De *Libellis Famosis* a venit cu o avirmăție în întărirea acestei idei, spunând că „orice om care vorbește împotriva unui alt om privat într-un mod calomnios merită o pedeapsă severă” (Idem).

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial și în perioada Războiului Rece, guvernul american a impus noi mecanisme de cenzură care să funcționeze atât în perioada războaielor, cât și după ce acestea s-au încheiat. Atunci a fost începutul erei moderne a cenzurării presei, care era caracterizată de secretul de stat. Ziarele erau penalizate sau închise pentru publicațiile pe care statul le considera ostile, jenante și, mai ales, lipsite de patriotism.

De exemplu, un caz foarte interesant care arată întocmai modul în care autoritățile statului cenzurează presa este atacul Japoniei asupra Pearl Harbor din anul 1941. La scurt timp după atac, secretarul marinei a sollicitat presei să înceteze publicarea informațiilor și a relatărilor militare fără a o autorizație din partea marinei. Atât Armata SUA cât și Marina Militară SUA au pus imediat în aplicare controlul presei, iar directorul Biroului Federal de Investigații (FBI), J. Edgar Hoover, a luat controlul asupra tuturor mass-me-

dia și a impus cenzura temporară a tuturor știrilor despre politica de război și a traficului de informații din interiorul SUA (Polat, 2014, p.6). Mai apoi, în 1942, în SUA s-a înființat Biroul de Informații despre Război (Office of War Information), care a funcționat ca o agenție de propagandă a Americii. Acest birou făcea legătura dintre guvern și presă. OWI susține cum că presa a pus mereu într-o lumină bună eforturile de război, însă eșecul guvernului de a elibera informații concrete și la timp a provocat o relație iritantă cu presa americană (Document online, http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Office_of_War_Information).

Un alt exemplu de cenzură este legat de ceea ce s-a petrecut în anul 1938 în SUA când s-a fondat o altă organizație puternică, un grup de presiune care impune cenzura literaturii, National Office for Decent Literature (NODL). Această organizație a fost condusă de preoții româno-catolici din SUA cu scopul de a realiza o campanie împotriva cărții de benzi desenate pe care liderii NOLD au privit-o drept ca literatură indecentă. Activitățile pe care NOLD le desfășura pentru a putea cenzura literatura considerată de ei indecentă au început cu realizarea unei liste luncare carea a cuprins numele acelor reviste de benzi desenate pe care nu le poate accepta organizația și, mai apoi, a continuat cu vizite făcute chioșcurilor și vânzătorilor de ziare pentru a se asigu-

ra că elementele de pe lista neagră întocmită sunt scoate din vânzare. Mai mult, NOLD interzice lipsa de respect față de autorități, exploatarea unei crime, violenței sau cruzimii, publicarea unor materiale care ar putea duce la vătămări fizice sau morale, distribuirea și publicarea fotografiilor și ilustrațiilor indecente, obscene sau jignitoare și scrierea despre acte sexuale. Toate aceste interdicții au dus editorii de ziare într-acolo încât erau dispuși să facă compromisuri pentru a putea publica în continuare (Foerstel, 1998, p.14).

Cenzura nu a fost prezentă doar în presa scrisă, ziare, reviste, cărți, ci și în cinematografie, radio și televiziune. Orice relatare care conține tentă sexuală, obscenă, despre violență sau jignitoare a fost strict interzisă în mass-media. La radio, de exemplu, în octombrie 1930, CBS a cenzurat prin tăiere o frază dintr-un discurs cu privire la o cercetare a expertului în populație, Robert Malthus, pentru că se referea la „puterea impulsului sexual” (Foerstel, 1998, p. 27, apud Lauter & Friend, 1931). Apoi, televiziunea a venit în forță și a dominat mass-media, însă gradul de difuzare a actelor violente a depășit limita acceptabilă. Legea privind stoparea violenței televizate din SUA, Television Violence Act, a fost propusă de către senatorul Paul Simon în anul 1989 și semnată de către președintele George Bush în anul 1990. Rețelele de televiziune, operatorii de cablu și posturile inde-

pendente au primit trei ani de imunitate, timp în care să poată construi un sistem de autoreglementare cu privire la oprirea difuzării violenței (Foerstel, 1998, pp. 1-42).

Apariția Internetului, cea mai recentă tehnologie mass-media, a făcut posibilă combinarea tuturor mijloacelor de comunicare anterioare într-un mod complex și interactiv. Având în vedere că noua eră digitală este considerată un produs al unui stat democratic, Jerry Berman afirmă că Internetul trebuie să fie și în concordanță cu valorile democratice. Așadar, Berman, director executiv al ONG-ului Centre for Democracy and Technology (CDT), are ca principal scop implementarea politicilor publice pentru protejarea drepturilor și libertăților democratice în noile media digitale. CDT protejează și promovează libertatea de exprimare în mediu online și libera circulație a informației pe rețeaua globală. Devenit purtător de cuvânt al mass-media pe internet, Jerry Berman a afirmat într-un interviu oferit în anul 1997 lui Herbert N. Foerstel că internetul este asemenea ziarelor și că datorită graficii foarte bune, rapidului mecanism de livrare a informațiilor și costurilor reduse, oricine om care are abilități tehnice de a crea o pagina web poate scrie, prelua și difuza în mod gratuit orice informație dorește. Mai mult, președintele Clinton a descris internetul drept o „autostradă de informații” cu „trafic în ambele sen-

suri” și că aceste informații trec prin „cabinele de taxare” (Foerstel, 1998, p. 195). Aceste metafore folosite fac referire la comerțul cu informații în mediul electronic. Bernan susține că internetul este rețea globală, descentralizată, care nu are paznici. Acesta a fost întrebat în interviu dacă și internetul va fi cenzurat. Acesta a răspuns că aici va fi mereu o încercare de cenzurare fiindcă internetul este reprezentat de o societate liberă în care oamenii își dau cu părerea unii despre ceilalți și va fi un conflict etern. Va fi o încercare continuă a Curții Supreme de Justiție în a stabili noi legi pentru acest nou mijloc de comunicare în masă.

Un exemplu al cenzurării conținutului de pe Internet a fost în 1995, când senatorul James Exon a introdus un proiect de lege care reglementează comunicațiile electronice. Proiectul de lege Exon se referă la răspunderea penală pentru orice cetățean care face comentarii, sugenții, propuneri, dispune și publică imagini obscene, indecente, lascive și grosolane. Sancțiunile prevăzute de proiectul de lege Exon conțin amenzi de până la 100.000 de dolari și doi ani de închisoare (Foerstel, 1998, p. 46).

O coaliție formată din grupuri de interese care include și American Library Association (ALA) și Electronic Frontier Foundation, au decis să îi trimită lui Exon o scrisoare prin care să îi amintească acestuia cum că actul de cenzură este complet împotriva libertății de exprimare și

dreptul liberei circulații a informației în domeniul cibernetic. Această coaliție ridică semne de întrebare asupra guvernului, dacă are sau nu dreptul de a controla conținutul de pe rețelele de comunicații. Așadar, s-a realizat o petiție online care a cerut cetățenilor să se alăture să dărâme cenzura și controlul guvernului, pentru ca fiecare cetățean liber să aibă posibilitatea să se exprime liber pe internet. S-au adunat 56.000 de semnături în doar două săptămâni (Foerstel, 1998, p.45).

Cazul Think Outside the Box

Există cazuri de cenzură în presă prin mijloace comerciale. În aceste cazuri jurnaliștii nu pot critica acele companii cărora le fac publicitate. Motivele sunt clar evidente: publicitatea este o sursă de venit.

Cazul site-ului Think Outside the Box constituie un exemplu de cenzură de tip comercial al presei.

Pe 8 mai 2011, în România, platforma Adevărul Holding care găzduia site-ul de jurnalism online Think Outside the Box, a încheiat colaborarea definitiv cu cei de la TOTB din cauza unui număr de cinci articole pe care aceștia le-au scris despre băutura răcoritoare Coca Cola. Motivul invocat de Adevărul Holding referitor la situația de față a fost făcut public printr-un comunicat de presă semnat de Peter Imre care a susținut că „Această decizie survine ca urmare a apariției unor disfuncții grave în colaborarea editorială comună și de promovare reciprocă”(Document

online, <http://totb.ro/punctul-de-vedere-al-totb-ro-cu-privire-la-despartirea-de-adevarul/>).

În *apărarea* sa, TOTB a susținut pe pagina sa oficială că este de bun simț ca un jurnalist să prezinte și o altă față a produselor de pe piață, alta decât cea care este prezentată pretutindeni prin publicitatea plătită. Mai mult, cei de la TOTB au declarat că cele cinci articole care au reprezentat motivul încheierii colaborării au fost trei articole informative și două articole de opinie (Idem).

Faptul că Adevărul Holding a cenzurat site-ul Think Outside the Box este evident. Declarația directorului agenției de publicitate McCann Erickson care gestionează Coca Cola, Mihai Trandafir, trimisă prin e-mail lui Peter Imre este : «Este peste puterea noastră de înțelegere și complet inacceptabil ca o companie media, cu care pregăteam un proiect special pentru o zi specială, să ne atace clientul într-o asemenea manieră. Așteptăm poziția voastră oficială și ne vom asigura că toți clienții vor afla despre această chestiune. După cum îți imaginezi, nu vom plăti niciuna dintre comenziile Coca-Cola» (Document online, http://www.bursa.ro/presiunile-politice-si-economice-de-la-intact-si-adevarul-holding-sunt-inacceptabile-126001&s=comunicate_de_presa&articol=126001&editie_precedenta=2011-06-30.html). De aici reiese în mod evident că această declarație venită din partea

finanțatorilor i-a îndemnat pe cei de la Adevărul Holding să încheie orice colaborare cu TOTB.

Așadar, acesta este un tip clar de cenzură economică la care, de cele mai multe, ori jurnaliștii se pretează. Faptul că presa din zilele acestea este finanțată din sponsori și articole publicitare, îi face pe jurnaliști să își privească interesele personale și să între în conflict cu prestația lor profesională, ceea ce duce la abuz de statut, conform Convenției Organizațiilor Media din România, „Jurnalistul va evita să se afle într-o situație de conflict de interese. Se recomandă separarea activităților editoriale ale jurnalistului, de cele politice sau economice” (Document online, <http://www.citadinul.ro/2014/01/codul-deontologic-al-jurnalistului-din-romania/>).

Procesul penal al lui John Peter Zenger, 1735

Procesul penal în care a fost adus editorului german John Peter Zenger de către guvernatorul Cosby, din august 1735, a ajutat la stabilirea unora dintre drepturile noastre constitutionale cele mai prețuite: libertatea presei și de liberă exprimare.

Procesul lui John Peter Zenger, editor la New York Weekly Journal, care a fost judecat în anul 1735 din cauza faptului că l-a criticat pe guvernatorul colonial, a fost unul dintre cele mai importante cazuri de cenzură în mass-media și mai ales a influenței politice asupra mijloacelor de comunicare în masă din isto-

ria americană.

În anii 1732-1736, când a guvernat William Cosby, în New York a funcționat doar gazeta săptămânală New York Weekly Gazette care a servit drept purtător de cuvânt pentru partidul lui Cosby. Această gazetă a fost fondată în anul 1725 de către William Bradford. Fiindcă în această gazetă nu se făcea nici un fel de critică referitor la modul de guvernare, cetățenii nemulțumiți se adunau la Black Horse Tavern sau în fața pieței pentru a putea face schimb de informații și pentru a-și putea spune nemulțumirile cu privire la guvernator. Aceste adunări se formau până în momentul în care Lewis Morris, concediat de la Curtea Supremă din New York de către Cosby în anul 1733, a format o mișcare populară împotriva guvernatorului. În 1734, Morris și aliații săi au înființat jurnalul New York Weekly Journal care a început ca o armă împotriva New York Weekly Gazette. Acest jurnal a fost tipărit și editat la magazinul lui Zenger. Fiecare număr al jurnalului a conținut eseuri despre teoria politică, libertatea presei și, mai ales, critici referitoare la guvernator. Toate aceste eseuri au fost anonime, nu au fost semnate de către editori.

Guvernatorul Cosby, indignat de răzvrătirea celor de la New York Weekly Journal, i-a acuzat openenți de acte calomnioase, afirmând că aceștia tulbură liniștea socială. Mai mult, acesta a format un consiliu care a declarat că problemele ju-

rnalului au fost reprezentate de revoltă, că edițiile jurnalului trebuiesc arse și că Zenger trebuie închis.

Jurnalul s-a apărat susținând atunci faptul că o presă liberă este necesară pentru protejarea cetățenilor împotriva puterii funcționarilor corupți care acționează dincolo de lege. Cu toate că Zenger nu a scris articolele pe care guvernatorul le considera inadmisibile, acesta, în calitate de editor, a putut fi tras la răspundere (Foerstel, 1998, pp. 56-62).

Cu toate că avocații ai lui Zenger au încercat să-l elibereze pe acesta pe cautiune, acesta a rămas închis opt luni, până în momentul procesului. Acesta a ales să își schimbe avocatii și l-a angajat pe Andrew Hamilton, cel mai recunoscut avocat din America la timpul acela.

În 1753, în timpul procesului, avocatul Hamilton a afirmat că cetățenii au dreptul să-și critice conducătorul și guvernul fiindcă conducătorii statului ar trebui să fie gardieni ai binelui public. Acesta a mai susținut cu atunci când puterea politică amenintă drepturile individuale, cetățenii nu trebuie să se supună și că această critică politică este cea mai bună armă împotriva folosirii abuzive a puterii politice. Hamilton a continuat în apărarea lui Zenger spunând că toti oamenii liberi au dreptul de a vorbi în public împotriva abuzurilor oficiale de putere și că Zenger nu a scris nimic calomnios atâta timp cât informațiile

publicate sunt complet adevărate. Cu alte cuvinte, nici un om nu trebuie pedepsit atunci când spune adevărul (Document online, <http://classroomclips.org/video/614>).

Decizia luată de către instanța de judecătorie în favoarea lui Zenger a fost considerată ca o mare victorie pentru libertatea presei și a dreptului cetățenilor de a confrunta puterea politică.

New York Times Co v. Sullivan

Un alt caz important referitor la cenzura în presă a fost al *New York Times* și L.B. Sullivan. Prezintă acest caz fiindcă vreau să arăt faptul că dincolo de presiunile de ordin financiar care decurg din modelul de finanțare al presei, mai există nenumărate presiuni venite prin mijloace de influențare non financiare, menite să ștranguleze libertatea de exprimare.

În anul 1960, publicația *New York Times* a publicat o pagină întregă cu un articol intitulat „Heed Their Rising Voices”, în traducere liberă „Supune-te Vocii Lor Răsunătoare”. Articolul a criticat Departamentul de Poliție din orașul Alabama, Montgomery, pentru modul în care aceștia au tratat drepturile civile. Cele mai multe dintre relatările din articol au fost corecte, însă câteva au fost false. Comisarul de poliție L.B. Sullivan a luat articolul drept ofensă la adresa sa și a decis să dea în judecată *New York Times* fiindcă a considerat articolul ca fiind calomnios și că i-a de-

teriorat reputația. Instanța din Alabama a fost în favoarea lui Sullivan. După ce *New York Times* a pierdut în instanță la Curtea Supremă din Alabama, a decis să meargă cu cazul său până la Curtea Supremă S.U.A., susținând că articolul nu a dorit să afecteze reputația lui Sullivan. Curtea Supremă S.U.A a luat o hotărâre favorabilă publicației (Document online, http://en.wikipedia.org/wiki/New_York_Times_Co._v._Sullivan).

Cazul *New York Times Co v. Sullivan* a fost o victorie atât pentru drepturile civile, cât și pentru libertatea presei.

Acestea fiind spuse, există nenumărate tipuri de presiuni venite din exterior cu scopul de a influența și mai ales, de a cenzura mass-media. Există două mari tipuri de cenzură: economică (cazul *Think Outside the Box*) în care influențele vin de obicei de la birourile de relații publice ale companiilor comerciale care cumpără spații comerciale în presă și cenzură politică (cazurile lui John Peter Zenger și *New York Times Co v. Sullivan*) în care presiunile vin din partea instituțiilor statului care doresc să apară în mass-media cu o imagine cât mai curată.

De-a lungul istoriei au existat nenumărate cazuri în care autoritățile statului au încercat să cenzureze presa, însă multe dintre aceste cazuri au fost un real succes în crearea unui stat democratic în care cetățenii și jurnaliștii se pot exprima liber. Acestea au fost câteva exemple concludente.

VIOLENȚA ÎN DESENELE ANIMATE. STUDIU DE CAZ: CARTOON NETWORK

*Roxana Ivan **

Introducere

Desenele animate din secolul XXI nu mai sunt amuzante, distractive și interactive precum erau odată. Majoritatea conțin scene de violență și influențează modul în care aceștia privesc lumea iar eroii lor numai sunt atât de pașnici în rezolvarea problemelor apărute cu personajele negative. Mulți dintre copii sunt fascinați de eroii lor din diferite seriale difuzate pe canalul de televiziune, „Cartoon Network” încât își doresc să fie ca ei. Odată cu dorința acestora și comercianții s-au conformat și le pun la dispoziție costume și echipamente să poată să fie și ei precum eroii lor, dar problema nu este că vor să îmbrace costumele sau să folosească echipamentele ci faptul că au tendința să imite și violența pe care aceștia o folosesc cu desăvârșire. Așadar consider că ar trebui să se ridice multe semne

de întrebare în legătură cu această problemă, deși este un subiect ce pare ca nu a reușit să atragă interesul mai multor teoreticieni, eu l-am ales pentru că este un subiect ce mi-a atras atenția. Sunt de părere în primul rând că este o problemă reală ce ar trebui constientizată de cât mai mulți părinți sau bunici deoarece poate influența percepția micuților în ceea ce privește diferențierea dintre binele și răul, și în consecință să fie de părere ca orice problemă se rezolvă prin intermediul violenței, de aceea consider că această temă merită să fie cercetată.

Scopul lucrării de față este acela de a demonstra cât de violente au ajuns să fie desenele animate și cum pot influența acestea percepția pe viitor a copiilor.

Desenele animate reprezintă o categorie de produse culturale de multe ori omise în studiile de

* Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Științe Politice, Comunicare și Relații Publice, anul al III-lea.

specialitate, mai ales având în vedere notorietatea dar și vulnerabilitatea publicului țintă acestă fiind copii

Lucrarea de față urmărește să descopere în prima parte ce este violența, dar și agresivitatea de asemenea care sunt tipurile și cum apar aceste două concepte în desenele animate, cum au apărut desenele animate și cum au evoluat. În cea de doua parte voi discuta despre care ar putea fi efectele acestora și care ar fi pericolul expunerii copiilor la violența și agresivitatea pe care o au din plin aceste seriale de pe canalul Cartoon Network. Voi realiza un studiu de caz bazat pe o analiză de conținut prin care voi putea determina gradul de violență al fiecărui serial de pe Cartoon Network. Va putea fi realizată prin vizionarea desenelor animate pe parcursul unei zile de emisie. De asemenea voi realiza un chestionar ce va fi aplicat părinților pentru a afla părerea acestora în legătura cu acest canal și desenele difuzate pe acesta.

Definirea conceptelor elementare acestea fiind violența și agresivitatea în mass media.

Voi discuta și despre teorii ale acestor concepte iar cea mai importantă teorie pe care am de gând să o tratez este teoria învățării sociale a psihologului Albert Bandura și despre experimentul acestuia „Papușa Bobo”. Voi realiza și un istoric al desenelor animate, cum au apărut ele, evoluția acestora dar și despre violența în seriile destinate copi-

ilor și pericolul ascuns al acestora.

Definirea conceptelor elementare
Termenul de „violență”, din punct de vedere etimologic își are originea în latină având ca și rădăcină cuvântul „vis”, care reprezintă „forță”.¹ Deci putem prezuma în consecință că termenul de „violență” poate fi definit ca o „utilizare a forței pentru a manifesta superioritatea”² Așadar se accentuează ideea de putere ce exercită presiune fizică, morală și psihică asupra unui individ ce nu dorește acest lucru. Eric Debarbieux caracterizează violența precum „o dezorganizare brutală sau continuă a unui sistem personal, colectiv sau social și care se traduce printr-o pierdere a integrității ce poate fi fizică, psihică sau materială”³. După cum definește Eric Debarbieux violența apare atunci când un individ nu pare să mai aibă control asupra lui, și toate principiile sale după care își ghidează viața nu își mai au sensul astfel se instalează haosul.

Violența în orice formă s-ar manifesta este periculoasă și poate răni persoanele și grupurile pe perioada nedeterminată.

George Gerbner susține că violența reprezintă „forța fizică folosită împotriva altuia, a sinelui sau îndreptarea acțiunilor împotriva cuiva pentru a provoca durere, a răni sau a omorî. [...] Violența poate apărea natural sau poate fi creată de oameni, poate acționa

împotriva oamenilor sau împotriva proprietății, poate fi justificată sau nu, poate fi reală sau

simbolică , spontană sau graduală”⁴

Tipul de violență caracteristică culturii media îl constituie violența simbolică .Violența simbolică este descrisă de Pierre Bourdieu ca fiind „violența exercitată complicitatea tacită a celor ce o îndură ca și ,de multe ori , a celor ce o exercită ,în măsura în care niciunul din ei nu e conștient de faptul că o îndură sau o exercită”⁵ Pentru a putea explica mai exact tipul de violență simbolică Ioan Drăgan îl definește precum „un mecanism care asigură reproducerea mascată a relațiilor de putere din interiorul sistemului social”⁶

Astfel putem deduce că violența simbolică se manifestă nu doar în mass media ,dar și în educație sau de asemenea în oricare alt sistem ce îndeplinește funcția de informare.

Violența simbolică apare și în media precum afirmă și George Gerbner în raportul „Violența și teroarea în media”⁷. Astfel violența și teroarea în media „dau o imagine conflictuală asupra relațiilor sociale,ele arătând cum poate fi utilizată forța pentru a stăpâni ,izola ,domina ,provoca sau distruge .Arătând cum cineva poate obține ceva contra altcuiva ,violența în media ,poate de asemenea hrăni sentimentul forței sau pe cel al vulnerabilității în măsura în care ea înfățișează ierarhia socială”⁸

În momentul de față violența din media influențează și educă percepția celor mai vulnerabili ,aceștia fiind copiii ,deoarece în secolul XXI majoritatea părinților au multe sarcini de îndeplinit și

astfel copilul rămâne cu „ bona” (televizorul) și se uită la desene animate care au ajuns să aibă cele mai ridicate grade de violență de la cea verbală la cel mai ridicat grad aceasta fiind violența fizică.

Violența și agresivitatea sunt două concepte asemănătoare dar și diferite în același timp.Michel Floro își propune să descopere diferența dintre violență și agresivitate bazându-se pe trei criterii.

Primul dintre cele trei criterii este acela de ordin topologic ,aici agresivitatea este percepută ca fiind mai întâi internă în timp ce violența este de ordinul acțiunii noastre .

Criteriul funcțional fiind cel de-al doilea acesta reprezintă faptul că agresivitatea se concentrează pe gândire ,proiect și analiză iar violența reprezintă ordinul acțiunii noastre potrivit obiectivului ce trebuie atins.

Având în vedere ultimul criteriu ,acesta fiind cel etic, conceptele de agresivitate și violență se disting deoarece agresivitatea este sustenabilă ,și astfel poate fi percepută ca o posibilitate ce îi oferă șansa individului de-a înfrunta problemele în timp ce violența se evidențiază prin faptul că este neadmisibilă pentru că reprezintă o acțiune ce provoacă durere și suferință.

În concluzie între cele două concepte nu există o deosebire generală acceptată ,deși sfera agresivității este mult mai vastă decât cea a violenței. Sociologul Septimiu Chelcea realizează deosebirea între comportamentele agresive, violente și

antisociale.⁹ Așadar în momentul când o persoană fură sau arată un gest obscen este catalogat drept un comportament agresiv și nu se pune problema de a fi violentă , spre deosebire de un meci de box în care concurenți se manifestă violent și agresiv totodată ,dar nu poate fi considerat un comportament antisocial. Câteva din principiile care se aplică în cazul agresivității sunt valabile și în cazul violenței ,în ciuda faptului că cei doi termeni ar reprezenta grade diferite în conflictul interpersonal . Constantin Păunescu împarte manifestările agresive pe mai multe genuri ,precum impulsivitatea , propulsivitate ,excitabilitate,violența și comportamentele absurde.¹⁰ Așadar iese în evidență faptul că violența face parte din categoria vastă a agresivității . Astfel putem spune că toate comportamentele violente sunt percepute ca fiind agresive , dar nu orice comportament agresiv reprezintă unul violent.În concluzie trăsătura care definește agresivitatea este trăsătura violentă,pe când violența reprezintă transmiterea la o acțiune cu daune directe,fizice sau morale.

Conceptul de agresivitate provine din latină „adgradior” și înseamnă „a merge către” , între timp cuvântul a evoluat în „agredire” ce reprezintă „ a merge către ,cu un spirit belicos ,cu tendința de a ataca”¹¹

Termenul de agresivitate este definit de către Laplanche și Pontalis în „Vocabularul de psihanaliză”(1994) ca „ și o tendință

sau ansamblu de tendințe care se actualizează în

conduite reale ,sau fantasmaticice ce ținesc să facă rău altcuiva ,să-l distrugă ,sa-l constrângă ,să-l umilească etc”¹²

Robert A.Baroon și D.Richardson definesc conceptul de agresivitate ca „orice comportament direct orientat pentru a răni sau insulta o altă ființă care este motivată să evite un astfel de comportament”¹³

Septimiu Chelcea ,sociolog român dă și el o definiție agresivității captivant : „agresivitatea este comportamentul verbal sau acțional ofensiv care are ca scop umilirea ,vătămarea sau chiar suprimarea altor persoane ,care sunt motivate să evite acest comportament”¹⁴

Toate definițiile ce explică conceptul de agresivitate o înșiruire de caracteristici ale actului agresiv .Aceste caracteristici cuprind o conduită ofensivă ,acțională sau verbală ,o intenție de a răni fizic sau simbolic o persoană de asemenea implică și efecte asupra persoanei în cauză .

Cei mai mulți cercetători de specialitate susțin că intenționalitatea este caracteristică specifică comportamentului agresiv ,iar atunci când vătămarea unei persoane este involuntară ea nu trebuie să fie catalogată drept agresivitate.

Teorii despre violența și agresivitate

Pe parcursul anilor mai multi cercetători , din alte domenii au încercat sa descopere prin interme-

diul cercetarilor realizate chiar de ei de ce omul este agresiv, care ar fi cauza reală. Astfel, ajungând fiecare cercetător la o explicație specifică domeniului în care el aparține. Septimiu Chelcea recomandă clasarea teoriilor explicative ale agresivității după cele trei modele: modelul biologic-etologic, modelul psihosociologic și modelul socio-culturologic.¹⁵

Modelul biologic-etologic cuprinde teorii ce pornesc de la ideea că agresivitatea umană are fundamente biologice, deoarece omul este conditionat prin comportament spre anumite acte agresive ce seamănă cu cele pe care le întănim și la animale.

Konrad Lorenz propune teoria cu privire la explicația etologică a agresivității, pornind de la originile comune ale omului. El face diferența dintre agresivitatea intraspecifică și interspecifică, și este de părere că în orice om există instinctul de luptă, el poate fi cauza apariției comportamentului agresiv. Lorenz afirmă că „agresivitatea este determinată de o serie de stimuli declanșatori, anihilarea acestor stimuli nu implică eliminarea comportamentelor pe care le declanșează, deoarece respectivul tip de comportament are o natură instictuală, organismul orientându-se în căutarea acestor stimuli.”¹⁶

Sigmund Freud în anul 1930 formulează explicația psihanalitică ce încadrează în modelul biologic-etologic. Freud pornește de la faptul că există un instinct al morții, și astfel în concepția sa există două instincte

înăscute ce se află în contradicție: instinctul vieții (Eros) și instinctul morții (Thanatos). „Agresivitatea umană este declanșată de thanatos, care funcționează ca un instinct de autodistrugere a cărui orientare este una exterioară, spre ceilalți. El se poate manifesta distructiv, la adresa celorlalți, găsindu-și exprimarea în comportamente agresive, sau se poate exprima într-un plan deplasat fără să ia forma unor acte antisociale”¹⁷

Edward O. Wilson inițiatorul domeniului de sociobiologie formulează o explicație conform căreia caracterul agresivității nu contează atât de mult dacă este total înăscut sau parțial ori total sau parțial dobândit, datorită faptului că disponibilitatea pentru a studia și a reține un anumit comportament este condiționată genetic, fiind supusă unui proces de evoluție.

Modelul psihologic este al doilea model care încearcă să explice cauza agresivității umane.

Teoria frustrare-agresivitate este una din cele mai importante teorii și este formulată de către John I. Dollard și colaboratorii săi. Ideea de bază este aceea că agresivitatea este întotdeauna un efect al frustrării, așadar orice frustrare rezultă o formă a agresivității.

În lucrarea „Frustration and Aggression” frustrarea este definită ca „o stare afectivă negativă provocată de privarea individului de bunurile sau drepturile convenite, precum și apariția neașteptată

a unor obstacole reale sau imaginare în calea atingerii scopurilor „aspirațiilor sau dorințelor”.¹⁸ Leonard Berowitz este de părere că teoria această exagerează legătura dintre frustrare și agresivitate. Ce este sigur este faptul că frustrarea reprezintă una dintre cele mai importante surse ale agresivității.

Modelul socioculturist fiind și ultimul model, în cadrul lui descoperim teoria învățării sociale a psihologului canadian și al colaboratorilor săi. Ei au realizat o serie de experimente pornind de la ideea că agresivitatea este rezultatul unui fenomen de învățare socială, oamenii au obiceiul să dobândească un astfel de comportament prin observarea și imitarea celor din jur.¹⁹

Albert Bandura este al patrulea psiholog cel mai citat, pe lângă Sigmund Freud, Jean Piaget, este autorul și celui mai celebru experiment din istoria psihologiei. Experimentul „Papușa Bobo” a fost realizat în anul 1961, prin intermediul experimentului psihologul încearcă să studieze relația dintre învățarea socială și performanța. Experimentul a constat în realizarea unui film cu unul din studenții lui Albert Bandura, o studentă care lovea în repetate rânduri o papușă Bobo. O papușă Bobo este defapt un balon gonflabil în formă de ou, având desenat pe el chipul unui clown cu o greutate în partea inferioară ce o face să revină atunci când este lovită, în vremea anilor 1961 era o papușă populară.²⁰

În filmuleț tanara studentă lovea

cu pumnul păpușa și țipa la ea jignind-o. Și nu doar atât, o lovea cu piciorul, stătea pe ea, o lovea cu un ciocan mic și așa mai departe binențeles în același timp țipa și o hărțuia verbal. Bandura le-a arătat filmulețul unui grup de preșcolari, ei au fost împărțiți în trei grupuri. Primul grup a vizionat și continuarea filmulețului în care studenta era recompensată pentru comportamentul ei, iar celelalte două grupuri au vizionat filmulețul în care studenta nu era recompensată. Ei apoi au fost lăsați să meargă într-o camera de joacă semiobscură, unde se afla o papușă Bobo și câteva ciocane mici, copii fiind informații că se pot juca cu orice obiect din aceea încăpere. Aceștia erau sub supravegherea unor observatori care le analizau comportamentul și luau notițe, reprezentând a doua parte a experimentului. Ultima fază a experimentului fiind cea în care Albert Bandura lua fiecare copil în particular, cerându-i să imite cum se manifesta modelul din filmuleț atât fizic cât și verbal, și dacă reușea să-l imite cât mai corect avea să fie recompensat. Recompensele erau lăsate la vedere pentru a-i motiva și mai multe pe cei mici. Rezultatele experimentului au fost că micuții au imitat mai mult comportamentul agresiv din filmulețul în care modelul a fost recompensat spre deosebire de copii care au vizionat filmulețul în care pentru comportamentul lor agresiv spre deosebire de cei care au văzut că nu pot fi recompensați pentru

comportamentul lor ci mai degrabă pedepsiți. De asemenea Bandura a realizat faptul că cei mici sunt predispuși să manifeste mai multe comportamente agresive atunci când ei știu că o să fie recompensați pentru fiecare în parte și știu și ce recompensă vor primi. În urma experimentului s-a mai descoperit că băieții sunt mai agresivi spre deosebire de fetițe.²¹ A denumit fenomenul învățare observațională, de asemenea este numită și teoria învățării sociale.

El în urma experimentului acesta și a altor câteva ce au fost realizate pentru a descoperi cum pot oamenii să învețe prin observare și să imite comportamente diferite. Psihologul este de părere că în cazul învățării vicariante au un rol important și procesele cognitive, el nefiind de acord cu teoriile strict behavioriste sau strict cognitiviste.²²

De asemenea descoperă patru procese importante în dirijarea învățării vicariante. Primul proces fiind atenția deoarece nu putem observa un model pe care să-l imităm fără să fim atenți la el, reprezentarea este cel de-al doilea proces și are rolul de a reproduce noi comportamente observate doar în cazul în care comportamentele observate sunt reprezentate simbolic în mintea noastră, producerea comportamentului reprezintă cel de-al treilea proces și se ocupă cu transformarea reprezentării simbolice într-un comportament și prelucrarea acestuia. Ultimul proces îl constituie

motivația, astfel dacă imitarea unui comportament nu aduce recompense pentru noi, nu suntem tentați să-l imităm.

Albert Bandura pune accentul în teoria sa pe învățarea prin observație sau exemplu, și astfel reprezintă cel mai important aspect al teoriei sale.

În opinia sa procesele de gândire influențează modul de gândire procesul de învățare, și drept urmare în momentul în care oamenii observă comportamentul celorlalți, ei descoperă cum ar trebui să se comporte sau nu, și dacă ar trebui să imite comportamentul celor pe care îi observă. El ilustrează că în mare parte comportamentele umane sunt dobândite cu ajutorul exemplului, poate avea caracter intențional sau accidental. În concluzie învățăm în momentul când îi observăm pe ceilalți și ne ajustăm astfel comportamentul.

În „Reprezentarea violenței televizuale și protecția copilului”²³ a fost realizată o cercetare pentru durata actelor de violență de asemenea și care sunt cele mai întâlnite forme de violență dar cel mai important în urma cercetării a ieșit la iveală faptul că în 44% din actele de violență mediatizate nu sunt prezentate consecințele. Deci cei mici pot considera în momentul în care manifestă un comportament violent, că ei nu greșesc cu absolut nimic.

Note

¹ Septimiu Chelcea, Petru Ilut (coord.), 2003 *Enciclopedia de psihosociologie*, București, Editura Economica, p17

² Idem

³ Sălăvăstru Dorina, *Violența în mediul școlar*. În: Ferreol, Gilles, Adrian, Neculau, *Violența. Aspecte psihosociale*, 2003, Iași, Editura Polirom, p119

⁴ Theodor Adorno apud Ioan Dragan, *Comunicarea-paradigme și teorii*, București, Editura RAO, 2007, Vol II p409

⁵ Pierre Bourdieu *Despre Televiziune* București Editura ART (1996) 2007, p22

⁶ Ioan Dragan op cit, p254

⁷ Coordonatori Ioan Dragan, Poliana Ștefănescu, Alexandra Povară, Anca Velicu, *Reprezentarea violenței televizuale și protecția copilului*, Editura Vanemonde 2009, p37

⁸ Ibidem p409

⁹ Elliot Aronson, et all, apud. Septimiu Chelcea, Loredana Ivan, Gabriel Jderu, Andreea Moldoveanu, *Psihosociologie. Teorie și aplicații*, București, Editura Economica, 2006, p. 90.

¹⁰ Constantin Paunescu, *Agresivitatea și condiția umană*, București, Editura Tehnica 1994 pp 15-19

¹¹ <http://www.academia.edu/11718059/>

VIOLENTA_IN_SCOALA accesat pe 16.04.2015

¹² Jean Laplanche, J.B Pontalis, *Vocabularul Psihanalizei*, Ediția I, Editura Humanitas, 1994, p4

¹³ Jderu Gabriel *Comportamentul agresiv în Chelcea Septimiu, Psihologie Teorii, Cercetări, Aplicații* Ediția II Editura Polirom, Iași 2008, p208

¹⁴ Idem p 209

¹⁵ Ibidem p 211

¹⁶ Ibidem p 212

¹⁷ Ibiem p 215

¹⁸ Ibidem p 217

¹⁹ Ibidem pp 221-222

²⁰ <http://www.despresuflet.ro/forum/psihoterapia-comportamentala-f109/albert-bandura-si-teoria-invatarii-sociale-t1862.html> accesat la data de 15.04.2015

²¹ <http://ro.scribd.com/doc/80952878/Teoria-lui-Bandura#scribd> accesat la data de 15.04.2015

²² Idem

²³ Coordonatori Ioan Dragan, Poliana Ștefănescu, Alexandra Povară, Anca Velicu, *Reprezentarea violenței televizuale și protecția copilului*, Editura Vanemonde 2009, p11

MAREA TRANSFORMARE¹: ORIGINILE POLITICE ȘI ECONOMICE ALE EPOCII NOASTRE

*Diana Spaloghe **

Karl Polanyi (1886), a fost un antropolog, economist politic, sociolog și filosof istoric, cunoscut îndeosebi pentru opoziția sa față de gândirea economică tradițională și ca initiator al substantivismului¹.

Una dintre lucrările sale, *The Great Transformation* (1944)², este o lucrare clasică în științele sociale, o analiză complexă a nașterii pieței autoreglementate, a liberalismului de secol XIX, a conflictului de clasă specific perioadei, a transformării statului, a ordinii economice și politice internaționale.

În continuare, aleg să prezint capitolul denumit "Piata și Omul" care încearcă să explice cum separarea muncii, a pământului și a banilor de orice alt lucru produs pentru vânzare, precum și expunerea posibilității transformării acestora în mărfuri fictive, constituie un pas elementar în a înțelege modul

în care majoritatea conflictelor și crizelor se învârt în jurul efectelor impunerii acestei ficțiuni a pieței și cum în ciuda puternicei încărcături morale și chiar religioase a crezului liberal, eșecul acestuia s-a dovedit a fi extrem de aspru. "A separa munca de alte activități ale vieții și a o supune legilor pieței, înseamnă a anihila toate formele organice de existență și a le înlocui printr-un tip diferit de organizare, unul atomist și individualist."²

Polanyi explică efectul instituirii pieței muncii prin exemplul regiunilor coloniale, unde bastinașii au fost forțați să-și vândă forța de muncă pentru a-și castiga existența. Până la apariția colonistilor, bastinașii nu cunoscuseră uzurile flagelului foamei, deoarece aceștia își castigau traiul contribuind fiecare la bunul mers al traiului zilnic, prin realizarea diverselor activități, (vanat,

* Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", Facultatea de Științe Politice, Specializarea Științe Politice, anul al III-lea.

cules, mestesugarit etc.) în cadrul comunității. Contribuția omului alb la lumea omului negru a constatat în mare măsură în a-i face acestuia cunoscută foamea, colonistii decizând să taie arborii fructului de pâine pentru a crea hrana artificială, să-i impună taxa pe coliba etc., obligându-l, practic, pe bastinas să-și vândă în schimb forța de muncă. Astfel, Polanyi conchide că absența infometării individuale face din societatea primitivă una mai umană și mai puțin economică decât economia de piață. Spre deosebire de omul alb, omul negru nu era motivat de standardele lui culturale să strângă atât de mulți bani pe cât putea și, așa cum au concluzionat economistii clasici, doar sancțiunea infometării, nu și tentativă salariilor mari era capabilă să creeze o piață a muncii funcțională, astfel, cu cât salariile erau mai mari, cu atât era mai mică motivația pentru efort a bastinasului. De asemenea, primii muncitori aveau și ei oroare de fabrică, unde se simteau degradați, asemenea bastinasului, care, de multe ori era amenințat cu pedepse corporale pentru a-și îndeplini munca.

Odată cu Revoluția Industrială, a început să mocneasca un conflict între latifundiași și detinatorii de fabrici, deoarece prin migrația muncitorilor în zonele urbane, agricultura devenea o industrie precară. Speenhamland-ul³ a fost o măsură de protecție întreprinsă de moșieri pentru a sprijini organizarea rurală tradițională. De-a lungul unui inter-

val de patruzeci de ani, această măsură a întârziat progresul economic, așa încât, în 1834, Reforma Parlamentului a abolit Speenhamland-ul, iar latifundiașii și-au orientat rezistența, din nou, către legile fabricilor, împreună cu Biserica, instigându-i pe oameni împotriva proprietarului de fabrică.

Miscarea owenista a cuprins sute de mii de mestesugari și artizani, lucrători și muncitori și datorită numărului foarte mare de adepți, este considerată una dintre cele mai mari miscări sociale din istoria modernă, apărută din necesitatea de a proteja omul împotriva pieței. Această mișcare reprezenta dorințele oamenilor de rând care erau fascinați de apariția fabricilor,

considerând posibil că omul să devină stăpanul mașinii. Owen considera că omul ar trebui să rămână propriul lui angajator. Au fost fondate societăți cooperatice – magazine sindicale fondate de membri ai sindicatelor unde își puteau găsi de lucru mestesugarii someri sau în caz de grevă puteau să castige indemnizații. Pentru Owen, aspectul industrial al lucrurilor nu se limita la cel economic, oferind exemplul orașului New Lanark, unde chiar și în cazul în care nu era nimic

de muncă, companiile și fabricile își păstrau angajații pe statul de plată, unde se realiza educarea copiilor și adulților, se asigurau distracții, dans și muzică, astfel, populația industrială obținând un nou statut. New Lanarkul era văzut ca o rezerve-

vatie a viitorului. Pe de alta parte, compania lui Owen platea salarii considerabil mai mici decat in unele orase invecinate, profiturile din New Lanark provenind in principal din productivitatea inalta a muncii intr-un timp de lucru mai scurt, datorat organizarii excelente si oamenilor odihniti.

Revolutia industrială a fost diferita pe continent, unde clasa muncitoare a migrat la oras tentata de salariile mai mari si de viata urbana, desi conditiile erau abominabile iar alcoolismul si prostitutia erau frecvente in straturile muncitorilor urbani. Spre deosebire de acestia, trauma morala si culturala ale taranului si micului arendas englez a fost mult mai mare, deoarece acestora le-a fost impus fortat acest nou stil de viata pentru care nu erau pregatiti. Țăranii englezi nu munceau eficient pentru că nu știau cum să procedeze.

Legea Speenhamland³ a provocat distrugerea societății tradiționale engleze. Cum salariile erau cât se poate de mici pentru ca proprietarul să-și diminueze cât mai mult costurile iar nevoia de forță de muncă oscila pe piața liberă, Anglia se bucură de o armată de rezervă alcatuita din șomeri, oricând disponibilă să-și vândă temporar forța de muncă în serviciul capitalistului. Acești oameni mutate brusc la oras, in momentul in care nu aveau de lucru constituiau un focar de jafuri, prostituție, vagabondaj, epidemii, boală etc. Sistemul Speenhamland

venea să remedieze riscul de anarhie si chiar dacă muncitorul nu lucra, parohia îi asigura minimul necesar pentru subzistență. Procedand in acest mod, respective tinandu-i in viata, indiferent daca munceau sau nu, societatea a continuat sa decada deoarece capitaliștii nu creșteau salariile, ci le reglau în funcție de plata minim admisă a parohiei. Muncitorii nu câștigau mai mult decât dacă erau șomeri. Muncind, ei încasau un salariu aproape egal cu protecția socială garantată de parohie. Speenhamland-ul agravase situația: piața liberă nu putea funcționa în parametri normali. Karl Polanyi susține că societatea modernă s-a descoperit pe sine prin contactul cu sărăcia din orașe și din mediul rural englez, care le îngrozeau și le demoralizau pe clasele superioare. Singura ieșire din infernul creat de Speenhamland consta în eradicarea legii săracilor sau în amendarea ei în spirit capitalist: săracii nu mai aveau plasa de siguranță a ajutorului. acordat de parohie. Fie extincția, fie munca în regim industrial, destinată profitului. Astfel, Marea Britanie a realizat primul salt în modernitate.

Domesticirea populației rurale prin legile capitalismului a fost marele avans al Angliei față de alte societăți europene.

Extinderea fara concesiilor a mecanismului de piata in cazul muncii, pamantului si a banilor si transformarea acestora in marfuri fictive, poate fi similara cu situatia din prezent, cand avem de-a face cu o restran-

gere masiva a drepturilor angajaților în favoarea angajatorilor precum și fortarea intrării cât mai multor categorii de oameni și de tipuri de munca sub incidența mecanismului pieței muncii, cu o distrugere accelerată a mediului înconjurător în scopul profitului pecuniar și cu o financiarizare accentuată a tuturor aspectelor vieții.

Note

¹ **Substantivismul** reprezintă o poziție propusă de K. Polanyi în lucrarea sa "The Great Transformation" ce argumentează faptul că termenul "economie", are două sensuri: *sensul formal*, utilizat de economiștii neoclasici de astăzi, care se referă la economie ca logica acțiunii raționale și de luare a deciziilor respectiv, "economisire", "maximizare" sau "optimizare" și sensul referitor la mo-

dul în care oamenii trăiesc și interacționează în mediile lor sociale și naturale. Strategia de a trăi într-o societate este văzută ca o adaptare la condițiile material și de mediu, un proces care poate sau nu poate implica maximizarea utilității. Sensul termenului de „economie” este văzut în sensul mai larg al „aprovizionării”. Economia reprezintă modul în care societatea satisface nevoile materiale

² Karl Polanyi, *Marea Transformare. Originile politice și economice ale epocii noastre.*, p. 273

³ **Speenhamland** este numele unei localități din Berkshire unde în 1795 cativa magistrați englezi au propus o lege pentru asigurarea unui nivel al salarizării populației urbane din centrele industriale – populație în continuă creștere după ce fusese expropriată în decursul secolului al XVIII-lea – sub care se găsea doar moartea prin înfometare. Legea era o altă cale prin care săracii erau protejați la limită de clasele superioare.